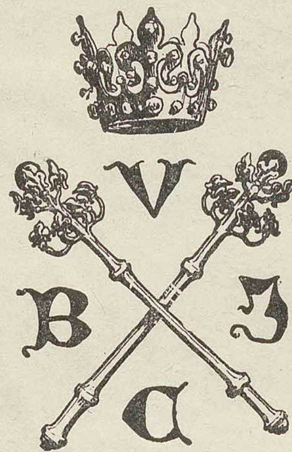

V
B J
C

Rok Pospolity toiest ani Przybyszowy ani Przestępny

<u>To pismo iest ręką ś.p. Jacka Przybylskiego.</u>

Przybyszowy rok w którym zdarza się czyli postrzega się między Księżycami jeden maiący dwa nowie Księżyca to iest jeden pierwszych dni miesiąca drugi na końcu dni tegoż i takowy miesiąc zaczynaiąc od pierwszego nowiu ma nazwisko Przybysza.

Przestępny rok, w którym Luty ma dni 29. to iest dzień 25ty u starych Przybysza nazwany właściwie dniem Przestępnym dniem nazywać się powinien.

Może się trafić Rok razem Przybyszowy i Przestępny. Takowy Rok maiąc dwa nowie zdarzone w jednym z 12 miesięcy, ma Księżyców 13. toiest od Stycznia aż do Grudnia 12 i Księżyc przybysza wtrącaiący się między 12 zwyczaynemi gdzie dwa nowie w iednym miesiącu przypadaią; i znowu maiąc tenże rok, iako przestępny dni w Lutym 29. ma dzień wstawiony czyli wtrącony zwący się u starych Przybyszem, a właściwie dniem Przestępnym lub Przestępcą. w którym dniu niemasz żadnego świętego imienia, tylko imię Przybysza czyli Dnia Przestępnego.

ZWIERCIADŁO ROCZNE,

Ná trzy częśći rozdzielone.

Pierwßa, ma czás Kośćielny, y Polityczki opiſány.
Wtóra, reſpons ná ſkript Látoſów.
Trzećia, co trzymáć o wróżbie gwiazdárſkiéy.

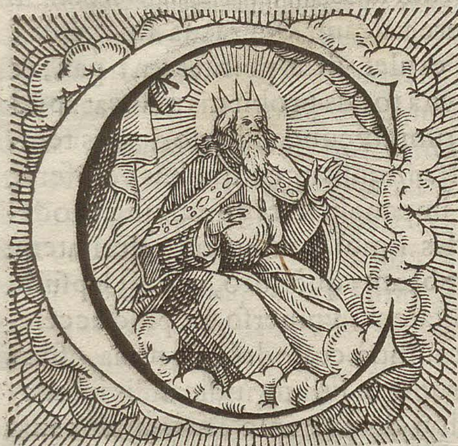
PRZEZ SCZESNEGO [pseud]
ZEBROWSKIEGO.

W KRAKOWIE,
W Drukárni Łázárzowey. Roku
Páńſkiego/ 1603.

AD S. STANISLAVM
Patronum Poloniæ.

CVm repertorium Ecclesiastici temporis, fælici Gregoriani Calendarii euentu transmisso, inclyte Martyr, in æde cathedrali Craco uiensi, nomine tuo sacra, vel tui in hoc negotio erga Ecclesiã fauoris, vel meæ licèt indignæ erga te deuotionis monimentum extare passus fueris; hunc quoq; libellum genti nostræ, rectè sacri temporis emendationem fuisse peractam, suadentem & demonstrantem, sub tua protectione manere permittas. Et quoniam quingentis & amplius annis, non modò quinque ciuitatibus præfectus, iuxta iuratas recuperatoris nostri Dei promisiones, verùm etiam supra omnia bona, quæ sunt fideles Christi, beneficio eius, ob vitam bene actam, rector & moderator es constitutus; nostros, oramus, annos, & hos primos procellosi sæculi ingressus, præsens apud Deum adiuua: vt quò iniquius & peruersius sit hoc sæculum; eò Spiritus S. fœcundiora præstantioraq; excitet ingenia; quæ & virtutum omnium augmentum, & sacrarum rerum cognitionem, effetæ hominum ætati subministrent maximam, & tanquam præsens antidotum quoddam contra Sathanæ machinationes, & senescentis deficientisq; mundi malitiam proponant. Ouilis tui fidelem gregem Sanctissimo Patrocinio guberna: Archipræsules, Episcopos, Religiosos, omnesq; ordinis Sacerdotalis gradus, ad quoduis pie-

tatis & perfectionis genus promoue; vt omni repulsa lentitudine, officium bene prosequi, fructu vbere lætari, in cunctis Deo placere, per omnia eius Maiestatem dignè venerari, ac demum destinatam laborum suorum æternam mercedem vnà cum suis ouibus obtinere valeant. Opera tua animicidarum à patria nostra procul exulet virus pestiferum: pax, & vnitas adsit fidei, parens ac vita totius probitatis maneat apud nos charitas. Vbertate agrorum fœcunda, liberiori aëris temperie, auraq; communi, citra inquinamentum luis pestiferæ, tua cura deinceps fruamur impauidi. Rei communis moderatores ad res patriæ gerendas, simul & industriæ celeritatem, & diligentiæ tarditatem adhibeant; quò tutò, citraq; lapsum, comitem recti consilii vtilitatem, vniuerso populo accelerent. Æquitatis ministri & iustitiæ custodes, in nulla officii parte desipiant; sed incorrupta in litibus iudicandis iustitia, decernant sentētiam (Bochyridis exemplo) nō nisi de causa iam comperta, & certis argumentis deprehensa. Iuuentus Polona potissimùm edoceatur Deum timere, rectè valere, bene sapere, honesto ac legibus parere: Licentiosi, domi non tumultuentur sine correctione: Feroces natura, sæuitiam proprio sanguine non expleant; sed aduersus hostes patriæ, loco & tempore, vires suas exerceant: Publicæ saluti cuncti faueant candidè: simplex virtus vireat; malignæ fraudis nulla sit species fucati amoris contecta pallio: nullius opus rectum, odii molestia contaminet. Qui egent, non exponantur inopiæ, nec qui abundant inuidiæ: cuiusq; facultates non amplius subeant exortus sui altitudinem; quàm vt earum reditus expensas soluere valeant: nunquam iniusta lucra superent honestos labores; sed lucrum prauum sit pro dispendio. Subditorum dura seruitus relaxetur; radicitus ouium ne euellatur lana; lubeat solummodò bonis pastoribus tondere pecus, non deglubere. Renudatis animi penetralibus, cuncti ferantur in status collapsi reparationem, si

quid

quid autem ciuium infidorum vesanus error, in ruinam patriæ malè voluerit; illud subitò tollat irritum timor vel pudor, casus vel industria. Solo in nostro barbara gens non equitet nec immoretur inulta. Amicorum Regni, delicto odii sopita beneuolentia excitetur: vicinæ gentis contra ius & fas suborientes conatus temerarii absistant; nemoq; promptus in arma, non malit pretium quietis potiùs quàm periculi. Omnium hostium nostrorum minuantur arma & animi: redeat pristinum decus & virtus bellica; ne amplius prostratum celebre nomen iaceat Sarmaticum. Sigismundus Rex, admirandarum virtutum, Iagelonicæ omni ex parte memorandæ prosapiæ, non imitatione solùm clarus, sed toto etiam fulgore coruscans, deuictis hostibus, tumidis quidem & arrogantibus timendus, omnibus autem bonis venerandus, fælicia & tranquilla multo tempore ferat Sceptra pacati regiminis. Columina nostra, & magna inclyti Regni ornamenta, vtriusq; status ordines: atq; vt gratitudinis ergò in multis paucos nominem; generis claritudine, cultura religionis, officiorum opportunitate, salutis cunctorum ardore, & in omnes non pari solùm sed incredibili quadam humanitate præditus Bernardus Macieouius, toto pectore cōmunis rei necessitati deditus Senator: Vir acris ingenio, mentis acumine præstans, & in quem nihil, aut prudens natura bonitatis, aut comes virtutum fortuna laudis non contulit, Nicolaus Zebrzydouius; hic palatinus, ille Episcopus, Cracouienses: Celebris per orbem consilio & laude bellica, quemq; à fronte pariter atq; à tergo oculatū, à perpendēdo quid vtile factu sit, nulla vnquam impediuit animi perturbatio, Ioannes Zamoscius: Virtute insignis, & idem prælio strenuus, Stanislaus Zolkieuius, cæteriq; illustres herôes, qui nunquam dubia fide reperti, sanitas sunt regni, decorati iusto Regum ciuiumq; amore, omnes ruinas patriæ vigilantes reparent, & nobis diu viuant incolumes. Hæc sunt

 quæ

quæ ſibi à te Beatiſsime Patrone, cultores tui, apud altiſsimum præſtari optant, vrgent, ſperant. Ego verò quod reſtat, illud vnum ſupplex te oro quæſoq́; : Muta ſubſtantiuum in adiectiuum, è Felice fac beatum. Cracoviæ 12. Calendas Aprilis in ipſo æquinoctio verno, non tàm medio & ſolari, quàm Eccleſiaſtico & Cyclari A. D. 1603.

Jáśnie Wielmożnému P. Je° M.

X. BERNATOWI MACIEIOWSKIEMV:

Z LASKI BOZEY BISKVPOWI KRAKOWSKIEMV, Y KSIĄZĘCIV SIEWIERZKIEMV, &c. &c. &c.

Pánu memu M.

PRzeieżdżáiąc Pruſkié kráie, Oświéconé Miłośćiwé Xśiążę, tráfiłem ná goſpodarzá iednégo, człowieká ſtárégo, á ieſzcze ná poły Cátholiká, który z occáſiéy pewnéy, w rozmowie ſpólnéy, o początku wiáry Sáſkiéy, táką powiedał historią. Był práwi w tym mieśćie, gdźiem ſie ia rodźił, dzwoniarz, dźiélny człowieczek, y nie zły Cantor, ná imię Loſtau, przy kośćiele Fárſkim. Ten záwdániem, iż około zegárów miał coś vmieć, był przypuſzczony do nákręcánia y doglądánia zegáru. który, iż był ſtároświetcki, á ktemu nákázony: przeto ná dirigowánié nie potrzebował wymyślnieyſzégo miſtrzá, ále tylko ná poprawę. Y gdy potym z Niemiec vmieiętny Zegármiſtrz przyiechał, á on ſtáry zegar reformował, koł coś y quádránty przydał: Loſtáwá zrázu od zegárá odſádzono, y iuż dáléy do nákręcánia nie przypuſzczono. Zá czym on wźiąwſzy złé ſerce, ná Zegármiſtrzá, y ná przełożonych ſzemráć, y ná

zepſowá-

zepſowánié ſtárégo zegárá nárzekáć począł. A nocy
iedney, gdy vſłyſzał przy vderzeniu godźiny, záraz y quá
drántów wybiiánié, wypadſzy z ſwéy komory, głoſem
wielkim záwołał: Zegar błądźi, zegar błądźi: potym
ſkoczył do dźwonice, á w iednę ſtronę ná gwałt vde-
rzywſzy, iák dźwoni, ták dźwoni. Porwą ſie kśięża y
wypádną, lud ſie w mieśćie poruſzył, bádáią ſie wſzyſcy
przyczyny gwałtu, náoſtátek oderwą głupiégo bunto-
wniká od powrozá, z dźwonnice wyprowádzą, czemu-
by dźwonił pytáią, odpowie z furią zkupionym: Ten,
práwi, zápámiętáły nikczemny Zegármiſtrz, dobry
ſtáry zegar zepſował, á nowy zły vczynił: kiedy ma
bić iednę, biie pięć: á kiedy pięć, biie dźiewięć: y
przetom ia ná gwałt vderzył. Ták onym błazeńſtwem,
iednych do śmiechu, drugich do gniewu pobudźił, miá-
ſto pokaránia, vrząd tylko y mieyſce vtráćił. Rychło
potym (powiedał tenże ſtárzec) gdy ieden Kuſzniérz z
Witembergu przywędrował, á Lutrá nowégo proroká
y iego náukę ludźiom dźiwnie zálécał, ów iſty Loſtau,
z Kuſzniérzem ſie ſpiknąwſzy, wiele ludźi do téy ſecty
potárgnął, y prędko iákoś, wſzytko miáſto nią nápeł-
nił. Ták náuká Lutrowa od onégo czáſu, w náſzym
mieśćie potężnie ſtánęłá. Równym temu niemal ſpo-
ſobem y Látos w ſwoiéy dedicátoriiéy do W. X. M.
Kálendarz zegárem iákimśi vczyniwſzy, ſkárży, á prá-
wie iáko ná gwałt w iednę ſtronę biiąc nárzeka, ták ná
zegar, iáko y ná Zegármiſtrzá: á choćiaż on ieſt, iá-
ko ſie

ko ſie to potym obiáśni, rzemieſlnik nie dokończá wy-
práwny, y perſoná, do dirygowánia Kálendarzá, mniéy
ſpoſobna, iednák iż tytuł Máthemátiká ná ſobie no-
śi, zda ſie niektórym ludźiom, zwłaſzczá w téy máte-
riiéy niebiegłym, ábo ſzkryptá iego, bez pilnégo vwa-
żenia czytáiącym, iż coś tám błędu w Kálendarzu wi-
dźi: którégo, ácz y do téy doby ieſzcze áni vkazał, áni v-
kázáć może, przedśię ná tákich, iákié on czyni, iego pi-
ſmách, funduią ſie wſzytkié początki miedzy ludźmi
rozſądku mdłégo, ieſli nie rozruchów, tedy przyna-
mniéy podeyźrzenia, y ſzemránia przećiw wyſzſzym ſta-
nom kośćielnym, wielką moc ná nieposłuſzné máią-
cym. Któréy, gdyby było ná przećiwniká Kálenda-
rzowégo, żadnym vpomnieniem vrzędowym, y Colle-
gów ſwych nieukróconégo, zrázu vżyto, nigdyby byłá
y zacna Akádemia (ácz w tym wſzelkiéy winy prozna
ieſt) przymówek nie vznáłá, y ludby poſpolity, Ruſkié-
go zwłaſzczá narodu, dawno ſzemránia zániéchawſzy,
grzechów do grzechów nie przyczyniał, gániąc to, co ko-
śćiół Boży pochwalił, y roſkazał.

Nie z táką łátwośćią wieków przeſzłych, wielkim
Monárchóm przychodźiło Kálendarzá popráwiáć, z iá-
ką teraz komule przychodźi gánić Kálendarz. Con-
ſtántyn wielki Céſarz, z wielką vmyſłu dźielnośćią, iá-
ko ſtáry hiſtoryk nápiſał Zozomenus, y z niepoliczo-
nym koſztem, w Nicïéy Synod zgromádźił ná to, áby
lud nie o iednym czáśie Wielkąnoc miéwáiący, do
ſpolnéy y ś. zgody przyprowádźił. Tákże y Theodoſi-

us, gdy

us, gdy ſie dowiedźiał, iż południowé narody nie ſwego
czáſu Páſchę obchodźą, vżył Theophilá Alexándryi-
ſkiégo Pátryarchy, áby ſłuſzny czás święcenia, iáko
biegły Aſtronom opiſał, á iáko czuły páſtérz ludźiom o-
głośił. Który, gdy potym ſpoſób prawdźiwégo obcho-
dzenia Páſchy opiſawſzy, tablicę ná ſto lat poráchowá-
ną w ręce Céſárſkié podał, on święty Pan zá wielki
podárek przyiął, y między inſzé ſwé ſkárby policzył. Po-
dobnym temu kſztałtem y Flauius Valerius Marcia-
nus Céſarz, zá wielkiégo Leoná vczynił, gdy Proteriū
Biſkupá Alexándryiſkiégo námówił, áby czás właſny
świętu Wielkonocnému vpátrzył, y do ſpólnégo obcho-
dzenia rozróżnionych przywiódł. Ci tácy, y ták wyſo-
kiéy poważnośći ludźie, ácz częſto śiłę potężną, y koſzt
bogáty ná to ſádźili, iednák doſtáteczney roczney po-
práwy, y kośćielnégo czáſu przywrócenia, ſpráwicy zá-
wrzeć nie mogli. Sam Grzegorz 13. Páſtérz naywyſzy
kośćiołá Rzymſkiégo, tą oſtáteczną Correcturą, potę-
żnie záczął, ſpráwił y ſkończył táką rzecz, o którey, áby
kiedy záwártá bydź miáłá, y ſpodźiewáć ſie nie śmiano.
który vczynek y ten wiek náſz wynośi, y wſzytkié poto-
mné czáſy (miłą pámiątkę ludźi w tym prácuiących czy-
niąc) nie przeſtánno, z podźiewieniem pochwáláćy zá-
lécáć będą: á złośliwé ſzemrácżów vśiłowánié, wiátrem
wyniđźie, vſtánie, záginie, y cząſtká ich z obłudnymi,
ieſli ſie nie obaczą, wiecznie położona będźie. Nie wy-
práwilić do téy doby przećiwnicy, choć ſie nie raz o to
kuśili, między ludźie, y nigdy wypráwić nie będą mogli
nic do-

nic doſkonálſzégo, y nic tákiégo nie pokazáli, ná coby
iuż odpowiedźieć okwićie nie miano Láćińſkim ięzy-
kiem y Gréckim, przez té Authory, którym dał Bóg
więcéy vmieć. Tákich Authorów, iż większa liczbá, niż
przedtym, tu do Krákowá ſie zniosłá, á że Kálendarz o-
wych obmowców, iáwnych zwłaſzczá, w tym mieśćie,
gdźie mówienia o rzeczách niezgánionych, wielka li-
centia mieyſce ma, zá rządu W. X. M. po ſkaraniu
iednégo, iuż ſie máło znayduie: to ſzczęśćiu, wyſokim
cnotóm, y pobożnéy czuynośći W. X. M. przypiſáć ſie
muśi. Zá czym wiele powinna, nietylko Dioceſiá Krá-
kowſka, ále y wſzytká Polſká W. X. M. gdy táką
czuyność páſtérzką widźi. Ná co oto y ia ſie zápátrzy-
wſzy w nápiſániu Polſkim ięzykiem, tégo iuż to trze-
ćiégo o Kálendarzu ſzkryptu mego, podiąłem nieco prá-
céy, rozumieiąc że to wſzytko W. X. M. miło ma bydź,
co kto dobrym vmyſłem, dla pożytku poſpolitégo vczy-
ni. A żeby wiárá moiá o tych wywodźiech, które tu czy-
nię, v ludźi y W. X. M. ważnieyſza bydź mogłá, Au-
thory (z których wſzytko práwie mam) y mieyſcá ich
miánuię, ich máteria, á moiá diſpoſitia: ich ter-
miny y Argumentá, á moiá formá. Ci ták ſtárzy, to rá-
czéy, niż ia, ábo móy miſtrz zaoczny Clauius, práwie
ná oko vkażą, iż Kálendarzá Rzymſkiégo popráwá,
vfundowána ieſt ná onéy Synodu Niceńſkiégo poprá-
wie, iáko ná ſkáliſtym kámieniu, y ná grunćie quádra-
towym: á Látoſowa záś, y innych, których on náſládu-
ie accuſatorów correcturá, iáko ná okrągłych y obro-

tnych,

tnych, y náder kruchych kámieniách ieſt poſtánowiona, ták że ią y iednym pálcem ſtrąćić może káżdy, kto ieno w tablice położoné weźrzy, á wywody bez áffectu vważáć będźie. Nie śmiém ſobie pewnie obiecowáć: ále mam nádźieię, iż tá pracá wielom, ábo przynamniey tym co odpiſu ná Látoſowé minucye z ochotą czekáli, y mnie tym imieniem przez piſmo y vſtnie pobudzáli, ſpodoba ſie. ále zá to nie mnie, lecz W. X. M. ráczéy pówinni niech będą: gdyż nie co inſzégo, iedno miłość gorąca pożytku y zbáwienia ludzkiégo, którą W. X. M. pałáć prawie raczyſz, y to ſámo pilné á dźiélné w téy ſpráwie poſtąpienie, pobudźiło mię do tákowéy, iuż nie ták trudnéy, iáko teſkliwéy roboty. Przyimieſz ią tedy W. X. M. z łáſką miłośćiwą, áby temu przedniéy należáłá y ſłużyłá, który mocno Kálendarzá obronić zámyśliwſzy, zátrzymáć ſie nikomu nie dał, áby owégo, co w téy mierze vczynić przyſtáło, wykonáć nie miał. Vniżoné ſłużby ſwé oddawam łáſce W. X. M. Páná ſwego M. á proſzę niegodny od Bogá, áby Páſtérzowi ták dobremu, y owczárni iego, záwſze dobrze było. W Krákowie 21. Márcá, Anno Domini 1603.

W. X. M.

Naniżſzy ſłużebnik

Szęſny Zebrowſki.

PIERWSZA CZĘSC ZWIERCIADŁA Rocznégo:

W ktorym ſie opiſuie Náturá czáſowa z iego przyległośćiámi.

Poznánie Nátur iáko ieſt trudné, y dla czego.

Nie trzebá wiele pytáć/ czemu Ecclesiastes powiedział: Iż wſzytkié rzeczy ſą trudné/ á że ich człowiek wymówić nie może. Bo moc naywyższego/ która wſzytko ſpráwiłá/ wſzeláką siłe rozumu ſtworzonégo przechodzi. A przetóż ſpráwy y dzielá Bozkié/ tym bárziey ſą dziwné/ im więcey bywáią zrozumiewáné. Myśl bowiém ludzka/ gdy glebokié nátur táiemnice w rzeczách záwinioné czuie/ wſzytką siłą dowćipu ſwégo/ ſecret on odwinąć vsiluie: á iż ieſcze wiádomość dálſzy kres wynosi/ niżli rozum dóyśdź może/ bez przeſtánku tám do wnętrzności przenika/ á przedsie do przyczyn oſtátecznych przebydź nie mogąc/ vſtáwicznie nád Bozkiey mądrości dzielnością zdumiewáć ſie muśi/ y nigdy z niey podziwienia złożyć nie może. Co zá przyczyná/ iż z iedneyże Exhálácicy/ to ieſt/ kurzáwy/ ábo páry ziemney/ rodzą ſie kámienié/ kruſzce: oſtáwáią ſie trzęsienia ziemie/ wiátry/ grzmienia/ pioruny? Kto bez chyby doſzedł? Czemu piorun z obłoków wyſtrzelony/ ká-

Moc Boża nie ieſt ludzkim rozumem zmierzona.

Znáiomość w rzeczách zákryta.

Páry ziemnéy moc

Piorunolete

we ſkutki dziwné.

lete przeſtepuiąc/ w niéy pieniądze wypali: miecz ſkrußy/ po-
ßwy zoſtáwi: reke roſtopi/ rekáwice nie narußy: ciáłá nie
tknąwßy/ kości w pérzyny obróci: płód w żywocie zábiie/ má-
tke zdrowo zoſtáwi? A zás ná ſkóre byká morzkiégo/ y ná na-
mioty tákowé/ nigdy ſnadź nie nátrze: chybia tákże Orłá/ y
drzewá Bobkowégo. Jeſt ſie tu wprawdzie czemu dziwo-
wáć. Ale y to v mnie niemniéy dziwna/ Iż piorun ná kuſie
winá wątory obiwßy/ ſam napóy bez rozpłynienia/ trucizną
zárážony/ cáło do trzech dni záchowuie: á ieſli powtóre ná
tenże kleb winá vderzy/ iad on wßytek oddala/ ále iuż tám
z liquorem do naczynia ſpießno vchodzić potrzebá. Kto dzi-
wnych ſkutków wiedziec chce/ niech czyta Plinium lib. 2. ca.
24. & 79. Ariſtotelem de Metheor. y tych co nań piſáli. á
oſobliwie Albertum Mag. Caietanum Tienenſem, curſum
Conibricenſium, &c.

Wodá.

Nuż o wodzie ták wiele trudności niewybádánych/ ie-
dni mówią/ wzięłá ſie z deſczá: drudzy/ rodzi ſie z powietrza:
inni twierdzą/ iż pochodzi z morzá. á ci máią zá ſobą ono pi-
ſmo Eccl. 1. Wßytkié rzeki w morze wchodzą/ y zás wracáią
ſie/ ábyznowu płynely. A o ſkutkách wód co rzeczem? Wo-
dá zimno ſtrácić może/ á mokroty nie może: zimnieyßa ieſt/
gdy płynie/ niż kiedy ſtoi: po cześciách w ziemie wſtepuie/ á
ogułem nád ziemią kráine opánowáłá: z góry poſpołu z zie-
mią puſczona proſtym lotem ná dół pádnie/ á do gruntu przy-
ßedßy/ ziemie poniża/ ſámá góre wynosi: człowieká żywégo
zánurza/ vmárłégo po wierzchu nosi: ná powietrze wyrzu-
cona dobrowolnie/ okrągłą ſie sſtáie: wzgóre ná obłoki zá-
kryto wſtepuie/ nádół iáwnie pádnie: tákże z morzá do ſtu-
dnic táiemnie/ á názad otworzyſto ſchodzi: z ogniem w vſtá-
wicznéy nieprzyiáźni mießka: kołyſána po powietrzu zie-
bnieie/ á ná vgáßenié ogniá predßa niż powietrze: ogniem
nabárziey zágrzána/ mniéy ná dnie niż ná wierzchu gorąca:
ſkoro zbyłá ogniá/ ſámá z siebie do zimná ſie wraca: inßé rze-
czy

Dziwné ſkutki.

czy czyści/ ſámá zgnić y zárážić ſie może: z iezior/ ſtudnic/ y
krynic wyniſczeie/ á zás ná tychże/ ábo inßych mieyſcách/ ziá-
wić ſie może. Ná oſtátek kto zgádnie/ czemu w ſtudni słon-
cowéy/ w ziemi Thebáńſkiéy/ wodá w wieczor y poránu by-
wa ciepła/ w południe náder zimna/ á zás o pułnocy nie iná-
czéy iáko vkrop gorąca.

Herodotus lib. 4. de fonte ſalis. Silius de bello Punico lib. 3.

Studniá słońcowa.

Pátrząc zásie ná ogień/ którégo vſtáwicznie vżywamy/
dziwuiem ſie zkąd moc ma do tákiégo gorąca/ y rozmnożenia/
do tákiéy ſubtelności/ y pożeránia. Jedná iſkrá ogniowa w-
ßytkiégo świátá láſy y drzewá popalić może. Przyſtąpmyß
iuż do czáſu/ o którym tu właſnie mówić należy. Co/ proße/
nád czás mamy poſpolitßégo? Co mimo to/ iż czás ieſt/ v w-
ßech ludzi pewnieyßégo? máło iednák tákich ná świecie by-
ło/ coby iego náture doſtátecznie wyłożyć vmieli. Czás/ wßy-
tkié wieki ludzkié/ y ſpráwy ich/ obiął. Czás/ z pámieci owégo/
co minelo/ porozumienia tego/ co teraz ieſt/ á z vważenia o-
boygá/ ná rzeczy przyßłé/ oſtrożną opátrznosć podáie. Czás/
iáſné rzeczy zákrywa/ á ſkryté zás wydáie/ y obiáwia: długo-
ścią ſwoią kámień y żelázo pſuie/ oyczyſté dobrá w cudzé rece
zánosi. Czás/ ſtáré y mocné páńſtwá/ wątli/ odmienia/ y o-
bála: á nowé y ſłábé ſtánowi/ zmacnia/ y gruntuie. Czás/ lé-
czy boléści/ krzywdy w niepámieci kłádzie/ twárdé ſercá mie-
kczy/ gniewliwégo łáſkáwym czyni/ zápaloné ánimuße gási.
Czás/ prácowity żywot w lubą zabáwe/ á iárzmo nieznośné/
w robote wytrwáną obráca: ten ludzi/ zwierząt niemych/ y
ptáſtwá powietrznégo/ mnogich przemysłów náucza. á iż w
mále wiele zámkne: Wßytkié czáſy máią ſwóy czás/ prócz czá-
ſu/ ná świecie nic niemáß: wßytko ſie w czásie dzieie: pełno
w vßach/ to ſie sſtáło tego roku/ łoni/ tego miesiącá/ wczo-
rá/ dziś/ iutro/ teraz/ co wßytko czás wyraża. Mimo to ie-
dnák/ náturá czáſowa ludzkiému rozumowi zbytnie ieſt tru-
dna: doználi tego y ci/ którzy z náuk Philozophſkich iákikol-
wiek wzieli pożytek. Dáli to znáć oni dawni Ægypſkiéy mą-
drości

Ogień element dziwny.

Czás dziwów y trudności pełeń.

Czás wiele czyni.

U stárych wąż záwiniony co znáczył.

drości oycowie / wyráženiem wężá zátoczony ogon w gębie kryiącégo / znácząc przez głowę odmiány czásów: przez czołgánie przemiánie lat / dni / miesiecy: przez ogon táiemną náturę czásową. A nie tylko co iest czás poiąć / ále y poiąwßy wyłożyć trudno iest. Ztądże s. Augustyn / ná którégo była y nátura y łáská z niebá hoyne dáry wylała / tákiey trudności przełomić nie mogąc / powiedział one słowá: Confiteor tibi Domine, ignorare me quid sit tempus: & rursus, Confiteor scire me, in tempore ista dicere. Wyznawam / práwi / przed tobą pánie / iż niewiém co iest czás: y zás znowu / Wyznawam iż to co mówię / w czásie mówię.

11. Confeß.

Różne zdánie o czásie.

Opinie o czásie rozliczné.

MOgli mówić Philozophowie / iż wiedzieli táiemné nátury / ále tylko z domysłu nieco wiedzieć się zdáli / á z gruntu do práwey wiádomośći niedochodzili. Ztądże iáko o káżdey rzeczy / ták iescze tym więcey o czásie różne y osobliwe zdánia swoie zostáwili. Jedni nie pozwaláli / áby czás miał iáką istotę: drudzy / nie tylko czásu niczym nie názywáli / ále go też zá swégo Bogá ználi / y chwalili: tácy byli Chaldeyczykowie / y niektórzy iáki Proclus Gymnazyárchá szkoły Athenskiey. Od innych dla podobnych nazwisk stworzeniem Sáturnusowym był czás rozumiány / bo po Grecku υρονος Sáturnusá / á χρονος czás znáczy. Ztądże Plutarchus in Problematis pytáiąc się: Czemuby dawni Pogáni Sáturnusowi okrytą głowę máiąc ofiárowáli / przyczynę tę bydź mniemá: Iż prawdę długo zákrytą / czás odkrywa. Pythagoricorum y Stoicorũ sectá mniemiáłá / iż czás iest ono pierwße niebo / które powßechną sphærą názywáli. Plotinus, duße przechodzącą z iednégo żywotá do drugiégo / czásem názywał. Grzegorz Aryminenski / niebo / y wßelkie ciáło iednostáynie postępuiące / czásem miánował. Capreolus szczere nástępowánie obrotu: á Plato zás goły obrót

Którzy czás zá Bogá mieli.

Ofiárá z zákrytą głową co znáczyłá.

Pythágorycy.

Stoicy.

Plotinus.

Greg. Arimi

Capreolus.

Plato.

brót pierwßégo okręgu / czásem názywał / iáko Eudemus y Simplicius supra textum 94. świádczą. Wiele inßych mówiło / że wßytká istotá czásowa pochodzi z dußé rozumney / iákoby rzec chcieli: gdy ludzie śpią / czásu niemáß: bo gdzie rozumienia vżywánie nie będzie / czásu też nie będzie. Tákiego mniemánia byli / Auerroes, Aureolus, Ægidius, Burleus, Tienensis, Iandunus, y niemal wßyscy Grekowie. Eratostenes náostátek zostáwił táką definitią: Czás iest drogá słoncowa. Wßyscy ci / ábo prawdy chybili / którey szukáli / ábo czás dla niedościgłey iego nátury / głucho y ciemno opisáli.

Drógę słońcową czásem zwano.

Przyczyny czemu czásowa nátura iest trudna.

TAkowey trudności / trzy przyczyny mogą bydź náznáczoné. Pierwßa / iż káżda rzecz im iest w náturze swey istoty subtelnieyßey / tym do poiecia mniey w sobie miewa łátwości: tákie iest przyrodzenie rzeczy wzaiem sobie nástępuiących / których wßytká istotá ná sámey successiiey záwisłá.

Pierwßa przyczyná. Subtelna istotá trudna ku zrozumieniu.

Druga przyczyná trudności niebá / z których obrotu czás płynie / są náder (iáko to niżey poznaß) wysokie / odległości ich dozrzeć oku trudno: dziwnie w biegu bystré / prędkości tám dobieżeć nogóm mierniczégo niepodobno: do tego oné kolá niebieskie w doskonáły cyrkuł są okrągłe / á náßé miáry prosté / łokciowé ná pomiar rzeczy okrągłych niesposobné. Sámému Authorowi czásów tákowy rozmiar iest należyty / iáko świádczy Job: Od wßechmocnégo nie są zákryté czásy / á którzy go znáią / nie wiedzą dni iego.

Wtóra przyczyná.

Mierzyć niebo trudno.

Iob 24. ue. 1.

Trzecia przyczyná / moim zdániem nagłownieyßa. Iż to ták Bóg wßechmogący mieć chciał: áby ludzie ćwiczenia nie odstępowáli / mądrością nie pogardzáli / do próżnowánia przyczyny nie mieli: ábo się więc do dwornégo w istności y náturze Bozkiey spieránia nie vdáli / o co / kusiłby się pewnie człowiek / gdyby mu w rzeczách od Bogá stworzonych / nic

Trzecia przyczyná. Człowiekowi odięto przyczynę do prożnowania

nie zo-

nie zoſtawáło ku dálßému zrozumieniu. Przeto nápiſano ieſt Eccl. 3. ver. 11. Wßytko vczynił dobrze czáſu ſwégo / á świát podał rozbiéraniu ich / áby nie nálazł człowiek ſpráwy / którą vczynił Bóg od początku áż do końcá. Ku temuż służy y ono v Dánielá / ca. 12. ver. 4. Zámkni mowy / zápieczętuy księgi / áż do czáſu zámierzonégo : mnodzy przeidą / y będzie rozmáita vmiejętność.

Czego w poznawániu czáſów napilniéy potrzebá.

Czás oycem prawdy.

PIndárus Greczyn známienity Poetá / niedármo czás oycem prawdy názywa : bo iáko zá czáſem prawdy z długośći / iákoby vrodzonéy / dochodźimy / ták zás z prawdy / y ſámé czáſy bez wątpienia poznawamy. Nádobnie to wyráźił tenże Author in Olympiacis 10. ὅ τ' ἐξελέγχων μονος ἀλθειαν ἐτήτυμον χρονος το δὲ σαφανὲς ἰὼν πόρσω κατέφρασεν. to ieſt / Tylko ſam czás wydáie prawdę pewną / y co ſie táiło w zákryćiu / poſtępuiąc dáléy wypowiedźiał / kto niepoznał córki / niedoßedł nátury oycá iéy. Wiele tákich co ná prawdźie oßukáni / y ná czáſie ßwánkowáli / nie poználi czáſu náwiedzenia ſwégo / á iáſność prawdy nie rozświećiłá im / źle czáſu vżyli / prawdy nie vłápili. Iż tedy ná prawdźie w poznawániu czáſów bárzo wiele / y owßem wßytko należy / nie będźie rzecz zdróżna / ná iéy rozbiéraniu nieco zábáwić ſie.

Iáko ſie dźieli prawdá, á co zacz ieſt náturá iéy.

Prawdá dwoiaka.

NApzód / dwoiáko prawdę dźielić możemy / in veritatem rei, to ieſt / rzeczy ſáméy / & veritatem cognitionis, to ieſt / poznawánia. Prawdá rzeczy : ieſt oná według któréy rzecz ſámá bywa prawdźiwą : iáko ſczéré złoto / ieſt prawdźiwé złoto / bo ma wßytko czego własność iego nátury potrzebuie. Prawdá

Prawdá záśie poznawánia / ieſt oná / przez którą poznánié bywa prawdźiwé : á iáko poznawánié dwoiákié ieſt / iedno któré przeſtáie ná mniémániu poięćia : drugié / któré polégá ná zdániu rozſądku ; ták y tá prawdá dwoiáka bydź muśi / iedná co idźie zá ápprehenſią / druga co idźie zá rozſądkiem. Piérwßa ieſt porównániem poięćia z rzeczą poiętą : wtóra porównániem rozſądku / z rzeczą oſądzoną. Onóż owa piérwßa / znayduie ſie ták w rozumie / iáko y w ſmysłách ludzkich / á ma ſobie przećiwną omylkę / w którą wpáść może : á tá zás / to ieſt prawdá rozſądku / w ſámym tylko rozumie ſwoie mieyſce ma / á téy ſie directè ſprzećiwia fałß / w który nieoſtrożnié rozumienié łátwie zabrnąć może. Gdy tedy vmysł ták rzeczy / iáko było potrzebá / niepóymuie / nie bywa oßukány nieprawdą / ále omylką : gdyż choć nie póymuie czego chce / iednák dla ſámégo poięćia rzeczy iednéy miáſto drugiéy / nie názywa ſie fałßywy vmysł / póko rozſądek nie oſądźi iednéy rzeczy zá drugą. Ale gdy iuż vmysł decret vczyni / y oſądźi iedne rzecz zá drugą / (ná przykład / fałßywé złoto zá prawdźiwé) iuż tám vpada w prawdźie : bo rzecz ináczéy oſądźił / niżli ieſt w rzeczy / vłápił nieprawdę miáſto prawdy / mocno dźierży quid pro quo, iáwnie fałßu broni / y inßym tóż perſwáduie. Tákowy póko ſie w tym nieczuie / iż pobłądźił / dotąd przyiaćielem prawdźié áni ieſt / áni bydź może / choć to o ſobie śpiéwa / że prawdę iſtotną ználazł / y z ćiemnośći ią ná świátło wyćiągnął. Dáléy w téy máteriiéy niechce ſie rozwodźić / doſyć krotko pokázáć / że prawdá pokryto śiedźi / iáko w poznawániu wßytkiégo / ták y w dochodzeniu czáſow : wielkiéy prace y pilnośći vżyć potrzebá / niżli ią wygrzebieß. Przeto ia w opiſániu czáſow / ſellectos neotericos authores, to ieſt / teráźnieyßégo wieku przebránych y wielkich ludźi rozſądku ſie trzymáiąc / w tym Zwierćiedle vkázowáć będę to co ſie do pewnośći widźi napodobnieyßégo / á do prawdy conabliżéy przyſtępuie. Piérwéy iednák / niżli ſie do czáſu przyſtąpi / o kolách y obrotách niebieſkich / z których

Prawdá poięćia.

Prawdá rozſądku.

Omylká któréy prawdźie przećiwna.

Vpadek w prawdźie kiedy bywa.

Prawdá w rzeczách pokryta.

których czás nász płynie nieco mówić zdáło mi sie zá rzecz bárzo potrzebną / dla wielu y niektkich trudności vprzątnienia.

Opisánie Niebios y obrotów ich.

Niebo ogniste stolicá Boża

WObec wszytkich niebios iest 11. dziesieć które vstáwicznie spráwą Anyelską obrácáią sie ná pożytek y potrzebe rodzáiów ziemskich / á iedno zgołá stale y bez wszelkiego obrotu nienáruszenie stoi / á iest stolicą naywyższego Bogá w Tróycy iedynego / oną szczesliwą Anyołów y wybránych Bożych oyczyzną / gdzie nie przyidzie iedno ten / iáko Izáiasz cap. 33. ve. 15. vczy: Kto chodzi w spráwiedliwościách / á mówi prawde / który porzuca łákomstwo z potwarzy / á otrząsa rece swé od wszelákiego podárku / który zátyka vszy swé / áby nie słuchał krwie / á zámruża oczy swé / áby nie pátrzał ná złé: ten ná wysokości mieszkáć bedzie / ve. 17. królá w piekności iego oglądáią oczy iego / vyźrzą ziemie zdáleká ver. 20. Poyźrzy ná Syon miásto vroczystego świetá nászego / oczy twoie vyźrzą Jeruzálem mieszkánie bogáté. Porządek y liczbá niebios / począwszy od naywyższego / ták idzie.

11. Cælum Epyreum, to iest naywyższé niebo / ognistéy iásności / od ogniá / bo po Grecku Πυρ ogień znáczy / od Theologów názwáné.

10. Primum mobile. Pierwszy okrąg niebieski / z tych które sie obrácáią: ná tym iż żadnéy gwiazdy nie widáć / przeto wielkość iego Máthemátykóm zákryta zostáie. Obrot tego niebá od Wschodu ná Zachód pedem / y sámą myslą niedościgłym zá godzin 24. ábo zá noc y zá dzień wkoło odpráwuie sie. Insze wszytkie niższé kołá niebieskie impetem swoim zá sobą porywa / y owszem wszytke sphere ogniową / wielką cześć powietrzá / ná ostátek áż y wody nieco záymuie / y porusza wielkiego morzá Oceanu / nie ináczéy iáko czárá / ábo tálerz / dziewieć inszych tálérzów sobie porządnim vłożeniem przydánych / obróco-

obrócony / kreci y obráca. Tego niebá káżdy punktcik vbieży zá iedne godzine mil 10599609. y pultory ćwierci mile / to iest / wiecéy niż dziesieć tysiecy milionów mil. Mile tu trzebá rozumieć / która ma w sobie kroków 4000. Ćwierć mile 1000. kroków / krok 4. stopy / stopá 4. dłoni / dłoń 4. pálce / iáko tá linia / która sie tu dla pewności miáry kłádzie.

I I I I I

Cælum Cristallinum. Niebo kryształowé / mimo obrót porwánia / ma drugą swoie własną rewolucią od Zachodu słońcá ná Wschód / którą odpráwuie zá lat 49000. to iest / czterdzieści y dziewieć tysiecy / wszytek ten trákt názywáią pospolicie Rokiem Plátonowym. Po którym / iáko niektórzy báiáli Plátończykowie / wszytko cokolwiek było przed tákim rokiem / ma sie wrócić w doskonálszym y szczesliwszym stanie. 9.

Firmamentum, seu cælum stellatū. Niebo gwiazdárskie. Tego wielkość / ábo ambit / ma wkoło 254390625. która liczbá przechodzi po dwá kroć sto tysiecy / piećdziesiąt y cztéry miliony mil. Ten okreg / mimo dwá wyższé impresowé obroty / ma trzeci swóy własny / od Północkà ná Południe / nie wkoło / ále ná kształt wagi dopiero ná te / dopiero ná owe strone wáháiący sie / nád początkiem Znáków niebieskich Skorpiu y Wagi ♏ ♎. Obrot tákowy odpráwuie sie zá lat 7000. to iest / siedm tysiecy. 8.

Cælum Saturni. To iest ono niebo ná którym iest ieden Plánetá / ábo gwiazdá / co ią Sáturnusem názywáią: to koło / mimo insze obroty / ma też własny swóy obrót od Zachodu ná Wschód / który odpráwuie zá lat 30. iego ambit ma wkoło mil. 127195312 / y puł / to iest / wiecéy niż sto dwádzieściá y siedm milionów: á sam Plánetá / wietszy iest nád wszytke ziemie 91. $\frac{1}{8}$ 7.

Cælum Iouis. To iest / niebo ná którym iest iedná tylko gwiazdá Jowiszem názwána / ma też własny obrót / który od- 6.

práwuie zá lat niemal 12. iego ambit ma wkoło mil 80878125.
to iest/ osmdziesiąt milionów y ieden bez niewiela. Plánetá
sam więtßy nád ziemię 95. y puł rázá.
5. Cælum Martis. Niebo Marsowo własnym ßciém o-
bróći sie niemal zá 2. lećie. Ambit ieg ná mil wkoło 49802243.
więcéy nád czterdzieśći y dziewięć milionów: á sam Planetá
pułtorá rázá więkßy nád ziemię.
4. Cælum Solis. Niebo ná którym iest słonce. To gdy sie
owo raz obráca/ od Zachodu do drugiégo Zachodu/ ná ten
czás nie własnym cursem idźie/ ále ten impres od wyßßégo o-
kręgu máiąc bieży: ma słońce inßy swóy obrót własny/ który/
nie zá ieden dźień z nocą/ ále zá dni 365. godźin 5. minut 49.
secund 16, odpráwuie. A ten to iest ów czás/ który własnie sło-
necznym rokiem názywamy. Niebo Słoncowé ma wkoło mil
6840468. $\frac{1}{3}$. to iest/ máło nie siedm milionów. Sámo w so-
bie słonce więtßé iest nád wßytkę ziemię 166.8.
3. Cælum Veneris. Niebo/ ná którym iest owa gwiazdá
rzadkiemu nieznáioma/ co ią Jutrzenką názywamy/ tudźież
ábo przed słońcem/ ábo zá słońcem idąc/ iemu niewiele rózny
obrót czyni: iest tego niebá wkoło mil 6307593. $\frac{2}{3}$. więcéy niż
ßeść milionów. A sam Plánetá więtßy niżli ziemiá 37. rázy.
Cælum Mercurii. Niebo wtóré od ziemie/ w biegu
2. własnym równy niemal czás trawi z niebem Wenery: woko-
ło ma mil 943125. więcéy niż po dźiewięćkroć sto tysięcy. A
sam Plánetá dáleko mnieyßy niżli ziemiá.
Cælum Lunæ. Pierwßé niebo od ziemie/ ná którym
1. iest Miesiąc. To własny swóy obrót odpráwuie zá dni 27. y
coś około 8. godźin/ potym zá dwá dni y zá godźin 4. dobie-
ga słońcá/ wßytkieg czásu miedzy dwoigiem złączeniem słon-
cá z miesiącem bywa dni 29. godźin 12. co pospolićie názywa-
my kśiężycem miesięcznym. Ambit tego niebá wokrąg ma
mil 360937. y puł. dáléy niż po trzykroć sto y ßeśćdźiesiąt ty-
sięcy. Ziemiá więtßa nád miesiąc 39. $\frac{1}{2}$.

Sphærá

Wielkość Elementów.

Sphærá ogniowa ma wkoło mil 189562. y puł: á po-
wietrzna mil 5956. y puł. Ziemiá z wodą ma mil wokoło/ we-
dług tego iáko kłádźie Apianus y Gemmafrisius 5400. á we-
dług teraznieyßych/ którzy wielkié y częsté ná morzu y ná zie-
mi experienciie czynią/ ma mieć ziemiá tylko mil 4770. wßy-
tkiéy ziemie wzdłuż y wßérz kłádą 28958236. wgłęb do śrzo-
dká ziemie mil 758. $\frac{1}{3}$. liczą teraznieyßy Authorowie/ Gem-
mafrisius 859. Wysokośći od ziemie do tego niebá ná
którym miesiąc mil 30157. Wywrze tu kto podobno onę
zwietrzáłą przymówkę: Kto niewierzy zmierz sobie. Otóż ták
bráćie/ iesli możeß/ y owßem zmierz: á iesli nie możeß/ y nie-
mierząc/ iáko chceß wierz. Wßákem ćię iuż przestrzégł mó-
wiąc o prawdźie/ iż/ iesli gruntownie osądźiß ná vmysle/ á w
rzeczy ináczéy będźie/ wpadnieß w grzech nieprawdy: á iesli
zás tylko zgołá poimieß/ á w tym sporu trzymáć nie będźieß/
żeby twoie mniemánie miáło bydź lepßé niżli czyie inné/ tám
iuż owéy pierwßéy winy vßedßy/ tylko w sáme omyłkę wpáść
możeß/ która grzechem nie wonia. Bo iesli kto przez instru-
mentá iákiéy wysokośći/ ábo głębokośći/ dálekośći/ ábo ßéro-
kośći odległéy dochodząc/ vżywa instrumentu według mister-
stwá iego/ y náuki swéy: tákowy dla imperfectiiéy instrumen-
tów/ może quidem pobłądźić in veritate rei, w prawdźie isto-
ty/ ále nie pobłądzi in veritate cognitionis, w prawdźie po-
znawánia. Weź drugi przykład pospolitßy/ á zátym y łátwiey-
ßy. Kupuie kto zboże ná tárgu/ które mierzy miárą owégóż
czyie zboże: będźieli miárá fáłßywa/ przedawcá popádnie cri-
men falsitatis, á ten co kupuie/ tylko będźie miał vitium igno-
rantiæ. Może téż y to bydź/ że obádwá mieć będą sáme tylko
niewiádomość/ bez erroru, iesli y ten co mierzy/ mniéma iż
miárá iest prawdźiwa/ y ów/ co tákową miárą odbiéra.

Ziemiá iáko wielka.

Ziemie głębina.

Iáko wysoko od ziemie do niebá.

Co czyni fałß á co omyłkę.

Miárá fáłßywa nie czyni fáłßerá mierniczego.

Przykład.

Definitia, álbo opisánie własné czásu.

ARistoteles, miedzy inßymi/ Philozoph naznákomitßy/ ták
czás

Lib. 4. de Nat. c. 11.

Definitia cżáſu.

cżás opiſał: Tempus eſt numerus, motus ſecundùm priùs & poſteriùs. to ieſt: Cżás ieſt liczbá / przemiiánia według tego co wprzód y co pozad idźie. Jeſt tu w tym opiſániu wielka trudność/wſzákże mym zdániem ták ſie obiáſnić może. Wſzelka rzecz pod ſłońcem świátá / idźie y przemiia pod obrotem niebá. Tego to ſzcia/ſą cżeści w przemiiániu nieprzeſtánnym: onóż onych cżeści liczoná liczbá/ v Philozophów/ ieſt przemiiáiącym cżáſem / który opiſuią: á ſtoſuiąc opiſánie iáko nabliżſzému ludźi poſpolitych zrozumieniu / Cżás ten náſz docżeſny nic inſzégo nie ieſt/ iedno przećiąg/ábo fila, ábo trwáłość nieiáka / rzeczy wſzelkiéy/ która ſie pſuie / przemiia / y vſtáie ná świećie. Tu ieſli ieſcże komu nie zá doſyć ſie widźi/ tóż rzekę / co ś. Auguſtyn niegdy mówił: Quid eſt ergo tempus? Si nemo ex me quærat, ſcio: ſi quærenti explicare velim, neſcio. Cóż ieſt tedy cżás? gdy mie niepytáią/ wiém: á pytáiącému/gdy chce wyłożyć/ nievmiém.

Lib. 11. Cō. cap. 4.

Którégo niebá obrot ieſt miárą naprzyſtoynieyſzą rzecży w cżáśie będących.

Troiáka właſność miáry dobréy.

Wſzelka miárá dobra ma mieć té trzy włáſności. Piérwſza/ áby byłá iednoſtáyna/ to ieſt/ nie dopiéro krótſza/dopiéro dłużſza. Druga/ áby byłá / ile może bydź/mnieyſza/niż to co mierzym. Trzećia właſność miáry / áby byłá znáioma wſzytkim/bo ináczéy/tylkoby iéy ći ſámi vżywáć mogli/którzyby iéy byli wiádomi. Z dźiewiąci kół niebieſkich / oprócz dźieśiątégo / káżdému obrotowi zchodźi ná tych właſnośćiách: y przetóż nie mogą bydź naprzyſtoynieyſzą miárą rzecży tych / które ſie w cżáśie dźieią. ſam okrąg dźieśiąty ma obrot / który nam ná ſłońcu y ná mieśiącu vznáwáć ſie dáie / iednoſtáyny / nakrótſzy/y wſzytkim wiádomy: iednoſtáyny / bo y równy ieſt / y raz w raz obráca ſie: krótki/bo wkoło obydźie zá noc y zá dźień: znáiomy/ gdyż wſzyſcy widzą iáko niebo wkoło nieprzeſtánno obiega

obiega od zachodu do zachodu: przeto mimo inſzé obroty/ten ieden / dźieśiątégo niebá / naprzyſtoynieyſzą miárą bydź ma rzecży cżáſowych. Bo gdy pytamy człowieká poſpolitégo/co ieſt rok. nie odpowie: Jeſt cżás / w którym ſłońce właſnym obrotem od punktu do punktu po Zodyaku chodźi / áni wylicży dni wſzytkich 365. godźin 5. minut 49. ſecund 16. Ale zgołá odpowie: Rok ieſt cżás dwunaſtu mieśiecy. A ſpytaſzli go / Co ieſt mieśiąc: nie odpowie / Jeſt poſtępowánié właſné po Zodyaku: ále rzecże / Dni 30. ieſt cáły mieśiąc. y ták látá dźieli ná mieśiące / mieśiące ná dni przyrodzoné: á ten nic inſzégo nie ieſt / iedno on obrót dźieśiątégo niebá / którym ſie raz wkoło obráca/á dwudźieſta cżwarta cżęść tego wkołowrotu/ ieſt godźiná iedná. Ztąd ſie dźieie / iż lud poſpolity niémal ná wſzytkim świećie / chcąc mierzyć dźiełá ſwoie w cżáśie cżynioné / opuſcża vważenié biegów właſnych ſłońcá y mieśiącá: á tylko iednégo nakrótſzégo obrotu náſláduie/ według którégo ludźie nárobili ſobie z rozmáitych kół/zegárków rozlicżnych/iuż to idących/iuż ſłónecżnych/iuż ćiekących/iuż gwiazdárſkich / y mieśiecżnych / wſzytkié ſtoſuiąc ku rewoluciiéy nocodźiennéy: cżego nietylko wſzytkich narodów poſpolity vcży zwycżay / ále ſie zda / że y ſámégo Bogá náſzégo wola y roſkazánié ná to było / áby przerzecżony obrót był poſpolitą á vſtáwicżną miárą wſzytkich ſpraw ludzkich. Jáſnie ſie to znáć dáie v Moyzeſzá/ gdźie rzékł Bóg: Niech ſie ſtáną świátłá/ ná vtwiérdzeniu niebá / á niech dźielą dźień od nocy / y niech będą ná znáki/ y cżáſy / y dni / y látá. Ztądże y ſámo niemé bydło / y zwiérzetá bezrozumné / ſzukánié pożywienia / odpocżnienié ſwoie / y inſzé dźiełá / cżynią według tego obrotu / co ſie odpráwuie zá godźin 24. bo z nátury tylko pilnuią nocy/ y dniá/ wiecżorá/y poránku. Tu wiedźieć należy/ iż/choć wſzytkich podźiałów cżáſowych/to ieſt/dniá/ y nocy/ roku/ mieśiecy/ y tegodni/ wſchodu/zachodu / y ſámych godźin / po biegu ſłonecżnym dochodźimy: iednák ten bieg nie idźie z właſnéy

Rok iáki v poſpolitégo człowieká.

Gen. 1. u. 14

Zwierzętá niemé iáki cżás záchowuią.

nátury ſłoncowéy/ ále go bierze niebo ſłoneczné od dzieśiąté-go kołá/ które rewolucią ſwoią zá ſobą ſłońce porywa/ y coraz w równy cyrkuł obnośi wkoło ziemie zá godzin 24. A gdyby ſłońce nam dźień ſwym własnym obrotem czynić miáło/ iuż ná ten czás tylko ieden dźień z nocą przez rok cáły mielibyſmy/ bo ſłońce powoli idąc/ báwiłoby ſie ná náßym Orizonćie cáłé 6. mieśięcy y 3. godźiny/ á ná podziemnym tákże wiele/ y zátym mielibyſmy dniá pułroká/ á nocy pułroká. Nic tedy nád to pewnieyßégo/ iż bieg/ ábo rußochód słoneczny/ którym zá dźień z nocą obtacza ziemie/ nie ieſt własny iego/ ále/ iáko ſie rzekło/ wźięty od wyßégo niebá. Ná tym mieyſcu będźie potrzebno y to ieſcze wiedźieć/ że/ chociaż miárá tá/ ábo od wſchodu do wſchodu/ ábo od zachodu do drugiégo zachodu/ ieſt napoſpolitßa/ y naprzyſtoynieyßa: iednák ludźie według ſwégo vpodobánia rozmáitych rozdźiałów w czáśie náczynili: to roków Plátonowych/ to luſtrów/ to Olympiádów/ indictiy wieków/ etc. z których káżda długość ma pewną liczbę rewolucjiey dźieśiątégo niebá.

Słońce własnym biegiem ſwym dniá nie czyni.

Drudzy zásie rok dźielili ná trzy mieśiące/ tácy byli oni ludźie w bezchlebnéy kráinie Arcádiiey/ gdźie ſie kámień Asbeston záwße gorąiący rodźi. Ægyptczykowie dźielili rok ná 4. mieśiące. Grækowie dawni ná 6. mieśięcy. Láwinſcy Włoßy ná 13. mieśięcy. Rzymiánie pierwéy ná 10. á potym od czáſow Numæ Pompilii ná 12. mieśięcy rok podźielili/ co y do téy doby trwa. Mieśiąc zásie rozdźielony ieſt ná tegodnie. Tydźień ná dni: dźień przyrodzony ná godźiny: godźiná ná minuty. O káżdym z tych zoſobná mówić ſie będźie/ vkázując rozmáite zdánia ludzkié/ y to które ſie będźie zdáło naprawdźiwße wyrażáiąc: á naprzód o dawności czáſu/ y o liczbie lat od ſtworzenia świátá/ mówić będźiem.

W Arcádiey rok 3. mieśiące.

Podźiał roku różny

Látá według róznégo zdánia Authorów, odtąd

iáko świát ſtánął áż do Narodzenia Zbáwićielá náßego.

Czás przemiiáiący odtąd ieſt/ odkąd ſie niebieſkié kołá obrácáć poczęły/ co zrázu było/ iáko ſkoro ten świát widomy ſtánął/ á człowiek pierwßy/ y pierwßy goſpodarz ſwoie dźiełá czynić/ y przećiąg ſpraw ſwych obrotem niebios mierzyć począł: ienóż od onégo czáſu/ áż do przyśćia Meſyáßowégo/ iáko ſie wiele rázy niebo obróćiło/ to ieſt/ wiele dni przeminęło/ ábo iáko wiele lat ſámych vpłynęło: dźiwna rzecz/ iáko ſie z ſobą Authorowie około tego niezgadzáią: á zásiesdź ná ſądźie/ y rozbierác czyie pewnieyße ieſt mniemánie/ áni przedśięwźięćia teraznieyßégo/ áni moiéy śiły/ táka ieſt robotá. Báróniußá y Pereryußá/ dwu wielkich tych wieków náßych ludźi/ y pilnych bádáczów/ ponieważ ſie oni z ſobą zgadzáią/ rzekłbym w téy mierze náśládowáć/ á inßym ſwoie mniemánie/ y poważność/ wcále zoſtáwić.

O tym iáko dawno świát ſtoi niémáß zgody.

Dawność świátá według Báróniußá nablizßa prawdźie.

Tablicá lat od ſtworzenia świátá do Národzeniá

Pánå Chryſtuſowégo/ według róznégo Authorów zdánia.

Látá Páńſkié od Národzenia	Lat od ſtwor. świát. wedł. Báro. Perer.	Według Reinholdá Mágina.	Według Genebrárdá	Wedł. 70. wykłádáczów.	Według Zydów.	Według Greków.	Według Aſtrologów
1	4022	3962	4089	5492	3760	5500	6984
2	4023	3963	4090	5493	3761	5501	6985
3	4024	3964	4091	5494	3762	5502	6986
4	4025	3965	4092	5495	3763	5503	6987
5	4026	3966	4093	5496	3764	5504	6988
6	4027	3967	4049	5497	3765	5505	6989
7	4028	3968	4095	5498	3766	5506	6990
8	4029	3969	4096	5799	3767	5507	6991
9	4030	3670	4097	5500	3768	5508	6992
10	4031	3671	4098	5501	3769	5509	6993

Ták przydawáiąc vnitates może poſtępowáć áż do dźiśieyßégo wieku.

Látá Páńſkié od Národzenia	Lat od ſtwor. świát. wedł. Báro. Perer.	Według Reinholdá Mágini.	Według Genebrárdá	Według 70. wykłádáczów.	Według Zydów.	Według Greków.	Według Aſtrologów
1600	5622	5562	5689	6092	5360	7100	8584
1601	5623	5563	5690	7093	5361	6101	8585
602	5624	5564	5691	7094	5362	7102	8586
603	5625	5565	5692	7095	5363	7103	8587
604	5626	5566	5693	7096	5364	7104	8588
1605	5627	5567	5694	7097	5365	7105	
1606	5628	5568	5695	7098	5366	7106	
1607	5629	5569	5696	7099	5367	7107	etć.
1608	5630	5570	5697	7100	5368	7108	
1609	5631	5571	5698	7101	5369	7109	
1610	5632	5572	5699	7102	5370	7110	
1611	5633	5573	5700	7103	5371	7111	
1612	5634	5574	5701	7104	5372	7112	
1613	5635	5575	5702	7105	5373	7113	
1614.	5636	5576	5703	7106	5374	7114	
1615	5637	5577	5704	7107	5375	7115	
1616	5638	5578	5705	7108	5376	7116	8600.
1617	5639	5579	5706	7109	5377	7117	
1618	5640	5580	5707	7110	5378	7118	
1619	5641	5581	5708	7111	5379	7119	
1620	5642	5582	5709	7112	5380	7120	

Tu przydawáiąc vnitates, możeſz poſtępowáć per infinitum.

Drudzy od Jádámá áż do przyſzćia Chryſtá Páná, ták látá kłádą.

Tálmućiſtowie/ y 70. Wykłádáczów we wtórey tránſlátiiey kłádą lat 5342.

Picus Mirandula, 3508.
Auicenna, 3960.

Origanus, - - - - 3970.
Fontan Doct. Krákowſki/ - 3949.
Rabi Moyſes Gerudienſis, - - 4508.
Ioſephus Zyd/ - - - - 4102.
Marianus Scotus, - - - - 4192.
Dionyſius Exiguus, - - - - 4204.
Euſebius, - - - - - - 5198.
Oroſius, - - - - - - - 5199.
Iſidorus, - - - - - - - 5210.
Rabanus, - - - - - - 5343.
Omar Cardinal. - - - - - 5328.
Albumazar, - - - - - - 5328.
Niceta Græcus, - - - - - 5506.
Alphonſus rex Hiſp. - - - - 6984.

JEſt też prózna chlubá v ſtárych bálámutów Aſtronomów Ægyptſkich/ iákoby oni mieli mieć experiencią ſwoiey gwiazdárſkiey náuki/ dáley niż od ſtá tyśiecy lat/ iáko Auguſtyn ś. świádczy: gdyż zacny Author Varro Hiſzpáńſki nápiſał o nich/ iż te náukę nie dawniey/ ále tylko od dwu tyśiecy lat wźięli/ od Jzydyiey iedney Miſtrzynie Ægyptſkiey. Tenże kłam wyrzuca ná oczy Ægyptczykóm y Cicero, wyliczáiąc ich zabobony w té ſłowá: Ægyptii verò, vt qui ſe cæteris mortalibus antiquiores fatentur innumerabilibus penè ſæculis, hoc eſt quadringentis ſeptuaginta millibus annorum, eam ipſam artẽ Aſtrorũ conſequuti eſſe dicuntur. to ieſt: Ægyptczykowie iáko to ći/ którzy dawność ſobie nád iné przypiſuią/ przez niezliczoné práwie wieki/ to ieſt po cztéry kroć ſto tyśiecy y śiedmdźieśiąt tyśiecy lat/ tey ſámey náuki Aſtronomſkiey dochodząc náwykli. Łátwo ieſt poznáć z tego ſámego/ iáka bywa prawdá owych Aſtronomáſtów/ co z Plánet o przypadkách ludzkich prorokuią: iż tá ich práktyká z niewiáſty poſzłá/ y funduie śie ná tákich ludźi náuce/ którzy niebyłą dawność zmyśláiąc/ iáwną nieprawdę powiádáią.

Aegypſkich Aſtronomów kłam.

Lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 40.

Li. 2. de Diu.

Podeyźrzána wróżbá Aſtronomſka.

Podźiał czáſu według Aſtronomów.

Podzielenié godziny.

WKołowrót ieden piérwſzégo niebá obrotnégo rozmierzyli oni ná częśći 24. y káżdą część z tych názwali godziną: którą záś podzielili ná ſubtelné bárzo odrobiny. To ieſt godzinę ná 60. minut. Minutę ná 60. ſecund. Secundę ná 60. tertiy. Tertię ná 60. quárt. Quártę ná 60. quint. Quintę ná 60. ſext. Sextę ná 60. ſeptim. Septimę ná 60. octaw. Octawę ná 60. nonów. Nonę ná 60. decim: tym ſpoſobem.

Częśći godziny.

Godziná ma Minut	60.
Minutá má Secund.	3600.
Secundá ma Tertiy	216000.
Tertia ma Quárt	12960000.
Quártá ma Quint	777600000.
Quintá ma Sext	46656000000.
Sextá ma Septim	2799360000000.
Septimá ma Octaw	167961600000000.
Octáwá ma Nonów	10077696000000000.
Noná ma Decim	2176782360000000000.

O Roku Aſtronomſkim.

Annus Sidereus & Tropicus.

ROk Aſtronomſki / nic inßégo nie ieſt / ieno czás on podźielony ná wßytkié rozdziały / zá który słońce własnym swoiem obrotem / począwßy od punktu do punktu / wßytek Zodyak przechodźi / y záś ſie ná tóż mieyſce wraca / dźielą go oni / in annum ſidereum, ſeu ſolarem, & annum tropicum, ſeu æquinoctialem. Ow piérwßy gwiazdárſki / nie tylko ten ieſt / gdy Plánetá Zodyak wßytek przechodźi / ále gdy y wßelka gwiazdá od mieyſcá do mieyſcá przychodźi. Ten záś drugi æqui-

Początek roku Aſtronomſkiégo.

æquinoctiálny / ábo od porównánia dniá z nocą / ábo od prześilenia oboygá początek ſwóy biorąc / náwrót do tychże mieyſc czyni.

Ten táki rok ſwóy Aſtronomowie / nie tylko ná mieſiące / dni / godziny / minuty / ále y ná inßé drobnieyßé rozmiáry podźielili. A iż té odrobiny rozdziałów trudność wielką zádáią Aſtronomóm / przeto ſie dźieie / iż ludźie wielcy / rozumem y náuką zſobą ſie zgodźić / y práwey miáry roczney ieſcze y do tey doby ználeść nie mogą: á ieſli ſie co dla pilnégo ßukánia znáydźie / znowu z ſtrony obrotów niebieſkich iná trudność zoſtáie / z tey miáry / że roczną wielkość niebioſá podáią nie iednáką / ále dopiéro więtßą dopiéro mnieyßą. Czego zacni Aſtronomowie różnych wieków doßli: co ſie z tey tabliczki obaczy.

Práwa wielkość roczna ieſcze nie náleziona

	Dies	H	M	S	T
Iulius Céſarz Rzymſki	365	6			
Ptolomæus	365	5	55	12	
Thebicius Ben Chore	365	6	9	39	
Albategnius	365	5	46	24	
Alphonſus król Hiſzpánſki	365	5	49	16	
Copernicus ten dwoiáką roczną	365	5	55	37	40
wielkość wynálazł	365	5	42	55	7

IZ tedy látá Aſtronomſkié równé bydź nie mogą / nie może też bydź żadną miárą / áby według rachunku Aſtronomſkiégo porównánié dniá z nocą / od którégo tryb ſwóy obchodzenie Páſchi bierze / y rok ſwóy Zydowie záczynáią / ná iednym dniu zátrzymáć ſie mogło. 10. lat Máthemátycy w Rzymie / zá 13. Grzegorzá / śiedźieli ná Kálendarzowym ráchunku / á wziąwßy przed śie rok Alphonſów / dwá tylko ſpoſoby

Przez 10. lat Kálendarzá popráwiano w Rzymie

soby ználežli zátrzymánia æquinoctialu ná 21. dniu Márcá. Które sposoby z nowym Kálendarzem przed conclusią Papież rozesłał po wßytkim świecie Chrześćiiáńskim / żądáiąc królów y książąt / áby ie swoim Máthemátykóm proponowáli: á od nich / iesliby rzecz byłá można / co doskonálßégo wyczérpneli. Tegóż też czásu / y do królá Stepháná / sławnéy pámieci / przyniesiono było ieden exemplarz compendii, który król ku vważeniu podał Akádemiiéy Krákowskiéy / ná co iż responsu nie vczyniono / mniémam tá byłá przyczyná / że sumptu ná to słußnégo nie mieli / á ktemu dáremné miáło bydź tákowé vważenié / mimo to tám zebránié / które w Rzymie nád tym ráchunkiem śiedziáło ták długo.

Coperników rok poprawie Kalendarzowéy nie służy. Rok Alphonsów śrzodek ma.

Z tego tedy zebránia / iedná część chćiáłá / áby według Cálculáciiéy Copernikowéy / raz zá wiecéy / drugi raz zá mniéy lat / dźień ieden przestępny był opuszczány / iáko rok Coperników / dopiéro wietßy / dopiéro mnieyßy / od niego znáydźiony potrzebował. Ale iż ten sposób miał trudność zádáwáć / y przyczynę do niezgody w obchodzeniu świąt kościelnych: przeto druga przednieyßa część zebránia onégo / przystoyniéy obráłá tę drógę / áby zániechawßy nierównośći roczněy według Coperniká / śrzedni rok tylko sam Alphonsów tu mieysce miał / według którégo ná kożdé sto lat ieden dźień opuszczáć sie ma / do trzech set lat / á czwartégo stá nic. gdyż zá lat 400. trzemá dniámi Nocorównia wzad vchodzi / które opuśćiwßy / znowu stánie Nocorównia ná dniu 21. Márcá.

O porównániu dniá z nocą ná Wiosnę według Astronomów.

Dniowonocnéy równośći / Astronomowie piérwéy ná niebie ßukáią / potym ią ná pápirze wypisuią: á iáko ią tám nie łatwie / áni kupą z iednégo mieyscá / ále z trudnośćią / y rozróżnieni po źiemi tego świátá vpátruią: ták też y ná kártách / ábo tablicách swych / niezgodną y trudną / ludźióm zwłasczá co sie máło ábo nic nieuczyli / zostáwuią.

Nocorównia Astronomská trudna Astronomowie około nocorównienia zgadzáią sie.

Jedni chcą mieć porównánié dniá z nocą / gdy słońce w piérwßy punkt Báráná Znáku niebieskiégo wstępuie. Drudzy / kiedy słońce vprzedza piérwßą gwiazdę tego Znáku / tylkim plácem / álbo dálekośćią / ile iest vprzedzenié æquinoctiálów do dánégo czásu. Trzeci / gdy słońce wchodzi pod Wiositowéy liniiéy / sectią / którą Łácinnicy Ecclypticam / osinégo kołá názywáią: Ci od tám tych piérwßych / piąćią dniámi są rózni.

Té porównánia / Astronomowie dwoiákié kłádą: iedno śrzednié: drugié prawdźiwé. Które / iż po Polsku / dla niedostátku názwisk / opisáć sie nie mogą / przeto ie Łácińskim iezykiem opißę.

Nocorównia dwoiáka.

Medium æquinoctium Vernum, est, cùm Sol antecedit primam Arietis stellam, tanto interuallo, quantus est arcus mediæ pręcesſionis ęquinoctiorum ad tempus datū.

Verum æquinoctium Vernum, est, quando Sol antecedit primam Arietis stellam, tanto interuallo, quantus est arcus veræ præcesſionis æquinoctiorum, ad tempus datū.

Té porównánia oboie w cáłéy rewoluciiéy Anomalii (którą Copernik chce mieć odpráwioną zá dni 626705. to iest zá lat Juliußowych 1715. á niedźiel 43. y dźień ieden) trzy rázy bywáią / rázem / y pospołu / dwárázy / nadáléy / to iest / godzin 30. od śiebie / (gdyż prosta Pheresis æquinoctiorum, iáko Reinholdus świádczy / naywietßa iest / gdy ma minut 71. secund 22. tertii 30. co nád ieden dźień y 6. godzin nie czyni wiecéy) á cztéry kroć w miernéy odległośći / czego dóyźdź nie trudno vmiéiącym dźielić ná pewné częśći rewolucią Anomaliæ.

Æquinoctia Wiosnowé poráchowáné ná mnogie látá według podźiáłu Anomaliæ.

Nocorównia prawdźiwa.			*Nocorow. srzednia*			
1653.	Marcii 20.	po Północy.	Marcii	20.	pospołu.	(cá.
1868.	Mar. 21.	po północy.	Mar.	20.	ná wschod. słon	
2080.	Mar. 21.	ná zachodźie.	Mar.	20.	z południa.	
2296.	Mar. 21.	ná zachodźie.	Mar.	20.	ná zachodźie.	
2512.	Mar. 21.	przed połud.	Mar.	21.	pospołu.	
2724.	Mar. 20.	po północy.	Mar.	21.	ná zachodźie.	
2940.	Mar. 19.	ná wschodźie.	Mar.	21.	ná wschodźie.	
3156.	Mar. 20.	o południu.	Mar.	21.	o południu.	
3363.	Mar. 21.	o południu.	Mar.	21.	pospołu.	

Æquinoctia tylko sámé prawdźiwé.

4709.	Marcii	21.	z Północy.
5084.	Mar.	21.	przed północkiem.
5209.	Mar.	23.	o północy.
6004.	Mar.	23.	ná zachodźie.
10020.	Mar.	23.	po północy.
1500[illegible].	Mar.	21.	po północy.
15004.	Mar.	20.	o północy.
15102.	Mar.	21.	z północy.
15202.	Mar.	21.	z północy.
15604.	Mar.	22.	z północy.

Z tákiéy Cálculáciiéy iásna rzecz / iż nocorównia Astronomska / nie vchodzi áni wyssźéy nád dźień 23. Márcá / áni niżéy nád dźień 19. tegóż miesiącá.

Rozdziały Astronomskie nie służą.

TE wszytkie Astronomskie podźiały / y subtelności / ácz dáremné nie są / do vżywánia iednák roku Polityckiego / y do przystoynégo świąt kościelnych obchodzenia / zgołá y sámé z siebie nie są pożyteczné / świádczy o tym Campanius / gdy mówi:

látóm Polityckim.

Campanius.

mówi: Computistas veris motibus propter earum difficilem varietatem Astronomis relictis, de mediis solum ob earum vniformitatem, negotiatos esse. Świádczy y Paulus Mindeburgensis w té słowá: Ecclesia Romana in Paschali supputatione, non obseruat motus diuersos, propter ipsorum varietatem, sed medios duntaxat, & vniformes. á tákowé nie są insszé oprócz Cyclares, które y blisko do śrzednich przystępuią / y tym tám prawdźiwym respondując / záwsze są vniformes, y regulares. Sámi náwet przećiwnicy popráwionégo Kálendarzá / iáki iest Scaliger, Mestlinus, Latos, y inni / nie przystáwáią do tych drobnych Máthemátickich podziałów / ále ie tylko z téy miáry rozbiéráią / áby iáwny swóy błąd y vpor subtelnośćiámi pokryli. Y owszem / ieśli kiedy w kośćiele Bożym / z strony świąt obchodzenia / było iákié rozerwánié (iákié było miedzy Rzymskim á miedzy Alexándrinskim kośćiołem / y inémi / iákom w Probáciiéy Proby szérzéy wypisał / fol. 13.) nie z inąd rosło / ieno z trudnych ráchunków Astronomskich / które nie popráwe / ále confuzyą záwsze / ilekroć sie ná nie spusczano / czyniły. A skoro Dionysius Opát Rzymski / około roku 532. on krąg dźiewiętnastéy rewoluciiéy zordynował / ták zrázu wszytko rozrożnienié vstáło / á do iednostáynéy zgody świąt obchodzenié / po wszytkim świećie przyszło.

Paul. Mind.

Cyclarné obroty służą kośćiołowi.

Astronomskie ráchunki zátrudniáią rząd dobry.

Cyclus rządowi służy.

O Roku Kośćielnym.

Z Tych wszytkich roków wysszéy opisánych Astronomskich / obrał sobie kośćiół ku vżywániu ieden rok Juliuszów / który ma dni 365. A iż cztéry rázy 6. godźin czynią cáły dźień z nocą / przeto w káżdym czwartym roku bywa spełná dni w roku Juliuszowym 366.

Rok Juliuszów.

Drugi Alphonsów / który ma w sobie dni 365. godźin 5. minut 49. secund. 16. ten iest mnieyszy nád Juliuszów minut

Rok Alphonsów.

10. á se-

10. á ſecund 44. według tego roku długości pierwßégo / nie-doſtátkóm kośćiół zábiega / y Juliußowégo Kálendarzá nie-doſkonáłośći popráwuie. O czym kto záchce ßerzéy wiedźieć / niech czyta moie Probe Minuciy Látoſowych / fol. 25. y Probácią Proby Kálendarzá popráwionégo / fol. 15. A przy-czyná tego / iż kośćiół Alphonſowym ráchunkiem roku Juliu-ßowégo popráwia / tá ieſt: że rok Alphonſów ze wßytkich in-ßych ieſt naśrzednieyßy / á zá tym y ku téy ſpráwie naſpoſo-bnieyßy.

O czterech częśćiách rocznych.

Jako świát ma 4. ſtrony / iákoby z iákiégo pomiáru ná-znáczoné / to ieſt / Wſchodową / Południową / Zachodową / y Pólnocną: ták też y rok ma ſwoie 4. częśći / ná które ſie dźie-li / á té ſą / Wioſná / Láto / Jeśień / Zimá.

Opiſánie Wioſny. Gdy ſłońce po zrównániu dniá z nocą / przez trzy mie-śiące / ábo dni 91. (iż tu godźin nie wſpomnie) wzgóre idąc nád głowy náßé wſtępuie / á dźień z vmnieyßeniem nocy ro-śćie / y wietßeie / Wioſná ieſt.

Opiſánie Látá. Gdy zás ſłońce ná wyßą góre wyniozßy / znowu ſie wzad y nádół ſpuſcza / á czáſu od wſchodu do zachodu powo-li vbywa / ták iż dźień przez trzy mieśiące / ábo dni 91. zpo-mnożeniem nocy mnieyßeie / Láto ieſt.

Opiſánie Jeśieni. Gdy znowu ſłońce godźin tylko 12. świeći / á zás tákże wiele w podźiemnych kráinách trwa / á nocy z vymą dnio-węg czáſu przez mieśiecy 3. álbo dni 91. przyraſta / Jeśień ieſt.

Opiſánie Zimy. Náoſtátek / gdy noc z długośći ſwoiey / którą dźień prze-chodźiłá vpuśćiwßy / przez 3. mieśiące / álbo dni 91. czyni v-mnieyßenié / Zimá ieſt.

Część káżda, którégo dniá poczyna, których mie-śięcy trwa, y pod którym znákiem bywa.

Wioſná	21.	Márzec.	Skop.
		Kwiećień.	Byk.
		May.	Bliźniętá.
Láto	22.	Czérwiec.	Rák.
		Lipiec.	Lew.
		Sierpień.	Pánná.
Jeśień	24.	Wrześień.	Wagá.
		Páźdźiernik.	Niedźwiadek.
		Liſtopad.	Strzelec.
Zimá	22.	Grudźień.	Kozorożec.
		Styczeń.	Wodnik
		Luty.	Ryby.

O roku mieśięcznym, y o ſámym mieśiącu, według Aſtronomów.

Rok mieśieczny / dwoiáki máią Aſtronomowie: ieden prá-wdźiwy / około którégo / iż nierówny ieſt / niezgadzáią ſie: dru-gi śrzedni / y równy: á ten dwoiáki kłádą / Poſpolity / ze dwu-naſtu Lunáciy: Przybytniowy / ze trzechnaſtu Lunáciy.

			D.	H.	M.	S.	T.
Rok mieśieczny	*Poſpolity,*	ma dni	354.	8.	48.	38.	12.
	Srzedni.		383.	21.	32.	41.	33.

Lunácia śrzednia / według Aſtronomów / ieſt czás od náſtánia Mieśiącá nowégo / do drugiégo náſtánia / drobniéy pomierzony / niżli Cyclus kośćielny potrzebuie.

		D.	H.	M.	S.	T.	
Jedná kwadrá mieśiącá	ma dni	7.	9.	11.	0.	48.	4. częśći ma mie-śiąc.
Dwie kwadrze	máią dni	14.	18.	22.	1.	36.	
Trzy kwadry	máią dni	22.	3.	33.	2.	23.	
Cáły mieśiąc	ma dni	29.	12.	44.	3.	11.	

Miesiąc troiáki.

PO wszytkim świecie / y po wszytkie niemal czásy / miesiąc troiáki był v ludzi w vżywániu: ieden názwány Solaris, Słoneczny: drugi Lunaris, Kśiężyczny: trzeci Vsualis, Zwyczayny. Słoneczny miesiąc iest ono Interuallum / przez które słońce idąc po Zodyaku / ieden Znák niebieski przechodzi. Miesiąc kśiężyczny iest on czás / zá który miesiąc od słońcá / z którym sie był złączył odchodząc / dróge swą odpráwuie dotąd / áż sie znowu z słońcem znidźie / y spoi. Miesiąc náostátek zwyczayny / iest ieden z onych dwunastu miesiecy / ná które cáły rok iest podźielony / począwszy od Styczniá / áż do Grudniá. Té káżda nátia swoim iezykiem názywáłá.

Mieśiące, Słoneczné, Zwyczáyné, Księżyczné.

Aquarionis	30.	♒	Wodnik.	Styczen.	31.	Kśiężyc	29.
Piscionis	30.	♓	Ryby.	Luty	28.	Kśiężyc	30.
Arietonis	30.	♈	Skop.	Márzec	31.	Kśiężyc	29.
Tauronionis	30,	♉	Byk.	Kwiećien.	30.	Kśiężyc	30.
Geminionis	30.	♊	Bliźnietá.	May.	31.	Kśiężyc	29.
Cancronionis	30.	♋	Rák.	Czérwiec	30.	Kśiężyc	30.
Leonionis	30.	♌	Lew.	Lipiec	31.	Kśiężyc	29.
Virginionis	30.	♏	Pánná.	Sierpien	31.	Kśiężyc	30.
Libreonionis	30.	♎	Wagá.	Wrześien	30.	Kśiężyc	29.
Scorpionionis	30.	♍	Niedźwia.	Páździernik.	31.	Kśiężyc	30.
Sagittarionis	30.	♐	Strzelec.	Listopad	30.	Kśiężyc	29.
Capricornionis	30.	♑	Kozorożec.	Grudzien	31.	Kśiężyc	30.

Łácina.	v Greków stárych.		v teráynieyszych.	v Zydów.	
Ianuarius.	Ανδυναιος.	Andyneos.	Ιανȣάριος.	שבט	Szeuat.
Februar.	Περιτιος.	Peritios.	Φεβρȣάριος.	ואדר אדר	oder vveoder
Martius.	Δυςρος.	Distros.	Μαρτιος.	ניסן	Nisan.
Aprilis.	Ξαντικος.	Xanticos.	Απριλλιος.	אייר	Iier.
Maius.	Αρτεμισιος.	Artemisios.	Μαιος.	סיון	Siuen.
Iunius.	Δεσιος.	Desios.	Ιȣνιος.	תמוז	Tamuz.
Iulius.	Πάνεμος.	Panemos.	Ιȣλιος.	אב	Ovv.
Augustus.	Λωοσ.	Loos.	Αὔγȣςος.	אלול	Elul.
Septemb.	Γορπιαῖος.	Cerpieos.	Σεπτεμβριος	חשון	Cheszvvovv.
October.	Υπερβεταιος.	Hiperbetios	Οκτωβριος.	כסליו	Kislevv.
Nouemb.	Διος.	Dios.	Νοεμβριοσ.	טבת	Teues.
December.	Απελλαιος.	APelleos.	Δεκεμβριος.	תשרי	Tiszry.

O mieśiącu kośćielnym.

MIesiąc kośćielny ma mieć cáłé dni bez wszelkiégo względu podziałów drobnych (bo ten co ma mimo dni / godźiny / minuty / y iné drobnieysze podźiały / nie iest miesiąc Polytycki / ále Astronomski) á ná przemiány ma mieć w sobie raz dni 30. drugi raz 29. według tego iáko sie położyło. Dwánaśćie tákich kośćielnych / ábo polytyckich kśiężyców / czynią do roku dni 354. — Miesiąc kośćielny iáki.

A iż tu do wielkośći roku słonecznégo niedostawa dni iedennastu / przeto nowé miesiące w drugim roku tylą dni pozniey przypádáć muszą. Ile kroć zásie Przybysz bywa / tám rok cáły miewa miesiecy 13. á dni 384. pod czás też / ácz rzadko / dni 385. — Przybysz.

Wiedzieć ná tym mieyscu y to należy: iż nowy miesiąc kośćielny / nie nástáie według ráchunków subtélnych / áni idźie z Almánáchów / z których Minucie skłádáią / dla dogody terminóm Páschálnym / ále z Cyclów miernorównych / które nowia podáią pozniéy / niż Minucie miewáią dniem iednym / według téy tablice niżéy położonéy / ná któréy iáko we zwierćiedle / káżdy kto ieno Epácty y liczbe zna / łátwiuchno obaczy / y vstáwicznie nástánia nowégo miesiącá dochodźić może / ták w roku pospolitym / iáko y w przybyszowym.

Ná przykład przeszłégo roku 1602. iest Epáctá VII. te ná tablicy vpátrzywszy / porządkiem nowia obaczysz pod tytułem káżdégo miesiącá / to iest / Cyclare Nouilunium nástáło Ianuarii 24. Febr. 22. Mar. 24. Apri, 22. Mai. 22. Iun. 20. Iul. 20. August. 18. Sept. 17. Octob. 16. Nouemb. 16. Decemb. 14. Jeden dźień / ábo co máło wiecéy przydawszy / dość rzecz nie bedźie trudna / kiedy kśiężyc nástał ná niebie. W roku zásie teráznieyszym 1603. Epáctá bedźie 18. now in Ianuario 13. Febr. 11. Mar. 13. Apri. 11. &c. Tóż y z inszémi láty bedźie. — Sposób dochodzenia nowégo miesiącá.

TABLICA VSTAWICZNA,

Poznáwánia Nowiów, ták w roku poſpolitym, iáko y w Przybyſzowym.

	Ianu	Feb	Mar	Apr	Mai	Iuni	Iuli	Aug	Sep	Oct	Nou	Dec
	Dies	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
*	1|31		1|31	29	29	27	27	25	24	23	22	21
I	30	28	30	28	28	26	26	24	23	22	21	20
II	29	27	29	27	27	25	25	23	22	21	20	19
III	28	26	28	26	26	24	24	22	21	20	19	18
IIII	27	25	27	25	25	23	23	21	20	19	18	17
V	26	24	26	24	24	22	22	20	19	18	17	16
VI	25	23	25	23	23	21	21	19	18	17	16	15
VII	24	22	24	22	22	20	20	18	17	16	15	14
VIII	23	21	23	21	21	19	19	17	16	15	14	13
IX	22	20	22	20	20	18	18	16	15	14	13	12
X	21	19	21	19	19	17	17	15	14	13	12	11
XI	20	18	20	18	18	16	16	14	13	12	11	10
XII	19	17	19	17	17	15	15	13	12	11	10	9
XIII	18	16	18	16	16	14	14	12	11	10	9	8
XIIII	17	15	17	15	15	13	13	11	10	9	8	7
XV	16	14	16	14	14	12	12	10	9	8	7	6
XVI	15	13	15	13	13	11	11	9	8	7	6	5
XVII	14	12	14	12	12	10	10	8	7	6	5	4
XVIII	13	11	13	11	11	9	9	7	6	5	4	3
XIX	12	10	12	10	10	8	8	6	5	4	3	2

Przybyſze.

XX	11	9	11	9	9	7	7	5	4	3	2	1|31
XXI	10	8	10	8	8	6	6	4	3	2	1|30	30
XXII	9	7	9	7	7	5	5	3	2	1|31	29	29
XXIII	8	6	8	6	6	4	4	2	1|30	30	28	28
XXIIII	7	5	7	5	5	3	3	1|31	29	29	27	27
25	6	4	6	4	4	2	2	30	28	28	26	26
XXV	6	5	6	5	4	3	3	1|30	29	28	27	26
XXVI	5	4	5	4	3	2	1|31	29	28	27	26	25
XXVII	4	3	4	3	2	1|30	30	28	27	26	25	24
XXVIII	3	2	3	2	1|31	30	29	27	26	25	24	23
XXIX	2	1	2	1|30	30	29	28	26	25	24	23	22

TABLICA POZNAWANIA

nowych Mieśięcy przez złotą liczbę, równie iáko y przez Epáćty, ſłuży do ſtu lat.

Dies mensis	Ianu	Feb	Mar	Apr	Mai	Iuni	Iuli	Aug	Sept	Oct	Nou	Dec
1		9		9		17	6	14	3		11	
2	9		9		17	6		3		11		19
3		17		17	6	14	14		11		19	8
4	17	6	17	16		3	3	11		19	8	
5	6	14	6	14	13				19	8		16
6		3		3	3	11	11	19	8		16	5
7	13		14					8		16	5	
8	3	11	3	11	11	19	19		16	5		13
9						8	8	16	5		13	2
10	11	19	11	19	19			5		13	2	
11		8		8	8	16	16		13	2		10
12	19		19			5	5	13	2		10	
13	8	16	8	16	16			2		10		18
14		5		5	5	13	13		10		18	7
15	16		16			2	2	10		18	7	
16	5	13	5	13	13				18	7		15
17		2		2	2	10	10	18	7		15	4
18	13		13					7		15	4	
19	2	10	2	10	10	18	18		15	4		12
20						7	7	15	4		12	1
21	10	18	10	18	18			4		12	1	
22		7		7	7	15	15		12	1		9
23	18		18			4	4	12	1		9	
24	7	15	7	15	15			1		9		17
25		4		4	4	12	12		9		17	6
26	15		15			1	1	9		17	6	
27	4	12	4	12	12				17	6	14	14
28		2		1	1	9	9	17	6		3	3
29	12		12					6	14	14		
30	1		1	9	9	17	17		3	3	11	11
31							6	14				19

TABLICA ZLOTEY LICZBY,

ná któréy po Niceńskim Synodźie Nouilunia poznawano.

Dies	Ianu	Feb	Mart	Apri	Mai	Iuni	Iuli	Aug	Sept	Oct	Nou	Dec
1	3		3		11		19	8	16	16		13
2		11		11		19	8	16	5	5	13	2
3	11	19	11		19	8		5		13	2	
4		8		19	8	16	16		13	2		10
5	17		19	8		5	5	13	2		10	
6	8	16	8	16	16			2	10	10		18
7		5		5	5	13	13				18	7
8	16		16			2	2	10	18	18	7	
9	5	13	5	13	13				7	7		15
10		2		2	2	10	10	18			15	4
11	13		13					7	15	15	4	
12	2	10	2	10	10	18	18		4	4		12
13						7	7	15			12	1
14	10	18	10	18	18			4	12	12	1	
15		7		7	7	15	14		1	1		9
16	18		18			4	4	12			9	
17	7	15	7	15	15			1	9	9		17
18		4		4	4	12	12				17	6
19	15		15			1	1	9	17	17	6	
20	4	12	4	12	12				6	6		14
21		1		1	1	9	9	17			14	3
22	22		12					6	13	14	3	
23	1	9	1	9	9	17	17		3	3		11
24						6	6	14			11	19
25	9	17	9	17	17			3	11	11	19	
26		6		6	6	14	14		19	19		8
27	17		17			3	3	11			8	
28	6	9	6	14	14			19	8	8		16
29				3	3	11	11				16	5
30	14		14				19	8		16	5	
31	3		3		11					5		13

Niedoskonáłość téy liczby złotéy spráwiłá / że wielkanoc

owi

owi/co Kálendarzá popráwionégo nieprzyieli/coraz pozniéy niż Decretá Synodu Nicenskiégo roskázuią/ świecić muszą/ ták iż / iesli świát długo stać będzie / Wielkanoc Ruska przypadáć musi ná końcu látá / w Jesieni/ y śrzód Zimy/ iáko się niżéy okaże.

Opisánié dniá z nocą.

Dzień v Máthemátyków dwoiáki iest/ieden przyrodzony/ drugi ártificiálny. Dźień przyrodzony iest ow czás/ záwsze rowny máiący godzin 24. zá który niebo biegiem porwánia/ źiemie wkoło raz obtacza: á chociaż ten táki czás/y noc ze dniem obéymuie / iednák oboie / communi vsu loquendi, pospolitym trybem mówienia / dniem iednym názywáią się / iż noc dniowi podbita iest/ á to z téy miáry / że ciemności poddáné máią bydź świátłości / gdyż ciemności sámé z siebie nie czynią nocy/ á zás świátłość/gdy przytomna iest/czyni dźień sámá z siebie/ á skoro odchodźi/zrázu dla sámégo odeszcia świátłowégo / noc bydź muśi / záczym noc vtráciłá swoie poważność/ y liczby osobnéy czynić nie może / bo ácz w cáłym miesiącu iest też y nocy trzydźieści / wszákże sámé tylko dni 30. iednym miesiącem názywamy. Przyrodzony dźień/ Rzymiánie poczynáią od północká : Żydowie / y Ægyptczykowie od zachodu słońcá : Persowie/ y Bábylończycy/y niektórzy Grekowie od wschodu : Athenczykowie / Arábowie/ Hiszpani/ y Astronomowie od południá.

Dźień przyrodzony.

Przyczyná czemu dźień z nocą dniem iednym názywamy.

Poczatek dniá rózny v narodów.

Dźień Artyficiálny iest ow czás / gdy słońce noc przebywszy / ná Orizon nász wychodząc / nowy nam dźień przywodźi: ten záwsze ábo rośćie ábo mnieyszeie/á do roku dwá kroć się z nocą zrównywa / raz ná Wiosne / drugi raz w Jesieni. Poczyna się ná wschodźie/ á kończy się ná zachodźie.

Dźień ártificiálny.

Noc iest czás / przez który słońce minąwszy gránice/wieczorné té tám podźiemné przechodźi kráiny : początek iéy po zachodźie / koniec przed wschodem : co wszytko táblicá niżéy położona ná oko pokaże.

TABLICA, NA KTOREY POZNAC ☞ LATWIE, IAKO WIELKI DZIEN *bywa, ábo noc, y kiedy. K temu wiedziawszy o którey ná pułzegárzu, záraz poznáć o którey ná cáłym, ábo wstecz. Tákże wiele po wschodzie godzin, ábo po zachodzie.*

Godziny dniowe.

Gdy wschód o / Ná pułzegárzu	Wschód / Ná cáłym zegárze	Godz. po wschodzie / Wielkość dnia	Gdy wschód o / Ná pułzegárzu	Wschód / Ná cáłym zegárze	Godz. po wschodzie / Wielkość dnia	Gdy wschód o / Ná pułzegárzu	Wschód / Ná cáłym zegárze	Godz. po wschodzie / Wielkość dnia	Gdy wschód o / Ná pułzegárzu	Wschód / Ná cáłym zegárze	Godz. po wschodzie / Wielkość dnia	Gdy wschód o / Ná pułzegárzu	Wschód / Ná cáłym zegárze	Godz. po wschodzie / Wielkość dnia
8	16		7	14		6	12		5	10		4	8	
9	17	1	8	15	1	7	13	1	6	11	1	5	9	1
10	18	2	9	16	2	8	14	2	7	12	2	6	10	2
11	19	3	10	17	3	9	15	3	8	13	3	7	11	3
12	20	4	11	18	4	10	16	4	9	14	4	8	12	4
1	21	5	12	19	5	11	17	5	10	15	5	9	13	5
2	22	6	1	20	6	12	18	6	11	16	6	10	14	6
3	23	7	2	21	7	1	19	7	12	17	7	11	15	7
4	24	8	3	22	8	2	20	8	1	18	8	12	16	8
			4	23	9	3	21	9	2	19	9	1	17	9
			5	24	10	4	22	10	3	20	10	2	18	10
						5	23	11	4	21	11	3	19	11
						6	24	12	5	22	12	4	20	12
									6	23	13	5	21	13
									7	24	14	6	22	14
												7	23	15
												8	24	16

Godziny nocné.

Gdy zachód o / Ná pułzegárzu	Godz. po zachodzie / Wielkość nocy	Gdy zachód o / Ná pułzegárzu	Godz. po zachodzie / Wielkość nocy	Gdy zachód o / Ná pułzegárzu	Godz. po zachodzie / Wielkość nocy	Gdy zachód o / Ná pułzegárzu	Godz. po zachodzie / Wielkość nocy	Gdy zachód o / Ná pułzegárzu	Godz. po zachodzie / Wielkość nocy
4		5		6		7		8	
5	1	6	1	7	1	8	1	9	1
6	2	7	2	8	2	9	2	10	2
7	3	8	3	9	3	10	3	11	3
8	4	9	4	10	4	11	4	12	4
9	5	10	5	11	5	12	5	1	5
10	6	11	6	12	6	1	6	2	6
11	7	12	7	1	7	2	7	3	7
12	8	1	8	2	8	3	8	4	8
1	9	2	9	3	9	4	9		
2	10	3	10	4	10	5	10		
3	11	4	11	5	11				
4	12	5	12	6	12				
5	13	6	13						
6	14	7	14						
7	15								
8	16								

Wschodów, álbo Zachodów, trzebá dochodzić z niższey tablice.

Tablica ktora vkazvie w kazdym miesiącv godzinę y Minutę Wſchodu, y Zachodu, ták ná cáłym Zegárze, iáko y ná Pulzegárzu.

Może téy tablice vżywáć po wſzytkiéy Polſcze, bo tylko w odrobinách godźiny nieco rożnicę vcʒyni.

Ianuarius.

Ianuarius.

Ná pułzegárzu.					Ná cáłym zegárze.			
Ortus.		Occaſus.		Dies vſu. Mé.	Ortus		Meridies.	
H	M	H	M		H	M	H	M
8	2	3	58	1	16	4	20	2
8	1	3	59	2	16	2	20	1
8	0	4	0	3	16	0	20	0
8	0	4	0	4	16	0	20	0
7	59	4	1	5	15	58	19	59
7	58	4	2	6	15	56	19	58
7	58	4	2	7	15	56	19	58
7	57	4	3	8	15	54	19	57
7	56	4	4	9	15	52	19	56
7	55	4	5	10	15	50	19	55
7	54	4	6	11	15	44	19	54
7	53	4	7	12	15	42	19	53
7	52	4	8	13	15	44	19	52
7	51	4	9	14	15	42	19	51
7	50	4	10	15	15	40	19	50
7	49	4	11	16	15	38	19	49
7	48	4	12	17	15	36	19	48
7	47	4	13	18	15	34	19	47
7	46	4	14	19	15	32	19	46
7	45	4	15	20	15	30	19	45
7	44	4	16	21	15	28	19	44
7	42	4	18	22	15	24	19	42
7	40	4	20	23	15	20	19	40
7	39	4	21	24	15	18	19	39
7	37	4	23	25	15	14	19	37
7	36	4	24	26	15	12	19	36
7	34	4	26	27	15	8	19	34
7	33	4	27	28	15	6	19	33
7	31	4	29	29	15	2	19	31
7	30	4	30	30	15	0	19	30
7	20	4	32	31	14	56	19	28

Februa-

Februarius.

Ortus. H	Ortus. M	Occasus, H	Occasus, M	Dies	Ortus. H	Ortus. M	Meridies. H	Meridies. M
7	27	4	33	1	14	54	19	27
7	25	4	35	2	14	50	19	25
7	24	4	36	3	14	48	19	24
7	22	4	38	4	14	44	19	22
7	20	4	40	5	14	40	19	20
7	19	4	41	6	14	38	19	19
7	17	4	43	7	14	34	19	17
7	15	4	45	8	14	30	19	15
7	14	4	46	9	14	28	19	14
7	12	4	48	10	14	24	19	12
7	10	4	50	11	14	20	19	10
7	9	4	51	12	14	18	19	9
7	7	4	53	13	14	14	19	7
7	5	4	55	14	14	10	19	5
7	3	4	57	15	14	6	19	3
6	59	5	1	16	13	58	18	59
6	58	5	2	17	13	56	18	58
6	56	5	4	18	13	52	18	56
6	54	5	6	19	13	48	18	54
6	53	5	7	20	13	46	18	53
6	51	5	9	21	13	42	18	51
6	49	5	11	22	13	38	18	49
6	47	5	13	23	13	34	18	47
6	45	5	15	24	13	30	18	45
6	43	5	17	25	13	26	18	43
6	42	5	18	26	13	24	18	42
6	40	5	20	27	13	20	18	40
6	38	5	22	28	13	16	18	38
6	36	5	24	29	13	12	18	39

Martius.

Ortus. H	Ortus. M	Occasus. H	Occasus. M	Dies	Ortus. H	Ortus. M	Meridies. H	Meridies. M
6	36	5	24	1	13	12	18	36
6	34	5	26	2	13	3	18	34
6	32	5	28	3	13	4	18	32
6	30	5	30	4	13	0	18	30
6	28	5	32	5	12	56	18	28
6	26	5	34	6	12	52	18	26
6	25	5	35	7	12	50	18	25
6	23	5	37	8	12	45	18	23
6	21	5	39	9	12	42	18	21
6	19	5	41	10	12	38	18	19
6	17	5	43	11	12	34	18	17
6	15	5	45	12	12	30	18	15
6	13	5	47	13	12	26	18	13
6	11	5	49	14	12	22	18	11
6	9	5	51	15	12	18	18	9
6	8	5	52	16	12	16	18	8
6	6	5	54	17	12	12	18	6
6	4	5	56	18	12	8	18	4
6	2	5	58	19	12	4	18	2
6	0	5	0	20	12	0	18	0
5	58	6	2	21	11	56	17	58
5	56	6	4	22	11	52	17	56
5	54	6	6	23	11	48	17	54
5	52	6	8	24	11	44	17	52
5	51	6	9	25	11	42	17	51
5	49	6	11	26	11	38	17	49
5	47	6	13	27	11	34	17	47
5	45	6	15	28	11	30	17	45
5	43	6	17	29	11	26	17	43
5	41	6	19	30	11	22	17	41
5	39	6	21	31	11	18	17	39

Aprilis.

Ortus. H	Ortus. M	Occaſus. H	Occaſus. M	Dies	Ortus. H	Ortus. M	Meridies. H	Meridies. M
5	37	6	23	1	11	14	17	37
5	35	6	25	2	11	10	17	35
5	34	6	26	3	11	8	17	34
5	32	6	28	4	11	4	17	32
5	30	6	30	5	11	0	17	30
5	28	6	32	6	10	56	17	28
5	26	6	34	7	10	52	17	26
5	24	6	36	8	10	48	17	24
5	22	6	38	9	10	44	17	22
5	20	6	40	10	10	40	17	20
5	18	6	42	11	10	36	17	18
5	17	6	43	12	10	34	17	17
5	15	6	45	13	10	30	17	15
5	13	6	47	14	10	26	17	13
5	11	6	49	15	10	22	17	11
5	9	6	51	16	10	18	17	9
5	7	6	53	17	10	14	17	7
5	6	6	54	18	10	12	17	6
5	4	6	56	19	10	8	17	4
5	3	6	57	20	10	6	17	3
5	2	6	58	21	10	4	17	2
5	1	6	59	22	10	2	17	1
4	59	7	1	23	9	58	16	59
4	57	7	3	24	9	54	16	57
4	55	7	5	25	9	50	16	55
4	53	7	7	26	9	46	16	53
4	51	7	9	27	9	42	16	53
4	50	7	10	28	9	40	16	51
4	48	7	12	29	9	36	16	48
4	46	7	14	30	9	32	16	46

Maius.

Ortus. H	Ortus. M	Occaſus. H	Occaſus. M	Dies	Ortus. H	Ortus. M	Meridies. H	Meridies. M
4	45	7	15	1	9	34	16	45
4	43	7	17	2	9	31	16	43
4	41	7	19	3	9	28	16	41
4	40	7	20	4	9	24	16	40
4	38	7	22	5	9	21	16	38
4	36	7	24	6	9	18	16	36
4	35	7	25	7	9	10	16	35
4	33	7	27	8	9	6	16	33
4	32	7	28	9	9	4	16	32
4	30	7	30	10	9	0	16	30
4	29	7	31	11	8	58	16	29
4	27	7	33	12	8	54	16	27
4	26	7	34	13	8	52	16	26
4	24	7	36	14	8	48	16	24
4	23	7	37	15	8	46	16	23
4	21	7	39	16	8	42	16	21
4	20	7	40	17	8	40	16	20
4	19	7	41	18	8	38	16	19
4	17	7	43	19	8	34	16	17
4	16	7	44	20	8	32	16	16
4	15	7	45	21	8	30	16	15
4	17	7	46	22	8	24	16	14
4	13	7	47	23	8	26	16	13
4	12	7	48	24	8	24	16	12
4	11	7	49	25	8	22	16	11
4	10	7	50	26	8	20	16	10
4	9	7	51	27	8	18	16	9
4	8	7	52	28	8	16	16	8
4	7	7	53	29	8	14	16	7
4	6	7	54	30	8	12	16	6
4	5	7	55	31	8	10	16	5

Iunius.

Ortus. H	Ortus. M	Occasus. H	Occasus. M	Dies	Ortus. H	Ortus. M	Meridies. H	Meridies. M
4	4	7	56	1	8	8	16	4
4	3	7	57	2	8	6	16	3
4	2	7	58	3	8	4	16	2
4	2	7	58	4	8	4	16	2
4	1	7	59	5	8	2	16	1
4	1	7	59	6	8	2	16	1
4	0	8	0	7	8	0	16	0
4	0	8	0	8	8	0	16	0
3	59	8	1	9	7	58	15	59
3	58	8	2	10	7	56	15	58
3	58	8	2	11	7	56	15	58
3	57	8	3	12	7	54	15	57
3	57	8	3	13	7	54	15	57
3	57	8	3	14	7	54	15	56
3	56	8	4	15	7	52	15	56
3	56	8	4	16	7	52	15	56
3	56	8	4	17	7	52	15	56
3	56	8	4	18	7	52	15	56
3	55	8	4	19	7	52	15	56
3	55	8	5	20	7	50	15	55
3	55	8	5	21	7	50	15	55
3	55	8	5	22	7	50	15	55
3	55	8	5	23	7	50	15	55
3	55	8	5	24	7	50	15	55
3	56	8	4	25	7	52	15	56
3	56	8	4	26	7	52	15	56
3	56	8	4	27	7	52	15	56
3	56	8	4	28	7	52	15	56
3	57	8	3	29	7	54	15	57
3	57	8	3	30	7	54	15	57

Iulius.

Iulius.

Ortus. H	Ortus. M	Occasus. H	Occasus. M	Dies	Ortus. H	Ortus. M	Meridies. H	Meridies. M
3	57	8	3	1	7	54	15	57
3	57	8	3	2	7	54	15	57
3	58	8	2	3	7	56	15	58
3	58	8	2	4	7	56	15	58
3	59	8	1	5	7	58	15	59
4	0	8	0	6	8	0	16	0
4	0	8	0	7	8	0	16	0
4	1	7	59	8	8	2	16	1
4	2	7	58	9	8	4	16	2
4	2	7	58	10	8	4	16	2
4	3	7	57	11	8	6	16	3
4	4	7	56	12	8	4	16	4
4	5	7	55	13	8	10	16	5
4	6	7	54	14	8	12	16	6
4	7	7	53	15	8	14	16	7
4	8	7	52	16	8	16	16	8
4	9	7	51	17	8	18	16	9
4	10	7	50	18	8	20	16	10
4	11	7	49	19	8	22	16	11
4	12	7	40	20	8	24	16	12
4	13	7	47	21	8	26	16	13
4	14	7	46	22	8	28	16	14
4	15	7	45	23	8	30	16	15
4	16	7	44	24	8	32	16	16
4	17	7	43	25	8	34	16	17
4	18	7	42	26	8	36	16	18
4	19	7	41	27	8	38	16	19
4	20	7	40	28	8	40	16	20
4	22	7	38	29	8	44	16	22
4	24	7	36	30	8	48	16	24
4	26	7	34	31	8	52	16	26

F Augustus.

Augustus.

Ortus. H	Ortus. M	Occasus. H	Occasus. M	Dies	Ortus. H	Ortus. M	Meridies. H	Meridies. M
4	27	7	33	1	8	54	16	27
4	29	7	31	2	8	58	16	29
4	30	7	30	3	9	0	16	30
4	32	7	28	4	9	4	16	32
4	33	7	27	5	9	6	16	33
4	35	7	25	6	9	10	16	35
4	36	7	24	7	9	12	16	36
4	38	7	22	8	9	16	16	38
4	40	7	20	9	9	20	16	40
4	41	7	19	10	9	22	16	41
4	43	7	17	11	9	26	16	43
4	45	7	15	12	9	30	16	45
4	46	7	14	13	9	32	16	46
4	48	7	12	14	9	36	16	48
4	50	7	10	15	9	40	16	50
4	51	7	9	16	9	42	16	51
4	53	7	7	17	9	46	16	53
4	55	7	5	18	9	50	16	55
4	57	7	3	19	9	54	16	57
4	58	7	2	20	9	56	16	58
4	59	7	1	21	9	58	16	59
5	1	6	59	22	10	2	17	1
5	2	6	58	23	10	4	17	2
5	4	6	56	24	10	8	17	4
5	6	6	54	25	10	12	17	6
5	7	6	53	26	10	14	17	7
5	9	6	51	27	10	18	17	9
5	11	6	49	28	10	22	17	11
5	13	6	47	29	10	26	17	13
5	15	6	45	30	10	30	17	15
5	17	6	43	31	10	34	17	17

September.

Ortus. H	Ortus. M	Occasus. H	Occasus. M	Dies	Ortus. H	Ortus. M	Meridies. H	Meridies. M
5	18	6	42	1	10	36	17	18
5	20	6	40	2	10	40	17	20
5	22	6	38	3	10	44	17	22
5	24	6	36	4	10	48	17	24
5	26	6	34	5	10	52	17	26
5	28	6	32	6	10	56	17	28
5	30	6	30	7	11	0	17	30
5	32	6	28	8	11	4	17	32
5	34	6	26	9	11	8	17	34
5	35	6	25	10	11	10	17	35
5	37	6	23	11	11	14	17	37
5	59	6	21	12	11	18	17	39
5	41	6	19	13	11	22	17	41
5	43	6	17	14	11	26	17	43
5	45	6	15	15	11	30	17	45
5	47	6	13	16	11	34	17	47
5	49	6	11	17	11	38	17	49
5	41	6	9	18	11	42	17	51
5	52	6	8	19	11	44	17	52
5	54	6	6	20	11	48	17	54
5	56	6	4	21	11	52	17	56
5	58	6	2	22	11	56	17	58
6	0	6	0	23	12	0	18	0
6	2	5	58	24	12	4	18	2
6	4	5	56	25	12	8	18	4
6	6	5	54	26	12	12	18	6
6	7	5	53	27	12	14	18	7
6	8	5	52	28	12	16	18	8
6	9	5	51	29	12	18	18	9
6	11	5	49	30	12	22	18	12

October.

Ortus. H	Ortus. M	Occasus. H	Occasus. M	Dies	Ortus. H	Ortus. M	Meridies. H	Meridies. M
6	13	5	45	1	12	26	18	13
6	15	5	45	2	12	30	18	15
6	17	5	43	3	12	34	18	17
6	19	5	41	4	12	38	18	19
6	21	5	39	5	12	42	18	21
6	23	5	37	6	12	46	18	23
6	25	5	35	7	12	50	18	25
6	26	5	34	8	12	52	18	26
6	28	5	32	9	12	56	18	28
6	30	5	30	10	13	0	18	30
6	32	5	28	11	13	4	18	32
6	34	5	26	12	13	8	18	34
6	36	5	24	13	13	12	18	36
6	38	5	22	14	13	16	18	38
6	40	5	20	15	13	20	18	40
6	42	5	18	16	13	24	18	42
6	43	5	17	17	13	26	18	43
6	45	5	15	18	13	30	18	45
6	47	5	13	19	13	34	18	47
6	49	5	11	20	13	38	18	49
6	51	5	9	21	13	42	18	51
6	53	5	7	22	13	46	18	53
6	54	5	6	23	13	48	18	54
6	56	5	4	24	13	52	18	56
6	58	5	2	25	13	56	18	58
6	59	5	1	26	13	58	18	59
7	1	4	59	27	14	2	19	1
7	3	4	57	28	14	6	19	3
7	5	4	55	29	14	10	19	5
7	7	4	53	30	14	14	19	7
7	9	4	51	31	14	18	19	9

Nouember.

Ortus. H	Ortus. M	Occasus. H	Occasus. M	Dies	Ortus. H	Ortus. M	Meridies. H	Meridies. M
7	10	4	50	1	14	20	19	10
7	12	4	48	2	14	24	19	12
7	14	4	46	3	14	28	19	14
7	15	4	45	4	14	30	19	15
7	17	4	43	5	14	34	19	17
7	19	4	41	6	14	38	19	19
7	20	4	40	7	14	40	19	20
7	22	4	38	8	14	44	19	22
7	24	4	36	9	14	48	19	24
7	25	4	35	10	14	50	19	25
7	27	4	33	11	14	54	19	27
7	28	4	32	12	14	56	19	28
7	30	4	30	13	15	0	19	30
7	31	4	29	14	15	2	19	31
7	33	4	27	15	15	6	19	33
7	34	4	26	16	15	8	19	34
7	36	4	24	17	15	12	19	36
7	37	4	23	18	15	14	19	37
7	39	4	21	19	15	18	19	39
7	40	4	20	20	15	20	19	40
7	41	4	19	21	15	22	19	41
7	43	4	17	22	15	26	19	43
7	44	4	16	23	15	28	19	44
7	45	4	15	24	15	30	19	45
7	47	4	13	25	15	34	19	47
7	48	4	12	26	15	36	19	48
7	50	4	10	27	15	40	19	50
7	51	4	9	28	15	42	19	51
7	52	4	8	29	15	44	19	52
7	53	4	7	30	15	48	19	53

December.

Ortus. H	Ortus. M	Occasus. H	Occasus. M	Dies	Ortus. H	Ortus. M	Meridies. H	Meridies. M
7	54	4	6	1	15	48	19	54
7	55	4	5	2	15	50	19	55
7	56	4	4	3	15	52	19	56
7	57	4	3	4	15	54	19	57
7	58	4	2	5	15	56	19	58
7	58	4	2	6	15	56	19	58
7	59	4	1	7	15	58	19	59
8	0	4	0	8	16	0	20	0
8	0	4	0	9	16	0	20	0
8	1	3	59	10	16	2	20	1
8	1	3	59	11	16	2	20	1
8	2	3	58	12	16	4	20	2
8	2	3	58	13	16	4	20	2
8	3	3	57	14	16	6	20	3
8	3	3	57	15	16	6	20	3
8	3	3	57	16	16	6	20	3
8	4	3	56	17	16	8	20	4
8	4	3	56	18	16	8	20	4
8	4	3	56	19	16	8	20	4
8	5	3	55	20	16	10	20	4
8	5	3	55	21	16	10	20	5
8	5	3	55	22	16	10	20	5
8	5	3	55	23	16	10	20	5
8	5	3	55	24	16	10	20	5
8	4	3	56	25	16	8	20	4
8	4	3	56	26	16	8	20	4
8	4	3	56	27	16	8	20	4
8	3	3	57	28	16	6	20	3
8	3	3	57	29	16	6	20	3
8	3	3	57	30	16	6	20	3
8	2	3	58	31	16	4	20	2

Tablicá

TABLICA DO NAKRĘCANIA ZEGArów máłych y wielkich/ według Orizontu Krákowskiego/ ma godźiny y quadránty.

	D	Wschód. H	Wschód. quad	Zachód. H	Zachód. quad	Wschód. H	Wschód. quad	Południe. H	Południe. quad	D	
Iunii.	9	4	0	8	0	8	0	16	0	5	Iulii.
	29	4	—	7	3—	8	1	16	—	15	
Maii.	22	4	1	7	3	8	2	16	1	23	
	16	4	1—	7	2—	8	3	16	1—	29	
	12	4	2	7	2	9	0	16	2	3	
	6	4	2—	7	1—	9	1	16	2—	7	Augusti.
	2	4	3	7	1	9	2	16	3	12	
Aprilis.	28	—	3—	7	—	9	3	16	3—	17	
	24	5	0	7	0	10	0	17	0	22	
	19	5	—	6	3—	10	1	17	—	26	
	15	5	1	6	3	10	2	17	1	30	
	11	5	1—	6	2—	10	3	17	1—	3	
	6	5	2	6	2	11	0	17	2	7	
	1	5	2—	6	1—	11	1	17	2—	11	Septē.
Martii	29	5	3	6	1	11	2	17	3	16	
	25	6	3—	6	—	11	3	17	3—	19	
	21	6	0	6	0	12	0	18	0	24	
	16	6	—	5	3—	12	1	18	—	28	
	13	6	1	5	3	12	2	18	1	2	
	9	6	1—	5	2—	12	3	18	1—	5	
	5	6	2	5	2	13	0	18	2	10	
	1	6	2—	5	1—	13	1	18	2—	14	Octo.
Februarii.	25	6	3	5	1	13	2	18	3	18	
	21	7	3—	5	—	13	3	18	3—	22	
	17	7	0	5	0	14	0	19	0	27	
	12	7	—	4	3—	14	1	19	—	31	
	8	7	1	4	3	14	2	19	1	4	
	2	7	1—	4	2—	14	3	19	1—	8	Nouemb.
Ianuarii.	30	7	2	4	2	15	0	19	2	14	
	25	7	2—	4	1—	15	1	19	2—	18	
	20	7	3	4	1	15	2	19	3	24	
	13	8	3—	4	—	15	3	19	3—	30	
	3		0	4	0	16	0	20	0	11	Decē.

Ná pułzeg. Ná cáłym. Mieysce

Miejsce Słońca na Zodyaku ☞

Dies Mensium	Ianuarius Gra	Ianuarius M	Februarius G	Februarius M	Martius G	Martius M	Aprilis G	Aprilis M	Maius G	Maius M	Iunius G	Iunius M
1	9	58	11	39	10	42	11	29	10	47	10	39
2	10	59	12	40	11	42	12	28	11	45	11	36
3	12	0	13	30	12	42	13	27	12	43	12	34
4	13	1	14	31	13	42	14	26	13	41	13	31
5	14	2	15	32	14	42	15	35	14	39	14	29
6	15	3	16	33	15	42	16	24	15	37	15	26
7	16	4	17	33	16	42	17	23	16	35	16	24
8	17	6	18	34	17	42	18	22	17	33	17	21
9	18	7	19	35	18	42	19	20	18	34	18	19
10	19	8	20	35	19	41	20	19	19	29	19	16
11	20	9	21	36	20	41	21	19	20	27	20	13
12	21	10	22	36	21	41	22	17	21	25	21	11
13	22	11	23	37	22	41	23	15	22	23	22	8
14	23	12	24	37	23	40	24	14	23	21	23	6
15	24	13	25	38	24	40	25	13	24	19	24	3
16	25	14	26	38	25	40	26	11	25	17	25	0
17	26	15	27	39	26	39	27	10	26	14	25	58
18	27	16	28	39	27	39	28	9	27	12	26	55
19	28	17	29	39	28	38	29	7	28	10	27	52
20	29	18	0	40	29	38	0	6	29	8	28	50
21	0	19	1	40	0	37	1	4	0	1	29	47
22	1	20	2	40	1	36	2	2	1	3	0	45
23	2	21	3	41	2	36	3	1	2	1	1	42
24	3	22	4	41	3	35	3	59	2	58	2	39
25	4	23	5	41	4	35	4	58	3	56	3	36
26	5	23	6	41	5	34	5	56	4	54	4	33
27	6	24	7	42	6	33	6	54	5	51	5	31
28	7	26	8	42	7	32	7	52	6	49	6	28
29	8	26	9	42	9	31	8	51	7	46	7	25
30	9	27			9	31	9	49	8	44	8	23
31	10	28			10	30			9	41		

Roku Przestępnego.

Dies Mensium	Iulius G	Iulius M	Augustus G	Augustus M	Septemb G	Septemb M	October G	October M	Nouemb G	Nouemb M	Decemb G	Decemb M
1	9	20	8	58	8	51	8	10	8	57	9	12
2	10	17	9	56	9	49	9	9	9	57	10	13
3	11	15	10	54	10	47	10	8	10	57	11	14
4	12	12	11	51	11	46	11	7	11	58	12	15
5	13	9	12	49	12	44	12	6	12	58	13	15
6	14	6	13	46	13	42	13	6	13	58	14	16
7	15	4	14	44	14	41	14	5	14	58	15	17
8	16	1	15	42	15	39	15	4	15	59	16	18
9	16	58	16	39	16	37	16	3	16	59	17	19
10	17	56	17	37	17	36	17	3	17	59	18	20
11	18	53	18	35	18	34	18	2	19	0	19	21
12	19	50	19	32	19	33	19	2	20	0	20	22
13	20	48	20	30	20	31	20	1	21	0	21	23
14	21	45	21	28	21	30	21	1	22	1	22	24
15	22	42	22	25	22	28	22	0	23	1	23	25
16	23	40	23	23	23	27	23	0	24	2	24	26
17	24	37	24	21	24	25	23	59	25	2	25	27
18	25	34	25	19	25	24	24	59	26	3	26	28
19	26	32	26	17	26	23	25	59	27	3	27	29
20	27	29	27	15	27	22	26	58	28	4	28	30
21	28	26	28	12	28	20	27	58	29	5	29	31
22	29	24	29	10	29	19	28	58	0	6	0	33
23	0	22	0	9	0	18	29	58	1	6	1	34
24	1	19	1	6	1	17	0	58	2	7	2	35
25	2	17	2	4	2	16	1	57	3	7	3	36
26	3	14	3	2	3	15	2	57	4	8	4	37
27	4	11	4	0	4	14	3	57	5	9	5	38
28	5	8	4	58	5	13	4	57	6	10	6	39
29	6	6	5	57	6	12	5	57	7	10	7	40
30	7	3	6	55	7	11	6	57	8	11	8	41
31	8	1	7	53			7	57			9	42

W Roku 1.

Dies Mensium	Ianuarius G	M	Februarius H	M	Martius G	M	Aprilis G	M	Maius G	M	Iunius G	M
1	10	44	12	14	10	27	11	14	10	33	10	25
2	11	45	13	15	11	27	12	13	11	31	11	22
3	12	46	14	16	12	27	13	12	12	29	12	20
4	13	47	15	17	13	27	14	11	13	27	13	17
5	14	48	16	17	14	27	15	10	14	25	14	15
6	15	49	17	18	15	27	16	9	15	23	15	12
7	16	50	18	19	16	27	17	8	16	21	16	10
8	17	51	19	19	17	27	18	7	17	19	17	7
9	18	52	20	20	18	27	19	6	18	17	18	5
10	19	53	21	21	19	27	20	5	19	15	19	2
11	20	54	22	21	20	26	21	3	20	13	19	59
12	21	55	23	22	21	26	22	2	21	11	20	57
13	22	57	24	22	22	26	23	1	22	9	21	54
14	23	58	25	23	23	25	24	0	23	7	22	51
15	24	59	26	23	24	25	24	58	24	4	23	49
16	26	0	27	24	25	25	25	57	25	2	24	46
17	27	1	28	24	26	24	26	55	26	0	25	43
18	28	2	29	24	27	24	27	54	26	58	26	41
19	29	3	0	25	28	23	28	53	27	56	27	38
20	0	4	1	25	29	23	29	51	28	53	28	35
21	1	5	2	26	0	23	0	50	29	51	29	33
22	2	6	3	26	1	22	1	48	0	49	0	31
23	3	7	4	26	2	21	2	46	1	46	1	27
24	4	7	5	26	3	21	3	45	2	44	2	25
25	5	8	6	27	4	20	4	43	3	42	3	22
26	6	9	7	27	5	19	5	41	4	39	4	19
27	7	10	8	27	6	18	6	40	5	37	5	17
28	8	11	9	27	7	18	7	38	6	35	6	14
29	9	12			8	17	8	36	7	32	7	11
30	10	13			9	16	9	34	8	30	8	9
31	11	14			10	15			9	27		

po Przestepnym.

Dies Mensium	Iulius. G	M	Augustus G	M	Septemb. G	M	October. G	M	Nouemb. G	M	Decemb. G	M
1	9	6	8	44	8	37	7	55	8	42	8	57
2	10	3	9	42	9	35	8	54	9	42	9	58
3	11	0	10	30	10	33	9	53	10	43	10	59
4	11	58	11	37	11	31	10	52	11	43	11	59
5	12	55	12	34	12	30	11	52	12	43	13	0
6	13	52	13	32	13	28	12	51	13	43	14	1
7	14	50	14	30	14	26	13	50	14	43	15	2
8	15	47	15	27	15	25	14	49	15	44	16	3
9	16	44	16	25	16	23	15	49	16	44	17	4
10	17	42	17	23	17	21	16	48	17	44	18	5
11	18	39	18	20	18	20	17	48	18	45	19	6
12	19	36	19	18	19	18	18	47	19	45	20	7
13	20	34	20	16	20	17	19	46	20	45	21	8
14	21	31	21	13	21	15	20	46	21	46	22	9
15	22	28	22	11	22	14	21	46	22	46	23	10
16	23	26	23	9	23	12	22	45	23	47	24	11
17	24	23	24	7	24	11	23	45	24	47	25	12
18	25	20	25	5	25	10	24	44	25	48	26	13
19	26	18	26	2	26	8	25	44	26	48	27	14
20	27	15	27	0	27	7	26	44	27	49	28	15
21	28	12	27	58	28	6	27	43	28	50	29	16
22	29	10	28	56	29	5	28	43	29	50	0	18
23	0	8	29	54	0	4	29	43	0	51	1	18
24	1	5	0	53	1	2	0	42	1	52	2	20
25	2	2	1	50	2	1	1	43	2	52	3	21
26	2	59	2	48	3	0	2	42	3	53	4	22
27	3	57	3	46	3	59	3	42	4	54	5	23
28	4	54	4	44	4	58	4	42	5	55	6	24
29	5	52	5	42	5	57	5	42	6	55	7	25
30	6	49	6	40	6	56	6	42	7	56	8	26
31	7	47	7	38			7	42			9	27

W Roku 2.

Dies Mensium	Ianuarius G.	M.	Februarius G.	M.	Martius G.	M.	Aprilis G.	M.	Maius G	M	Iunius G	M
1	10	28	11	59	10	12	11	0	10	18	10	11
2	11	39	13	0	11	12	11	59	11	16	11	8
3	12	31	14	1	12	12	12	58	12	15	12	6
4	13	32	15	1	13	12	13	57	13	13	13	3
5	14	33	16	2	14	12	14	56	14	11	14	1
6	15	34	17	3	15	12	15	55	15	9	14	58
7	16	35	18	4	16	12	16	54	16	7	15	56
8	17	36	19	4	17	12	17	52	17	5	16	53
9	18	37	20	5	18	12	18	51	18	3	17	50
10	19	38	21	6	19	12	19	50	19	1	18	48
11	20	39	22	6	20	12	20	49	19	59	19	45
12	21	40	23	7	21	11	21	48	20	57	20	43
13	22	41	24	7	22	11	22	46	21	55	21	40
14	23	42	25	8	23	11	23	45	22	52	22	37
15	24	43	26	8	24	10	24	44	23	50	23	35
16	25	44	27	9	25	10	25	42	24	48	24	32
17	26	45	28	9	26	10	26	41	25	46	25	29
18	27	47	29	10	27	9	27	40	26	44	26	27
19	28	48	0	10	28	9	28	38	27	41	27	24
20	29	49	1	10	29	8	29	37	28	39	28	21
21	0	50	2	11	0	8	0	36	29	37	29	19
22	1	50	3	11	1	7	1	34	0	35	0	16
23	2	51	4	11	2	7	2	32	1	32	1	13
24	3	52	5	11	3	6	3	30	2	30	2	11
25	4	53	6	12	4	5	4	29	3	28	3	8
26	5	54	7	12	5	5	5	27	4	25	4	5
27	6	55	8	12	6	4	6	25	5	23	5	3
28	7	56	9	12	7	3	7	24	6	20	6	0
29	8	57			8	2	8	22	7	18	6	57
30	9	58			9	1	9	20	8	16	7	55
31	10	58			10	1			9	13		

po Przestępnym.

Dies Mensium	Iulius. G	M	Augustus G	M	Septemb. G	M	October. G	M	Nouemb. G	M	Decemb. G	M
1	8	52	8	30	8	22	7	41	8	28	8	42
2	9	49	9	28	9	20	8	40	9	28	9	42
3	10	46	10	25	10	19	9	39	10	28	10	43
4	11	44	11	23	11	17	10	38	11	28	11	44
5	12	41	12	20	12	15	11	37	12	28	12	45
6	13	38	13	18	13	13	12	36	13	28	13	46
7	14	36	14	16	14	12	13	36	14	29	14	47
8	15	33	15	13	15	10	14	35	15	29	15	48
9	16	30	16	11	16	8	15	34	16	29	16	49
10	17	27	17	8	17	7	16	34	17	29	17	50
11	18	25	18	7	18	5	17	33	18	30	18	51
12	19	22	19	4	19	4	18	32	19	30	19	52
13	20	19	20	2	20	2	19	32	20	30	20	53
14	21	17	20	59	21	1	20	31	21	31	21	54
15	22	14	21	57	21	59	21	31	22	31	22	55
16	23	11	22	55	22	58	22	30	23	32	23	56
17	24	9	23	53	23	57	23	30	24	32	24	57
18	25	6	24	50	24	55	24	30	25	33	25	58
19	26	4	25	48	25	54	25	29	26	33	26	59
20	27	1	26	46	26	53	26	29	27	34	28	0
21	27	58	27	44	27	51	27	29	28	35	29	1
22	28	56	28	42	28	50	28	28	29	35	0	3
23	29	53	29	40	29	49	29	28	0	36	1	3
24	0	51	0	38	0	48	0	28	1	37	2	4
25	1	48	1	36	1	47	1	28	2	37	3	5
26	2	45	2	34	2	46	2	28	3	38	4	7
27	3	43	3	32	3	44	3	28	4	39	5	8
28	4	40	4	30	4	43	4	28	5	39	6	9
29	5	38	5	28	5	42	5	27	6	40	7	10
30	6	35	6	26	6	41	6	27	7	41	8	11
31	7	30	7	24			7	28			9	12

W Roku 3.

Dies Mensium	Ianuarius G.	M.	Februarij G.	M.	Martius G.	M.	Aprilis G.	M.	Maius G	M	Iunius G	M
1	10	13	11	44	9	57	10	45	10	4	9	57
2	11	14	12	45	10	57	11	44	11	2	10	54
3	12	15	13	46	11	58	12	43	12	0	11	52
4	13	17	14	47	12	58	13	42	12	58	12	49
5	14	18	15	47	13	58	14	41	13	56	13	47
6	15	19	16	48	14	57	15	40	14	55	14	44
7	16	20	17	49	15	57	16	39	15	53	15	41
8	17	21	18	49	16	57	17	38	16	51	16	39
9	18	22	19	50	17	57	18	37	17	49	17	36
10	19	23	20	51	18	57	19	36	18	47	18	34
11	20	24	21	51	19	57	20	34	19	44	19	31
12	21	25	22	52	20	57	21	33	20	42	20	28
13	22	26	23	52	21	56	22	32	21	40	21	26
14	23	27	24	53	22	56	23	31	22	38	22	23
15	24	28	25	53	23	56	24	29	23	36	23	21
16	25	29	26	54	24	55	25	28	24	34	24	18
17	26	30	27	54	25	55	26	27	25	32	25	15
18	27	31	28	55	26	54	27	25	26	29	26	13
19	28	32	29	55	27	54	28	24	27	27	27	10
20	29	33	0	56	28	53	29	22	28	25	28	7
21	0	35	1	56	29	53	0	21	29	23	29	5
22	1	35	2	56	0	53	1	19	0	21	0	2
23	2	36	3	56	1	52	2	18	1	18	0	59
24	3	37	4	56	2	51	3	16	2	16	1	57
25	4	38	5	57	3	51	4	14	3	13	2	54
26	5	39	6	57	4	50	5	13	4	11	3	51
27	6	40	7	57	5	49	6	11	5	9	4	49
28	7	41	8	57	6	48	7	9	6	6	5	46
29	8	42			7	48	8	7	7	4	6	43
30	9	43			8	47	9	6	8	1	7	40
31	10	43			9	46			8	59		

po Przestepnym.

Dies Mensium	Iulius G	M	Augustus G	M	Septemb G	M	October G	M	Nouemb G	M	Decemb G	M
1	8	38	8	16	8	8	7	26	8	13	8	27
2	9	35	9	33	9	6	8	25	9	13	9	28
3	10	32	10	11	10	4	9	24	10	13	10	28
4	11	30	11	9	11	2	10	23	11	13	11	29
5	12	27	12	6	12	1	11	22	12	13	12	30
6	13	24	13	4	12	59	12	22	13	13	13	31
7	14	21	14	1	13	57	13	21	14	14	14	32
8	15	19	14	59	14	55	14	20	15	14	15	33
9	16	16	15	57	15	54	15	20	16	14	16	34
10	17	13	16	54	16	52	16	19	17	14	17	35
11	18	11	17	52	17	52	17	18	18	15	18	36
12	19	8	18	50	18	49	18	18	19	15	19	37
13	20	5	19	47	19	48	19	17	20	16	20	38
14	21	3	20	45	20	46	20	17	21	16	21	39
15	22	0	21	43	21	45	21	16	22	16	22	40
16	22	57	22	41	22	44	22	16	23	17	23	41
17	23	55	23	38	23	42	23	15	24	17	24	42
18	24	52	24	36	24	41	24	15	25	18	25	43
19	25	49	25	34	25	39	25	14	26	18	26	44
20	26	47	26	32	26	38	26	14	27	19	27	45
21	27	44	27	30	27	37	27	14	28	20	28	46
22	28	42	28	28	28	36	28	14	29	20	29	47
23	29	39	29	26	29	34	29	13	0	21	0	49
24	0	37	0	24	0	34	0	14	1	22	1	49
25	1	34	1	21	1	52	1	13	2	22	2	50
26	2	31	2	19	2	31	2	13	3	23	3	51
27	3	29	3	17	3	30	3	13	4	24	4	53
28	4	26	4	15	4	29	4	13	5	24	5	54
29	5	24	5	14	5	28	5	13	6	25	6	55
30	6	21	6	12	6	27	6	13	7	26	7	56
31	7	18	7	10			7	13			8	57

Początki Znáków.

Menses,		Rok przestepny.		1. po przestepnym.		2. po przestepnym.		3. po przestepnym.	
	Dies	Signa.	M	D	M	D.	M.	D.	M. Signorum.
Ianuarius.	21	♒	19	20	4	21	50	21	35
Februarius.	20	♓	40	19	25	19	10	20	56
Martius.	21	♈	37	21	23	21	8	22	53
Aprilis.	20	♉	6	21	50	21	36	21	21
Maius.	21	♊	6	22	49	22	35	22	21
Iunius.	22	♋	45	22	31	22	17	22	2
Iulius.	23	♌	22	23	8	24	51	24	37
Augustus.	23	♍	9	24	53	24	38	24	24
September.	23	♎	18	23	4	24	48	24	34
October.	24	♏	58	24	42	24	28	24	14
Nouember.	22	♐	6	23	57	23	36	23	21
December.	22	♑	33	22	18	22	3	23	49

Libra, Ariesq; parem reddunt noctemq; diemq;:
At duo Solstitium faciunt, Cancer, Capricornus.

Dwá Znáki Wagá y Skop rownáią noc dniowi:
Kozorożec długą noc, á dżień Rák stánowi.

Ná tych Tablicách wysszey położonych/ té rzeczy poznáć może. Naprzód w którym Znáku niebieskim/ y w którym stopniu Znákowym/ w kożdym roku położonym/ y káżdégo dniá/ Słonce przebywa ná Zodyaku. Druga/ według subtelnych ráchunków Máthemátyckich/ którégo dniá przypada práwy początek cztérech częśći rocznych. A kiedy rok trzeći po Przestepnym minie/ znowu sie wrácáć trzebá do Przestepnégo, bo táka tablicá ná mnogié látá służy.

Sposób

Sposób ná pámięć poznawánia w którym Znáku Słońce przebywa.

Mart.	April.	Mai.	Iun.	Iul.	August.
Báran.	Byk.	Bliźnietá.	Rák.	Lew.	Pánná.
September.	October.	Nouemb.	Decemb.	Ianuar.	Februar.
Wagá.	Niedźwiadek.	Strzelec.	Kozorożec.	Wodnik.	Ryby.

Ianuar.	Februar.	Mart.	April.	Mai.	Iun.
9. Jeźdźiec	11. Leniwy	9. Jáwny	9. Jest	8. Hárcérz	8. Helietá.
Iul.	August.	Septemb.	Octob.	Nouemb.	Decemb.
7. Głupi	7. Gość.	7. Gada	6. Frászki	7. Gániąc	8. Hármoditá.

Względem stopniów/ przydaway liczbe/ przy literách położoną/ do dni zwyczáynych: względem początków odéymuy od 30. ostátek początek znáku vkaże.

Ná téy tablicy co niżéy idźie/ té rzeczy poznáć masz. Jáko rózny iest Wschod/ álbo Zchód/ iednégo mieyscá od drugiégo: do tego/ iáko wielki dźień/ álbo noc. Wiec prawdźiwy czás Wschodu Południá/ y Zachodu/ według obudwu Zegárów/ ná wszytkich mieyscách pomienionych.

Przykład.

	D.		H. M.	Słońce	Grad.	
Márcá	21.	Zachod	6. 0.	w Báránie	0.	Pod tytułem Krákow.
	24.	Zachod	6. 6.	w Báránie	3.	
	27.	Zachod	6. 11.	w Báránie	6.	
	30.	Zachod	6. 17.	w Báránie	9.	
Aprilá	2.	Zachod	6. 23.	w Báránie	12.	

Gdy Zachod iest 6. 23. (H. M.) odéymi od godźin 12. masz wschod 5. 37. (H.M.) ná pułze- (gár.
vczyn duplum tego wschodu masz wschod 11. 14. ná całym zegár.
Te godźiny y minuty 6. 23. odéymi od godź. 24 masz południe 17. 37. ná całym zegár.

Gdy wschod iest 6. 17. (H.M.) odéymi od godź. 12. masz záchod 5. 43. (H.M.) ná pułzeg.
vczyn duplum tégo záchodu masz wschod 11. 26. ná cáłym zegár.
Przyday do tego wschodu zachod pułzegarowy/ masz południe 17. 9. ná całym zegar. Tosz vczyn z inszymi mieyscy y godzinámi.

Tablicá

Tablicá Godzinna krotko zebrána.

Zachod.

Miesiące	D		D.	Rzym. H.M.	Widen. H.M	Kraków. H.M	Poznań. Wárszawá. H.M	Lublin. Zamośćie. H.M	Gdańsk. H.M	Wilno. H.M	Stokolm. H.M	Lwów. H.M	Kijów. H.M
Martius.	21		24	6 0	6 0	6 0	6 0	6 0	6 0	6 0	6 0	6 0	6 0
	24		21	6 4	6 5	6 6	6 6	6 6	6 7	6 7	6 9	6 6	6 6
	27		18	6 9	6 11	6 11	6 12	6 12	6 14	6 13	6 17	6 11	6 12
	30		15	6 13	6 16	6 17	6 18	6 18	6 20	6 20	6 25	6 16	6 18
	2		11	6 17	6 21	6 23	6 24	6 24	6 27	6 26	6 33	6 22	6 24
Aprilis.	5		8	6 21	6 26	6 28	6 31	6 29	6 34	6 33	6 41	6 27	6 29
	9	Septem ber.	5	6 26	6 32	6 34	6 37	6 35	6 40	6 39	6 50	6 33	6 35
	12		2	6 30	6 37	6 40	6 43	6 41	6 46	6 46	6 58	6 38	6 41
	15		30	6 34	6 42	6 45	6 49	6 47	6 52	6 52	7 6	6 44	6 47
	18		27	6 38	6 47	6 51	6 55	6 53	6 59	6 59	7 15	6 49	6 53
	21		24	6 42	6 52	6 56	7 0	6 58	7 6	7 5	7 23	6 54	6 58
	24		21	6 46	6 57	7 1	7 6	7 4	7 12	7 11	7 31	6 58	7 4
	27		18	6 50	6 2	7 7	7 12	7 9	7 18	7 17	7 39	7 4	7 9
	30		15	6 54	6 7	7 12	7 17	7 15	7 26	7 24	7 47	7 9	7 15
	3		11	6 58	7 12	7 17	7 23	7 20	7 32	7 30	7 55	7 15	7 20
Maius.	6		8	7 1	7 17	7 22	7 28	7 25	7 38	7 35	8 3	7 19	7 25
	9		5	7 5	7 21	7 27	7 34	7 30	7 43	7 41	8 10	7 24	7 30
	12	Augustus.	2	7 8	7 25	7 31	7 39	7 35	7 49	7 47	8 18	7 28	7 35
	15		30	7 11	7 29	7 36	7 41	7 39	7 51	7 52	8 25	7 32	7 39
	18		27	7 15	7 33	7 40	7 48	7 44	7 58	7 57	8 32	7 36	7 44
	21		24	7 17	7 36	7 44	7 57	7 48	8 2	8 2	8 38	7 40	7 48
	25		20	7 20	7 40	7 48	7 56	7 52	8 6	8 6	8 45	7 44	7 52
	28		17	7 23	7 43	7 51	8 0	7 56	8 10	8 10	8 51	7 47	7 56
	31		14	7 25	7 46	7 54	8 4	7 59	8 14	8 14	8 56	7 50	7 59
	3		11	7 27	7 48	7 57	8 7	8 2	8 17	8 16	9 1	7 53	8 2
	6		8	7 28	7 50	7 59	8 9	8 4	8 20	8 20	9 5	7 55	8 4
Iunius.	9		5	7 30	7 52	8 1	8 11	8 6	8 23	8 23	9 9	7 57	8 6
	12		2	7 31	7 54	8 3	8 13	8 8	8 25	8 25	9 12	7 58	8 8
	16	Iulius.	28	7 32	7 55	8 4	8 14	8 9	8 26	8 26	9 14	7 59	8 9
	19		25	7 32	7 56	8 4	8 15	8 10	8 27	8 27	9 15	8 0	8 10
	22	Iunius	22	7 32	7 56	8 5	8 16	8 10	8 27	8 27	9 16	8 0	8 10
eleuatio				42.2.47.42.50.12.52.30.50.55.54.54.54.30 60 30.49.30.51.7									

Sniatyn. H M	Moskwá. H M	Wielki Cham. H M	Nicea. H M	Constantinopol. H M	Hieruzalem H M	Cair Aegypt H M	Cambaia kró. wiel. Mogor H.M	Popian Opat. H M	Kalekut w Indiey. H M	D.	Miesiące	D.	
6 0	6 0	6 0	6 0	6 0	6 0	6 0	6 0	6 0	6 0	24	Septem ber.	21	
6 5	6 8	6 23	6 4	6 4	6 3	6 3	6 2	6 0	6 0	27		18	
6 11	6 16	6 45	6 8	6 9	6 6	6 6	6 4	6 1	6 1	30		15	
6 16	6 24	7 9	6 12	6 13	6 9	6 8	6 6	6 2	6 1	3		12	
6 21	6 32	7 32	6 17	6 18	6 11	6 11	6 8	6 3	6 2	6	Octo ber.	9	
6 26	6 40	7 7	6 21	6 22	6 14	6 14	6 9	6 4	6 2	9		6	
6 32	6 48	8 23	6 25	6 27	6 17	6 16	6 11	6 5	6 2	12		3	Martius.
6 37	6 56	8 5	6 29	6 31	6 20	6 19	6 13	6 6	6 3	15		28	
6 42	7 4	9 23	6 33	6 35	6 23	6 22	6 15	6 7	6 3	18		25	
6 47	7 12	10 0	6 37	6 40	6 26	6 24	6 16	6 7	6 3	21		22	
6 52	7 19	10 53	6 41	6 44	6 29	6 27	6 17	6 8	6 4	24		19	
6 57	7 27	Twiąż dźien ustáwiczny, ábo noc, przez dni 123.	6 45	6 48	6 31	6 30	6 19	6 9	6 4	27		16	
7 2	7 35		6 48	6 52	6 33	6 32	6 21	6 10	6 4	30		13	
7 7	7 43		6 52	6 56	6 36	6 34	6 23	6 11	6 5	2		10	
7 12	7 50		6 56	7 0	6 39	6 37	6 24	6 11	6 5	5	Nouem ber.	7	Februarius.
7 17	7 57		6 59	7 4	6 41	6 39	6 25	6 12	6 5	8		4	
7 21	8 4		7 3	7 7	6 43	6 41	6 27	6 12	6 6	11		1	
7 25	8 11		7 6	7 11	6 45	6 43	6 28	6 13	6 6	14		29	
7 29	8 18		7 9	7 14	6 47	6 45	6 29	6 14	6 6	17		26	
7 33	8 25		7 12	7 17	6 49	6 47	6 30	6 14	6 6	20		23	
7 36	8 31		7 15	7 20	6 51	6 49	6 31	6 15	6 7	23		21	
7 40	8 39		7 17	7 23	6 53	6 51	6 32	6 15	6 7	26		18	
7 43	8 42		7 19	7 26	6 55	6 52	6 33	6 16	6 7	29		15	
7 46	8 47		7 22	7 28	6 56	6 53	6 34	6 16	6 8	2		12	
7 48	8 52		7 23	7 30	6 57	6 54	6 35	6 17	6 8	5	Decem ber.	9	Ianuarius.
7 50	8 56		7 25	7 32	6 58	6 55	6 35	6 17	6 8	8		6	
7 52	8 59		7 26	7 33	6 59	6 56	6 35	6 17	6 9	11		3	
7 54	9 2		7 27	7 34	6 59	6 57	6 36	6 18	6 9	14		31	
7 55	9 4		7 28	7 35	7 0	6 57	6 36	6 18	6 9	17		28	December.
7 56	9 5		7 29	7 35	7 1	6 58	6 36	6 18	6 9	19		25	
7 56	9 5		7 30	7 36	7 1	6 58	6 36	6 18	6 9	22		22	
47.50. 59. 78. 41.40. 43.5. 31. 40.30. 20. 10. 5. poli.													

Wschod.

Tablicá ná któréy łatwie ☞

Dies	Ianuarius.	D.	Februar.	D.	Martius.	D.	Aprilis.	D.	Maius.	D.	Iunius.
1	Calendis.	1	Calendis.	1	Calendis.	1	Calendis.	1	Calendis.	1	Calendis.
2	4 Non.	2	4 Non.	2	6 Non.	2	4 Non.	2	6 Non.	2	4 Non.
3	3 Non.	3	3 Non.	3	5 Non.	3	3 Non.	3	5 Non.	3	3 Non.
4	2 pri. no.	4	2.pri.non.	4	4 Non.	4	2 Non.	4	4 Non.	4	2 Non.
5	1 Nonis.	5	1 Nonis.	5	3 Non.	5	1 Non.	5	3 Non.	5	1 Nonis.
6	8 Idus.	6	8 Idus.	6	2 Non.	6	8 Idus.	6	2 Non.	6	8 Idus.
7	7 Idus.	7	7 Idus.	7	1 Nonis.	7	7 Idus.	7	1 Nonis.	7	7 Idus. Iunii.
8	6 Idus.	8	6 Idus. Februarii.	8	8 Idus.	8	6 Idus. Aprilis.	8	8 Idus.	8	6 Idus.
9	5 Idus. Ianuarii.	9	5 Idus.	9	7 Idus. Martii.	9	5 Idus.	9	7 Idus. Maii.	9	5 Idns.
10	4 Idus.	10	4 Idus.	10	6 Idus.	10	4 Idus.	10	6 Idus.	10	4 Idus.
11	3 Idus	11	3 Idus.	11	5 Idus.	11	3 Idus.	11	5 Idus.	11	3 Idus.
12	2.pri.Idus	12	2. pri. Id.	12	4 Idus.	12	2 Idus.	12	4 Idus.	12	2 Idus.
13	1 Idibus.	13	1 Idibus.	13	3 Idus.	13	1 Idibus.	13	3 Idus.	13	1 Idibus.
14	19 Cal.	14	16. Calen.	14	2 Idus.	14	18 Cal.	14	2.pri.Idus	14	18 Cal.
15	18 Cal.	15	15	15	1. Idibus.	15	17	15	1 Idibus.	15	17
16	17 Cal.	16	14	16	17. Calen.	16	16	16	17 Cal.	16	16
17	16 Cal.	17	13	17	16	17	15	17	16	17	15
18	15 Cal.	18	12	18	15	18	14	18	15	18	14
19	14 Cal.	19	11	19	14	19	13 Maii.	19	14	19	13
20	13 Cal. Februarii.	20	10	20	13	20	12	20	13	20	12
21	12 Cal.	21	9 Cal. Martii.	21	12 Aprilis.	21	11	21	12	21	11 Cal. Iulii.
22	11 Cal.	22	8	22	11. Cal.	22	10 Cal.	22	11 Iunii.	22	10
23	10 Cal.	23	7	23	10	23	9	23	10 Cal.	23	9
24	9 Cal	24	6	24	9	24	8	24	9	24	8
25	8 Cal	25	5	25	8	25	7	25	8	25	7
26	7 Cal.	26	4	26	7	26	6	26	7	26	6
27	6 Cal.	27	3	27	6	27	5	27	6	27	5
28	5 Cal.	28		28	5	28	4	28	5	28	4
29	4 Cal.		2. pri.Cal.	29	4	29	3	29	4	29	3
30	3 Cal.			30	3	30	2.pri.Cal.	30	3	30	2. Calend.
31	2 pri.Cal.			31	2.pri.C2l.			31	2 Cal.		

11. Cal. May seu 21. die April.

Poznáć

poznáć, Nonas, Idus, Calendas

Dies	Iulius.	D.	Augustus	D.	Septemb.	D.	October.	D.	Nouemb.	D.	Decemb
1	Calendis.	1	Calendis.	1	Calendis.	1	Calendis.	1	Calendis.	1	Calendis.
2	6 Non.	2	4 Non.	2	4 Non.	2	6 Non.	2	4 Non.	2	4 Non.
3	5 Non.	3	3 Non.	3	3 Non.	3	5 Non.	3	3 Non.	3	3 Non.
4	4 Non.	4	2 Non.	4	2 Non.	4	4 Non.	4	2 Non.	4	2 Non.
5	3 Non.	5	1 Nonis.	5	1 Nonis.	5	3 Non.	5	1 Nonis.	5	1 Nonis.
6	2 Non.	6	8 Idus.	6	8 Idus.	6	2 Non.	6	8 Idus.	6	8 Idus.
7	1 Nonis.	7	7 Idus.	7	7 Idus.	7	1 Nonis.	7	7 Idus.	7	7 Idus.
8	8 Idus.	8	6 Idus. Augusti.	8	6 Idus.	8	8 Idus.	8	6 Idus.	8	6 Idus.
9	7 Idus. Iulii.	9	5 Idus.	9	5 Idus. Septembris.	9	7 Idus.	9	5 Idus. Nouembris.	9	5 Idus. Decembris.
10	6 Idus.	10	4 Idus.	10	4 Idus.	10	6 Idus. Octobris.	10	4 Idus.	10	4 Idus.
11	5 Idus.	11	3 Idus.	11	3 Idus.	11	5 Idus.	11	3 Idus.	11	3 Idus.
12	4 Idus.	12	2 Idus.	12	2 Idus.	12	4 Idus.	12	2 Idus.	12	2 Idus.
13	3 Idus.	13	1 Idibus.	13	1 Idibus.	13	3 Idus.	13	1 Idibus.	13	1 Idibus.
14	2 Idus.	14	19 Cal.	14	18 Cal.	14	2 Idus.	14	18 Cal.	14	19 Cal.
15	1 Idibus.	15	18	15	17	15	1 Idibus.	15	17	15	18
16	17 Cal.	16	17	16	16	16	17 Calen.	16	16	16	17
17	16	17	16	17	15	17	16.	17	15	17	16
18	15	18	15	18	14	18	15	18	14	18	15
19	14	19	14	19	13	19	14	19	13	19	14
20	13 Cal. Augusti.	20	13	20	12 Octobris.	20	13	20	12	20	13 Ianunrii.
21	12	21	12 Sepumbris.	21	11 Cal.	21	12	21	11 Decembris.	21	12
22	11	22	11 Cal.	22	10	22	11	22	10 Cal.	22	11
23	10	23	10	23	9	23	10 Cal. Nouembris.	23	9	23	10 Cal.
24	9	24	9	24	8	24	9	24	8	24	9
25	8	25	8	25	7	25	8	25	7	25	8
26	7	26	7	26	6	26	7	26	6	26	7
27	6	27	6	27	5	27	6	27	5	27	6
28	5	28	5	28	4	28	5	28	4	28	5
29	4	29	4	29	3	29	4	29	3	29	4
30	3	30	3	30	2. Calend.	30	3	30	2. pri.Cal.	30	3
31	2. Calend.	31	2. Calend.			31	2. Calend.			31	2. Calend.

TABLICA EPACTOW,

Począwszy od Roku 1600. áż do Roku 5000. inclusiuè, á gdźie znák iest ✠ táki, tám látá ná wiérzchu pisáné mieysce mieć máią.

 EPACTY.

Licz.	Epác. 1600.						Epácty. 1700.						1800.						Epácty. 1900.					
1	I		15	34	53	72	91	*	10	29	48	67	86	5	24	43	62	81	XXIX	+	19	38	57	76
2	XII		16	35	54	73	92	XI	11	30	49	68	87	6	25	44	63	82	X	1	20	39	58	77
3	XXIII		17	36	55	74	93	XXII	12	31	50	69	88	7	26	45	64	83	XXI	2	21	40	59	78
4	IIII		18	37	56	75	94	III	13	32	51	70	89	8	27	46	65	84	II	3	22	41	60	79
5	XV	+	19	38	57	76	95	XIIII	14	33	52	71	90	9	28	47	66	85	XIII	4	23	42	61	80
6	XXVI	1	20	39	58	77	96	XXV	15	34	53	72	91	10	29	48	67	86	XXIIII	5	24	43	62	81
7	VII	2	21	40	59	78	97	VI	16	35	54	73	92	11	30	49	68	87	V	6	25	44	63	82
8	XVIII	3	22	41	60	79	98	XVII	17	36	55	74	93	12	31	50	69	88	XVI	7	26	45	64	83
9	XXIX	4	23	42	61	80	99	XXVIII	18	37	56	75	94	13	32	51	70	89	XXVII	8	27	46	65	84
10	X	5	24	43	62	81	IX	+	19	38	57	76	95	14	33	52	71	90	VIII	9	28	47	66	85
11	XXI	6	25	44	63	82	XX	1	20	39	58	77	96	15	34	53	72	91	XIX	10	29	48	67	86
12	II	7	26	45	64	83	I	2	21	40	59	78	97	16	35	54	73	92	*	11	30	49	68	87
13	XIII	8	27	46	65	84	XII	3	22	41	60	79	98	17	36	55	74	93	XI	12	31	50	69	88
14	XXIIII	9	28	47	66	85	XXIII	4	23	42	61	80	99	18	37	56	75	94	XXII	13	32	51	70	89
15	V	10	29	48	67	86	IIII	5	24	43	62	81	+	19	38	57	76	95	III	14	33	52	71	90
16	XVI	11	30	49	68	87	XV	6	25	44	63	82	1	20	39	58	77	96	XIIII	15	34	53	72	91
17	XXVII	12	31	50	69	88	XXVI	7	26	45	64	83	2	21	40	59	78	97	25	16	35	54	73	92
18	VIII	13	32	51	70	89	VII	8	27	46	65	84	3	22	41	60	79	98	VI	17	36	55	74	93
19	XIX	14	33	52	71	90	XVIII	9	28	47	66	85	4	23	42	61	80	99	XVII	18	37	56	75	94

	Epacty 2000.						2100.				Epácty. 2200.								Epácty 2300.					
1	XXIX	25	14	33	52	71	90	9	28	47	XXVIII		4	23	42	61	80	99	XXVII	18	37	56	75	94
2	X	96	15	34	53	72	91	10	29	48	IX		5	24	43	62	81	VIII	+	19	38	57	76	95
3	XXII	97	16	35	54	73	92	11	30	49	XX		6	25	44	63	82	XIX	1	20	39	58	77	96
4	II	98	17	36	55	74	93	12	31	50	I		7	26	45	64	83	*	2	21	40	59	78	97
5	XIII	99	18	37	56	75	94	13	32	51	XII		8	27	46	65	84	XI	3	22	41	60	79	98
6	XXIIII	+	19	38	57	76	95	14	33	52	XXIII		9	28	47	66	85	XXII	4	23	42	61	80	99
7	V	1	20	39	58	77	96	15	34	53	IIII		10	29	48	67	86	III	5	24	43	62	81	
8	XVI	2	21	40	59	78	97	16	35	54	XV		11	30	49	68	87	XIIII	6	25	44	63	82	
9	XXVII	3	22	41	60	79	98	17	36	55	XXVI		12	31	50	69	88	XXV	7	26	45	64	83	
10	VIII	4	23	42	61	80	99	18	37	56	VII		13	32	51	70	89	VI	8	27	46	65	84	
11	XIX	5	24	43	62	81	+	19	38	57	XVIII		14	33	52	71	90	XVII	9	28	47	66	85	
12	*	6	25	44	63	82	1	20	39	58	XXIX		15	34	53	72	91	XXVIII	10	29	48	67	86	
13	XI	7	26	45	64	83	2	21	40	59	X		16	35	54	73	92	IX	11	30	49	68	87	
14	XXII	8	27	46	65	84	3	22	41	60	XXI		17	36	55	74	93	XX	12	31	50	69	88	
15	III	9	28	47	66	85	4	23	42	61	II		18	37	56	75	94	I	13	32	51	70	89	
16	XIIII	10	29	48	67	86	5	24	43	62	XIII	+	19	38	57	76	95	XII	14	33	52	71	90	
17	25	11	30	49	68	87	6	25	44	63	XXIIII	1	20	39	58	77	96	XXIII	15	34	53	72	91	
18	VI	12	31	50	69	88	7	26	45	64	V	2	21	40	59	78	97	IIII	16	35	54	73	92	
19	XVII	13	32	51	70	89	8	27	46	65	XVI	3	22	41	60	79	98	XV	17	36	55	74	93	

Licz.	Epác. 2400.							Epácty. 2500.						Epácty. 2600.						
1		XXVIII	13	32	51	70	89	XXVII	8	27	46	65	84	XXVI	3	22	41	60	79	98
2		IX	14	33	52	71	90	VIII	9	28	47	66	85	VII	4	23	42	61	80	99
3		XX	15	34	53	72	91	XIX	10	29	48	67	86	XVI	5	24	43	62	81	
4		I	16	35	54	73	92	*	11	30	49	68	87	XXIX	6	25	44	63	82	
5		XII	17	36	55	74	93	XI	12	31	50	69	88	X	7	26	45	64	83	
6		XXIII	18	37	56	75	94	XXII	13	32	51	70	89	XXI	8	27	46	65	84	
7	IIII	+	19	38	57	76	95	III	14	33	52	71	90	II	9	28	47	66	85	
8	XV	1	20	39	58	77	96	XIIII	15	34	53	72	91	XIII	10	29	48	67	86	
9	XXVI	2	21	40	59	78	97	XXV	16	35	54	73	92	XXIIII	11	30	49	68	87	
10	VII	3	22	41	60	79	98	VI	17	36	55	74	93	V	12	31	50	69	88	
11	XVIII	4	23	42	61	80	99	XVII	18	37	56	75	94	XVI	13	32	51	70	89	
12	XXIX	5	24	43	62	81	XXVIII	+	19	38	57	76	95	XXVII	14	33	52	71	90	
13	X	6	25	44	63	82	IX	1	20	39	58	77	96	VIII	15	34	53	72	91	
14	XXI	7	26	45	64	83	XX	2	21	40	59	78	97	XIX	16	35	54	73	92	
15	II	8	27	46	65	84	I	3	22	41	60	79	98	*	17	36	55	74	93	
16	XIII	9	28	47	66	85	XII	4	23	42	61	80	99	XI	18	37	56	75	94	
17	XXIIII	10	29	48	67	86	XXIII	5	24	43	62	81	XXII	+	19	38	57	76	95	
18	V	11	30	49	68	87	IIII	6	25	44	63	82	III	I	20	39	58	77	96	
19	XVI	12	31	50	69	88	XV	7	26	45	64	83	XIIII	2	21	40	59	78	97	

	Epácty.			2700.					2800.					Epácty. 2900.						3000.				
1		XXVI		17	36	55	74	93	12	31	50	69	88	XXV	7	26	45	64	83	2	21	40	59	78
2		VII		18	37	56	75	94	13	32	51	70	89	VI	8	27	46	65	84	3	22	41	60	79
3		XVI	+	19	38	57	76	95	14	33	52	71	90	XVII	9	28	47	66	85	4	23	42	61	80
4		XXIX	1	20	39	58	77	96	15	34	53	72	91	XXVIII	10	29	48	67	86	5	24	43	62	81
5		X	2	21	40	59	78	97	16	25	54	73	92	IX	11	30	49	68	87	6	25	44	63	82
6		XXI	3	22	41	60	79	98	17	36	55	74	93	XX	12	31	50	69	88	7	26	45	64	83
7		II	4	23	42	61	80	99	18	37	56	75	94	I	13	32	51	70	89	8	27	46	65	84
8		XIII	5	24	43	62	81	+	19	38	57	76	95	XII	14	33	52	71	90	9	28	47	66	85
9		XXIIII	6	25	44	63	82	1	20	39	58	77	96	XXIII	15	34	53	72	91	10	29	48	67	86
10		V	7	26	45	64	83	2	21	40	59	78	97	IIII	16	35	54	73	92	11	30	49	68	87
11		XVI	8	27	46	65	84	3	22	41	60	79	98	XV	17	36	55	74	93	12	31	50	69	88
12		XXVII	9	28	47	66	85	4	23	42	61	80	99	XXVI	18	37	56	75	94	13	32	51	70	89
13		VIII	10	29	48	67	86	5	24	43	62	81	VII	+	19	38	57	76	95	14	33	52	71	90
14		XIX	11	30	49	68	87	6	25	44	63	82	XVIII	1	20	39	58	77	96	15	34	53	72	91
15		*	12	31	50	69	88	7	26	45	64	83	XXIX	2	21	40	59	78	97	16	35	54	73	92
16		XI	13	32	51	70	89	8	27	46	65	84	X	3	22	41	60	79	98	17	36	55	74	93
17	XXII		14	33	52	71	90	9	28	47	66	85	XXI	4	23	42	61	80	99	18	37	56	75	94
18	III		15	34	53	72	91	10	29	48	67	86	II	5	24	43	62	81	+	19	38	57	76	95
19	XIIII		16	35	54	73	92	11	30	49	68	87	XIII	6	25	44	63	82	1	20	39	58	77	96

Licz.	Epác. 3100.				3200.						3300.							Epácty. 3400.					
1	97	XXIIII	16	35	54	73	92	11	30	49	68	87	6	25	44	63	82	XXIII	1	20	39	58	77
2	98	V	17	36	55	74	93	12	31	50	69	88	7	26	45	64	83	IIII	2	21	40	59	78
3	99	XV	18	37	56	75	94	13	32	51	70	89	8	27	46	65	84	XV	3	22	41	60	79
4	XXVII	✠	19	38	57	76	95	14	33	52	71	90	9	28	47	66	85	XXVI	4	23	42	61	80
5	VIII	1	20	39	58	77	96	15	34	53	72	91	10	29	48	67	86	VII	5	24	43	62	81
6	XIX	2	21	40	59	78	97	16	35	54	73	92	11	30	49	68	87	XVIII	6	25	44	63	82
7	*	3	22	41	60	79	98	17	36	55	74	93	12	31	50	69	88	XXIX	7	26	45	64	83
8	XI	4	23	42	61	80	99	18	37	56	75	94	13	32	51	70	89	X	8	27	46	95	84
9	XXII	5	24	43	62	81	✠	19	38	57	76	95	14	33	52	71	90	XXI	9	28	47	66	85
10	III	6	25	44	63	82	1	20	39	58	77	96	15	34	53	72	91	II	10	29	48	67	86
11	XIIII	7	26	45	54	83	2	21	40	59	78	97	16	35	54	73	92	XIII	11	30	49	68	87
12	25	8	27	46	65	84	3	22	41	60	79	98	17	36	55	74	93	XXIIII	12	31	50	69	88
13	VI	9	28	47	66	85	4	23	42	61	80	99	18	37	56	75	94	V	13	32	51	70	89
14	XVII	10	29	48	67	86	5	24	43	62	81	✠	19	38	57	76	95	XVI	14	33	52	71	90
15	XXVIII	11	30	49	68	87	6	25	44	63	82	1	20	39	58	77	96	XXVII	15	34	53	72	91
16	IX	12	31	50	69	88	7	26	45	64	83	2	21	40	59	78	97	VIII	16	35	54	73	92
17	XX	13	32	51	70	89	8	27	46	65	84	3	22	41	60	79	98	XIX	17	36	55	74	93
18	I	14	33	52	71	90	9	28	47	66	85	4	23	42	61	80	99	*	18	37	56	75	94
19	XII	15	34	53	72	91	10	29	48	67	86	5	24	43	62	81	XI	✠	19	38	57	76	95

	Epácty. 3500.							Epácty. 3600.							Epácty. 3700.				
1	96	XXII	15	34	53	72	91	XXIII	10	29	48	67	86		XXII	5	24	43	62	81
2	97	III	16	35	54	73	92	IIII	11	30	49	68	87		III	6	25	44	63	82
3	98	XIIII	17	36	55	74	93	XV	12	31	50	69	88		XIIII	7	26	45	64	83
4	99	XXV	18	37	56	75	94	XXVI	13	32	51	70	89		XXV	8	27	46	65	84
5	VI	✠	19	38	57	76	95	VII	14	33	52	71	90		VI	9	28	47	66	85
6	XVII	1	20	39	58	77	96	XVIII	15	34	53	72	91		XVII	10	29	48	67	86
7	XXVIII	2	21	40	59	78	97	XXIX	16	35	54	73	92		XXVIII	11	30	49	68	87
8	IX	3	22	41	60	79	98	X	17	36	55	74	93		IX	12	31	50	69	88
9	XX	4	23	42	61	80	99	XXI	18	37	56	75	94		XX	13	32	51	70	89
10	I	5	24	43	62	81	II	✠	19	38	57	76	95		I	14	33	52	71	90
11	XII	6	25	44	63	82	XIII	1	20	39	58	77	96		XII	15	34	53	72	91
12	XXIII	7	26	45	64	83	XXIIII	2	21	40	59	78	97		XXIII	16	35	54	73	92
13	IIII	8	27	46	65	84	V	3	22	41	60	79	98		IIII	17	36	55	74	93
14	XV	9	28	47	66	85	XVI	4	23	42	61	80	99		XV	18	37	56	75	94
15	XXVI	10	29	48	67	86	XXVII	5	24	43	62	81	XXVI		✠	19	38	57	76	95
16	VII	11	30	49	68	87	VIII	6	25	44	63	82	VII		1	20	39	58	77	96
17	XVIII	12	31	50	69	88	XIX	7	26	45	64	83	XVIII		2	21	40	59	78	97
18	XXIX	13	32	51	70	89	*	8	27	46	65	84	XXIX		3	22	41	60	79	98
19	X	14	33	52	71	90	XI	9	28	47	66	85	X		4	23	42	61	80	99

Złota. Epácty.

Licz.	3800. 3900. 4000.					4100.					4200. 4300. 4400.		4500.		4600.		4700.
1	XXI	✠				XX	4	XIX					XVIII	3			XVII
2	II	1				I	5	*	✠				XXIX	4			XXVIII
3	XIII	2				XII		XI	1				X	5	✠		IX
4	XXIIII	3				XXIIII		XXII	2				XXI		1		XX
5	V	4				IIII		III	3				II		2		I
6	XVI	5	✠			XV		XIIII	4				XIII		3		XII
7	XXVII		1			XXVI		XXV	5	✠			XXIIII		4		XXIII
8	VIII		2			VII		VI		1			V		5	IIII	✠
9	XIX		3			XVIII		XVII		2			XVI			XV	1
10	*		4			XXIX		XXVIII		3			XXVII			XXVI	2
11	XI		5	✠		X		IX		4			VIII			VII	3
12	XXII			1		XXI		XX		5	✠		XIX			XVIII	4
13	III			2		II		I			1		*			XXIX	5
14	XIIII			3		XIII		XII			2		XI			X	
15	25			4		XXIIII		XXIII			3		XXII			XXI	
16	VI			5	V	✠		IIII			4		III			II	
17	XVII				XVI	1		XV			5	XIIII	✠			XIII	
18	XXVIII				XXVII	2		XXVI				25	1			XXIIII	
19	IX				VIII	3		VII				VI	2			V	

bá	4800. 4900.				5000.	5100.				5200.		5300.		5400. 5500. 5600.		5700. 5800.
1			2		XVI	XV		XVI		XV	1	XIIII		XIII	✠	
2			3		XXVII	XXVI		XXVII		XXVI	2	XXV		XXIIII	1	
3			4		VIII	VII		VIII		VII	3	VI		V	2	
4			5	XIX	✠	XVIII		XIX		XVIII	4	XVII		XVI	3	
5				*	1	XXIX		*		XXIX	5	XXVIII	✠	XXVII	4	
6				XI	2	X		XI		X		IX	1	VIII	5	
7				XXII	3	XXI		XXII		XXI		XX	2	XIX		
8				III	4	II		III		II		I	3	*		
9				XIIII	5	XIII	✠	XIIII		XIII		XII	4	VI		
10				XXV		XXIIII	1	XXV		XXIIII		XXIII	5	XXII		
11				VI		V	2	VI		V		IIII		III		
12				XVII		XVI	3	XVII		XVI		XV		XIIII		
13	✠			XXVIII		XXVII	4	XXVIII		XXVII		XXVI		25		
14	1			IX		VIII	5	IX	✠	VIII		VII		VI		
15	2			XX		XIX		XX	1	XIX		XVIII		XVII		
16	3			I		*		I	2	*		XXIX		XXVIII		
17	4			XII		II		XII	3	VI		X		IX		
18	5	✠		XXIII		XXII		XXIII	4	XXII		XXI		XX		
19		1		IIII		III		IIII	5	III	✠	II		I		

Epácty ná dálsse cżásy

Złotá. 1 Tablicá

Tablicá ku ználezieniu

Przydaią dáley ile chceß.

	[illegible]																	
	900	500 100	700 300	900 500	100 700	300 900	500 100	700 300	900 500	100 700	300 900	500 100	700 300	900 500	100 700	300 900	500 100	700 300
	800	400 +	600 200	800 400	+ 600	200 888	400 +	600 200	800 400	+ 600	200 800	400 +	600 200	800 400	+ 600	200 800	400 +	600 200
	700	300 900	500 100	700 300	900 500	100 700	300 900	500 100	700 300	900 500	100 700	300 900	500 100	700 300	900 500	100 700	300 900	500 100
Látá		22	21		20	19	18	17		16	15	14	13		12	11	10	9
	+ 600	200 800	400 +	600 200	800 400	+ 600	200 800	400 +	600 200	800 400	+ 600	200 800	400 +	600 200	800 400	+ 600	200 800	400 +

5900.
6000.

Liczb.	6100.		6200.		6300.		6400.		6500.		6600.			
1	XII		XI		X		XI		X		IX			
2	XXIII		XXII		XXI		XXII		XXI		XX			
3	IIII		III		II		III		II	+	I			
4	XV		XIIII		XIII		XIIII		XIII	1	XII			
5	XXVI		XXV		XXIIII		XXV		XXIIII	2	XXIII			
6	VII		VI		V		VI		V	3	IIII			
7	XVIII		XVII	+	XVI		XVII		XVI	4	XV			
8	XXIX		XXVIII	1	XXVII		XXVIII		XXVII	5	XXVI	+		
9	X		IX	2	VIII		IX		VIII		VII	1		
10	XXI		XX	3	XIX		XX		XIX		XVIII	2		
11	II	+	I	4	*		I		*		XXIX	3		
12	XIII	1	XII	5	XI	+	XII		XI		X	4		
13	XXIIII	2	XXIII		XXII	1	XXIII		XXII		XXI	5		
14	V	3	IIII		III	2	IIII		III		II			
15	XVI	4	XV		XIIII	3	XV		XIIII		XIII			
16	XXVII	5	XXVI		25	4	XXVI		25		XXIIII			
17	VIII		VII		VI	5	VII	+	VI		V			
18	XIX		XVIII		XVII		XVIII	1	XVII		XVI			
19	*		XXIX		XXVIII		XXIX	2	XXVIII		XXVII			

Ostátek Epáctów.

Złotá.

Litery niedzielney Rzymskiey.

														19000	18300	17600
900 500	100 700	300 900	500 100	700 300	4900	4500 4100	3700 3300	2900 2500	2100 1700					18900	18200	17500
														18800	18100	17400
800 400	+ 600	200 800	400 +	600 200	4800	4400 4000	3600 3200	2800 4002	2000 1600					18700	17900	17200
700 300	900 500	100 700	300 900	500 100	4700	4300 3900	3500 3100	2700 2300	1900					18600	17900	17200
8	7	6	Tysiączne miesce ich gdźie znák +											18500	17800	17100
600 200	800 400	+ 600	200 800	400 5000	4600	4200 3800	3400 3000	2600 2200	1800					18100	17600	17000

Literę Niedźielną Rzymską, ták znáydźieß.

Vpátrzywßy rok którego litery ßukaß: ná przykład / 1600, záraz ná końcu tey liniiey maß B A, te dwie literze/ które pomienionemu rokowi służą. Potym rokowi dźiesiątkowemu 1. służy literá g. Rokowi 2. literá f. Rokowi 3. literá e. Rokowi 4. że iest przestepny / do ś. Máciejá literá d, od tąd áż do końcá roku literá c. y dla tegoż kłádźie sie dwoiáki numeruß 4. 4. Toż y z inßemi láty rozumiec trzebá.

Tablicá ku známezieniu zlotey ☞

Przydáy dáley ile chceß.

16900	16200	15500	14800	14100	13400	12700	12000	11300	10600	9900	9200	8500	7800	7100
b	o	g	t	m	e	r	k	c	p	h	a	n	f	ſ
16800	16100	15100	14709	14000	13300	12600	11900	11200	10500	9800	9100	8400	7700	7000
a	n	f	ſ	l	d	q	i	b	o	g	t	m	e	r
16700	16000	15400	14600	13900	13200	12500	11800	11100	10400	9700	9000	8300	7600	6900
t	m	e	r	k	c	p	h	a	n	f	ſ	l	d	q
16600	15900	15200	14500	13800	13100	12400	11700	11000	10300	9600	8900	8200	7500	6800
ſ	l	d	q	i	b	o	g	t	m	e	r	k	c	p
16500	15800	15100	14400	13700	13000	12300	11600	10900	10200	9500	8800	8100	7400	6700
r	k	c	p	h	æ	n	f	ſ	l	d	q	i	b	o
16400	15700	15000	14300	13600	12900	12200	11500	10800	10100	9400	8700	8000	7300	6600
q	i	b	o	g	t	m	e	r	k	c	p	h	a	n
16300	15600	14900	14200	13500	12800	12100	11400	10700	10000	9300	8600	7900	7200	6500
p	h	a	n	f	ſ	l	d	q	i	b	o	g	t	m

Tablicá Złotey liczby.

Tablicá lat dźieśiątkowych/						a	b	c	d	e	f	g	h	i	k	l	m	n	o	p	q	r	ſ	t
						5	10	15	1	6	11	16	2	7	12	17	3	8	13	18	4	9	14	19
1	20	39	58	77	96	6	11	16	2	7	12	17	3	8	13	18	4	9	14	19	5	10	15	1
2	21	40	59	78	97	7	12	17	3	8	13	18	4	9	14	19	5	10	15	1	6	11	16	2
3	22	41	60	79	89	8	13	18	4	9	14	19	5	10	15	1	6	11	16	2	7	12	17	3
4	23	42	61	80	99	9	14	19	5	10	15	1	6	11	16	2	7	12	17	3	8	13	18	4
5	24	43	62	81		10	15	1	6	11	16	2	7	12	17	3	8	13	18	4	9	14	19	5
6	25	44	63	82		11	16	2	7	12	17	3	8	13	18	4	9	14	19	5	10	15	1	6
7	26	45	64	83		12	17	3	8	13	18	4	9	14	19	5	10	15	1	6	11	16	2	7
8	27	46	65	84		13	18	4	9	14	19	5	10	15	1	6	11	16	2	7	12	17	3	8
9	28	47	66	85		14	19	5	10	15	1	6	11	16	2	7	12	17	3	8	13	18	4	9
10	29	48	67	86		15	1	6	11	16	2	7	12	17	3	8	13	18	4	9	14	19	5	10
11	30	49	68	87		16	2	7	12	17	3	8	13	18	4	9	14	19	5	10	15	1	6	11
12	31	50	69	88		17	3	8	13	18	4	9	14	19	5	10	15	1	6	11	16	2	7	12
13	32	51	70	89		18	4	9	14	19	5	10	15	1	6	11	16	2	7	12	17	3	8	13
14	33	52	71	90		19	5	10	15	1	6	11	16	2	7	12	17	3	8	13	18	4	9	14
15	34	53	72	91		1	6	11	16	2	7	12	17	3	8	13	18	4	9	14	19	5	10	15
16	35	54	73	92		2	7	12	17	3	8	13	18	4	9	14	19	5	10	15	1	6	11	16
17	36	55	74	93		3	8	13	18	4	9	14	19	5	10	15	1	6	11	16	2	7	12	17
18	37	56	75	94		4	9	14	19	5	10	15	1	6	11	16	2	7	12	17	3	8	13	18
19	38	57	76	95		5	10	15	1	6	11	16	2	7	12	17	3	8	13	18	4	9	14	19

liczby, y litery niedzielney Ruskiey.

Tablicá liter niedźielnych/

6400	5700	5000	4300	3600	2900	2200	1500	800	100	ED	c	b	A	g	f	e	d
l	d	q	i	b	o	g	t	m	c								
6300	5600	4900	4200	3500	2800	2100	1400	700		DC	b	A	g	f	e	d	c
k	c	p	h	a	n	f	ſ	l									
6200	5500	4800	4100	3400	2700	2000	1300	600		CB	A	g	f	e	d	c	b
i	b	o	g	t	m	e	r	k									
6100	5400	4700	4000	3300	2600	1900	1200	500		BA	g	f	e	d	c	b	A
h	a	n	f	ſ	l	d	q	i									
6000	5300	4600	3900	3200	2500	1800	1100	400		AG	f	e	d	c	b	A	g
g	t	m	e	r	k	c	p	h									
5900	5200	4500	3800	3100	2400	1700	1000	300		GF	e	d	c	b	A	g	f
f	ſ	l	d	q	i	b	o	g									
5800	5100	4400	3700	3000	2300	1600	900	200		FE	d	c	b	A	g	f	e
e	r	k	c	p	h	a	n	f									

Szukay złotey liczby ná iéy tablicy lat tyśiącnych y setnych tudźieß pod znákiem/to iest obiecádłem a, y lat dźieśiątkowych w pospolitym kącie ná tablicy / tákże y liter niedźielnych ná własney tablicy ich.

Przykład

Roku 200. znák iest f, ten znák vpátrz nád tablicą złotéy liczby pod nim znaydźieß złotą liczbe 11. Roku 201. złota liczbá w kącie pospolitym 12. ⁊c.

Przykład

Ku ználeźieniu liter niedźielnych,

Roku 1600. literá niedźielna f. c.

Roku 1603. literá niedźielna b.

Ostátká zwyczay náuczy.

Tablicá lat Dźieśiątkowych.

1	2	3	4	4	5	6
7	8	8	9	10	11	12
12	13	14	15	16	16	17
18	19	20	20	21	22	23
24	24	25	26	27	28	28
29	30	31	32	32	33	34
35	36	36	37	38	39	40
40	41	42	43	44	44	45
46	47	48	48	49	50	51
52	52	53	54	55	56	56
57	58	59	60	60	61	62
63	64	64	65	66	67	68
68	69	70	71	72	72	73
74	75	76	76	77	78	79
80	80	81	82	83	84	84
85	86	87	88	88	89	90
91	92	92	93	94	95	96
96	97	98	99			

Tablicá wieczna swiąt rucho- mych stározytney podobna, słu- zy ku ználezieniu Wielkieynocy Rzymskiey, Ruskiey, y Zydowskiey.

Złota liczbá Stáreg Kalendarzá.	Epácty	Literá Nie- dzielna	Stáry zápust.	Wstępna Szrodá	Wielkanoc.	Boże Wstą- pienie.	Swiątki.	Boże ciáło.	Niedzielá po Swiąt- kách.	Niedzielá w Adwent.
16	XXIII									
5	XXII	d	18. Ianuarii	4. Februa:	22. Martii:	30 April.	10 Maii.	21 Maii.	28	29. Nouemb.
	XXI	e	19	5	23	1 Maii.	11	22	28	30. Nouemb.
13	XX	f	20	6	24	2	12	23	28	1. Decemb.
2	XIX	g	21	7	25	3	13	24	28	2. Decemb.
	XVIII	A	22	8	26	4	14	25	28	3. Decemb.
10	XVII	b	23	9	27	5	15	26	27	27. Nouemb.
	XVI	c	24	10	28	6	16	27	27	28. Nouemb.
18	XV	d	25	11	29	7	17	28	27	29. Nouemb.
7	XIIII	e	26	12	30	8	18	29	27	30. Nouemb.
	XIII	f	27	13	31	9	19	30	27	1. Decemb.
15	XII	g	28	14	1 Aprilis.	10	20	31	27	2. Decemb.
4	XI	A	29	15	2	11	21	1 Iunii.	27	3. Decemb.
	X	b	30	16	3	12	22	2	26	27. Nouemb.
12	IX	c	31	17	4	13	23	3	26	28. Nouemb.
1	VIII	d	1 Febru:	18	5	14	24	4	26	29. Nouemb.
	VII	e	2	19	6	15	25	5	26	30. Nouemb.
9	VI	f	3	20	7	16	26	6	26	1. Decemb.
	V	g	4	21	8	17	27	7	26	2. Decemb.
17	IIII	A	5	22	9	18	28	8	26	3. Decemb.
6	III	b	6	23	10	19	29	9	25	27. Nouemb.
	II	c	7	24	11	20	30	10	25	28. Nouemb.
14	I	d	8	25	12	21	31	11	25	29. Nouemb.
3	*	e	9	26	13	22	1 Iunii.	12	25	30. Nouemb.
	XXIX	f	10	27	14	23	2	13	25	1. Decemb.
11	XXVIII	g	11	28	15	24	3	14	25	2. Decemb.
	XXVII	A	12	1 Martii.	16	25	4	15	25	3. Decemb.
19	25 XXVI	b	13	2	17	26	5	16	54	27. Nouemb.
8	XXV XXIIII	c	14	3	18	27	6	17	24	28. Nouemb.
		d	15	4	19	28	7	18	24	29. Nouemb.
		e	16	5	20	29	8	19	24	30. Nouemb.
		f	17	6	21	30	9	20	24	1. Decemb.
		g	18	7	22	31	10	21	24	2. Decemb.
		A	19	8	23	1 Iunii.	11	22	24	3. Decemb.
		b	20	9	24	2	12	23	23	27. Nouemb.
		c	21	10	25	3	13	24	23	28. Nouemb.

Sposob znáydowánia Páschy Rzymskiey, ná tablicy przeszłey.

EPácte roczną/ y litere niedźielną / w którymkolwiek roku z wyższych tablic miawszy / oboie vpátrzyć trzebá ná przeszłey tablicy/ Epácte pod ich tytułem/ á litere pod drugim/ po tey Epákćie nabliżey idącą : opuszczáiąc iednák te litere/ która záraz przećiwko tráfia śie (gdyż tá 14. lunam/ to iest/ Zydowską Wielkanoc znáczy) á zá literą po liniiey idąc/ znaydźiesz y Pásche/ y wszytkie świetá ruchomé. Ná przykład roku 1603. Epáctá roczna bedźie 18. po niéy troche niżéy literá niedźielna e, stáry zapust ná tablicy vkazuie 26. Ianuarij/ wstepną Srzode 12. Februarij/ Wielkanoc 30. Mártij / Boże wstąpienie 8. Máij/ y ták dáley. W roku przestepnym/ iż dwie literze bywáią/ przeto piérwsza ma bydź w vżywániu do S. Máćieiá/ druga áż do końcá roku.

Ruską Wielkanoc ták znáydźiesz

Miawszy złotą liczbe/ y litere niedźielną ich z tablic przeszłych/ záchoway tryb blisko przeszłego sposobu: Ná przykład/ w roku 326. co było wtórego roku po Nicenskim Synodźie/ złota liczbá byłá 4. literá niedźielna b. Páschá byłá 3. Apryłá/ názáiutrz po Zydowskiey. teraz zás w roku 1603. złota liczbá bedźie 8. litera niedźielna b. zá którą po liniiey idąc/ Wielkanoc Ruska znáyduie śie 24. Apryłá/ według stárego Kalendarzá/ á według nowego 4. Máij/ gdy przydasz dni 10.

Zydowską Wielkanoc ták znáydźiesz.

Epácte roczną vpátrzywszy/ prosto po niey literá idąca Zydowski Peszách okaże przećiwko/ iáko roku 1603. Epáctá 18. literá przećiwko A. Peszách 26. Apryłá.

Terminy, ábo krésy Páschálné.

Nouilunia Páschálné.	14. Luna.	Plenilunia Páschálné.	Pascha.	Pascha in Luna, tylko tych dni.
8 Martii.	21 Mart.	22 Mart.	22 Mart.	15
9	22	23	23	16
10	23	24	24	17
11	24	25	25	18
12	25	26	26	19
13	26	27	27	20
14	27	28	28	21
15	28	29	29	
16	29	30	30	
17	30	31	31	
18	31	1 April.	1 April.	
19	1 April.	2	2	
20	2	3	3	
21	3	4	4	
22	4	5	5	
23	5	6	6	
24	6	7	7	
25	7	8	8	
26	8	9	9	
27	9	10	10	
28	10	11	11	
29	11	12	12	
30	12	13	13	
31	13	14	14	
1 Aprili.	14	15	15	
2	15	16	16	
3	16	17	17	
4	17	18	18	
5	18	19	19	
			20	
			21	
			22	
			23	
			24	
			25	

Tablicá Wielkichnocy, Rzymskich, y Ruskich, ná 400. lat niemal.

Látá Páńskie.	Lit. Nie.	Epácty.	Pászchá Rzym	Zło. licz	Lit. Nie.	Pásc. Ruska.
1601	g	26	Apr. 22	6	d	Apr. 22
1602	f	7	Apr. 7	7	c	A. 14
1603	e	18	Mar. 30	8	b	Mai. 4
1604	d c	29	Apr. 18	9	a g	A. 18
1605	b	10	Apr. 10	10	f	A. 10
1606	a	21	Mar. 26	11	e	A. 30
1607	g	2	Apr. 15	12	d	A. 15
1608	f e	13	Apr. 6	13	c b	A. 6
1609	d	24	Apr. 19	14	a	A. 26
1610	c	5	Apr. 11	15	g	A. 18
1611	b	16	Apr. 3	16	f	A. 3
1612	a g	27	Apr. 22	17	e d	A. 22
1613	f	8	Apr. 7	18	c	A. 14
1614	e	19	Mar. 30	19	b	Mai. 4
1615	d	1	Apr. 19	1	a	A. 19
1616	c b	12	Apr. 3	2	g f	A. 10
1617	a	23	Mar. 26	3	e	A. 30
1618	g	4	Apr. 15	4	d	A. 15
1619	f	15	Mar. 31	5	c	A. 28
1620	e d	26	Apr. 19	6	b a	A. 26
1621	c	7	Apr. 11	7	g	A. 11
1622	b	18	Mar. 27	8	f	Mai. 1
1623	a	29	Apr. 16	9	e	A. 23
1624	g f	10	Apr. 7	10	d c	A. 7
1625	e	21	Mar. 30	11	b	A. 27
1626	d	2	Apr. 12	12	a	A. 19
1627	c	13	Apr. 4	13	g	A. 4
1628	b a	24	Apr. 23	14	f e	A. 23
1629	g	5	Apr. 15	15	d	A. 15
1630	f	16	Mar. 31	16	c	A. 7
1631	e	27	Apr. 20	17	b	A. 20
1632	d c	8	Apr. 11	18	a g	A. 11
1633	b	19	Mar. 27	19	f	Mai. 1
1634	a	1	Apr. 16	1	e	A. 21
1635	g	12	Apr. 8	2	d	A. 8
1636	f e	23	Mar. 23	3	c b	A. 27
1637	d	4	Apr. 12	4	a	A. 19
1638	c	15	Apr. 4	5	g	A. 4
1639	b	26	Apr. 24	6	f	A. 24
1640	a g	7	Apr. 8	7	e d	A. 15
1641	f	18	Mar. 31	8	c	Mai. 5
1642	e	29	Apr. 20	9	b	A. 20
1643	d	10	Apr. 9	10	a	A. 12
1644	c b	21	Mar. 27	11	g f	Mai. 1
1645	A	2	Apr. 16	12	e	A. 16

Látá Páńskie.	Lit. Nie.	Epácty.	Pászchá Rzym	Zło. licz	Lit. Nie.	Pásc. Ruska.
1646	g	13	Apr. 1	13	d	Apr. 8
1647	f	24	Apr. 21	14	c	Apr. 28
1648	e d	5	Apr. 12	15	b a	Apr. 12
1649	c	16	Apr. 4	16	g	Apr. 4
1650	b	27	Apr. 17	17	f	Apr. 24
1651	a	8	Apr. 9	18	e	A. 9
1652	g f	19	Mar. 31	19	d c	A. 28
1653	e	1	Apr. 13	1	b	A. 20
1654	d	12	Apr. 5	2	a	A. 5
1655	c	23	Mar. 28	3	g	A. 25
1656	b a	4	Apr. 16	4	f e	A. 16
1657	g	15	Apr. 1	5	d	A. 8
1658	f	26	Apr. 21	6	c	A. 21
1659	e	7	Apr. 13	7	b	A. 13
1660	d c	18	Mar. 28	8	a g	Mai. 2
1661	b	29	Apr. 17	9	f	A. 24
1662	a	10	Apr. 9	10	e	A. 9
1663	g	21	Mar. 25	11	d	A. 29
1664	f e	2	Apr. 13	12	c b	A. 20
1665	d	13	Apr. 5	13	a	A. 5
1666	c	24	Apr. 25	14	g	A. 25
1667	b	5	Apr. 10	15	f	A. 17
1668	a g	16	Apr. 1	16	e d	A. 1
1669	f	27	Apr. 21	17	c	A. 21
1670	e	8	Apr. 6	18	b	A. 13
1671	d	19	Mar. 29	19	a	Mai. 3
1672	c b	1	Apr. 17	1	g f	A. 17
1673	a	12	Apr. 2	2	e	A. 9
1674	g	23	Mar. 25	3	d	A. 29
1675	f	4	Apr. 14	4	c	A. 14
1676	e d	15	Apr. 5	5	b a	A. 5
1677	c	26	Apr. 18	6	g	A. 25
1678	b	7	Apr. 10	7	f	A. 10
1679	a	18	Apr. 2	8	e	A. 30
1680	g f	29	Apr. 21	9	d c	A. 21
1681	e	10	Apr. 6	10	b	A. 13
1682	d	21	Mar. 29	11	a	A. 26
1683	c	2	Apr. 18	12	g	A. 18
1684	b a	13	Apr. 2	13	f e	A. 9
1685	g	24	Apr. 22	14	d	A. 29
1686	f	5	Apr. 15	15	c	A. 14
1687	e	16	Mar. 30	16	b	A. 6
1688	d c	27	Apr. 18	17	a g	A. 25
1689	b	8	Apr. 10	18	f	A. 10
1690	a	19	Mar. 26	19	e	A. 30

Látá Páńskie.	Lit. Nie.	Epácty.	Pászchá Rzym	Zło. Licz	Lit. Nie.	Pásc. Ruska.
1691	g	1	Apr. 15	1	d	Apr. 22
1692	f e	12	Apr. 6	2	c b	A. 6
1693	d	23	Mar. 22	3	a	A. 26
1694	c	4	Apr. 11	4	g	Apr. 18
1695	b	15	Apr. 3	5	f	A. 3
1696	a g	26	Apr. 22	6	e d	A. 22
1697	f	7	Apr. 7	7	c	A. 14
1698	e	18	Mar. 30	8	b	Mai. 4
1699	d	29	Apr. 19	9	a	A. 19
1700	d c	9	Apr. 11	10	g f	A. 11
1701	b	20	Mar. 27	11	e	Mai. 1
1702	a	1	Apr. 16	12	d	A. 16
1703	g	12	Apr. 12	13	c	A. 8
1704	f e	13	Mar. 23	14	b a	Apr. 27
1705	d	4	Apr. 12	15	g	A. 19
1706	c	15	Apr. 4	16	f	A. 4
1707	b	26	Apr. 24	17	e	A. 24
1708	a g	7	Apr. 8	18	d c	A. 15
1709	f	18	Mar. 31	19	b	Mai. 5
1710	e	*	Apr. 20	1	a	A. 20
1711	d	11	Apr. 5	2	g	A. 12
1712	c b	22	Mar. 27	3	f e	Mai. 1
1713	a	3	Apr. 16	4	d	A. 16
1714	g	14	Apr. 1	5	c	A. 8
1715	f	25	Apr. 21	6	b	A. 28
1716	e d	6	Apr. 12	7	a g	A. 12
1717	c	17	Mar. 28	8	f	Mai. 2
1718	b	28	Apr. 17	9	e	A. 24
1719	a	9	Apr. 9	10	d	A. 9
1720	g f	20	Mar. 31	11	c b	A. 28
1721	e	1	Apr. 13	12	a	A. 20
1722	d	12	Apr. 5	13	g	A. 5
1723	c	23	Mar. 28	14	f	A. 25
1724	b a	4	Apr. 16	15	e d	A. 16
1725	g	15	Apr. 1	16	c	A. 8
1726	f	26	Apr. 21	17	b	A. 21
1727	e	7	Apr. 13	18	a	A. 13
1728	d c	18	Mar. 28	19	g f	Mai. 2
1729	b	*	Apr. 17	1	e	A. 17
1730	a	11	Apr. 8	2	d	A. 9
1731	g	22	Apr. 25	3	c	A. 29
1732	f e	3	Apr. 13	4	b a	A. 20
1733	d	14	Apr. 5	5	g	A. 5
1734	c	25	Apr. 25	6	f	A. 25
1735	b	6	Apr. 10	7	e	A. 17

Látá Páńskie.	Lit. Nie.	Epácty.	Pászchá Rzym	Zło. Lic.	Lit. Nie.	Pásc. Ruska.
1736	a g	17	Apr. 1	8	d c	Mai. 6
1737	f	28	Apr. 21	9	b	A. 21
1738	e	9	Apr. 6	10	a	A. 13
1739	d	20	Mar. 29	11	g	Mai. 3
1740	c b	1	Apr. 17	12	f e	A. 17
1741	a	12	Apr. 2	13	d	A. 9
1742	g	23	Apr. 25	14	c	A. 29
1743	f	4	Apr. 14	15	b	A. 14
1744	e d	15	Apr. 5	16	a g	A. 5
1745	c	26	Apr. 18	17	f	A. 25
1746	b	7	Apr. 10	18	e	A. 10
1747	a	18	Apr. 2	19	d	A. 30
1748	g f	*	Apr. 14	1	c b	A. 21
1749	e	11	Apr. 6	2	a	A. 6
1750	d	22	Mar. 29	3	g	A. 26
1751	c	3	Apr. 11	4	f	A. 18
1752	b a	14	Apr. 2	5	e d	A. 9
1753	g	25	Apr. 22	6	c	A. 22
1754	f	6	Apr. 14	7	b	A. 14
1755	e	17	Mar. 30	8	a	Mai 4
1756	d c	28	Apr. 18	9	g f	A. 25
1757	b	9	Apr. 10	10	e	A. 10
1758	a	20	Mar. 26	11	d	A. 30
1759	g	1	Apr. 15	12	c	A. 22
1760	f e	12	Apr. 6	13	b a	A. 6
1761	d	23	Mar. 22	14	g	A. 26
1762	c	4	Apr. 11	15	f	A. 18
1763	b	15	Apr. 3	16	e	A. 3
1764	a g	26	Apr. 22	17	d c	A. 22
1765	f	7	Apr. 7	18	b	A. 14
1766	e	18	Mar. 30	19	a	Mai 4
1767	d	*	Apr. 19	1	g	A. 19
1768	c b	11	Apr. 3	2	f e	A. 10
1769	a	22	Mar. 26	3	d	A. 30
1770	g	3	Apr. 15	4	c	A. 15
1771	f	14	Mar. 31	5	b	A. 7
1772	e d	25	Apr. 19	6	a g	A. 26
1773	c	6	Apr. 11	7	f	A. 11
1774	b	17	Apr. 3	8	e	Mai 1
1775	a	28	Apr. 22	9	d	A. 23
1776	g f	0	Apr. 7	10	c b	A. 14
1777	e	20	Mar. 31	11	a	A. 27
1778	d	1	Apr. 19	12	g	A. 19
1779	c	12	Apr. 4	13	f	A. 11
1780	b a	23	Mar. 26	14	e d	A. 30

Láta Pańskie.	Lit. Nie.	Epacty.	Páscha Rzym	Zło. licz.	Lit. Nie.	Pásc. Ruska.
1781	g	4	Apr. 15	15	c	Apr. 15
1782	f	15	Mar. 31	16	b	A. 7
1783	e	26	Apr. 20	17	a	A. 27
1784	dc	7	Apr. 11	18	fg	A. 11
1785	b	18	Mar. 27	19	e	Mai. 1
1786	a	*	Apr. 16	1	d	A. 23
1787	g	11	Apr. 8	2	c	A. 8
1788	fe	22	Mar. 23	3	ba	A. 27
1789	d	3	Apr. 12	4	g	A. 19
1790	c	14	Apr. 4	5	f	A. 4
1791	b	25	Apr. 24	6	e	A. 24
1792	ag	6	Apr. 8	7	dc	A. 15
1793	f	17	Mar. 31	8	b	Mai. 5
1794	e	28	Apr. 20	9	a	A. 20
1795	d	9	Apr. 5	10	g	A. 12
1796	cb	20	Mar. 27	11	fe	Mai 1
1797	a	1	Apr. 16	12	d	A. 16
1798	g	12	Apr. 8	13	c	A. 8
1799	f	23	Mar. 24	14	b	A. 28
1800	fe	4	Apr. 13	15	ag	A. 20
1801	d	15	Apr. 5	16	f	A. 5
1802	c	26	Apr. 18	17	e	A. 25
1803	b	7	Apr. 10	18	d	A. 17
1804	ag	18	Apr. 1	19	cb	Mai. 6
1805	f	*	Apr. 14	1	a	A. 21
1806	e	11	Apr. 6	2	g	A. 13
1807	d	22	Mar. 29	3	f	A. 24
1808	cb	3	Apr. 17	4	ed	A. 17
1809	a	14	Apr. 2	5	c	A. 9
1810	g	25	Apr. 22	6	b	A. 29
1811	f	6	Apr. 14	7	a	A. 14
1812	ed	17	Mar. 20	8	gf	Mai. 3
1813	c	28	Apr. 18	9	e	A. 25
1814	b	9	Apr. 10	10	d	A. 10
1815	a	20	Mar. 26	11	c	A. 30
1816	gf	1	Apr. 14	12	ba	A. 21
1817	e	12	Apr. 6	13	g	A. 6
1818	d	23	Mar. 22	14	f	A. 26
1819	c	4	Apr. 11	15	e	A. 18
1820	ba	15	Apr. 2	16	dc	A. 9
1821	g	26	Mar. 22	17	b	A. 29
1822	f	7	Apr. 7	18	a	A. 14
1823	e	18	Mar. 31	19	g	Mai. 4
1824	dc	*	Apr. 18	1	fe	A. 18
1825	b	11	Apr. 3	2	d	A. 10

Láta Pańskie.	Lit. Nie.	Epacty.	Páscha Rzym	Zło. licz.	Lit. Nie.	Pásc. Ruska.
1826	a	22	Mar. 26	3	c	Apr. 30
1827	g	3	Apr. 15	4	b	Apr. 15
1828	fe	14	Apr. 6	5	ag	Apr. 6
1829	d	25	Apr. 19	6	f	Apr. 26
1830	c	6	Apr. 11	7	e	Apr. 18
1831	b	17	Apr. 3	8	d	Mai. 1
1832	ag	28	Apr. 22	9	cb	A. 22
1833	f	9	Apr. 7	10	a	A. 14
1834	e	20	Mar. 30	11	g	Mai. 4
1835	d	1	Apr. 19	12	f	A. 19
1836	cb	12	Apr. 3	13	ed	A. 10
1837	a	23	Mar. 26	14	c	A. 30
1838	g	4	Apr. 15	15	b	A. 15
1839	f	15	Mar. 31	16	a	A. 7
1840	ed	26	Apr. 19	17	gf	A. 26
1841	c	7	Apr. 11	18	e	A. 11
1842	b	18	Mar. 27	19	d	Mai. 1
1843	a	*	Apr. 16	1	c	A. 23
1844	gf	11	Apr. 7	2	ba	A. 7
1845	e	22	Mar. 23	3	g	A. 27
1846	d	3	Apr. 12	4	f	A. 19
1847	c	14	Apr. 4	5	e	A. 4
1848	ba	25	Apr. 23	6	dc	A. 23
1849	g	6	Apr. 8	7	b	A. 15
1850	f	17	Mar. 31	8	a	Mai. 5
1851	e	28	Apr. 20	9	g	A. 20
1852	dc	9	Apr. 11	10	fe	A. 11
1853	b	20	Mar. 27	11	d	Mai. 1
1854	a	1	Apr. 17	12	c	A. 22
1855	g	12	Apr. 8	13	b	A. 8
1856	fe	23	Mar. 23	14	ag	A. 27
1857	d	4	Apr. 12	15	f	A. 19
1858	c	15	Apr. 4	16	e	A. 4
1859	b	26	Apr. 24	17	d	A. 24
1860	ag	7	Apr. 8	18	cb	A. 15
1861	f	18	Mar. 31	19	a	Mai. 5
1862	e	*	Apr. 20	1	g	A. 20
1863	d	11	Apr. 5	2	f	A. 12
1864	cb	22	Mar. 27	3	ed	Mai. 1
1865	a	3	Apr. 16	4	c	A. 16
1866	g	14	Apr. 1	5	b	A. 8
1867	f	25	Apr. 21	6	a	A. 28
1868	ed	6	Apr. 12	7	gf	A. 12
1869	c	17	Mar. 28	8	e	Mai. 2
1870	b	28	Apr. 17	9	d	A. 24

Láta Pańskie.	Lit. Nie.	Epacty.	Páscha Rzim	Zło. Lic.	Lit. Nie.	Pásc. Ruska.
1871	a	9	Apr. 9	10	c	A. 9
1872	gf	20	Mar. 31	11	ba	Apr. 28
1873	e	1	Apr. 13	12	g	A. 20
1874	d	12	Apr. 5	13	f	Apr. 12
1875	c	23	Mar. 28	14	e	A. 25
1876	ba	4	Apr. 16	15	dc	A. 16
1877	g	15	Apr. 1	16	b	A. 8
1878	f	26	Apr. 21	17	a	A. 26
1879	e	7	Apr. 13	18	g	A. 13
1880	dc	18	Mar. 28	19	fe	Mai. 2
1881	b	*	Apr. 17	1	d	A. 24
1882	a	11	Apr. 9	2	c	A. 9
1883	g	22	Mar. 25	3	b	A. 29
1884	fe	3	Apr. 13	4	ag	Apr. 20
1885	d	14	Apr. 5	5	f	A. 5
1886	c	25	Apr. 25	6	e	A. 25
1887	b	6	Apr. 10	7	d	A. 17
1888	ag	17	Apr. 1	8	cb	Mai. 6
1889	f	28	Apr. 21	9	a	A. 21
1890	e	9	Apr. 6	10	g	A. 13
1891	d	20	Mar. 29	11	f	Mai. 5
1892	cb	1	Apr. 17	12	ed	A. 17
1893	a	12	Apr. 2	13	c	A. 9
1894	g	23	Mar. 25	14	b	A. 29
1895	f	4	Apr. 14	15	a	A. 14
1896	ed	15	Apr. 5	16	gf	A. 5
1897	c	26	Apr. 18	17	e	A. 25
1898	b	7	Apr. 10	18	d	A. 17
1899	a	18	Apr. 2	19	c	A. 30
1900	ag	29	Apr. 15	1	ba	A. 22
1901	f	10	Apr. 7	2	g	A. 14
1902	e	21	Apr. 20	3	f	A. 27
1903	d	2	Apr. 12	4	e	A. 19
1904	cb	13	Apr. 3	5	dc	A. 10
1905	a	24	Apr. 23	6	b	A. 30
1906	g	5	Apr. 15	7	a	A. 15
1907	f	16	Mar. 31	8	g	Mai. 5
1908	ed	27	Apr. 19	9	fe	A. 26
1909	c	8	Apr. 11	10	d	A. 11
1910	b	19	Mar. 27	11	c	Mai. 1
1911	a	*	Apr. 16	12	b	A. 23
1912	gf	11	Apr. 21	13	ag	A. 7
1913	e	22	Mar. 23	14	f	A. 27
1914	d	3	Apr. 12	15	e	A. 19
1915	c	14	Apr. 4	16	d	A. 4

Láta Pańskie.	Lit. Nie.	Epacty.	Páscha Rzim	Zło. Lic.	Lit. Nie.	Pásc. Ruska.
1916	ba	25	Apr. 23	17	cb	A. 23
1917	g	6	Apr. 8	18	a	A. 15
1918	f	17	Mar. 31	19	g	Mai. 5
1919	e	29	Apr. 20	1	f	A. 20
1920	dc	10	Apr. 4	2	ed	A. 11
1921	b	21	Mar. 27	3	c	Mai. 1
1922	a	2	Apr. 16	4	b	A. 16
1923	g	13	Apr. 1	5	a	A. 8
1924	fe	24	Apr. 21	6	g	A. 27
1925	d	5	Apr. 12	7	e	A. 19
1926	c	16	Apr. 4	8	d	Mai. 2
1927	b	27	Mar. 27	9	c	A. 24
1928	ag	8	Apr. 8	10	ba	A. 15
1929	f	19	Mar. 31	11	g	Mai. 6
1930	e	*	Apr. 20	12	f	A. 20
1931	d	11	Apr. 5	13	e	A. 12
1932	cb	22	Apr. 27	14	dc	Mai 1
1933	a	3	Apr. 16	15	b	A. 16
1934	g	14	Apr. 1	16	a	A. 8
1935	f	25	Apr. 21	17	g	A. 28
1936	ed	6	Apr. 12	18	fe	A. 12
1927	c	17	Mar. 28	19	d	Mai. 2
1938	b	29	Apr. 17	1	c	A. 24
1939	a	10	Apr. 9	2	b	A. 9
1940	gf	21	Mar. 24	3	ag	A. 28
1941	e	2	Apr. 13	4	f	A. 20
1942	d	13	Apr. 5	5	e	A. 5
1943	c	24	Apr. 25	6	d	A. 25
1944	ba	5	Apr. 9	7	cb	A. 16
1945	g	16	Apr. 1	8	a	Mai. 6
1946	f	27	Apr. 21	9	g	A. 21
1947	e	8	Apr. 6	10	f	A. 13
1948	dc	19	Mar. 28	11	ed	Mai 2
1949	b	*	Apr. 17	12	c	A. 24
1950	a	11	Apr. 9	13	b	A. 9
1951	g	22	Mar. 25	14	a	A. 29
1952	fe	3	Apr. 13	15	gf	A. 20
1953	d	14	Apr. 5	16	e	A. 5
1954	c	25	Apr. 18	17	d	A. 25
1955	b	6	Apr. 10	18	c	A. 17
1956	ag	17	Apr. 1	19	ba	Mai 6
1657	f	20	Apr. 21	1	g	A. 21
1958	e	10	Apr. 6	2	f	A. 13
1959	d	21	Mar. 29	3	e	Mai 3
1960	cb	3	Apr. 17	4	dc	A. 17
1983				8	c	Mai 8

ROzćiągnąłem był te tablice/ áż do roku 6000. ále dla prze-
dłużenia/ á do tego iż toż znáydowáć łátwie może ná tablicách
przeſzłych/ ſkróćiłem ią. Jeſt gotowa przy mnie: záchceli kto mo-
że dáć wydrukowáć/ dla łátwieyſzégo/ y bez prace/ rożnice świąt
Rzymſkich od Ruſkich vznawánia. Jáko iednák Wielkanoc
Ruſka/ początek Wioſny/ y czás właſny świecenia opuśćiwſzy/
glębiey póydźie w Láto/ ná krotce tu vkázáć zdáło ſie.

Wielkanoc Rzymſka.

Látá Páńſkié.	Litterá Nied	Epácty.	Páſchá	
2097	f	16	Mar.	31
2108	A g	17	Apr.	1
2271	A	18	Apr.	2
2203	b	16	Apr.	3
2230	c	25	Apr.	4
2268	e d	15	Apr.	5
2583	e	15	Mar.	30
2515	f	14	Mar.	31
2610	g	13	Apr.	1
2705	a	13	Apr.	2
3104	c b	11	Apr.	3
3115	c	12	Apr.	4
3142	d	11	Apr.	5
3332	f e	11	Apr.	6
3647	f	11	Apr.	7
3674	g	10	Apr.	8
3767	a	9	Apr.	9
3932	b	8	Apr.	10
4179	c	8	Apr.	11
4263	d	6	Apr.	12
4359	d	17	Mar.	29
4548	g f	5	Apr.	14
4700	a g	4	Apri	15
4711	a	5	Apr.	9
4738	b	4	Apr.	10

Wielkanoc Ruſka.

Złota licz	Literá Nied.	Páſchá		Dni które przyroſłe do tego czáſu.
8	g	Mai.	5	13
19	A g	Mai.	6	14
11	g	Mai.	7	15
19	a	Mai.	8	15
8	b	Mai.	9	15
8	d c	Mai.	10	15
19	b	Mai.	11	17
8	c	Mai.	12	17
8	c	Mai.	13	18
8	c	Mai.	14	19
8	A	Mai.	15	22
19	b	Mai.	16	22
8	c	Mai.	17	22
8	d c	Mai.	18	23
19	b	Mai.	19	25
8	c	Mai.	20	25
8	c	Mai.	21	26
8	b	Mai.	22	28
19	b	Mai.	23	29
8	b	Mai.	24	30
8	b	Mai	25	31
8	b	Mai.	26	32
8	a	Mai.	27	34
19	b	Mai.	28	34
8	c	Mai.	29	34

To ták

TO ták póydźie Wielkanoc/ ſtárégo Kálendarzá/ áż do końcá
Máiá: zás przez Iunius, y Iulius, áż do końcá látá: potym do Je-
śieni: náoſtátek y do ſáméy źimy przyidźie: iáko to ná oko trzy tá-
bliczki/ niżey położoné/ vkáżą. Leniwo wprawdźie/ y nierychło:
wſzákże doſyć ná tym/ że ſie z tego oczywiſty błąd pokázuie ſtáré-
go Kálendarzá: á ten zás corrigowány/ Wioſny ſáméy/ y kréſów
ſwych nigdy nie vſtąpi/ áni żadnéy tákiey przymówki/ nietylko
nagány/ od nadálſzych czáſów nie odnieśie: oprocz tylko tego ſá-
mégo/ iż po 33. tyśiecy lat iednym dniem vchybi/ dla niedoſko-
náłośći Cyclów/ iákom o tym gdźie indźie oznaymił/ to ſámo o-
pátrzywſzy/ dáley nic nie będźie potrzebá. Táż liczbá złota/ téż
Cyrkuły/ Literá niedźielna/ y Epácty/ zoſtáną nienáruſzoné: y
przeto ſámo Kálendarz Rzymſki/ názwany ieſt perpetuum
Calendarium.

Kálendarz Rzymſki/ czemu názwany wieczny.

Nie przyſtoy záiſte dobremu baczeniu/ niechćieć popráwić
máłégo błędu ná początku/ ále czekáć áż vroście wielki ku konco-
wi. Schodźić pewnie muśi ná rozumie owemu podróżnemu/
który niechce w czwierći mile/ vſtąpiwſzy drógi/ wroćić ſie ná
gośćiniec/ ále widząc/ y wiedząc/ iedźie przedśie vpornie/ zá mil
trzy/ ſześć/ y dźieśięć/ ná to/ áby ſie z wietſzégo y iáwnieyſzégo
błędu/ z wietſzym omieſzkániem/ y ſzkodą wietſzą/ iż ſromoty nie-
wſpomnię/ kiedyż tedyż názad wrácáć muśiał. Przyidźie do tego
po onych odległych lećiech/ ieſli świát Pan Bóg ták długo zá-
chowa/ że ſie potomſtwo narodów Ruſkich poſtrzeże/ gdy obá-
czy Wioſne ſwoie/ y Páſche/ ná końcu látá/ potym w Jeśieni/ áż
y Zimie. Co oto iuż ták vkázuie/ iż tego nie tylko myślą dość/ ále
y ſámémi oczymá káżdy nápátrzyć ſię może.

Wielka-

Wielkanoc Ruska będzie bywáłá ná końcu Látá, po roku Páńsk. 17100. bo do tego czásu dni nárośćie 127.

Wielkanoc Ruska ná końcu Iesieni po roku 29300. bo dni nárośćie 218.

Wielkanoc Ruska o śrzod Zimy po roku 39300. bo dni nárośćie 294.

Látá Páńskié.	Złota licz.	Literá Nied.	Wielka noc.	
1	2	e	August.	4
2	3	d	August.	24
3	4	c	August.	9
4	5	b a	Iulii.	31
5	6	g	August.	20
6	7	f	August.	5
7	8	e	August.	25
8	9	d c	August.	16
9	10	b	August.	8
10	11	a	August.	21
11	12	g	August.	13
12	13	f e	August.	4
13	14	d	August.	24
14	15	c	August.	9
15	16	b	August.	1
1	4	a	Nouemb.	13
2	5	g	Octob.	29
3	6	f	Nouemb.	18
4	7	e d	Nouemb.	9
5	8	c	Nouemb.	29
6	9	b	Nouemb.	15
7	10	a	Nouemb.	6
8	11	g f	Nouemb.	25
9	12	e	Nouemb.	13
10	13	d	Nouemb.	2
11	14	c	Nouemb.	22
12	15	b a	Nouemb.	6
13	16	g	Octob.	29
14	17	f	Nouemb.	18
15	18	e	Nouemb.	3
1	10	c	Ianuarii	16
2	11	b	Februar.	5
3	12	a	Ianuar.	28
4	13	g f	Ianuar.	19
5	14	e	Februar.	1
6	15	d	Ianuar.	24
7	16	c	Ianuar.	16
8	17	b a	Februar.	4
9	18	g	Ianuar.	20
10	19	f	Februar.	9
11	1	e	Ianuar.	25
12	2	d c	Ianuar.	16
13	3	b	Februar.	5
14	4	a	Ianuar.	28
15	5	g	Ianuar.	13

Miáłoby nárość dni 293. tylko/ ále iż sie więcéy iednym dniem znáyduie / przeto ná on czás z Kálendarzá Rzymskiego dzien ieden wyrzucić przyidzie.

Rzecz;

Rzecze tu kto. Wszák świát ták długo stać nie będzie/ á zátym y do ták wielkich błędów nieprzyidzie/ á iesli świátá niedługo/ á dzien sądny blisko iest/ tedy iuż ták y przy tey omyłce możem końcá doczekáć bez popráwy. Ná to ia ták odpowiádam: o bliskośći dniá sądnego / domyśláć sie wiele możemy / ále nic pewnégo twierdźić nie możemy/ gdyż tego Pan Bóg nikomu obiáwić niechćiał/ według onych słow Páńskich: O onym dniu y godzinie nikt niewie/ áni Aniołowie niebieścy / iedno sam Ociec. y przetóż Autorowie poważni/ ktorzy otym zdánia swoie miedzy ludźie podawáli/ záwsze pod wątpieniem mówili. Nieschodźiło y ná tákich/ ktorzy mniemáli / iż koniec świátá nie pierwey będźie/ áż sie okrąg niebá dźiewiątego/ y wszytkie gwiazdy wrócą do tegóż punktu / od ktorego obrót swóy ná początku świátá záczęły: do czego/ według niektorych nie przyidźie/ áż po 49 tyśiecy lat. Ale daymy to/ iż koniec świátá bliski iest/ przećie coś ná głupiego poszło / bliżey ku domowi przyieżdżáiąc / nic niedbáć o vstąpienie z drogi / y owszem vmyślnie chcieć błądźić/ przeto iż iuż krés nie dáleki / gdyż y nieme bydletá tego nierády czynią: y owszem káżda rzecz z przyrodzenia/ im bliżey do kresu y do koncá swego przystępuie/ tym prędzey leći/ á im prędzey pádnie/ tym mniéy miewa krzywocin y obłądzenia. A iesli to w rzeczách nierozumnych y niemych widźimy / dáleko więcéy przystoi ludźióm rozumnym / ludźióm Chrześćiáńskim wystrzegáć sie wszelkiego błędu / zwłasczá tákiey omyłki / ktora sie świętych obrzędów Kośćielnych y zgody zobopolnéy tyka. Byłoby tu co mówić do zacnych Ruskich narodów/ ále iż mie oni nie z tákąby ochotą słuchali/ z iákąbym ia mówić chćiał / przeto wolę áby vchopodáli (á nie wątpię że to rádźi vczynią) głosowi / y poważnemu nápominániu / onego wielkiego á świętego Monárchy Constántyná / niegdy spolnego nas wszytkich Chrześćian Cesárzá.

L

Constán-

CONSTANTINA CESARZA

słowá bárzo potężne do Greckich narodow, położone v Theodoretá Biſkupá w pierwßych Kśięgách Cap. 10. ktore iż teraznieyßym Ruſkim narodóm przyſtoynie służyć mogą, przetóm ie tu miáſto ſwego nápominánia, bárzo máło co, Zydów tylko ná Heretyki odmieniwßy, położył.

Rzeczą ſámą/ y z mego ſczęśćia doznałem/ iák wielka ieſt łáſkáwość wßechmocnośći Boſkiey. Przeto y w tym przed inßemi
wßytkiemi rzeczámi/ vmyśliłem vśiłowáć/ áby od błogosłáwionych
powßechnégo Kośćiołá gromad / iedná wiára/ y zgodna miłość/ y
przećiwko wßechmocnemu Bogu pobożność byłá záchowána. Ale
że to ináczéy/ ſtałym y mocnym porządkiem poſtánowiono/ bydź niemogło / iedno w zgromádzeniu wßytkich/ álbo wiec wielu Biſkupów od káżdego z osobná był otym rozſądek/ co do naświetßéy czći Bożéy wyrządzánia należy: dla tego zebrawßy ich iáko naiwiecéy/ przy
obecnośći też méy/ iáko iednégo z was/ (nie rad bowiém przałbym tego/ z czego śie wielce weſele/ żem ieſt towarzyßem vſługowánia wáßego) gdźie ták o wßytkich rzeczách przyſtoynym wynaydowániem
vſtáwnie námawiano / ażby wßytko przed oblicznośćią Bożą/ vpodobánym zdániem/ do zgody było przywiedźiono/ y ná świátło wydano: y áżby nic wątpliwégo / álbo coby śie rozmáićie rozumieć
miáło w wierze/ nigdźiez nie zoſtáło. Támże też roſcząwßy rozmowe o nayświetßym Wielkonocnym dniu/ iednomyślnym zdániem
wyrok vczynili/ bydź rzecz przyſtoyną/ áby v wßytkich narodów one iednegoż dniá święcono. Co bowiém od nas vczćiwßego/ co poważnieyßego dźiać ſie może/ iáko tego świetá zacność/ zkąd nadźieie mamy nieśmiertelnośći/ iednymże porządkiem/ y iáwnym ſpoſobem obchodźić wßytkim. A naprzod/ zdáłá ſie bydź rzecz niegodna/ odpráwowáć to zacne świeto/ zwyczáiu Heretyckiego náśládowániém/ ktorzy ſámi złośliwym vporem ſwoim záślepiáią vmyſły ſwoie. **Zdánie Oyców stárych.**
Możemy bowiem Heretycki vpór odrzućiwßy/ prawdźiwßym porządkiem/ ktory od czáſu Męki y dniá áż dotąd záchowány ieſt/ wypełnienie záchowánia tego/ przyßłym wiekóm podáć. Dla tego nam
z wielce nieprzyiázną tłuſczą Heretycką / niema bydź nic ſpolnego/
ktorzy od Zbáwićielá ná dawnieyßą drogę ieſteſmy nawiedzeni / y
ktorym nayświetßéy czći oddawánia Pánu Bogu/ przyſtoyny bieg ieſt
opiſany. Ten tedy iednomyślnie trzymáiąc/ wielebni bráćia/ od ſpro-
ſnégo

ſnego ſumnienia ich / niech ſie káżdy odrywa. Jeſt bowiem to rzecz
bárzo nieprzyſtoyna/ że ſie oni chlubią/ iż my bez ich Miſtrzoſtwá/ te-
go chowáć niemożem: ktorych co/ proßę/ zá wyrozumienie bydź może/
gdyż oni od tego czáſu / iáko Páná odſtąpili / záślepieni będąc ná
rozumie/ niepowśćiągnionym pędem zápuſzczáią ſie / gdźie ktorego
z nich własne wśćieczenie pędźi. Zkąd y w tym prawdy nie widzą/ że
záwße wielkimi błędy vwikłáni/ miáſto ſłußnéy poprawy/ rzadkiego
roku/ iáko przyſtoi Wielkanoc świecą. Coż tedy ieſt coby rádźiło/ ich
ſie trzymáć/ ná ktorych/ że ſproßnie błądzą/ wiemy to pewnie. Abowiém záprawdę/ nie ſwégo czáſu Wielkánoc święćić/ nieſłußną rzecz
bydź rozumiémy. Ale y to ießcze odiąwßy/ záleżáło na baczenie wáßé/
z wielkim ſtarániem y z zapaloną żądzą/ ſtáráć ſie/ áby iákiego podobieńſtwá czyſtość vmyſłu wáßego nie wyrázáła / obchodów ludźi
złych: ktemu y o tym myślić trzebá/ że to niegodno y miánowania ieſt/
áby w rzeczy ták wielkiey/ y w vczczeniu ták zacnego świetá/ rozność
iáka naidowáć ſie miáłá. Jeden bowiem podał nam wolnośći ná- **Jeden**
ßéy dźien/ Zbáwićiel náß/ to ieſt/ on naświetßy męki ſwéy/ ieden też **dźien Páſchy.**
chćiał mieć powßechny Kośćioł/ ktory ácz części ámi ná wiele mieyſc
różnych rozdźielony ieſt/ wßakże iednym Duchem/ to ieſt/ rádą Bożą **Kośćioł**
bywa pomnażány. To też ma vważáć/ mądrość świątobliwośći **ieden.**
wáßéy/ iáka ieſt to ſtráßna y brzydka rzecz/ że iednychże dni/ drudzy
poſty/ drudzy bieśiady odpráwuią: y po Wielkonocnych świetách/
iedni poſtóm ſłużą/ drudzy świecą/ y odpoczywáią. Sámá tedy przy-
ſtoyność Boſka chce (co y wy ſámi mniémam że dobrze baczyćie) żeby
ſie to zá vczynioną popráwą ſkończyło/ y do iednákiego ſpoſobu przy-
wiodło. A przeto gdyż to ieſt ſłußna / áby ſie te rzeczy ſkończyły/ żeby
wam z odſtępcámi/ y z nieprzyiaćioły Páná náßégo/ żaden ſpółek nie-
był: ponieważ y poſtánowienie to ſámo/ ktore trzymáią wßytkie zá-
chodnych / południowych/ y Północnych kráiów/ święte Kośćioły/
y niektóre ná mieyſcách niektorych wſchodnych/ dla tego teraz ná-
leżli to / áby ſie wßyſcy zgadzáli. Y iam obiecał / że ná to mądrość
wáßá chętnie przypádnie / że co w mieśćie Rzymſkim/ we Włoßech **Rzymu**
y we wßytkiéy Africe / y téż w Aegiptćie / w Hißpániéy / Galliéy/ **przodkowánie.**
Britániey/ Libiéy/ we wßytkiéy Greciéy/ y w przełożeńſtwie Azyáty-
ckim y Pontſkim/ w Ciliciéy/ zgodnym zdániem záchowuie ſie / áby-
śćie też to chetnie przyieli/ ktorym vważáć należy/ nie tylko iáko wiet-
ßa ieſt/ w pomienionych tych mieyſcách/ liczbá Kośćiołów / ale téż że
to ieſt rzecz bárzo ſłußna/ áby wßyſcy poſpolićie tego naibárźiéy chćie-
li / co wynalazek báczny ná nas wyćiąga / áni téż żadney nam trzebá
mieć z Heretyckim odſtępſtwem ſpołecznośći. A że powiem ná krot-
ce/ co

stárych vpodobánie.

ce/ co sámá rzecz iest/wszytkich spolnym rozsądkiem/ vpodobáło sie to świeto zacne Wielkonocne iednego dniá odpráwowáć/ ábowiem nie ma bydź w ták wielkiey świątości namnieysze rozroznienie/ y zdáło sie / że tá sententiá wielką vczćiwość w sobie záwárłá/ w ktorey żádnego práwie niemász błedu/y grzechu cudzego przymiesżánia. To ták postánowiwszy przyimićie chetnymi vmysły łáskę niebieską / y práwie Boskie przykazánie. Cokolwiek bowiem ná świetych Conciliách Biskupow postánowiono bywa / to woli Bożey ma sie przypisywáć. Przeto cośmy do was nápisáli/ wszytko Bráciey nászey miłey przełożyć/ y sámi co sie wyszey powiedziáło w záchowániu ś.dniá przyiąć y vstánowić mаćie. Ták gdy do dawno pożądáney obecznośći wászey przyidę/ y iednegoż dniá z wámi świetá Wielkanocne świećić/ y zewsząd rádość y vćiechę od was odnieść bede mogł / gdźie obaczę/ że srogość Dyabelska / od Boskiey mocy nászymi dźiećiámi znieśiona bedźie / zá roskwitnieniem wszedźie wászey wiáry/ pokoiu/ y zgody. Niech was Pan Bog chowa Bráćia mili.

WTORA CZĘSC ZWIERCIADŁA Rocznégo:

W KTOREY SIE ODPOWIADA NA *śkrypt Látosów, do Czytelniká vczyniony w Minucyách ná rok 1602. w Wilnie wydánych.*

W Krákowie/
W Drukárni Lázárzowey. Roku Páńskiego/
1603.

Do Czytelniká, ták mego, iáko y Látoſowégo.

IAko bez nieſpokoynych ludzi, żaden wiek ná świećie, y żadna
rzeczpoſpolita: ták y bez buntownych rozrywáczów, żadna ſprá-
wá pożyteczna ná świećie nie bywáłá, Czytelniku łáſkáwy. Abo-
wiem co w dobrych tálentá dobre czynią, y czułość w powołániu
ſwym ſpráwuie, áby pogodna occáſia do ſławy, z przyſługi Bogu, y
ludziom, dármo nie przemiiáłá: to záś w owych, których náturá, ábo
złym y niedbáłym, ábo głupim, y vpornym ſercem záráźiłá, nieſpo-
koyny animuſz dopuśćić niechce, áby tego ná co ie áffect, y włáſne
ich widzenie porywa, łatwie vſtąpić mieli. A iáko ow chwalny, któ-
ry zápátrzywſzy ſie ná dźielność, y ná ſczęśćie drugiego, wnet pobu-
dkę wźiął do cnoty. Ták záś w owych drugich vitia, kto policzy? w
których, to dziwowánie, to æmulatia, to zazdrość wzruſza dowćipy
ku gorſzemu. Wiec dobre przyrodzenie, póki grzech nie zaydźie, á
Bogá nie gniewáć, tylko ſámey cnoćie y nieśmiertelnośći gwoli prá-
cuie, pożytku iakoby zápomniáwſzy, ná ſromote tylko wzdryga ſie,
ná záwády y omieſzkánie poglądáiąc: á zła záśie náturá, prywatnym
reſpectem, y pożytkiem zieta, o to, zá co ſie raz vymie, nápárćie ſtoi,
á nagle co raz wyſſzey ſie wdźieráiąc, y naylepſze rzeczy hámuie: á
ieſli ieſcze buyney myśli záćiąg, chćiwość hoyna, gniewem, y siłą iá-
ka potężna záprawi, to tám iuż owá przyſádá nie dobra, infamis ru-
migeratio, y perplexitas mieyſce ma, á pokóy, y reſpect ná dobro
poſpolité zá nic. Tą drógą, ktożkolwiek ieſt co idźie, ſtać w mieyſcu
nie wytrwa, ieſli dáley nie poſtepuie, bez chyby vſtepuie názad, ieſli
pożytku nie czyni, ſzkodzić pewnie muśi: nie ináczey iáko lekarz, ábo
zły ze złośći, ábo głupi z nieumieietnośći, vporem ſwym zdrowie po-
ſpolité pſuie, y zábiia. Bo iáko (iż zazdrośći co iey ieſt damy) za-
wiſny doścignąć owych, które zá celnieyſze zna, vśiłuie, ogniem nie-
nawiśći zágrzany, ták záś kiedy iuż widzi, iż t.kich ábo wybieżyć,
ábo

ábo mu zrównáć z nimi niepodobno, wnet, przeto ſámo, iż bieży bez
dobieżenia, pobudził inſzą śiłę w ſobie, y ná to ſtánął áby co zbroił,
gdyż tám iuż, iákoby od drugiego vłápiony odbiegáiąc máteriiey,
nurkiem ſzuka inſzey nowey, á iuż to, w czym vrość nie może, opu-
śćiwſzy, czegoś ſie drugiego, ná czymby wżdy polec, chwyta, y iuż
práwie oślep idźie, omiiáiąc wſzelką przyſtoyność, tám gdźie go ge-
nerosabilis nieśie, co ácz mu w pożytek nie idźie, y owſzem wielką
ſzkodę przynośi, iednák ſie on tym ſámym contentuie, gdy zá iego
ſpráwą w rzeczy známienitey, záhámowánie y przeſzkodá będźie. Tu
żywym nie ieſt, kto ſie nie czuie, iż ná tákich ánimuſzách, y tą śiłą
vzbroionych dowćipách, wſzytkie początki niezgód, y rozruchów w
kośćiele Bożym, y w káżdey rzeczy poſpolitey, záwſze bywáły fundo-
wáne, y teraz ſie buduią. A co w rzeczách inſzych, tóż y w poprawie
Kálendarzá Rzymſkiego obaczyć nie ieſt trudno rozſądkowi niegnu-
śnemu. Iedni zádziwiwſzy ſie, iáko rzecz ták wielka y ták trudna śmia-
no y ſkończono, wſpárneli: drudzy zayźrzawſzy tym oſobom, przez
które ſie to dźiáło, zgánili popráwę: trzeći nienawiśćią Kośćiołá
Bożego, y Páſterzá iego, záćmieni, ſprzećiwienie vczynili. Miedzy
tákimi, iż też y Látos ſtánął pomágáć przećiwienſtwá, dwiemá iuż
ſzkrypty wywiodſzy, że dármo robi, teraz tym trzećim, iáko w prze-
zornym polu, oczom ludzkim wyſtáwiam márność náuki Látoſowey.
á to nie żadnym ná człowieká vmyſłu wzruſzeniem podniecony, ále
ſłuſzną przyczyną, ná piſmá iego nieprawdę pobudzony, ták iż, ieſli
tu iáki ſpór vpátrowáć kto będźie, vpátrzy ráczey, prawdę niepra-
wdźie, niż człowieká człowiekowi przećiwnégo. Wielka záiſte ieſt śi-
łá ludzkiego baczenia, ieſli zwierzchu, ábo wnetrznie czym tákim zá-
trudnioná nie będźie, bárziey chcąc niż woląc, dekret zá prawdą, y
zá tym co prawdy broni wyda: owego záś co ćien prawdy vkázuie,
nie potłumi tylko, ále też pobudzi ná to, áby ſie obaczył, á ſczérze
ſądząc, ſam śiebie ná táką pokutę potępił, z któreyby od błędu wol-
nym zoſtał. Owa Czytelniku czyieśkolwiek ieſt, móyli, Látoſówli,
przyimi z ochotą to Zwierćiádło, á vpátruy w nim prawdę roczney
popráwy, nie z áffectu, ále z baczenia, obiecuie, y iuż pewnie tego wy-

glądam,

gladam, iż mi y ſpráwę przyſądziß, y z kátholikámi o ſpólnym czáſów rocznych obchodzeniu, pomyśliß. A ieſlić niemiło, żem Polſczyznę z Láciną pomießał, myślić maß, iż y potrzebá tego byłá, y mòy ántágoniſtá ták chćiał. Wßákże kto po łáćinie nie rozumie, ſámę tylko Polſczyznę czytáiąc, od ſenſu nie wiele vſtąpi.

WTORA CZĘSC ZWIERCIADŁA
Rocznégo:

W KTOREY SIE IASNIE OKAZVIE, ZE *Kálendarz popráwiony, zgadza ſię z Decretámi Synodów SS. á że przećiwnicy nań błedu żadnego dowieśdź nie mogą.*

W Téy pierwßéy części Zwierćiádłá / łatwie było obaczyć Doktorze / który zegar błądźi / á który nie błądźi: ábo ráczey właſnie mówiąc / który Kálendarz / náßli popráwiony / czyli wáß ſtáry / lepßy y pewnieyßy ieſt. Teraz iuż do tego przyidźie / ábym y ſłußnie nágánił owemu Kálendarzowi / który ty budowáć záczynaß / y doſyć uczynił / zá to co zádáieß / pißąc do ſwégo Czytelniká Látośie. A naprzód głowá y czoło twoiéy Præfátiiéy / tákie było: *Nieſczeſny Máthemátyk iákiś Zebrowſki, nápiſał nie dawnégo czáſu przećiwko ſkryptu memu Probę, która nie probą, słußniey fałßem káżdy názwáć może.* á niżéy: *Tenże Zebrowſki nápiſał probácią Proby, dáiąc znáć, iż oná Probá fałßywa byłá, y dla tego probáciiéy potrzebowáłá: wßákże iáko y Probá fáłeßna, ták y probácia iéy fałßywa bydź muśi, &c.*

Nie trzebá złego ſukná rozwiiáć / z brzegu poznáć iákie ieſt w cáłym poſtáwie. Początek mowy dáie znáć / iáki iéy oſtátek będźie: rozumu tám dáléy / ſczérośći y prawdy czekáć nie trzebá / bo z przodku táki iad / y tákie wyſpoczenie náźwiſká / rzeczy ſáméy w ywrót zá ſobą wlecze. Ale powiedz proße mądry mężu / czemu mie Nieſczeſnym zowieß? Jeſli z ſtrony rodzenia / wßyſcy w nędzy / w grzechu / y w nieſczęśćiu ſię rodzim: ieſli z ſtrony chrztu /

łáſkę Bożą hánbiß / która przy odrodzeniu prawdziwé ſczeſćie przywráca: kośćiołowi Bożému (mnie krzywdę czyniąc) przygáne dáieß / gdyż mie człowieká w kośćiele Kátholickim / Sczeſnym ná chrzćie / ſnadź dla tego miánowano / żem ſie w dźień Národzenia Páńſkiégo vrodźił. Czylis ty to Látośie iedno przed śie wźiął / y ná toś ſie vdał / ábyś wßytko / cokolwiek ſie dobrégo dźieie w kośćiele Bożym / gánił? Z téy ſtrony ſames nieſczeſny / y ſłußniec ſłuży on wiérßyk:

Semper in aduerſam mala mens rapit omnia partem,
Reprobat illa bonum, approbat illa malum.

Złé ſerce práwie wſsytko nánice wywráca,
Rzecz złą chwali, á dobrą zás názłé obráca.

Nieſczeſny Máthemátyk iákis Zebrowſki. Czemu nieſczeſny Máthemátyk? Abo iego Máthemátykę vrzędową poważnośćią / z miáſtá iákiégo publicè wyświecono? y ná hánbę Authorową do bram przybiiano? *Iákis Zebrowſki.* Azą mie nie znaß? onemći ia coś mi twoie Aſſertie poſłał / ná diſputácią powabił / plácus niedoſtał / vmknąłeś / vćiekłeś: ták czynią / co prawdźie ſwéy nie dufáią. Teraz z dáleká / proſtym ßyrmem ßkryptá moie fałßem názywaß / á ſłowy zápálczywym własnémi zágeśćiwßy / żadnégo fałßu nie dowodźiß. Owo w poczet do-

Láto zły Diálectyk

wodu nie póydźie co mówiß / iáko nieumieietny Diálektyk: *Probá przeto fałſywa byłá, iż probáciiey potrzebowáłá*: gdyż nie dla tego probáciiéy potrzebowáłá / áby iéy ná prawdźie ſchodźić miáło / co przećiwnéy ſtronie vkázáć należáło / ále że iéy proteruus oppugnator negował. A bez dowodu gołą Aſſertią Czytelnikowi twemu (ieśli opátrzny będźie) tego co chceß łatwie / o ßkryptćiech moich / nie perſwáduieß: gdyż on wié z wiela experientiy / iż ći ráczéy co Minucie pißą / rádźi bałámucą.

Mówiß dáléy: *Smiał ten człowiek niebáczny nieẃſtydliwie piſáć, niezbożnie, &c.* Pátrz iáko bácznie / iáko wſtydliwie / iáko pobożnie pißeß / iż ztrudná poznáć gdźie to było / czy w domu / czy w

Gieldźie / ieſli po trzeźwiu / ábo po piiánu / ieſli piórem / czyli zębem wilczym piſano: tákaż to ieſt twoiá ludzkość: táka modeſtia: táki rodzay gládkiégo mówienia: táki ſtylus: tákié ſchemata: táki ornatus, tegoś ſie młodu w ßkolech náuczył? Trzebá ſie obáwiáć / áby ták chypka linguæ petulantia, Doktorá z brzegów modeſtyiéy nie wymknęłá / y grzechowéy iákiéy nápáśći nie nábáwiłá.

Znáć charitatem Chriſtianam, ex eorum fructibus. *veriſsima oratio*: Język błądząc pod czás prawdę mówi. Gdźie ćierpliwośći / y łáſkáwośći niemáß: gdźie zazdrość / y próżna duma / y ßukánie ſwego / y wzrußánié ku gniewowi przebywa / tám miłośći Chrześćiáńſkiéy niemáß. Weyźrzy w śie pilno á obacz / ieſli tám miłość Chrześćiiáńſka mieyſce ma: ludźi dobrych / y pobożnych / á ktemu kápłanów / pilnie ludzkiému zbáwieniu ſłużących / dármo mieć w nienawiśći / bez miáry obmáwiáć / potwarzáć / ßkryptem ſławę ich mázáć / nie ieſt charitatis Chriſtianæ, záprzeć ſie nie możeß / że nienawidźiß / że obmawiaß / że pißeß. Pátrz iák máło w tobie charitatis Chriſtianæ. *ergo*, Lingua errans interdum vera dicit.

Miłośći Bożéy w Látośie máło.

Potym z profeſſyą twoią ná hárc wyieżdżáiąc / ták mówiß: *Ia czuiąc śie* in mea profeſſione. Owo wnetże obaczym / iáko ſie czuieß w twoiéy profeſsiiéy. Profeſſio twoiá / Látośie / nie po ieden raz / iáko ty ſam lepiéy wiéß / táka byłá: Eccleſiaſticas traditiones, reliquaſque eiuſdem Eccleſiæ obſeruationes, & conſtitutiones, firmiſſimè admitto & amplector, ego Ioannes Latoſius, voueo, ſpondeo, iuro. Kálendarz / ktory ieſt inſtitutio Eccleſiæ, impugnuiąc / iáko ſie czuieß in hac tua profeſſione? Twoiá byłá profeſſio: Romanam Eccleſiam, omnium Eccleſiarum matrem, & magiſtram agnoſco, &c. iuro, ſic me Deus adiuuet. A wiec ták ſie czuieß w téy profeſsiiéy? gdy przed máczochą / ná własną mátkę ſkárżyß / dobry ſynu: która ſie nie tylko obraża tákim ßemrániem / ále y znákiem zwierzchnym / poſtáwą ſámą / y twarzy zámarſczeniem: máią bowiem

Profeſsia Látoſowá z pámięći mu wypádłá.

Złość ſynowſka y włáſnéy mátce nie przepuſzcza.

oczy/ czoło/ y ſámá twarz/ ſwoie przećiwieńſtwo/ y ztąd że vroſł/ on głos záwołány: Vultu ſæpè læditur pietas.

Byłá dáley twoiá profeſsio: Romano Pontifici, Beati Petri ſucceſſori, Ieſu Chriſti Vicario, veram obedientiā ſpondeo, ac iuro, ſic me Deus adiuuet, & hæc ſancta Dei Euangelia. Obaczym iáko ſie czynieß w tey twoiey profeſsiiey/ y iáko to iśćiß/ coś iurata promiſſione obiecał. Gregorius Chriſti Vicarius, in ſua bulla, roſkazánie tákie czyni o Kálendarzu: Tollimus & abolemus omninò vetus Calendarium, volumuſque vt omnes Chriſti fideles, ſeculares, & regulares, Nouum Calendarium religioſè ſuſcipiant, & inuiolatè obſeruent, eoq; ſolo vtantur. *Paulò inferiùs.* Nulli ergo omninò hominum liceat, hanc paginam noſtrorum preceptorum, mandatorum, ſtatutorum, voluntatis, probationis, prohibitionis, ſublationis, abolitionis, hortationis, & rogationis, infringere, vel ei auſu temerariò contraire. á mimo to przytknąłtám y ánáthemáte tych/ co miłość/ y zgode Chrześćiáńſką/ z ſtrony popráwy Kálendarzowey/ rozrywáią.

Látos ná wyżßemu Biſk. nie ieſt poſłußny.

To tákie było roſkazánie Summi Pontificis, á twoiá záśie obedientia zgołá we wßytkim przećiwna: ábowiem ty Látośie (że po łáćinie/ iákoby tobie tylko ſámemu do vchá rzeke) tanquā homo vanus & improuidus, auſu temerariò & maligno, in præiudicium veritatis, & conſuetudinis Eccleſiaſticæ, cum manifeſta falſitate, toties audes contrarium aſſerere, dareque locum ac occaſionem, magni ſcandali Iudæis, ſchiſmaticis, cæteriſque hæreſibus: Væ per quem fiunt ſcandala. En tuæ profeſsionis, quam tantopere iactas, pretiū, ſcopus, & veritas.

Z Látoſá iáka occáſio ſcándali.

Zá profeſsią idą tákie słowá twoie L. *Broniąc vczćiwośći ſwey, y to com wziął przed ſie kończąc,* & ne latum vnguem *nieprzyiaćielowi nie vſtępuiąc, zá Bożą pomocą kończyć vmyśliłem, y kończyć bede, nie ná Páſkwiluſie Zebrowſkiego reſponduiąc.* Iż nie było cobyś ná moie ſkryptá ſłußnie odpowiedźieć miał/ przetoś ię z nienawiśći/ y ná pomſtę/ Paſquilem názywáiąc/ czći odſądźił.

ſądźił. Wielka wprawdźie krzywdá/ ále bez zelżywośći/ bo ten ták názywa/ który ſam Páſkwiluße piße/ y ten potępia/ który ſam ieſt godźien potępienia. Nie táki ſkrypt Páſkwil Látośie/ który iáwnie y beſpiecznie/ po trzy kroć drukowano/ Authorá/ żadney ſie ćiemnośći nieboiącego/ miánowano: ále ráczey ów ſkrypt ręki własney twey w Krákowie obiáwiony/ w którym ſie/ obce náżwiſko y podłe/ iákie poſpolićie Páßkwilóm ſłuży podrzućiwßy zátáił/ á nie opátrznie/ iákoby ſie oślep w niebeſpieczeńſtwo podáiąc/ wielkiey oſobie przypiſał. Pokryty człowiecze: ieſli nie przyſtáło/ nieuczćiwym ſie piſárzem vkázáć/ iáko ſie godźiło vſczypliwy y nieprzyſtoyny ſkrypt/ nie ták ná mie/ iáko ná vſtáwę kośćielną/ nápiſáć? Bo ieſli ieſt zła rzecz złym bydź/ czemuż tákim ſprawcą bydź chceß/ iákim ſie vkázáć nie śmieß? Mnieyßać ſkodá/ nie dobrą zwierzchu reputácią mieć/ niżli wewnątrz złym człowiekiem bydź: á ieſli nie dobrze nieuczćiwym ſie vkázáć/ dáleko ieſzcze gorzey nieuczćiwie czynić: á záś lepiey rzeczą ſámą dobrym bydź/ niżli złość iáką dobrem mniemániem pokryć. Albo ćie tedy niech widzę/ czym ieſteś: ábo bądź czym ſie zdaß bydź: á Páſkwilußów nie piß: gdyż to ieſt wielkiego Jowißá ſcandalum, gdy Doctor Páſkwil nápiße. Żal ſie Boże ná twoie zeßłe y ßedźiwe látá/ że ieſzcze y w tym wieku (iákoby znák y dowód tego/ coś podobno rad z młodu czynił) ſam Páſkwiluße pißeß/ á iáko wieprz głodny/ który drze wor á kwiczy: ſamże ludźiom ſkode czyniß/ ſamże y ſkárżyß/ á to czego nie názywáć/ Páſkwilußem miánuieß. Pátrz iáko karano z dawná ſkryptá tákowe/ y ſkryptory ich. Kśiegi Labieni ogniem ſpalone/ zá roſkazániem Senatu Rzymſkiego. Caius Priſcus magni nominis Poëta, & eques w Atheniech/ od Senatu potępiony/ gárdłem zápłáćił. Alexandrides Rodius, głodem zámorzony ieſt. Stotádem Cretenczyká/ w morzu vtopiono: á Daſitam zá nieprzyſtoynych wierßów przypiſánie/ obießono. Ták v ſtárych tym co hánbie y zelżywośći ſłużyli/ hánbą y zelżywośćią nágradzano. Mówże

Páſquilus Látoſów.

Iáko kará no páſquil loſcrybów

Seneca lib. 10 de clementia in principe
Suidas in Eutim.
Dio Caſ. li. 57. Hiſt. Rom.
Atheneus Dipnoſo lib. 14. Cap. 7.

Dworscy páchołcy.

ieszcze dáley / á wiedz iż twóy Pásквil v mnie w ręku iest. Z páchołki, y chłopięty, moiá sprawánie iest. Dosyć ná wzgárdę powiedźieć. Są pácholcy v dworu Látosie / co y suknie / y czapki / potwornie vżywáią / rámie iedno spuszczáią / drugie podnoszą / szyie wyćiągáią / nie cáłą nogą ále brzegiem pálcy źiemie ledwie dotykáią / áby nád ine rosleyszémi y osobliwszémi / ábo sroższémi zdáli się. Tákim páchołkom swoim sposobem masz ty w sobie coś podobnego Látosie / płászcz y kápelusz potwornie nosisz / gdy twego stanu y przystoynośći odstępuiąc / márną zabáwą Pásквilusźów pisániem báwisz się. Rámie podnosisz / gdy piórem zębátym / ná Kálendarz vstáwę kośćielną / y ná kápłany / powstáiesz. Szyię wyćiągasz / y spinasz się / gdyż nád wszytkie Máthemátyki twoie opinią / iáko iáki Ptolomæus z niebá obálony / przekłádasz / y tym imieniem / ná káżdy rok wielką księgę / zá którą trzebá dáć 4. ábo 5. szelągów / nápiszesz. Stoisz tedy zá wygoleńcá / szkodá z tobą mieć spráwy : y pewnie zániechałbym iey / by mi o tę grá nie szłá / którzy mniemáią / że ty prawdę mówisz.

Látos iáki páchołek.

Nie Promoći z promotámi wygrawáli.

A ieśli ná to przymawiasz / iż z niepromotem iáko promotus disputowáć nie chcesz : proszę niechći ná pámięć przyidźie / oná disputátia Dawidá z Goliatem / Scipioná z Annibalem / Ciceroná z Chrysogonem / więc y nászego Zbáwićielá z Doktorámi / którą dźielnie odpráwili / choć Promoći nie byli. A też caput artis est, velle satius scientem esse, quàm haberi, siquidem constat, facilè Doctores non tutò docere. Ý przymówki / tácy co to łatwie czápkę ná płászcz przefrymarczą / á personę raczey / niżli twarz mieć wolą / więtszey niżli tá twoiá iest / prożne nie bywáią. Jáka byłá oná : Pannos & pallium video, Philosophum nō video. ábo oná druga / co ią ieden ná niedoyrzáłych Doktorów zostáwił:

Doctor Paule & Aegidi,
Similes vobis paucos vidi,
In Institutis parum differtis à brutis,
In Codice Scitis modicè,
In Digestis nil potestis,
Et tamen Doctores estis.

Potym pusczáiąc się ná Cláuiuszá / ták mówisz : *Clauius Iezuitá* reformator Calendarii *pobłądźił, w Kálendarzu á niżey : popiram, y vkázuię iáwnie y dowodnie, iego nieumieietność y błąd, ták w náuce Máthemátyckiey, y* Hæresim in decretis Patrū & Conciliorum. Mógłby się nieco poruszyć Clauius ná táką mowę / gdyby pochodźiłá / ábo od Catoná / ábo od Leliuszá / ábo od dwu Scipionów / bo v tákich / iákowémi ći byli / vtráćić cenę / iest wielka przyczyná do wzruszenia / bá y szkodá nie máłá : á záśię v owych / którzy nie rozsądkiem pollent, ále morbo inuidiæ fœtent, vtráćić poważność / iest ználeść poważność. Nie táki / ludźie bogáći w rozum y náukę / dáią rozsądek o Cláuiuszu / iákowy iest (iż miedzy wielą kilku przypomnię) Illustrissimus Dominus Iacobus Curcius, który nie tylko Cláuiuszowi iáwnie / z strony náuki Máthemátyckiey wielkie imię dáie / ále go też / od Césárzá do Pápieżá będąc Legatem posłány / w Rzymie swoim náwiedzeniem / y rády od niego w tey náuce vżywániem vczćił y poszánowáł. Toż też często rád czyni y Antonius Maginus Patauinus, położę tu włásne słowá iego / z Dedicátoriiey do Książęćiá Soriæ : Celeberrimi in vrbe Romana hoc tempore versantur Mathematici, & Astronomi consumatissimi, Egnatius Dantes Episcopus, & Christophorus Clauius è Societate Iesu, quorum amborum edita iam in Mathematicis monumenta, & eorum nomini immortalitatem, & studiosis omnibus incomparabilem vtilitatem pepererunt. Nuż Paulus Gallucinus author speculi Vranici fol. 43. swoiey Máthemátiki ták mówi : In his sententiam doctissimi Christophori Clauii secuti sumus, qui multa menda sua diligentia sustulit. Náwet celebris ingenii vir, on Iosephus Scaliger, ácz heretyk / Clauium zowie y ma zá doctissimum Mathematicum, in suo Elencho, anni Liliani, gdźie inter cætera y to nápisał : Ego sanè pluris fecerim, me à Clauio reprehendi, quàm à multis laudari. Jáka tedy twoiá cnotá / iáka spráwiedliwość / iáki rozum / Cláuiuszá lżyć / świętego / mogę rzec / kápłaná / człeká ták vczonego /

Ludźi wielkich o náuce Cláuiusowey rozsądek.

nego/ że iego pismom po świecie rozsianym/ ludźie vczeni nádźiwić sie nie mogą: krótko mówiąc/ w káżdych księgách iego/ których wiele nápisał/ lepszy iest ieden wierszyk/ niżli twoie wszytkie Minucie. Więc stáruszká vczciwego/ niewinnego/ który cie áni vczynkiem/ áni słowem obráźił/ áni cie nawet zna/ hańbisz/ sromocisz/ hæretykuiesz/ pátrz iáka spráwiedliwość twoiá. Náostátek/ któreć tego baczenie dopuśćiło/ ábyś swar z tym/ ięzykiem Polskim záczynał/ który w Rzymie śiedźi/ o niczym niewie/ po Polsku nierozumie/ własnie iákobyś też z ściáną/ ábo niemem drzewem/ swárzyć sie miał. Obacz iáki twóy rozum. A iesćze nie dosyć máiąc ná zelżywośći iednego/ ná wszytkich inych tegóż imienia kápłánów z iádem twym pusczasz sie/ y iáko źwierz okrutny ná owcy iedney nie przestáiąc tłuczesz/ szárpasz/ számoczesz/ wszytke owczárnią: pobożni Kátholicy wydźiwić sie nie mogą złośći tákowey/ á przyczyny niemász/ oprócz sámey inuidiiey/ która cie mocno vielá/ y oslepiłá/ według onego wierszyká:

Nierozu Látosów gdy z tym popolsku gada który popolsku nierozumie.

Zoilus egregiis semper comes inuidet ausis,
Quod nequit ipse, alios id potuisse dolet.
Zoilus zayżrzy dobrych spraw, nie násláduie;
A ieslis go w czym przeszedł, ná vmor żáluie.

Proponowałem contra Clauium Iesuitam, & Apologiam ipsius, *te śiedm punktá, ábo* propositiones. *Pierwszy, iż* Clauius in æquinoctio *pobłądźił, gdyż nie rozumiał* ex doctrina Nicolai Copernici, *co to iest* medium, à verum æquinoctium.

Respons ná tę pierwszą Propositią.

Cap. 10. v. 3.

Strzesz áby ná cie ono nie pádło co Ecclesiastes mówi: Ale y w drodze/ kiedy głupi chodźi/ sam będąc szalonym/ wszytkie ma zá głupie. Ruski to błąd/ nie Włoski/ domowy nie gośćinny/ &c.

Nocorownia troiáka.

Troiákie iest æquinoctium, iákoś słyszał medium, verum, Cyclare, seu Ecclesiasticum. W którymże Clauius pobłądźił? czemu

czemu nie mieniß/ dla czego pobłądźił? Iż powiedasz nie rozumiał z náuki Copernikowey/ co srzednie/ á co prawdźiwe æquinoctium: pátrz nieumieietnego Diálectiká/ y nie zgrábney árgumentáciiey/ Coperniká nierozumiał/ ergo pobłądźił in æquinoctio. A gdźież to zá tym idźie? ták własnie gdybyś árgumentował: Ptolomæus Coperniká nie rozumiał/ áni o nim słychał/ ergo pobłądźił in æquinoctio. A kiedyć neguie/ tuum antecedens & consequens, álić ty probuiesz/ że állegátá ex Reinholdo nierozumiał. Czymżeś doszedł/ że nierozumiał? Cláuiuszowe nie było tám intentum wykłádáć Reinholdá/ iákoż nie wykłáda/ ále tylko definitią Verni æquinoctii, z iego præceptów/ osobliwie ex præcepto 22. témisz słowy iáko tám stoi przywodźi/ tknąwszy nic więcey tego sámego ex præc. 10. że tám ták de vera, quàm media Verna sectione, colligitur intellectio, propter illã prosthapheresim, którą tám Reinhold kłádźie/ zkąd ieśli śie baczysz/ dowodźić nie możesz/ áby nie miał rozumieć/ co iest medium, á co iest verum æquinoctium. Rozumie człowieku/ y tysiąc rázy lepiey rozumie niż my. Czytay iego theoricas/ czytay Sphæram, Astrolabium, czytay pilniey y to sámo caput, które miánuiesz/ á záwstydźisz śie tego co mówisz. Zgániwszy Cláuiusza nie Reinholdá wykłádáć/ ábo ráczey rzekę wichláć/ (gdyż on sam przez śie iest iásnieyszy/ niż z twego wykłádu) ále potrzebá było pokázáć/ iáko ty sam in æquinoctiis nie błądźisz/ y iáko ie opisuiesz. Nieumieietność pewnie twoiá/ boiaźn w tobie spráwiłá/ y przetoś wolał to/ co temu punktowi własnie należáło/ opuśćić/ á do owego vdáć śie/ czego żadna zgołá nie niosłá potrzebá. Złoż ieno z sercá hárdą myśl/ y nienáwiśc onego Ablowego bráćiszká/ á chćiey mie z łáską posłucháć/ wielki v śiebie Máthemátiku/ namnieyszego z Máthemátików discipulá/ absentis magistri patris Clauii, opiszę ia tobie z iego náuki srzednie y prawdźiwe dniá z nocą porównánie. A naprzód (s ktorzy niewiem ieslis y ty nie z nimi) którym śię zda być ná ten czás medium æquinoctium, kiedy przecięg ábo liniá srzednie-

O nocorowni omylne mniemánie.

go ßcia słonecznégo/ ná punktcik śrzedniego rownodniá wstepuie/ to iest/ gdy słonce śrzednim swoim biegiem ná Wiosnowa sectia śrzednia przychodzi y wpada: ále nád to nic pewnieyßégo/ iż tácy myla sie. ábowiem gdyby punkt śrzedniego rownodniá/ był miedzy punktem prawdziwégo æquinoctiału/ á miedzy sámem słońcem/ ná ten czás iużby musiáło bydź æquinoctium verum à medio, dáley niżli prosthapheresis æquinoctiorum potrzebuie/ co iest wielkié absurdum. Właśnieyßé tedy opisánié nocorównie Wiosnowéy/ ták śrzedniey/ iáko y prawdziwéy/ bydź nie może nád to/ które tu kłádą iezykiem łacińskim.

Verum æqui.

Verum, siue apparens Vernum æquinoctium tunc fit, cùm sol primam stellam Arietis, interuallo antecedit tanto, quantus est arcus veræ præcessionis æquinoctiorum, ad datum tempus.

Mediū æqui.

Medium æquinoctium tunc fit, quando sol primam stellam Arietis, tanto antecedit interuallo, quantus est arcus mediæ precessionis æquinoctiorum, ad tempus datum.

2. Propositio

Druga propositia. Clauius *obłedliwie powieda, iż* inter medium & verum æquinoctium solis *niemaß tylko ieden dzien, y godzin 6. co iest fałß.*

Odpowiedam: Mimo to nic pewnieyßégo/ iż miedzy nocorównią/ śrzednią/ á prawdziwą/ nigdy spełna dni pułtoru nie bywa/ czego ták dowodze/ á ty mie słuchay pilno.

Tego dwoigá nocorównie dalekość wzaiemna/ iednégo od drugiégo tyla znayduie sie/ ile iest vprzedzenie æquinoctiorum: á vprzedzenie zásie dalßé nie bywa/ ieno tylkié/ ile iest słońcu dosyć/ áby postepowániem swoim prawdziwym/ przeßło on przeciąg præcessionis æquinoctiorum, który Astronomowie arcū æquationis názywáią. Ale ták iest/ iż słońce ná to wiecéy nád godzin 30. nie potrzebuie/ iáko sie niżéy okaże: ergo inter medium & verum æquinoctium solis, niemáß wiecéy

nád

nád ßesć godzin y dzien ieden. Słuchay drugiégo dowodu iesczę potężnieyßégo.

Słońce ná tákowéy odległości przeßcié/ ná ten czás nadłużßégo czásu potrzebuie/ kiedy æquinoctiorum æquatio iest nawietßa/ á słońcowé postepowánie/ iż ták rzekę/ bywa nalenîwßé: ále præcessio æquinoctiorum, iest naywietßa/ gdy ma Gradum 1. Minuta 11 Secunda 22. Tertia 30. Motus zásie solis proprius naleniwßy iest/ kiedy słońce po Zodyaku idąc/ zá cáły dzien przyrodzony/ tylko przechodzi minut 56. secund. 46. á zátym iásna rzecz iest/ że słońcu ná téy drógi odpráwienié/ nie potrzebá wiecéy nád godzin 30. co nie vczyni pułtoru dni spełná. Stoi tedy prawdá Cláuiußowa/ iż miedzy nocorównią śrzednią/ á prawdziwą/ ledwie co sie wiecéy znayduie nád dzien ieden á godzin 6. iáko baczyß: przyznayże raczéy sobie potwarz y nieumieietność chudy Máthemátyku/ á fałßu ludziom dobrym tám nie zádaway/ gdzie do niego y podobienstwá ználesć nie możeß.

Reinholdus. præc. 10. fol. 28.

Maginus in tab. secund. mobil.

3. Propositio

Trzecia Propositia, Nierozumie Clauius Iezuitá, kiedy iest, y którego czásu, idem verum, et medium æquinoctium, czego wßytkiégo ma odemnie iuż dostáteczną náuke. Prozné to są słowá/ Łásosie/ ánis náuczył/ áni náuczyć możeß/ iáko bacze: Is enim docet qui priùs ipse didicit. Słuchay ráczéy/ á vcz sie. Nocorównia śrzednia/ y prawdziwa/ pospołu y w iednymże momencie czásu przypada/ ilekroć anomalia præcessionis cáła obéymuie swoiéy rewoluciiey początek/ ábo śrzodek/ ábo koniec: z drugiéy strony to oboie nadaley od siebie bywa/ kiedy według podziału cáłey swéy rewoluciiey anomalia bywa/ ná początku wtórego y czwartego quadransá. Vczyn probe z tablic Copernikowych podzieliwßy anomálią/ á vyrzyß/ że ták znaydzieß. Abo ráczéy bez prace przypátrz sie tablicy æquinoctiorum w pierwßéy częsci Zwierciadłá vczynioney/ gdzie łatwie iest obaczyć ná oko/ kiedy verum æquinoctium & medium bywa pospołu/ á kiedy rozno

Aequinoctiū verū & medi. pospolu.

Rozno.

od

od ſiebie. Srzednie bowiem porownánie dniá z nocą/ ná ten czás przypada przed prawdziwym / kiedy w dochodzeniu prawdziwégo vprzedzenia / odéymuie ſie æquatio præceſsionis æquinoctiorum od śrzedniego vprzedzenia: Co ſie przydáie ile kroć anomalia periodu, ábo brzegu quadranſá wtórego nie dochodzi.

Aequinocti. verum ante medium bywa. Porównánie zás dniá z nocą prawdziwé / przypada przed śrzednim / kiedy dochodząc prawdziwégo vprzedzenia æquatią præceſsionis æquinoctiorum/przydáiemy do śrzedniego vprzedzenia/ nie odéymuiemy. A to bywa ná ten czás/ kiedy ánomália brzeg quadranſá wtórego omiia y przechodzi. Ná tych co ſie nie vczyli/ rzeczy té ſą trudné / y vdáć ſie otworzyſto nie mogą. Peritiores odſyłam ad nouas Theoricas Magini Cæleſtium orbium, & ad Speculi Vranici, figuram omnium Planetarũ. Jam vczynił figure wietßą/ y dowodniéyßą / niż tám ieſt / ále ßnycérzá nie było/ coby ią wyrzezał.

4. Propositio *Czwarta, To co powiáda, że czáſow náßych nie może bydz æquinoctium 23. die Martii medium, á to wedle popráwy, á to nie prawdá, co ſie pokazáło doſtátecznie, że to bywa roku káżdego.*

Resp. Zaiſte niegodnym ſie czyniß/ ábyć ná to odpowiedziec miano/ gdyż ták grubie mówiß/ iáko nikt inny/ okróm ciebie. Z tez razniéyßych Máthemátyków / żadnégo nie maß po ſobie / áni Maginum, áni Origanum, áni Euerardum. Któras cie tego Máthemátyká náuczylá/ która Calculatio, áby medium æquinoctium, ná tenże y ieden dzien záwße przypádáć/ á zátym iáko twiérdziß 23. Márcá káżdégo roku bywáć miáło? Wiedz wżdy co mówiß/ ſczeſliwy Máthemátiku/ weyzrzy pilniéy w ßkryptá Máginowé/ ábo ſie moiéy tablicy wyßéy położonéy przypátrz/ ábo ſam Calculácią wierną vczyn: ßento cie w tym przeſtrzegam/ pierwéy niż ráchube z Copernicá zácznieß/ ieſli możeß á vmiéß/ popraw numeruſów ná tablicách / ktorych Drukárze/ bez liczby náodmieniáli / wiém co mówię. Ná przykład w Prutenikách Rein-

holdy Tubingę wydánych fol. 28. post præc. 10. de veræ præceſsionis æquinoctii verni ſupputatione ver. 16. druk ma ſcrupul. 7. 1ª á ma bydź grad. 1. minut. 11. ábo ſcrup. 71. wielki tu błąd/ gdzie cálégo dniá niedoſtáie. A toć to ieſt/ co was zwodzi Aſtrologowie/ iż wy ták Kalkuluiecie/ iáko ná tablicách zdybiecie / nie popráwuiąc errorów/ któré ſie omyłkámi Drukárſkiémi zápleniáią. — W Prutenikách omyłek śiłá drukárſkich.

5. Propositio *Piąta Propoſitia, Iż* fixio æquinoctii medii *vchodźić ma, y tám y ſám od 19. áż do 23 dniá Márcá,* & è conuerſò, *ia powiádam, iż to bydź nie ma, y Clauius nic nie vmie.*

Oná tabliczká dniowonocnéy równośći/ według Kálendarzá popráwionégo/ w pirwßéy częśći Zwierciádłá/ z Prutenik poráchowána y położona ná oko vkázuie / iż wtóra periodus ánomáliey Copernikowéy/ máiąca początek ſwóy roku 1653. á koniec roku 3368. vkázuie to wprawdzie / iż æquinoctium à ſede ſua, ná te y owe ſtrone nie vchodzi dáléy nád ieden dzien / to ieſt ábo do pułnocká dniá 20. Márcá/ ábo do południá dniá 21. Márcá/ oprocz raz do 19. Ale owé záśie 10. mieyſc/ w których látá ſą z Cálculowáné / conformiter ad æquationem annorum Alphonſinorum, tákową æquinoctiorum librátią przeciągáią/ od dniá 21. Márcá wzgórę y nádół/ do dwu ábo trzech dni. Ná przykład: Roku Páńſkieg 1940. Alphonſinowa æquatio kłádzie æquinoctium ná dniu Márcá 19. á zás roku Páńſkiégo 10020. toß æquinoctium ſtáwi / ná dniu Márcá 23. po pułnocku. A ieſli ieſcze potrzebuieß confirmátiéy z przykłádów/ maß Stofflorina, który dáléy niż przed 80. lat nápiſał Kálendarz/ á w nim rádząc áby nocorowniéy były dáné cáłe dwá dni / to ieſt dzien 10. y 11. Márcá. de vera ſacri Paſchæ ratione, ták mówi: Verſatur æquinoctium & rotatur intra limites horũ duorum dierum. A troche wyßéy / æquinoctium decimi diei, ſe euariabit in nonum diem Martii, decimo die prorſus derelicto. toß niemał ználeść y colligowáć nie ieſt trudno / & apud Picium — Stofflorinus Propoſit. 39. Fol. 65. in lit. c.

 Cam-

Campensem lib. de Calendarii restitutione proposit. 18. y indziey.

6. Propositio

Szosta propositia twierdzi to, iż Patres *po* Con. Nicen. *Pásche świecili* in mense 12. *co nie było nigdy tákże, iáko niesczesny Máthemátyk Zebrowski smie to pisáć niewstydliwie, że Pásche celebrowano wedle tablicy iego w Probie ná pełniey, co iest sczere mátáctwo, czego niech sie wstydzi.*

Resp.

Aby świát wiedział/ iż ty y nieopátrznie mówisz/ y w compucie stárym kościelnym wielki nieuk iesteś/ poráchowałem według Máginowey náuki blisszé látá Nicenskiému Synodowi/ w które Wielkanoc bywáłá świecona/ nie tylko ná pełniey sámey/ ále iescze dobrze przed pełnią.

Látá w które Wielkanoc święcono w kościele Bożym ná pełniey, y przed pełnią.

Roku Pascha była Paschiego.

				H.	M.	S.
326.	3.	April.	Pełnia názáiutrz ná dzień	1.	54.	35.
330.	19.	April.	Pełnia tegóż dniá z południá	2.	37.	14.
346.	23.	Martii.	Pełnia názáiutrz ná dzień	3.	15.	39.
350.	8.	April.	Pełnia tegóż dniá z południá	3.	58.	19.
370.	28.	Martii.	Pełnia tegóż dniá z południá	5.	19.	22.
394.	2.	April.	Pełnia tegóż dniá przed połu.	5.	24.	7.
441.	23.	Martii.	Pełnia tegóż dniá po zacho.	1.	48.	52.
475.	6.	April.	Pełnia názáiutrz o wsch. słoń.			
495.	26.	Martii.	Pełnia názáiutrz po wsch. słońcá.			

Nie są to rzeczy trudné Látosie/ scálkuluy sobie. Wiem iesli pilności przydasz/ á wiernie z popráwnych tablic/ choć Copernikowych/ ráchowáć bedziesz/ tóż/ y owszem coś wiecey znaydziesz: ále ták nieubłagány iákiś iad opánował serce twoie/ iż iáko iáki wilk/ wstydu sam nie máiąc/ wstydzić sie bez wstydu rozkázuiesz. Mátáctwo prostym szyrmem/ iáko iáki żak w kárczmie wycho-

wychowány/ zádáiesz/ á wiedząc y znáiąc drugdy prawde/ prawdy przyznáć niechcesz.

Siodma: A tu nawietsza, że ták zacny á wielki ná świecie Máthemátyk Clauius *Iezuitá, niewiedział prostaczek który iest* periodus Lunæ 14. *á niżey: Protestuie sie, iż kościołowi żadney przygány nie przypisuie, iedno nieumieietności Cláuiusza Iezuity.* 7. Propositio

Nie bárzo sie ty Látosie/ iáko bacze/ ná prawde oglądasz/ lub to w rzeczy sámey iest/ ábo nie iest/ bez vważenia kłádziesz ná kárte/ iákoby to iuż powinna wierzyć temu wszytkiému/ cokolwiek Látos nápisze. Czytáiąc ludzie w Apologiey Cláuiuszowey lib. 2. cap. 6. y znayduią tám/ de periodo Lunæ 14. rzecz przeciwną twoiey powieści/ gdy baczą iáko szeroko y dowodnie przeciw twoiemu iuuantowi Mestlinowi/ árgumentuie. Rzeczesz/ Y iam tákże czytał: ále temu/ iáko y Mestlin/ nie wierze. Wżdam vwierzysz ácz nic y dawnému/ y w tey máteriiey wielce biegłému Doctorowi kościelnému/ Venerabili Bedæ. á w tym przynamniey rozumnym być záchcesz/ od Mestliná hæretyká. Ten tedy Doctor ś. de periodo Lunæ 14. y o inszych terminách/ nie w długim czásie po Nicenskim Synodzie/ Libro de natura rerum & temporum ratione, ták nápisał: Qui vtrique (anni scilicet communis & Embolismici) sicut supra dictum est, ab exordio primi mensis, quem Hebræi Nisan vocant, hoc est ab accessione lunæ Paschalis, initium sumunt, cuius exordium mensis, hac regula debet obseruari, vt nunquam Luna Paschalis 14 verum præcedat æquinoctium, sed vel in ipso æquinoctio, hoc est 12. Calendarium Aprilium, vel eo transgresso, legittima procedat, vnde fit, vt ab 8. Iduum Martiarum die, vsque ad Nonarum Aprilium diem, Lunaris anni sint quærenda primordia. Ipsa autem Luna 14. cum primum 12. Calen. April. cum nouissimè 14. Cal. Maias occurrendo, diem festi Paschalis ab 11. Cal. April. vsque in 7. Calendas Maias faciat inquirendum, & hoc in Luna xv. vsque in xxi. esse quærendum.

Roku 705 według Genebral lib. 3. Chronogr.

v. Beda de rat Tempor. Cap. 44. fol. 39.

O terminách páschálnych nauká Wiel. Bedy zgodna z Clauiuszową.

rendum. Co sie ná Polskie ták wykłáda. A té látá ták pospolité/ iáko y przybyßowé/ iáko sie wyßéy rzekło/ od początku piérwßégo miesiącá/ który Zydowie Nisan názywáią/ to iest od nástąpienia miesiącá Páschálnégo záczynáią sie/ początku zás tego miesiącá/ tym sposobem dochodźić potrzebá. Trzebá náprzód/ áby nigdy Luná Páschálna 14. Wiosnowéy nocorówni nie vprzedzáłá/ ále ábo ná sámą nocorównią/ to iest dniá 21. Márcá/ ábo ten dźień ominąwßy/ przystoyna y prawdźiwa przypadáłá: zkąd idźie/ iż od dniá 8. Márcá/ áż do 5. dniá Aprilá/ miesiecznégo roku/ trzebá ßukáć początków: á sáméy zás Luny 14. napierwßéy: dniá 21. Márcá/ napoślednieyßéy dniá 18. Aprilá przypadáiącéy/ á dniá świetégo Wielkonocnégo od dniá 22. Márcá/ áż do 25. Aprilá ßukáć potrzebá. A to ná Lunie 15. áż do 21. Luny. Abowiem Niedźielá/ która po Lunie 14. przypada/ tá włásna iest dźień Páńskiégo zmartwychwstánia. A téy náuki/ mówi wielebny Bedá/ kośćioł powßechny po wßytkim świecie náßláduie. A prawda Látosie żeś przegrał z Cláuiußem/ ex sententia venerabilis Bedæ, gdyż obádwá de periodo 14. Lunæ, y o inßych terminách/ tóż y iednoż mówiąc/ zgadzáią sie. Zkąd rzecz iásna iest/ iż ty Cláuiußá impugnuiąc/ głośno przećiw kośćiołowi powßechnému ßemrzeß: ieslić tedy sczérość miła/ iesli v ćiebie iescze iáka prawdá mieysce ma/ wyznay grzéch twóy/ á pokutuy. Tu iuż conclusią czyniß/ iáko iáki Ptolomæus ex nubibus delapsus. Cláuiußá zdawaß/ y potepiaß/ iáko Iudex Radamantus: náostátek tryumphuieß iáko komor/ lwiem ćiáłem okarmiony. Wßákeś wiádom onéy histo-ryiéy: gdy pan komor/ abusus patientiâ Leonis, do woli sie Lwá nágryzł/ y krwią sie iego opił/ á iuż iáko po wygránéy/ názad z tryumphem lecąc/ skrzydełkámi trąbił/ wpadł nieborak ná páieczyne/ z któréy sie iuż dáléy wybić nie mógł/ zostáło tám chudźiątko vwichláné/ y ták sine opera Leonis, máléy krzywdy Lwowéy/ swoią wielką ßkodą przypłáćił. Ták y ty Látosie/ Cláuiußá sie możeß nie bać/ ále wárá páieczyny. Obaczymyß iuż po

Komor lwi nieprzyiaćiel

twoim ták słábégo trybunalisty dekrecie/ iesli co y swégo własnégo y lepßégo nád to coś zgánił przynosiß. Mówiß ty wprawdźie górno y dufále: *Dáie sposób troiáki poprawy Kálendarzowey. á niżéy: Iesli z tych trzech sposobów, którégo nie weźniemy, á to wedle zdánia mego, nigdy nie bedźiem mieć Kálendarzá tákiego, któryby sie zgadzał* cum Decretis Patrum & Conciliorū. Owo wnet obaczym twoie prawde/ poborguy mi iedno troche/ áż cie piérwéy spytam o té kilká rzeczy: oddamći potym iścisne y lichwe pospołu.

Piérwßé pytánie.

Są ludźie ná świećié/ którym ná ten czás iest Wiosná/ kiedy v nas Jesień/ á gdy v nich Wiosná/ v nas Jesień bywa/ tákowi są niektórzy Portugálczykowie/ Afrikáni/ tákże źiemiá od Vesputiußá vltra æquatorem dáléy niż 30. Gradibus ználeźiona. Pytam/ ći tám ludźie/ błądzą czy nie/ gdy swoie Pásche w náße Jesień obchodzą. Bo iesli nie ná Wiosne/ áni pirwßégo Miesiącá nowégo zboża/ Pásche świećić bedą: zgrzeßą przećiw práwu Bożemu/ nie czyniąc dosyć roskazániu iego: iesli zás ná Wiosne swoie Pásche obchodźić záchcą/ tedy ich Páschá bedźie nie pospołu z námi/ ále w pułroká po náßéy/ á zátym nie według roskazánia Synodu Nicenskiégo świecąc/ wpádną w ánáthemá srogie przeklestwo y karánie/ nieposłußeństwá. Wy co poblizu iesteście/ Látosá/ proße/ examinuyćie go z tych quæstiy/ vyźrzyćie iáko bedźie wilał.

Narody v których pułroczem wiosna bywa od náßéy.

Drugié pytánie.

NA on czás gdy naywyßy Biskup/ summe Kálendarzá rozesłał/ po wßytkim świecie do Pánów Chrześćiáńskich/ Polski nieprzestepuiąc/ ná to áby ią byli Máthemáticy exáminowáli/ á o tym zdánia swoie/ ábo sámi tám do Rzymu nieśli/ ábo ie ná pismie posyłáli. Pytam ćie Látosie/ ná ten czás/ gdy ze

wßytkiego świátá / y ze wßytkich Académiy Chrześciáńſkich/ do Rzymu reſponſá przed Concluſią znieśiono. Czemuś śie też y ty nie ozwał ? W ten czás nie tylko to było wolno/ ále też rzecz byłá potrzebna y chwalebna koniecznie. Milczałeś z niebá rodem Máthemátiku. Wiem czemu: Boś ieſcze tych ßkriptów Heretyckich wydánych / przećiw Kálendarzowi / z których piſmá ſwoie kmieß/ v śiebie nie miał. Rzeceß/ dałem przez Kárdynałá Boleneta. Dałeś/ ále iuż po czáśie: dałeś / priuata voluntate: dałeś/ ßkript błedów pełen/ śmiechowiſká godny. Coż śie z nim ſtáło: niewieß? powiem ia tobie: Ogniem go w popioł obrocono / bo inßego vczczenia nie był godzien. A tyż to táki maß ſtánowić wßytkiemu świátu Kálendarz ? którego błedy garśćią zbierác може / á tákie/ iákie niczego nie ſą godné/ ieno ſpalenia.

Przy ogłoßeniu Kalendarzá Látos śie nie ozwał.

Trzećie pytánie.

KTórzy Autorowie/ iákie tablice/ y który ráchunek náuczył ćiebie tego / áby nocorównia od Nicenſkiego Concilium / áż do náßych czáſów/ nie miáłá dáley vſtąpić/ ieno do dniá 14. Márcá ? Vczyniłbym ia tobie Calculátią : ále ty ieſteś ták vſtálowánego vporu / że mnie nie vwierzyß/ bymći też y pálcem vkázáć miał. Słuchayże o tym zdánia zacnych Máthemátyków/ którzy dobrze przed tym czáſem popráwy żyli.

Stæfflerius de vera ſacri Paſchæ ratione, ták mówi : Æquinoctium Vernum in anno (1465) biſsextili, habebit ſedem ſuam die 10. Martii, quod nemo niſi mente captus, inficiari poteſt, idem inferius. Noſtra tempeſtate æquinoctium decimi diei Martii, euariauit ſe & retroceſsit à vetuſto patrum æquinoctio 11. ferè diebus. Si ergo ex menſe quopiam alicuius anni ſubtraherentur 11. dies, rediret æquinoctium 10. diei Martii in diem 21. vbi tempore Nicæni Concilii fuit collocatum.

Stefflerius Fol. 65. Propoſitione 59. in lit. D. V. 11

Fol. 66. in Lit. h. verſu 5.

Pighius

Pighius Campenſis Lib. de ratione Paſchalis Celebrationis. Poſt Annum 1604. continget in pleriſq; locis, ſolem ingredi in arietem annis biſsextilibus, paulò ante initium 10. & ante finem 9. diei Martii, reliquis Annis omnibus idem accidet 10. Martii.

Pighius Fol. 18. ver. 67.

Eraſmus Reinholdus. Dies proximus verno æquinoctio, hodie eſt (hoc eſt anno 1571) 11. Martii. Et inferius æquinoctiū igitur fit 7. horis ſcrupulis 12. poſt meridiē 11. diei Mar.

Eraſmus Reinholdus Precepto 22. Fol. 36.

Lucas Gauricus Ciuitatenſium Epiſcopus, in Calendario Eccleſiaſtico, vbi ad multos annos computauit æquinoctia, anno 1603. die 10. hor. 6. minut. 12. Anno 1604. die 9. hor. 12. minut. 1.

Lucas Gauricus Fol. 65.

Franciſcus Iunctinus, hæc habet verba. Si Eccleſia primitiuo ſtatuto, nunc vellet conformari, hac via facilè poſset, quia enim à tempore Dioniſii, vſq; ad nos, hoc eſt ad an̄. 1581. æquinoctium vernale 11. diebus anticipatum eſt, in aliquo menſe 11. dies naturales in Calendario non computarentur, ſed fieret ſaltus per omnes illos dies, iterum ęquinoctium fieret 21. die Martii, ſicut tempore Dioniſii fiebat.

Franciſcus Iunctinus in Spheræ Sacro Buſti cap. 4. Fol. 859.

Benedictus Herbeſtus ante correctionem Calendarii annis 23. in ſuo computo. fol. 76. ſic dicit. Quare veriore calculo ſeruato, à compoſito Calendario, ad præſentem annum (h. eſt 1559) per annos 1237. æquinoctium vernum, pluribus quam 10. diebus ſeſe remouit è ſede illa, quam olim Concilium diei Martii 21. ei ſtatuerat immobilem. Koncáby temu nie było gdybych miáł wßytkich poważnych ludźi świádectwá przywodźić/ których bez liczby ieſt / á wßyſcy dáleko od śiebie mießkáiąc / zgodnie iuż dawno powiedáią / że porownánié dniá z nocą /názad dáley niż dni 10. vſtąpiło. Sam ieden Látos vpornie śmié mówić : że temi czáſy záchodźi tylko do dniá 14. Márcá: ßáleie kto mu wierzy/ták wiele świádków wiáry godnych opuśćiwßy. Ale máło bym ia nie zgádnął/ iż Látoſá náuká Copernikowá/ ná którey polegá/ nie dobrze zrozumiána záwodźi :

Herbeſtus.

wodźi: gdyż iáko wielkość roczna według Copernika odmienna ieſt/ ták y nocorówniéy iednym dniem vprzedzenié/ rychléy ábo nie rychléy/ to zá mniéy/ to zá wiecéy lat/ przypádáć muśi. Ná przykład/ reuolutią anomaliæ præcesſionis æquinoctiorū, ná 4. częśći podźieliwſzy.

		Początek	zá lat 329.	
	Piérwſzégo	Srzodek	zá lat 231.	
		Koniec		
			zá lat 134.	
		Początek		
	Wtórégo	Srzodek	zá lat 94.	
Jeſli áno-		Koniec		Æquinoctium
máliá zay-			zá lat 84.	to ieſt nocoró-
muie quá-		Początek		wniá/dniem ie-
dránſá	Trzećiégo	Srzodek	zá lat 94.	dnym vprzedza
		Koniec		śiádło ſwoie.
			zá lat 134.	
		Początek		
	Czwartégo	Srzodek	zá lat 231.	
		Koniec	zá lat 329.	

Tu ieſli Alphonſini anni quantitas, iáko to miedzy inſzémi naśrzednieyſza/ mieyſcá mieć nie będzie/ computatorowa omyłká y błąd/ áni vlec/ áni ſie vkryć może.

Czwarté pytánie.

Látos ſam ſie z ſobą nie zgadza.

PO czwarte pytam ćie/ ienoć będźie moleſtum/ czemu ináczéy w tych minucyách teraznieyſzych/ liczbę dni/ którémi nocorównia vſtąpiłá kłádźieſz/ á niżli w onych/ któreś był wydał ná rok 98. w tych tám bowiem minucyách/ położyłeś vſtępku dni 9. godźin 9. minut. 45. y ták ná on czás/ do dniá dźieśiątégo/ tylkoć nie doſtawáło nocy iednéy/ y dwu godźin/ minut 15. w tych záś minucyách ná rok 1602. vſtępku położyłeś tylko dni 7.

á cálé trzy dni Cláuiuſzowi wrácáć ſobie roſkazuieſz. Proſzę ćie/ powiedz mi/ co zá przyczyná ieſt tákowéy odmiány? ieſliś ná on czás dobrze ráchował/ czemu teraz ieſzcze znowu á dáleko ináczéy niż piérwéy ráchuieſz? Izaliś Záporohi záiechawſzy/ stárégo liczenia nowym Kozáckim ráchunkiem popráwił? czylić tám Athámán iáki oczy przedárł/ y zátym przeyrzałeś teraz lepiéy/ niżliś przedtym widźiał? Záiſte mam ia iákąs o tobie otuchę/ że gdy ćię tám Ruśin iáki/ ieſzcze lepiey oświeći/ ty co dopiro 9. dopiro 7. dni mówiſz/ potym iáko y głupi chłopek/ że żaden dźień nie vſtąpił/ twierdźić będźieſz.

Piąté pytánie.

PYtam. Czemu ná káżde czteryſtá lat/ à parte poſt, to ieſt pozad chceſz 3. dni odrzucáć/ á záś à parte ante, to ieſt wprzód/ niechceſz? gdyż eadem ratio miáłáby bydź/ temporis vtriusq;. Mówiſz póydźie Kalendarz dobrze odrzucáiąc wedle zdánia dawnégo compuciſtów in 400. annis tres biſsextos, ábo in 134. vnum. To táką rzeczą zá 12. ſet lat przyidźie dni 9. odrzucić. Wſzák ták: ále po Nicenſkim Concilium iuż minęło 1277. lat/ czemuż tu 7. dni tylko odrzucaſz? A iużeś ſie baczył Látośie/ czy ieſzcze nic: trzebáć widzę purgátiiéy/ ciemierzycá dobra ná tákową głowę: Boże ćie oświeć.

Látoſowi ná baczeniu y ná pámięći ſchodźi.

Szoſté pytánie.

MÓwiſz/ ráchuy iáko dáleko odſtąpiłá ſedes 14. Lunæ ab exordio mundi, y położyłeś tám według twego ráchunku/ od ſtworzenia świátá/ áż do Bożégo národzenia/ tego vkrocenia dni 9. O liczbie lat trwáłości świátá przed národzeniem Zbáwićielá náſzégo/ ná początku Zwierciádłá/ czytałeś rozné bárzo y dálekié od śiebie Autorów/ mnimánia/ á chociaſz z nich/ káżda ſwoie ma poważność/ iednák prawdá pokryto tám śiedząc pewna bydź niemoże/ á ieſli tá niepewna: pytam ia ciebie/ iáko

twóy ráchunek pewny będzie? Mimo to/ ty sam w minuciach twoich ná rok 1599. wydánych/ ná pierwszey kárcie przed przedmową/ położyłes od stworzenia świátá 5561. w minuciách záśie ná rok 1602. kłádzieß (ná kárcie gdźie mówiß o początku roku) 6182. gdźieś sam od siebie iest rozny lat 621. ieslis ty tedy według tych lat poślednieyßych ráchowal: toś według onych pierwßych pobłądził: á iesli według támtych/ to zás według ostátecznych twemu ráchunkowi ná prawdźie schodzi. Widziß iákiś ty olophántá sczesliwy Máthemátyku/ choć często o sobie świádczyß/ złe sąsiády máiąc/ żes iásnie prawdy dowiodł.

Látos dálekim krzesem sam od siebie rozny.

Siodmé pytánie.

ZA łáską twoią/ niech ćie iescze siódmy raz spytam/ wßák ták że też y twoich propositiy siedm było. Czemu ty w téy twoiéy sławniéy Correkturze Minuciárskiéy/ tákié położenie złotéy liczby czyniß/ z którégo podáie sie Páschy świecenie/ pospołu z Zydámi/ do tego ná pełni/ y owßem dobrze przed pełnią: wßákes ty tego niechćiał/ toś ty sobie sam przećiwny/ gdy tego teraz vczyß/ coś pierwéy zgánił. Zá przypátrz sie ieno pilniéy téy twoiéy dispositiéy/ ktorąć/ iáko w práwym zwierćiedle kłáde przed oczy/ w roku Pánskim 1615. currente aureo numero 1. twoiá luná 14. przypada w Sobote/ Páschá názáiutrz w Niedziele 12. Aprilis, á pełnia secundùm Ephemerides Magini 13. Aprilis, hora 7. min. 52. Widziß iáko twoiá Wielkanoc/ więcéy niż dniem vprzedza pełnią śrzednią: są drugié ábsurdá/ które wnetże z tábliczki niżéy położonéy obaczyß. Tylkoś 4. numerußé miánował/ á ták sie wiele zá tą máłą korką kryie niedopérzów/ á coż gdybyś był wßytek cyrkuł εννεαδεκαετηριδα rozłożył/ dopieroż by lelekow byłá gromádá/ gdyby káżdy błąd/ inßych zá sobą błędów cáłem stádem prowádźił. Obaczmyß iuż Rzymskié/ y twoie położenia Wielkichnocy.

Błąd Látosów.

Wielkanoc

Wielkanoc według Rzymskiego Kálendarzá.

Látá Pán.	Epácta.	Luná. 14.	Páschá.
1615.	1.	12. April.	19.
1616.	12.	1. April.	3.
1617.	23.	21. Mart.	26.
1618.	4.	15. April.	15.

Wielkanoc według Látosá.

Aur. num.	Luna 14.	plenilun. D. H. M.	Páschá.	
1.	11. Apr.	13. 7. 52.	12. Apr.	Przed peł.
2.	31. Ma.	Ap. 1. 16. 58.	3. Apr.	
3.	18. April.	20. 11. 51.	23. Apr.	w Nie. 2.
4.	7. April.	9. 12. 30.	8. Apr.	Przed pełnią.

Otóż maß látá w które twoiá Luná 14. dwá dni przypada przed pełnią/ to w bliskich lećiech/ á w dálßych iescze dáléy przypádáć musi/ roku 1634. 35. 72. 91, 1710. 29. 48. 67. 86. 1805. 24. 43. 62. 81. 1919. 53. 57. 76. 95. 2014. 33. 52. etc. Swiecenié zás Wielkiéynocy często vltra lunam 21. co iest przećiwko roskazániu Bożému. A owo perfugium twoie nic ćiebie nie ratuie/ bo to tám in casu & per accidens położono. Nuż Wielkanoc twoiá/ często nie w pierwßym/ ále w drugim miesiącu/ currente Aureo numero 3. iáko w roku 1636. 55. 74. 93. 1712. 31. 50. 69. 88. 1807. 26. 45. 64. 83. etc. Niechce ták wiele lat gmátwáć iáko ty/ iesli záchceß názbieráß ich sobie z moich tablic/ ile będzieß chćiał/ dosyć pokázáć/ iż ty w té y tym podobné látá/ te pełnią czyniß Páschálną/ która nie iest Páschálna/ gdyż plenilunia Paschalia, dniem 19. Kwietniá zámknioné są/ á twoie y dźień dwudźiesty przechodzą. Toć to iest Látosie/ contra Canones y Decreta Conciliorum, y contra definitionem Ecclesiasticam, turbowáć wßytkié terminy/ y z mieyscá swego wyćiągáć. Rozepni ieno swóy Kálendarz/ á vczyń sobie tablice ná sto ábo dwieśćie lat/ wierz mi iż tákié błędy obaczyß/ że sam ná swoie robote plwáć musiß: á nád to nic pewnieyßégo/ byś y tysiąc Kálendarzów spráwił/ żaden iednák ták doskonáły nie będźie/ y któryby sie lepiéy z Cánonámi Niceńskimi zgádzáć miał/ iáko ten któremu ty vmyslem przekomówienia przygánę dáieß. A iż mówiß: *Iesli Zebrowski vmie lepiéy, niech pokaże.* A to záraz/ y bárziéy nizli rad/ co vmiém tobie pokaże/ byleś tego był wdźięczen/ á chćiał náśládowáć.

Błędy spore Látoso.

Rozło-

Rozłożenie liczby złotéy ku ználeźieniu Luny 14. y Páschy.

Dies Mar.	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	D. Ap.
Aureus	16	5		13	2		10		18	7		15	4		12	1		9	17	6		14	3		11		19	8		nume.
Epa	23	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	*	29	28	27	26	24	ctæ.
																													25	xxv.

Vżywánie téy tabliczki przykład obiáśny roku teráznieyszégo 1603. złota liczbá bedźie 8. te ná śrzedniéy liniiéy ználazszy/ záraz nád nią Kwietnia 18. znaydźiesz Ruską lune 14. Wielkonoc ich w Niedźiele bliższą temu dniowi/ to iest 24. April. według stárégo Kálendarzá. W tymże roku Epáctá bedźie 18. té ználazszy ná niższéy liniiéy wzgóre prosto nád nią/ lune 14. Rzymską znaydźiesz 26. Márcá/ Wielkanoc w Niedźiele blisko przyszłą/ to iest 30. Már. Tóż vczyn y z inszémi láty. Tákie dochodzenie dowodnieysze iest/ ná tablicy stáréy/ w pierwszéy częśći Zwierćiádłá fol. 70. Pódźmysz iuż teraz do owych trzech sposobów/ któréś ty iáko płonki iákie/ z cudzégo sádu/ do swego ogrodá przesádźił.

Látos cudze sposoby zá swoie włásne vdáie.

Piérwszy sposób poprawy Kálendarzá, położyłeś przez dni 7. odrzucenie.

Wtóry sposób, powiedasz może bydź wedle dni 10. odrzucenia.

Trzeći sposób, zgołá nic nie odrzucáiąc, y przy nocorównié dawnéy zostáiąc.

Vstroiłeś sie témi sposobámi/ właśnie iákobyś też Czáyke w Struśie piorá vbrał/ oskub że ty ieno piorá Struśie/ álić ten ptak po stárému Czáyká/ á ná głowie czubek/ cudze to rzeczy Látośie ábowiem pierwszy sposób był Mikołáiá Kuzáná Cárdynałá/ y Hermáná Zestiusá/ mało nie dwieśćie lat iáko ten sposób iest wynaydźiony/ y ná Bázylienskim Synodźie/ który był zá Zygmuntá Césárzá/ á zá Marciná 5. Papieżá/ około roku 1431. proponowány. Masz o tym świádectwo v Stofflerina de vera sacri Paschæ

1. Sposob Kuzáni.

Paschæ ratione, propositione 39. fol. 66. przy literze H. w té słowá: Iste modus, fuit Nicolai Cusani, & Hermani Zæstii, in Concilio Basiliensi: qui putarunt Maium mensem anni Christi 1439. ad eam rem habilem & conuenientem, vt de eo subtraherentur 7. dies, itaque dies Pentecostes, qui incidit in 24. diem Maii, diceretur vltima Maii. á niżéy troche/ o tychże 7. dni wyrzuceniu/ z Concilium Bázylienskiégo té słowá przywiedźioné przypomina: Ad reparationem defectus prædicti, viri periti iudicarunt vnam viam esse commodissimam, vt adueniente anno Domini 1440. ex mense Octobri 7. dies in computatione Calendarii omittantur.

Stofflorinus Propositione 39. fol. 66.

Drugi sposób/ ná téyże kártcie Stofflorinus ták wyraża: Secunda formula fiendi æquinoctii, fieri potest per omissionem aliquot dierum alicuius mensis. á troszke niżéy: Si ex mense quopiam alicuius anni subtraherentur 11. dies, rediret æquinoctium in diem 21. Martii, vbi tempore Nicæni Concilii fuit collocatum. Tego sposobu/ iż Látos nie zrozumiał/ przeto go w minuciách swoich ćiemno/ y nie wyłożnie położył/ dźień ieden vmknąwszy.

2. Sposob Stofflorinów.

Trzeći sposób był Petri Cameracensis Cardinalis, in Constanciensi Synodo Germaniæ, około roku 1415. który rádźił/ áby z Kálendarzá nic nie wyrzucáiąc/ nocorównią ná dniu 10. y 11. Márcá zátrzymano.

3. Sposob Camerasen.

Tu iuż káżdy ná oko obaczy/ nieboże Látośie/ że ty rzeczy cudze zá swoie włásne/ á stáre zá nowe/ vdáiesz. Oto ná ćie dowod/ oto lice: teraz nie ieden rzecze/ twoich minuciy czytelnik: że ty pod cudzym drzewem/ zbierasz gniłki/ á zá świeże owoce vdáiesz/ z porzuconych y obalonych pustek/ buduiesz sobie chálupke. W tym ćie iednák muśi pochwalić/ żeś té dawno opuscżoné śieroty/ do śiebie iáko włásne dźieći przygárnął/ y swoiéy Ruśy zá bárzo pożyteczné zálećił/ choć ie Kośćioł zá inákszé osądźił/ y porzućił.

Iest też v Stofflorina post formulas folio 67. przy literze N. táka

táka Conclusia. Ecclesia ex tribus formulis præexpositis eligat, aut primam in litera E. aut tertiam in litera K. expositam, vtram ex his elegerit &c. Gaudebit de Calendario Romano, optimè emendato, eritq; tuta perpetuis temporibus. Ty záś iákoby ad imitationem tegóż mówiß: *Kálendarz bedźie dobry záwße, może go názwáć Calendarium perpetuum, czego wßytkiego nie słowy, ále skutkiem pokazáć iestem gotow.* Pokázuieß/ ále to/ że oprocz cudzégo/ nic włásnégo nieprzynośiß. Ludźi tylko mamiß/ á sromotę zacnéy náuce czyniß. Dáléy/ przetłumáczaß Stophlo-ryná/ *przytym y to powiádam, iż wedle téy moiéy korrectury ktorą pokázuie, ktorąkolwiek kto przyimie: ták, iż ći, co nic nie odrzucą, ták też ći, co odrzucą dni 7. ták y ći, co odrzućili 10. dni, iednáko wßyscy będą świećić Wielkanoc.* Jáko niebo od źiemie/ ták prawdá/ od téy powieśći/ dáleko śiedźi/ tylkoś 4. rázy Wielkanoc twoie wyßéy położył/ á trzy kroć od nas rozny iesteś/ á cóż/ gdyby tego więcy było. Muśiałeś ty był podobno/ gdyś to nápisał ießcze iednégo wierßyká nie dospáć/ przetóś co pospił wymówił iák zesnu porwány. Azá tám zgodna Wielkanoc/ gdy my 26. Márcá/ á ty 23. April. bedźieß świećił? My pirwßego Miesiącá/ ty áż wtórego twoie Pásche obchodźić bedźieß? Więc Rzymskich świąt z témi co nic nieodrzućili/ iáka zgodá? gdy Epáctá/ Pásche Rzymską/ w Márcu á Kwietniu tylko/ podáwáć záwße bedźie/ á złota liczbá Ruski weligden poda/ w káżdym Miesiącu ile ich iest do roku/ ieśli świát ták długo trwáć bedźie. Co żebyś y sam Ruśi zwiástował/ kłádę przed oczy te tablice.

Wielkanoc stárego Kálendarzá, w káżdym Miesiącu ile ich iest do roku przypádnie.

Láta

Láta Páńskie.	Miesiące.	Wielkanoc.	Dni co przyrosty.
1603.		4.	bo dni nárosło 10.
3047.	Maii.	16.	bo dni nárosło 21.
5243.		31.	bo dni nárośćie 37.
5422.		2.	bo dni nárośćie 39.
7056.	Iunii.	15.	bo dni nárośćie 51.
9051.		29.	bo dni nárośćie 65.
9146.		1.	bo dni nárośćie 67.
11122.	Iulii.	16.	bo dni nárośćie 82.
13155.		31.	bo dni nárośćie 97.
13345.		1.	bo dni nárośćie 98.
15378.	Augusti.	16.	bo dni nárośćie 111.
17316.		30.	bo dni nárośćie 128.
17411.		1.	bo dni nárośćie 129.
19444.	Septembris.	15.	bo dni nárośćie 144.
21325.		30.	bo dni nárośćie 158.
21420.		1.	bo dni nárośćie 159.
23358.	Octobris.	15.	bo dni nárośćie 173.
25486.		31.	bo dni nárośćie 189.
25581.		1.	bo dni nárośćie 190.
27519.	Nouembris.	15.	bo dni nárośćie 205.
29552.		30.	bo dni nárośćie 220.
29742.		1.	bo dni nárośćie 221.
31433.	Decembris.	15.	bo dni nárośćie 234.
33656.		31.	bo dni nárośćie 250.
33775.		1.	bo dni nárośćie 251.
35784.	Ianuarii.	17.	bo dni nárośćie 267.
37627.		31.	bo dni nárośćie 281.
37722.		1.	bo dni nárośćie 282.
39413.	Februarii.	13.	bo dni nárośćie 294.
41446.		28.	bo dni nárośćie 309.
41541.		1.	bo dni nárośćie 310.
43574.	Martii.	17.	bo dni nárośćie 326.
44353.		22.	bo dni nárośćie 331.
	Aprilis.	Tu dopiéro Wielkanoc stárégo Kálendarzá wróći się ná swoie mieysce.	

Twoie

RESPONS OSOBNY, NA TO CO *ták często zádáie Látos nieprzyiaciel nowégo Kálendarzá, áby Rzymiánie pospołu z Zydámi Pásche święćić mieli.*

TWoie słowá są/ *Roku tego święćić muśimy Pásche z niewiernymi Zydámi.* A przyczynę dáiesz/ *że pełnia śrzednia przypádłá 6. dniá Kwietniá, to iest w Sobotę po południu godźiny 10. minuty 4.* Pátrz Látośie iákoś ty iest nie vmieietnym náuczyćielem człowieká pospolitégo/ y iáko wielkié ábsurdá w Kośćioł Boży wnośisz/ kiedy mowisz: *Nie iest Páschá Chrześćiiánska, kiedy pełnia Wielkonocna przed pułnockiem tey á tey godźiny, tey á tey minuty przypada.* Jákobyś rzekł: Chćiał Pan Bóg/ Cánony Apostolskié y świetych Oycow decretá/ áby lud Chrześćiiánski swoie miesiące Wielkonocné/ od prawdźiwégo ábo śrzedniego złączenia Planetow záczynał/ to iest áby lud pospolity nieumieietny/ prosty/ náukámi sie nie báwiący/ znał y vmiał Astronomią słoneczné/ miesięczné/ y gwiazdárskié biegi rozumiał/ tablice Astronomskié w rękú záwsze miał/ áby z nich látá/ miesiące/ y czásy supputował. Zostáwił/ Látośie/ Kośćioł Boży subtelné ráchunki/ ták prawdźiwé/ iáko y śrzednie złączenia/ y oppositiæ luminarium Astronomom, á tylko Cyclos ludowi/ ku dochodzeniu świąt podał/ nie obwiezuiąc pospólstwá do tego obrotu/ ktoregó y sámi Minuciarze bez Almanáchu nie potráfią. Pátrz co o tym przed 80. lat y dáley nápisał Picius Campensis de ratione Paschalis celebrationis, propositione 16. Folio 24. Præceptum est Iudæis, vt die 14. primi mensis, nobis autem vt Dominica prima post illam quartādecimam Pascha celebremus, de luminum cōiunctionibus, oppositionibusq; obseruandis, nihil omninò dictum est, quorsum ergo co[...]itus veros aut dimetrationes luminarium, in hanc rem obseruabimus? nisi nouum Canonem de Paschalis celebra-

Z Látosowy náuki wielkie idą Absurdá.

Picius.

tionis

tionis tempore, cōstituere voluerimus. Vt enim Apostolicæ & Sanctæ Nicænæ vniuersalis Synodi Constitutioni obsequamur, nullo alio opus est, quam vt Pascha celebremus Dominica prima post 14. primi Hebraicorū mensium, ad cuius inuentionē nulla luminum oppositio, nulla etiam vera coniunctio conducit. *paulò inferius*: Ego nec veræ, nec mediæ coniūctioni luminarium, Sancti Paschæ celebrationem tribuo, sed institutioni diuinæ, Apostolicæ & Conciliorum, quibus statutum est, vt celebremus Pascha Dominica prima post 14. primi mensis: Co ná polski iezyk ták sie ma. Roskazano Zydom áby 14. dniá pierwszégo Miesiącá/ á nam zás/ ábyśmy w pierwszą Niedźielę po onym dniu 14. Wielkanoc obchodźili. O złączeniu y o pełni Miesiącá/ zgołá nic nie roskazano. dla czegóż tedy ná złączenie/ ábo ná pełnią w tey mierze wzgląd mieć mamy? Chybá żebyśmy o czásie świecenia Páschy nowy Canon stánowić chćieli? Ná to bowiem ábyśmy Apostolskiému y świetégo Nicenskiégo powszechnégo Synodu postánowieniu posłuszni byli/ nic więcey nie iest potrzebá/ iedno ábyśmy Pásche obchodźili/ w Niedźiele pierwszą po 14. dniu pierwszég Księżycá Zydowskich Miesięcy/ do ktorégo znaydźienia/ żadna pełnia y żadné prawdźiwé złączenie/ nam niepomaga: á troszkę niżey. A przeto áni prawdźiwému/ áni pośrzedniemu złączeniu świátłow/ ia świetey Páschy obchodzenia nie przypisuie/ ále postánowieniu Bożému/ Apostolskiému/ y Synodálnému/ ná ktorych roskazano ábyśmy świecili Wielkanoc w Niedźiele pierwszą po 14. dniu pierwszégo Miesiąca.

Mogłoż co bydź iáśniey przećiw tobie Látośie powiedźiano? ktory iákoby zápomniawszy Cyclares, regulares, & vniformes, Ecclesiasticæ obseruationi vsitatos motus, do prawdźiwych ábo śrzednych biegow/ świecenie páschy ciásno przywiezuiesz/ á z tegóż Almanáchu z ktorégo minucie skłádasz/ rząd w Kośćiele stánowić nápárcie y oslep vsiłuiesz: prózny to twoy conatus Látośie/ y głupi/ y niepotężny/ á koniec tego iáki? Ausus mali, finis malus.

Prozna robotá Látosowá.

O Mó-

Mówiſz ieſzcze/ *Roku tego świecić muśimy Páſchę z niewiernymi Zydámi, á ná drugim mieſcu piſząc o pełniey Kwietnią, bá-*
ieſz: Pełnia w Wielką Sobotę godźiny 22. minuty 17. wedle prawdźiwego biegu, á wedle śrzedniego pułtory godźiny przed pułnocą. Ná tey pełniey Zydowie záczną świecić ſwoie Páſche, á my z nimi con-
tra decreta Nicæni Concilii. *A* Canones Eccleſiæ *ták ręczą: gdyby pełnia ná Niedźielę przypadáłá, nie mamy tám świecić Wielkieynocy, gdyż Zydowie niewierni, támże obchodzą, dla tego áż w drugą Niedźielę ma być obchodzono to święto, żebychmy ſpołeczności z Zydámi nie mieli.* Póty słowá twoie. Trzy rzeczy twierdźiſz Látośie. Pierwſza: że Zydowie przeſzłą Wielkąnoc ſwą ná pełniey śrzedniey/ y pułtorey godźiny przed pułnockiem záczeli. Druga: że Cánony kośćielné/ ná pełniey świecić Páſchy zákázuią. Trzecia/ że my Chrześćiánie poſpołu z Zydámi/ contra Decreta Concilii Nicæni świecimy/ gdy ich Páſchá ná Sobotę/ á náſzá ná Niedźielę záraz przypádnie. Káżda z tych trzech rzeczy ieſt bez prawdy/ przeciwna piſmu/ hiſtoriom/ zwyczáiowi/ y Cánonom.

Naprzód Zydowie o tym/ á nie o inſzym czáśie świecić máią ſwoie Peſzoch/ który im w piśmie ieſt roſkazány: á roſkazano
Leuitici cap. 23. ver. 5. Zydóm świecić/ miesiącá pierwſzego 14. dniá miesiącá ku wieczorowi Phaze Páńſkie ieſt/ á w Zydowſkim textćie:

בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבַּיִם פֶּסַח לַיהוָה

Báchodeſz háriſzon beárbááh áſsár láchodeſz háárbáim Peſzach
Czás Zydowſkiey Wielkiey nocy. lá Jehowah. Słowo od słowá w miesiącu pierwſzym/ ná dniu dźiesiątym y czwartym miesiącá/ miedzy wieczorámi/ Peſzoch Páńſkie ieſt/ nie mówi חֲצוֹת לַיְלָה hácos láiláh/ o pułnocy/ áni בַּלַּיְלָה báláiláh w nocy/ ále zgołá בֵּין הָעַרְבַּיִם ben háárbáim/ to ieſt/ ku wieczorowi/ álbo miedzy dwiemá wieczorámi.

Numerorum cap. 9. ver. 3. W księgách liczby: Niech vczynią ſynowie Izráelowi/ Pházę czáſu ſwego/ czternaſtégo dniá miesiącá tego/ ku wieczoru. támże niżey ver. 5. Vczynili czáſu ſwego 14. dniá miesiącá/ ku wieczoru/ ná górze Synai.

Exodi cap. 12. ver. 6. We wtórych księgách Moyzeſzowych: Bedźiećie go (to ieſt Báránká) chowáć áż do czternaſtégo dniá miesiącá tego/ y ofiáruie go wſzytko zgromádzenie ſynów Izráelſkich/ ku wieczorowi.

A to słowko ku wieczorowi/ Zydowſcy Rábinowie/ nie czás o północy/ ále czás miedzy południem á miedzy wieczorem wykłádáią. Abowiem Philo in Decalogo, & in vita Moyſi ták piſze: Eius menſis die 14. ante ipſum tempus, quo luna ſuum orbem ſolet implere lumine, celebratur migrationis publica feſtiuitas, quam Chaldaicè Paſcha nominant, quo tempore, non vt alias plebei homines victimas adducunt, ad altare mactandas à Sacerdotibus: ſed iubente lege, tota gens ſacrificat, dum pro ſe quiſque mactat hoſtias ſuis manibus, tunc vniuerſo populo celebrante, lætas æpulas, quiſque ſe gerit pro ſacerdote. Tego miesiącá dniá 14. przed ſámym czáſem/ którego miesiąc zwykł ſwoie koło nápełniáć świátłośćią/ obchodzoné bywa przeſzćia vroczyſté święto/ które po Cháldeyſku Páſchá názywáią/ etc. Ieſzcze dáleko iáśniey Ioſephus de bello Iudaico nápiſał: Cùm dies feſtus, inquit, adeſſet, qui Paſcha vocatur, quando à 9. hora vſque ad 11. hoſtias cedunt, multi autem etiam vicini conueniunt, hoſtiarum quidem ducenta & quinquaginta ſex millia & quingentas numerauere. A ná inſzym mieyſcu: Quarta turris ſupra verticem Paſtophoriorum condita erat, vbi moris eſt, vnum de ſacerdotibus adſtantem, poſt meridiem, quod ſeptimus quiſque dies inciperet, tuba ſignificare, rurſus veſperi quod deſineret, nunc ferias populo, nunc vt opus faciant, denunciantem. Gdy dźień święty przyſzedł/ który Páſchá ieſt názwány/ kedy od dźiewiątey godźiny/ áż do iedennaſtey/ żerſtwę czynią/ wiele ich y z okolicznych ſąśiádów przychodźi/ ná ten czás zábitych ofiar liczą po dwákroć ſto tyśięcy/

Ku wieczorowi iáko śię ma rozumieć.

Philo Zyd

Iosephus Zyd lib. 7. cap. 12.

Lib. 5. cap. 9.

siecy/ piećdźieśiąt y ßeść tyśiecy/ y pieć ſet. Czwarta báſztá/ ábo wieżá / ná wierzchu Paſtophoriorum byłá zbudowána / kedy zwyczay ieſt/ iż ieden kápłan ſtoiąc opowiáda ludowi/ po południu świeto/ á w wieczor koniec świetá. Toż ſie dowieść może y z odpiſu onégo Auguſtá Céſárzá/ o Zydźiech do powiátowych ſtároſtów/ gdźie miedzy inßémi té ſłowá ſą: Neque Iudæos cogi ad præſtanda vadimonia Sabbatis, aut pridie Sabbathorum poſt horam nonam in Paraſceue. Nietrzebá Zydów przymuſzáć do práwá w Soboty/ áni dniem przed Sobotą/ po godźinie dźiewiątéy/ czáſu przygotowánia. Z tego wßytkiego iáwno ieſt/ iż Zydowie y przed pełnią / y dobrze przed wieczorem / Peßoch ſwoie obchodźić záczynáli/ nie ná pełni/ nie o pułnocy/ iáko Lástos nie vmieietnie twirdźi/ á iákoby ieſzcze ſie nie przetrzeźwiwßy plećie. *Iż pułtory godźiny przed pułnocą, ná pełni Zydowie záczną świećić ſwoie Páſche.* Powtóre y to druga potwarz wielka / mówić/ iż *Canony Kośćielne Páſchy w te Niedźiele świećić zákázuią, ná którą pełnia przypada.* Które Canony? Wiele Canonów/ trzy/ dwá / ieden / czemuś nie miánowal? który ie Autor nápiſał? w których Kśiegách / gdźie ſie kryią/ czemuś nie położył: znáć że twoiá głowá tworzy Canony/ iákich ná świećie nigdy niebywáło. Położe ia tobie Canon Nicenſkiego Concilium z liſtu Synodálnégo/ do kośćiołów Aegiptſkich/ Libiéyſkich/ y Pentápolickich poſłánégo. Euangelizamus vobis, & de conſonantia Sanctiſsimi Paſchæ; quia veſtris orationibus eſt correctũ etiam hoc opus, ita vt omnes orientales fratres, qui Iudæorum conſuetudinẽ ante in eo feſto obſeruando imitari ſolebant, iam conſone cum Romanis, vt vobiſcum, & cum omnibus, ab initio Paſcha cuſtodientibus, ex hoc tempore debeant cuſtodire. Słowá tu iednégo niémaß/ o pełni/ iáko widźiß Lástośie/ á zkądże ty maß té Cánony/ które ſpominaß. Widźiß do iákich kłamſtw twoiá peruicatia y generoſa bilis ćiebie przywodźi. Czytay Kálendarze ſtáré/ w których ná wiele lat świecenia Páſchy. tablic náczyniono: czytáy iedno pilno té Autory/ Hippolitum,

Ioſep. Antiq. lib. 16. cap. 10

Theodoricus lib. 1. cap. 9 Hiſtori. Trip. lib. 2. cap. 12. Socrates lib. 1. cap. 9. Niceph. lib. 8. cap. 24.

litum, Argirum, Dyoniſium Abbatem, Venerabilem Bedam, Stofflorinum, Gauricum, v káżdégo z nich znaydźieß / wiele rázy Páſche ná pełni/ y przed pełnią/ z tablic ſtárych/ których kośćioł Boży vżywał/ toż znaydźieß / ile kroć aureus numerus 14. lunã w Sobotę podawał/ iáko ná oko obaczyć możeß ná onéy tablicy / którąm w pierwßéy częśći Zwierćiádłá fol. 70. położył. Twoiá nawet błáhá correcturá/ tóß ma currente aureo nũero 1. iákóm wyſßéy vkazał. Owo zás przekłádánie Páſchy ná drugą Niedźiele/ nie ma bydź dla pełnie/ ále tylko przeto ſámo ieſliby 14. luna Cycli ná Niedźiele przypádłá / ná ten czás iáko záwße ták y teraz kośćioł Páſche in 21. luna, to ieſt w drugą Niedźiele obchodźić bedźie. O czym Venerabilis Beda ták piße: Quoties 14. luna in Dominicam incurrit diem, in ſequentem ſeptimanam Paſchalem diem potiùs differamus, duplici hoc modo: Primum quidem ne 13. luna inuenta in Sabbati die, ſoluamus ieiunium, quod conſequens non eſt, quod nec ipſa lex præcipit: deinde ne Dominica die, luna 14. conſtituta, ieiunare cogamur, indecentem rem illicitamque facientes. A żebyś nie mnimał áby per 14. lunam Autorowie pełnią rozumiec mieli/ położęć przed oczy iáſnié o tym świádectwá/ ex Picio Campenſi. Ten tedy lib. de ratione Paſchalis celebrationis, Propoſitione 20. folio 29. ták mówi. In primitiua Eccleſia, maxima cura conſtitutum eſt, ſub formidabilibus pœnis, hoc eſt anathematis & abſciſionis ab Eccleſia, ne qui Iudaicum Paſcha celebrent 14. videlicet menſis primi, & vt die Dominico, hoc enim præcipuè ſtatuit Nicæna Synodus: Idem ſub anathemate confirmauit Synodus Antiochena: Iterum Calcedonẽſis maxima Synodus, in qua ſexcenti Epiſcopi, ſanctitate & doctrina inſignes, præter innumeros alios congregati fuêre, Quartadecimanos vt Hæreticos damnauit, & anathema eſſe voluit omnes, qui ſanctum diem Paſchæ, ſecundùm Catholicæ Eccleſiæ, ac Nicæni Concilii regulam, non celebrarent. A pewnie tu nie o tych rozumieć ſie ma/ áby byli ſub anathe-

Przekłożenie Páſchy ná drugą Niedźiele dla czego ma bydź.

Vene. Beda.

Picius.

nathemate, którzy ná pełni ábo 15. luna, Wielkanoc obchodzili/ bo iużby nie byli názwáni τεσσαρεσκαιδεκατιται czwartonástniky/ ále πανσελονιται ábo πεντεκαιδεκατιται to iest plenilunáni/ ábo pietnástnicy / do tego tenże Autor troche wyszey tákie słowá ma. Hoc itaq; cùm fortè acciderit, vt 14. mensis primi sit nobis dies Sabbati, illis autem dies Dominica (rozumie tu mieszkáncow wschodnych kráiów) nobis haud dubie celebrãdum est Pascha, iuxta Canonem Nicænæ Synodi, die sequẽti hoc est 15 primi mensis, ea est enim Dominica prima, post 14. mensis primi.

Dniá 15. ábo ná pełniéy świe ćić Páschy nie zákazáno.

Vener. Beda

Tákże Venerabilis Beda in lib. de ratione temporũ de 14. luna Paschæ cap. 58. folio. 44. Si fieri posset vt eadem omnibus annis Sabbati die, luna 14. contigisset, nihil nostræ Paschalis obseruantiæ tempus à legali discreparet.

Paulus Mendeburgensis lib. 12. Nos ergo in supputatione lunæ Paschalis diem oppositionis luminarium vocabimus lunam 15. quæ si in die Dominico inciderit, eodem die Pascha celebrabitur iuxta Canonem à Sanctis Patribus in Nicæna Synodo institutum, quo Pascha celebrari præcipitur die Dominico à 14. luna vsq; ad 21. hoc est Dominico primo post 14. lunam.

S. Augustin.

S. Augustinus sermone 1. feria 5. Paschæ. Luna ab ipso ortus sui die, semper in quodam sui dispendio posita ad Paschalia gaudia pleno se lumine parat, sermone 2. feria 6. Pasche expectato sequenti primi mensis plenilunio.

Z tego wszytkiego iásny dowód płynie/ iż Wielkanoc przystoynie y/ według decretu Synodálnego obchodzona bywa 15. Xieżycá/ to iest ná pełniey/ ieśli ná ten czás Niedziela bedzie: y owszem zá zdániem wielebnego Bedy/ żadna Páschá nád te nie może być przystoynieysza.

Potrzecie z wielka á nieznośna Kościelna krzywda/ czyniż nas Judáizántámi ábo Heretykámi których Tessares kædecatitas zwano/ gdy mówisz ábyśmy *pospolu z niewiernemi Zydámi*

dámi świećić mieli. Náucz sie áby raz/ co to iest pospolu z Zydámi świećić/ poznawszy zwyczáie ich świecenia. Naprzód masz wiedzieć/ iż Zydowie oni dawni/ poko swoich Habrones z których świetá roczne wypisuia niemieli/ pierwszego Xieżycá ták dochodzili. Ná Wiosne zwłasczá w miesiącu Odar/ ábo Veiodar/ od nich názwánym/ rozsádzáli straża ná wysokich górách/ dla vpátrowánia nowégo Xieżycá: tám skoro sie vkazał nowy Miesiąc/ á tego postrzeżono/ zrázu ná odległych y mnogich górách/ kłádziono ognie/ á ogniowem dymem dawano znáć/ wszytkim Zydóm/ po wszytkich onych kráinách/ iż tego dniá/ Miesiąc pierwszy nástał: onóż od onégo dniá liczyli żydowie dni/ áż do 14. dniá tego Xieżycá/ którégo gdy przyszedł/ miedzy południem á miedzy zachodem/ swoie Peszoch obchodzili. Teraz zásie máia swoie Abrones/ iáko sie rzekło/ ná kształt Ephemeridów/ z których minucie swoie składáia/ w to potráfáiąc áby ich Páschá nigdy ná Poniedziałek/ ná srzode/ y ná piątek nie przypadáłá/ á chocby też y przypáść miáłá/ oni ná inszy dzien odkłádáia/ gdyż máia to zá iákieś mocne podánie/ áby w té trzy dni/ Wielkieynocy nigdy nie świecili: około czego máia wiele błedów y omyłek/ które Stofflorinus de solennitate Paschæ Iudæorum Propositione 41. folio 73. szeroko opisał.

Zydowie dawni iáko nowég Xieżycá dochodzili.

Lib. Roszeszone dicto articulo Enmahirin fol. 22. Li. Beyco f. 4 Moyses Maimano Art. 83. Kidusz háchodesz dicto.

Zydowie których dni Wielkieynocy nieświecą.

Zydzi czesto błądza około czásu Wielkieynocy swéy

Tu iuż obaczyć należy w czym sie z Zydámi zgadzamy/ á wczym nie zgadzamy. Naprzod w tym sie zgadzamy/ iż iáko oni ná Wiosne obchodza Wielkanoc/ ták y my tákże ná Wiósne/ oni po zrownániu dniá z noca/ y my tákże: oni pilnuia 14. dniá pirwszego Miesiącá/ y my tákże pilnuiemy. W tym iednák od nich rózny iesteśmy/ iż Zydowie w sámy dzien 14. kiedykolwiek (oprocz trzech dni pomienionych) przypádnie/ swoie Pásche obchodza: á my zásie/ nie w sámy dzien 14. ále po nim w pierwsza y nabliższa Niedziele/ świecimy násze Wielkanoc/ według postánowienia Nicenskiego. Nie zwyczáiem Zydowskim/ záchowuiąc zakon Moyzesów pospolu z Ewángelia/ iáko Quartadecimani Hæretici czynili (których Kościoł potepił) ále rozkazánia Páná naszégo przez Kościoł/ y Synody vczy-

W czym sie Chrześciánie z Zydámi zgadzáia á wczym nie

Apostołowie kiedy Pásche to iest Zmartwychwstánie Páńskie obchodzili.

nionégo przestrzegáiąc / ták iáko y Apostołowie / y Pánná náświetsza / Pásche one pierwszą to iest dzień zmartwychwstánia Páńskiego obchodzili / tegóż czásu / którego y Zydowie / ále z inákszym vważeniem / inákszym nábożeństwem / y inákszą táiemnicą. Nadobnie to wyráził S. Augustin lib. 32. contra Fast. Manich. Tom. 6. Si vultis nosse quare celebremus Pascha, (Supple cum Iudæis) quia tunc pro nobis immolatus est Christus: si vultis nosse, quare non illud ritu Iudaico celebramus; quia illa erat venturi veri præfiguratio, hæc completi commemoratio. Jesli chcecie wiedzić czemu świecimy Pásche (to czu z Zydámi) że ná ten czás / zá nas ofiárowány iest Christus / iesli chcecie wiedzić / czemu tego świetá nie według zwyczáiu Zydowskiego obchodzimy: że oná Zydowska Páschá byłá przyszłéy prawdziwéy przeznaczeniem / á tá zásie wykonánéy przypominániem. Tákże ad inquisitionem Ianuarii. Videamus cur etiam id obseruetur cùm Pascha celebratur vt Sabbatum occurrat, hoc enim proprium christianæ religionis est. Nam Iudæi mensem nouorum tantumodo & Lunam obseruant à 14. vsq; ad 21. & quia illud eorum Pascha quo passus est Dominus ita occurrit: vt inter mortem eius & resurrectionem, medius esset Sabbati dies, addendum patres nostri censuerunt, vt & nostra festiuitas à Iudæorum festiuitate distingueretur. Przypátrzmy sie czemu sie też tozáchowywa / gdy Pásche świecimy / że sie Sobotá (to iest świeto Zydowskie) przytráfi / gdyż táka Páschá własna Chrześciáńskiego nabożeństwá iest. Abowiem Zydowie tylko Miesiącá pierwszego zbożá / á ktemu Księżycá od 14. áż do 21. pilnuią / á że oná ich Wielkanoc / ná ktorą vmęczon iest Pan / ták przypada / iż miedzy śmiercią iego / á miedzy Zmartwychwstániem / w pośrzodku iest dzień Sobotny / przydáć (to iest mimo 14. dzien: 15. 16. ⁊c. dzien luny) oycóm nászym zdáło sie / áby y nászé świeto / od Zydowskiégo świetá swoie rozność miáło.

S. Augu.

Augustinus Epist. 119. Tomo 2. Cap. 9.

Do tegóż służy ono / co nápisał Wielebny Bedá cap. 59. Ile kroć po 14. lunie záraz Niedziele mamy / nic nász czás Wielkonocny / nie iest rożny od Zakonnégo / to iest Zydowskiego / wszákże inszym rodzáiem táiemnic téyże Pászki vroczystość obchodzimy. Ignatius ś. vczeń Janá Apostołá / pisząc do Magnesianów / ták mówi: Post Sabatum, inquit, omnis Christi amator, Dominicum celebret diem, diem Resurrectioni consecratū Dominicæ, reginam & principem omnium dierum. Po Sobocie mówi / wszelki Chrystusow miłośnik Páński dzień niech obchodzi / dzień Zmartwychwstániu poświecony / iáko przedniéyszy práwie Krolową inszych wszytkich dni. Z tákich świádectw iásno iest / iż my z niewiernymi Zydámi nie społkuiemy / gdy oni swoie Peszoch obchodzą w Sobote / á my po nich záraz / swoie Pásche názáiutrz w Niedziele świecimy: bo té dwá dni Sobotá á Niedzielá / tákże Luná 14. á 15. nie są dniem iednym / ále od siebie rozné dni. Látos ie nieumieietnie w ieden dzień zgmátwa / á pismo świeté koniecznie té dni dzieli / y rozné od siebie kładzie: Abowiem ták w tekście Zydowskim czytamy.

Vener. Beda.

S. Ignatius ad Magnesianos Epist. 6.

Dzień 14. á 15. są dwá dni nie ieden.

וַיִּסְעוּ מֵרַעְמְסֵס בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמָּחֳרַת הַפֶּסַח יָצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל

Num. cap. 33. ver. 3.

Wáisu me ráhámeses báchodesz háriszon báhmiszoh ásár iom láchodesz háriszon mimmáchorás há pesách ioczu benei izráel.

Y wyciągneli z Rámesse / Miesiącá pierwszégo / w dzień pietnasty Miesiącá pierwszégo názáiutrz po Peszách / wyszli synowie Izráelscy. Jáko tedy 15. dzień Miesiącá / nie iest 14. dzień Miesiącá / drugi dzień po Pásce / nie iest tenże dzień ná samą Pásche: ták y nászá Niedzielá / nie iest Zydowską Sobotą / áni nászá Wielkanoc / Zydowską Wielkanocą / á zátym my Chrześciánie nie świecimy pospołu z Zydámi / iáko Látos drwi vpornie.

Coż tedy iest pospołu z Zydámi świecić? iest ritu & cultu Iudaico, zwyczáiem y nabożeństwem Zydowskim Pásche obchodzić

Co iest pospołu z Zydámi świecić.

chodzić Zydowską / iest iáko Zydowie czynią / w Poniedziałek / we śrzode / y w Piątek nie świecić / á w inße dni świecić / iest bez żadnégo wzgledu ná Niedziele / z pogárdzenim roſkazánia Kościelnégo / ná sámey lunie 14. ktorégokolwiek dniá przypádnie świecić. Náwet day to / żeby Zydowie / iáko grubi dubiele / ná niesli sie / y nápádli ná własny dzień náßey Páschy / my byśmy iednák (z nimi rázem świecąc) żadney winy niepopádáli. Jáko człowiek vczciwy nic w tym nie grzeßy / gdy w drodze y ſtráfunku / z iákim nievczciwym / ná przykład wywoláńcem / czci odsądzonym / złodzieiem / ábo zbóycą / ſpolną wieczerzą w iedney gospodzie / ábo nocleg odpráwuie: gdyż dwoiáko możemy ze złymi społkowáć / vel voluntariè, & de industria, vel casu, & per accidens. Ták y z Zydámi niewiernymi społeczne świecenie dwoiáko bydż może / ábo necessitate quęsita, ábo necessitate oblata, vmyslnie / y z potrzeby ßukáney: pospołu z Zydámi świecić / iest wielki grzech / y wielka niezbożność. Oczym Jgnátius ś. pißąc do Philippensów / áby z Zydámi świąt Zydowſkich nie świecili / ták mówi: Oświádczam przed Biſkupem y przed Káplanámi w Pánu / iesli kto z Zydámi świeci Peßoch / ábo ich świąt społeczność przyimuie / vczestnikiem iest tych ktorzy Páná zábili / y iego Apostoły. To táka y ták wielka iest złość / vmyslnie świecić z Zydámi. Zás świecić o iednym czásie z potrzeby tráfunkowey / álbo podáney / niemáß żadney winy / ináczey z grzechemby mówić musieli pomienieni Autorowie / ták wielcy y ták dawni. Náwet y sámemu Synodowi Nicenſkiému ten grzech wielki przypisáćby sie musiał / gdyż Nicenſkié Concilium záraz wtórégo roku po dokończeniu Synodu / to iest roku 326. currente aureo numero 4. litera Dominicali B. Wielkánoc Chrześciáńſka pospołu z Zydámi obchodziło / bo ná ten czás Zydowie Peßoch mieli w sobote / á Chrześciánie záraz názáiutrz w Niedziele. A nie ieden tylko raz ták bywáło / ále bárzo często / ile kroć w iákim roku złota liczbá z temi literámi Niedzielnemi pospołu chodziłá / iáko ná tey niżey położoney tábliczce widziß.

Dwoiákie społkowánie ze złymi.

Swiecić Zydowską Wielkánoc wielki grzech.

W rok po Nicenſk. Synodzie Wielkanoc Chrześciáńſka o iednym czásie z Zydámi.

Złota

Złota	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	liczbá.
Litera	c	A	f	b	e	c	f	d	g	c	A	d	g	e	A	d	b	e	c	niedziel.

Niech komu sie podoba / probuie, (wßák rzecz iest łátwią bárzo) ná oney ſtárey tablicy / którąm w pierwßey części Zwierciádłá położył folio. 70. obaczy ná oko prawde / którą powiedam / á zdumieie sie ná potwarz przeciwnikową / y ná iego gruba w Compućie Kościelnym nieumiejętność.

Látos nieumie Computu Kościelnego

Przytym mieyscu / godzi sie iescze odpowiedzieć niektórym / którzy mniemáią / iż gdy w wielką Sobote Kośćiół śpiewa z niejákiem weselem Alleluia / że iuż tám pospołu z Zydámi Zmartwychwstánié świecić poczynamy. Odpowiedam: Zydowie tego dniá własną Pásche świecą / á my Chrześciánie w Sobote dzień przygotowánia / y niejákiey przypráwy tylko obchodzimy / nie sámo świeto Zmartwychwstánia. á iż wesoło Alleluiá śpiewamy: dáiemy znáć / że tego dniá / Otchłań piekielna / bytnością Páńſką / byłá w niejáki Ray przemieniona: á że tám oycowie święci / którzy tákże członkámi Kościołá Bożégo záwße byli / przy pożądánym Mesyaßu / ten dzień cáły w niewymowney rádości ſtráwili. Tego tedy miłą pámiątke obchodząc / z weselem w Sobote Kościół sam tylko śpiewa Alleluiá / á potym ná záiutrz / iescze z zupełnieyßą rádością / wspołku wßytkiégo zgromádzenia / iákoby iednym głosem záczyna: Chrystus Zmartwychwstał iest.

Respons ná questią niektórych

Respons ná ono gdzie Látos mowi: *Radbym sie tego náuczył, dla czego ś. Augustin nápisał* lib. Quæstionum, Quæst. 84. de ratione Paschæ secundùm cursum Lunæ, *gdzie ták powieda*: Ideóque à 14. vsque ad 21. his diebus septem Pascha nobis celebrare concessum est, vt de his septem (nota) aliqui dies à Parasceue vsque ad Resurrectionem Domini concludantur, vt neque 13. sit in Passione, neque 14. in Resurrectione, aut 15. Tákże Vener. Beda, lib. de Argumento Lunæ, dzień Wielkonocny mieć chce 16. Luna. Odpowiedam. Náprzod

Respons ná miesce ś. August. y wieleb. Bedy.

przód

przód / té kśięgi nie ſą ś. Auguſtyná / ná co ieſt wiele dowodów in Cenſura Louanienſium, kto chce niech tám czyta / á dowodu tám wielki defect / gdy kto non ex probatis, ábo incertis authoribus czego dowodzi: iednák czyiekolwiek ſą té kśięgi / słowá tám położoné / nie máią ſie rozumieć o tym roku w którym 14. Luna pierwſzégo kśiężycá przypada ná Sobote / ále o tym w którym 14. Luna primi menſis bywa we Srzode / iáko colligere licet ex Quæſt. 95. y ten ieſt właſny ſens tych słow / ináczéy byłby ſobie tenże Author ſam przećiwny / gdyby z onych 7. dni / których pozwolono Páſche świećić / à 14. ad 21. excludowáł dźień 15. boby iuż tám tylko 6. dni zoſtáło / á on powiáda / his diebus 7. (to ieſt 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21.) Paſcha nobis celebrare conceſſum eſt. Do tego / tenże Author niżéy de tempore ſex dierum, iáſniéy o tym mówi / po wielu słowiech: Quia numerus Lunæ ab 11. venit ad 13. cui Paſchæ primus menſis integer eſt attributus, vt in Paſcha die ſolenni, neque extra 22. Martii ſit, neque extra lunam 14. quia 11. mundus factus eſt, inter principium ergo & claritatem, quia illuminatus eſt mundus, Saluator noſter, & paſſus eſt, & reſurrexit: qui ideò Dominicus dicitur, quia ipſum Dominus fecit. To tu iáſnie mówi / iż miedzy początkiem pierwſzégo mieśiącá / á miedzy pełnią tegóż mieśiącá / Zbáwićiel náſz / y vmeczony / y zmartwychwſtał. Otoż z tychże ſámych świádectw / możem to wyczérpnąć / iż ná pełniéy y owſzem przed pełnią / byle nie wiele / może bydź obchodzoné zmartwychwſtánie Páńſkie. To ná ś. Auguſtyná. Co ſie zás dotycze Wielebnégo Bedy / tegom widźiał wſzytkie Tomy / w Bibliotece oyców Dominicanów w Krákowie / y śiłámi kśiąg Wielebnégo Bedy tám przewártował / á nieználazłem żadnéy tákiéy / coby ią zwano Liber de Argumento Lunæ, iáko Látos miánuie: ieſt wprawdźie / in libro de ratione temporum, de Argumento Lunæ, ſámo tylko caput / ále tám y podobieńſtwá niémáſz / áby Venerabilis Beda, chćiał mieć dźień Wielkonocny 16. Luna: y owſzem tám rzecz przećiwna znayduie ſie / iáko wnet obaczym.

Sens mieſca od Látoſá przywiedzionégo.

obaczym. Ná pámięć tedy Látos té słowá nápiſał. A kiedyby był chćiał ſobie przeczytáć / pewnie támże ználazłby był miedzy inſzémi dobrémi / y te niepoſpolitą / przećiw ſwéy opiniéy / náuke / de 14. Luna Paſchæ cap. 58. ták piſze Vene. Beda: Qui Dominicum Paſchæ diem à 16. luna vſque ad 22. celebrandum exiſtimant, duplici miſeria laborant, quia & legittimum Paſchæ principium, nunquam habent, & crebro euenit, vt nullum diem, qui in lege præſcripti ſunt, in ſua Paſchali obſeruatione conſequantur, dum & veſperam 14. diei, quo Paſcha initiari ſtatutum eſt, & manè 15. quo ſeptem Azymorum dierum ſolemnitas inchoari præcepta eſt, à ſua prorſus feſtiuitate repudiant, atque inſuper, in huius pœnam peccati 22. diem qui in tota Paſchali inſtitutione, ne ſemel appellatus inuenitur, frequenter in ſui Paſchæ principium ſanciri præcipiunt.

Vener. Beda.

Látośie / niedoſtáiąc widze práwá / vſtáłeś w dowodźie / świádkowie twoi właſni tobie ſą przećiwni. Ták ſie ſtáło / iż / gdy ſie boiſz / ábyś ſie nie zdał zá máło vczonégo Máthemátyká / w osłáwę niewmieiętnośći / przećiwieńſtwá / y grubégo vporu / á zátym w bliſkie podeyźrzenie / nie tylko ſchiſmatis, ále y Hæretyctwá przyſzedłeś. Z kimże przeſtáieſz: kogo maſz zá wodzá: kogo wżdam náſláduieſz: Meſtliná / Scáligerá: czy owych drożdży / co ie w Wárádiniu roku 1585. ná nowy Kálendarz wylano. O złé naśienié / co táki owoc przynośiſz! O ſynu nieczeſtny / co z oycowſkim nieprzyiaćielem przeſtáieſz! Po zmieſzániu nas z Zydámi mówiſz dáléy: *Ale to ieſcze mnieyſza. Wietſza to, co ták czeſto przypádáć bedzie Wielkanoc, we dwunaſtym mieśiącu, którego czáſu 14. luna Cláuiuſzowa, iednym dniem, dwiemá, trzemá, vprzedza* æquinoctium medium, *rzecz ná świećie nieſłycháná.* A dowód tedy Látośie. Rzeczeſz / wielki dowód / że Látos mówi: (ták y v wilká wielki dowód ná owcé / że zębámi koláce / gdy mu ſie ieść chce) á tákiś to dowód: po którym / iáko po napewnieyſzym mówiſz dáléy: *Wedle tedy computáciiéy Cláuiuſzowéy przypádáć bedzie Wielkanoc*, ante æquinoctium *we dwunaſtym mieśiącu, roku*

Látoſowi świádkowie iemuż ſamemu ſą przećiwni.

Látos nikogo nie ma po ſobie oprocz Heretików.

Látos bez dowodu concluduie.

Bożégo 1598. (iuż ná to odpowiedziano) 1617. 1636. 1655. y tám dáley położyłes długié pásmo lat áż do roku 2915.

Orzech rozkąsić/ nižli w nim smák vczuć/ wprzod trzebá. Wyłuscże ia ten twóy orzech ludźiom/ y vkáże iadro iego/ to iest prawde twoie/ ktora sie w tych mnogich lećiech kryie. A

Vener. Beda. naprzod zá fundáment kłáde náuke Vener. Bedæ de prima die seculi, & de luna ipsius diei, in lib. de ratione temporum, ták pisze: Jesli/ ácz nic dniem iednym zupełnośc Miesiącá (to iest 14. luna, ktora zupełnośćią názywa/ iż iest początkiem pełniey) vprzedźi porownánié dniá z nocą (ktore iáko y Synod Nicenski kłádźie 21. Márcá/ ná wielu mieyscách) iuż táka zupełnosc nie pierwszego miesiącá/ ále ostátecznégo ma bydź rozumiána/ á ktora zupełnosc/ ábo ná sámo zrownánié dniá z nocą/ ábo po nim bywa/ záraz skoro przybedźie Niedźielá/ własny iest dźien Páschy/ bez wszelkiégo wątpienia/ táka luná iest pirwszego miesiącá/ iáko niżey de die Dominico Pasche mówi cap. 60. Drugi fundáment temu rowny połóżmy z Clauiuszá (poniewasz Látos ná sámą tylko Computácią Cláuiuszową oczy rozdárł) ex

Clauius. cap. 1. Apologiæ fol. 5. *A ten Kśiężyc Mieśieczny (gdyż tákich Zydowie vżywáli) pierwszy iest, ktorego dźien 14. luny wpada ábo ná dźien Nocorownie Wiosnowéy, ábo po nim idźie.* Nocorownią Clauiusz tákże iáko Synod/ y wielebny Bedá/ do dniá 21. Márcá przywiezuie/ czemu y sam Látos iáko mniemam przećiwny niebedźie. Tu iuż ták árgumentuie iesli Clauiuszowa luná/ to iest Cycli luna 14. niżey tego dniá 21. Márcá/ tákże y Wielkanoc/ w té látá przypádáć bedźie/ które Látos położył: przed Bogiem y ludźmi stánie iego scżéra prawdá/ y ia z nim toż co y on mówić bede/ y vczynie go moim zwyćiezcą. A iesli zás luná 14. Cycli ná 21. Márcá/ ábo wyższéy/ tákże Wielkanoc wyższéy dniá 21. Márcá/ przypádáć bedźie w tész látá/ Látosowo stánie przed wszytkiem swiátem/ wielkie kłámstwo y godne áby ten co ie nápisał v Catholików y v wszytkiéy Rusi został wielkim bálámutem/ á ia iesli tego nie dowiodę/ niech mi y ći niewierzą/

co wszy-

co wszytko wierzą. Pozwalasz ná to Látośie? Pozwalam/ niech ták bedźie. Factum puta. A porządek mego postepowánia (iż ći go oznáymie) táki bedźie. Naprzod/ wszytkie látá przyszłé/ któreś w twych minucyách położył/ rozszykuie. Potym è regione káżdego roku/ przydam onégoż roku/ własną Epácte/ litere niedźielną/ czternastą lune/ y dźien Wielkonocny: áby zátym nie tylko ini ludźie/ potwarzy twéy ná Kośćioł doszli: ále y ty sam/ swoies nieprawdę obaczył y przyznał. Ná ostátek położe osobné tablicé/ ná których/ vyźrzeć iáko we zwierćiedle/ trudno nie bedźie/ iż po Nicenskim Synodźie własnie tákowymże sposobem/ Pásche święcono w Kośćiele Bożym: á że to/ iáko onych czásow/ dobrze było/ ták y tych lat przyszłych dobrze bedźie/ dla conformátiiey onym látóm dawnym.

TABLICA WIELKICHNOCY,

tych lat, które Látos położył.

Anni Domini.	Epactæ.	Litt Domin.	Cyclus Lunæ.		Pascha.	
1617	23	A	21	Mar.	26	Mar.
1636	23	e	21	Mar.	23	Mar.
1655	23	c	21	Mar.	28	Mar.
1674	23	g	21	Mar.	25	Mar.
1693	23	d	21	Mar.	22	Mar.
1704	23	e	21	Mar.	23	Mar.
1712	22	b	22	Mar.	27	Mar.
1723	23	c	21	Mar.	28	Mar.
31	22	g	22	Mar.	25	Mar.
42	23	g	21	Mar.	25	Mar.
50	22	d	22	Mar.	29	Mar.
61	23	d	21	Mar.	22	Mar.
69	22	a	22	Mar.	26	Mar.
80	23	a	21	Mar.	26	Mar.
88	22	e	22	Mar.	23	Mar.
99	23	f	21	Mar.	24	Mar.
1807	22	d	22	Mar.	29	Mar.
18	23	d	21	Mar.	22	Mar.
26	22	a	22	Mar.	26	Mar.

Anni Domini.	Epactæ.	Lit. Domin.	Cyclus Lunæ. 14		Pascha.	
37	23	a	21	Mar.	26	Mar.
45	22	c	22	Mar.	23	Mar.
56	23	e	21	Mar.	23	Mar.
64	22	b	22	Mar.	27	Mar.
75	23	c	21	Mar.	28	Mar.
83	22	g	22	Mar.	25	Mar.
94	23	g	21	Mar.	25	Mar.
1913	22	e	22	Mar.	23	Mar.
32	22	b	22	Mar.	27	Mar.
51	22	g	22	Mar.	25	Mar.
70	22	d	22	Mar.	29	Mar.
89	22	a	22	Mar.	26	Mar.
2008	22	e	22	Mar.	23	Mar.
27	22	c	22	Mar.	28	Mar.
46	22	g	22	Mar.	25	Mar.
65	22	d	22	Mar.	29	Mar.
84	22	a	22	Mar.	26	Mar.
2103	22	a	22	Mar.	26	Mar.
22	22	d	22	Mar.	29	Mar.
41	22	a	22	Mar.	26	Mar.

Anni

Anni Domini.	Epactæ.	Litt. Domin.	Cyclus Lunæ.	Pascha.
60	22	e	22 Mar.	23 Mar.
79	22	c	22 Mar.	28 Mar.
98	22	g	22 Mar.	25 Mar.
2209	23	a	21 Mar.	26 Mar.
17	21	e	23 Mar.	30 Mar.
28	23	e	21 Mar.	23 Mar.
47	23	c	21 Mar.	28 Mar.
66	23	g	21 Mar.	25 Mar.
85	23	d	21 Mar.	22 Mar.
2304	22	c	22 Mar.	27 Mar.
15	23	c	21 Mar.	28 Mar.
23	22	g	22 Mar.	25 Mar.
24	3	e	10 Apr.	13 Apr.
42	22	d	22 Mar.	29 Mar.
53	23	d	21 Mar.	29 Mar.
53	23	d	21 Mar.	22 Mar.
61	22	a	22 Mar.	26 Mar.
72	23	a	21 Mar.	26 Mar.
80	22	e	22 Mar.	23 Mar.
91	23	f	21 Mar.	24 Mar.
2399	22	c	22 Mar.	28 Mar.
2418	23	g	21 Mar.	25 Mar.
37	23	d	21 Mar.	22 Mar.
57	4	g	9 Apr.	15 Apr.
94	23	c	21 Mar.	28 Mar.
2505	23	d	21 Mar.	22 Mar.

Anni Domini.	Epactæ.	Lit. Domini.	Cyclus Lunæ. 14	Pascha.
13	22	a	22 Mar.	26 Mar.
24	23	a	21 Mar.	26 Mar.
32	22	e	22 Mar.	23 Mar.
43	23	f	21 Mar.	24 Ma.
51	22	c	22 Mar.	28 Mar.
62	23	c	21 Mar.	28 Mar.
70	22	g	22 Mar.	25 Mar.
81	23	g	21 Mar.	25 Mar.
89	22	d	22 Mar.	29 Mar.
2600	22	e	22 Mar.	23 Mar.
19	22	c	22 Mar.	28 Mar.
38	22	g	22 Mar.	25 Mar.
57	22	d	22 Mar.	29 Mar.
76	22	a	22 Mar.	26 Mar.
95	22	f	22 Mar.	24 Mar.
2714	22	d	22 Mar.	29 Mar.
33	22	a	22 Mar.	26 Mar.
52	22	e	22 Mar.	23 Mar.
71	22	c	22 Mar.	28 Mar.
90	22	g	11 Apr.	15 Apr.
2809	22	d	22 Mar.	29 Mar.
2828	3	a	13 Apr.	16 Apr.
47	3	f	10 Apr.	14 Apr.
66	3	c	10. Apr.	11 Apr.
85	3	g	10 Apr.	15 Apr.
2904	21	e	23 Mar.	30 Mar.
15	23	f	21 Mar.	24 Mar.

HEy mądry Doctorze/mów kiedykolwiek prawdę/tákeś wiele lat położył/á iednégoś rázu prawdy niepowiedział. Gdźie 14. luná vprzedźiłá dźień dwudźiesty piérwszy Márcá? gdźie Wielkanoc przed nocorownią? gdźie we dwunástym miesiącu? Oto káżda luná czternásta/ ták iáko przystáło/ ábo ná dźień 21. Márcá przypada/ ábo po nim/ á táka luná/ iuż nie iest ostátecznégo Miesiącá/ ále pirwszégo. Ták iáko otym świádczy twóyże własny świádek wielebny Bedá mówiąc: Si vel vno die plenitudo lunæ precesserit æquinoctium, iam non primi mensis, sed vltimi luna putetur. Quæ verò in æquinoctio, vel post æquinoctium plena est, mox vbi Dominicus aderit dies, Pascha legitimũ dabit. Oto Wielkanoc káżda y po nocorowniéy, y po 14. Vene. Beda.

lunie

lunie pirwszégo miesiącá/ iáko Canon Nicenski potrzebuie podána będźie: oto drugich lat od ćiebie położonych/ przypádnie in Aprili dniá 11. 13 14. 15. 16. á iesczeż y táka Páschá przed æquinoctium Vernum, świecona będźie? A wiec to prawdá coś nápisał. Rozumiałeś podobno/ że sie téy prace w poráchowániu tych lat nikt podiąć nie miał/ y przetoś sine diligenti examine ták wiele lat nákładł: czy z nienáwiśći ná Pásche Rzymską grubą kálumnią kłádąc/ czy z nieumieietnośći ták wiele rázy/ ile iest numeruszów/ ná prawdźie szwánkuiąc. Pátrz iáka twoiá temeritas, co nacelnieyszy czás świecenia Pásch y/ według Cánonów Nicenskich/ według zdánia ś Augustyná/ y wielebnégo Bedy/ obrałeś sobie ná szácowánié/ná zgánienie: á iescze żebyś tym bárzéy obostrzył twoie nágáne przydáiesz *Rzecz ná świećie nie słychána.* iáko nie słycháná/ poniewasz z rázu y tudźiesz po Nicenskim Concilium w Kośćiele Bożym świętá y zwyczáiná/ á od tych wielkichnocy któreś zgánił/ tylko sámem czásem przeszłym rozna/ przypátrz sie téy tablicy/ którąć przed oczy kłáde/ ábo sobie sam drugą zcomputuy/ obaczysz pewnie y ná oko/ żeś sie tám kędyś ná Rusi z prawdą ominął. Grubyerror Látosów.

TABLICA LAT, W KTORE PASCHA *po Nicenskim Synodźie tákże przypadáłá, iáko té, którym Látos przygánił.*

Anni Domini.	Aur. numer.	Lit. Domini.	14 Paschales.	14 Pascha.	Anni Domini.	Aur. Numer.	Lit. Domini.	14 Paschales.	Pascha.
327	5	a	22 Mar.	26 mar.	14	16	d	21 mar.	22 mar.
38	16	a	21 Mar.	26 mar.	22	5	a	22 mar.	26 mar.
46	5	e	22 Mar.	26 mar.	33	16	a	21 mar.	26 mar.
57	16	c	21 Mar.	28 mar.	41	5	e	22 mar.	23 mar.
65	5	b	22 Mar.	27 mar	52	16	e	21 mar.	23 mar.
76	16	b	21 Mar.	27 mar.	60	5	b	22 mar.	27 mar.
84	5	f	22 Mar.	24 mar.	71	16	c	21 mar.	28 mar.
95	16	g	21 mar.	25 mar.	79	5	g	22 mar.	25 mar.
403	5	d	22 mar.	29 mar.	90	16	g	21 mar.	25 mar.

Anni Domini.	Aur. Numer.	Lit. Domini	14 Paſchales.	14 Paſcha.
98	5	d	22 mar.	29 mar.
509	16	d	21 mar.	22 mar.
17	5	a	22 mar.	26 mar.
28	16	a	21 mar.	26 mar.
36	5	e	22 mar.	23 mar.
47	16	f	21 mar.	24 mar.
55	5	c	22 mar.	28 mar.
66	16.	c	21 mar.	28 mar.
74	5	g	22 mar.	25 mar.
85	16	g	21 mar.	25 mar.
93	5	d	22 mar.	29 mar.
604	16	d	21 mar.	22 mar.
12	5	a	22 mar.	26 mar.
23	16	b	21 mar.	27 mar.
31	5	f	22 mar.	24 mar.
42	16	f	21 mar.	24 mar
50	5	c	22 mar.	28 mar
61	16	c	21 mar.	28 mar.
69	5	g	22 mar.	25 mar.
80	16	g	21 mar.	25 mar.
88	5	e	22 mar.	23 mar.
99	16	e	21 mar	23 mar.
707	5	b	22 mar	27 mar.
851	16	d	21 mar.	22 mar.
946	16	d	21 mar.	22 mar.
1041	16	d	21 mar.	22 mar.

Nie mów napotym ták łatwie Látoſie: *Rzecz ná świećie nie ſłychána.* gdyś widźiſz / że nie tylko ſłychána / ále y widána. Tu nie mogę zániecháć / iákimkolwiek ieſt Máthemátyk / y owey nieſczérośći twéy / że móy text ináczéy przywodźiſz / y iego ſens wywrácaſz. Czytay znowu Probę fol. 36. á mów prawdę doſkonáłey Máthemátyki vſurpatorze. Alec ieſcze niedoſtawáło pomieſzánia Wielkiéynocy Chrześćiáńſkiéy z Żydowſką Páſzką / y przeto powiádaſz: *Przypada wedle Cláuiuſzowéy popráwy Wielkanoc weſpołek z niewiernémi Zydámi, przećiwko ſtánowieniu* Conc. Nicen. *roku* 1595. &c. Obaczym wnet twoię prawdę. W káżdym niemal roku / z tych lat / któreś położył / Wielkanoc náſzá pádnie ná piętnaſtéy łunie: to nie poſpołu z Żydámi / gdyż oni ná 14. łunie obchodzą / iáko im roſkazano / á my po nich / iáko ſie wyſzéy o tym mówiło. Niedoráchowałeś ſie ieſcze / ráchuy ieszcze pilniéy / obaczyſz / iż po Nicenſkim Concilium Wielkanoc bywáłá názáiutrz po Żydowſkiéy: iákoć práwie / iáko pálcem vkaże tabliczká / niżéy położona twoiéy poboczna.

Wielkanoc od Látoſá zgániona.

Anni Domini.	Epacta.	Lit. Domini.	Paſcha Iudæorũ. Luna	Paſcha Chriſtian. Luna.
1602	7	f	14 Lun.	15 Lun.
9	24	d	14 Lun.	15 Lun.
22	18	b	14	15
1805	4	A	14	15
25	11	b	14	15
29	25	d	14	15
1903	2	d	14	15
23	13	g	14	15
27	27	b	14	15
40	21	f	14	15
67	19	A	14	15
68	*	f	14	15
81	24	d	14	15
98	2	d	14	15
2076	24	d	14	15

Wielkanoc po Niceńſkim Synodźie tákaż.

Anni Domini.	Aur. Numer.	Lit. Do. mini.	Paſcha Iudæorũ. Lnna.	Paſcha Chriſtian. Luna.
326	4	b	14	15
330	8	d	14	15
340	81	e	14	15
346	5	e	14	15
350	9	g	14	15
370	10	c	14	15
374	14	e	14	15
394	15	A	14	15
398	19	c	14	15
414	16	d	14	15
421	4	b	14	15
441	5	e	14	15
445	9	g	14	15
565	10	c	14	15
475	1	e	14	15
489	15	A	14	15
495	2	A	14	15

Toż trzymay o inſzych oprocz tych 2.
2147. 29. A 14. 16.
2187. 21. g 14. 16. Omyłká Látoſowa.

Látoſie popiſuy ſie ty z twoią Máthemátyką iáko chceſz / y śpiéway o ſobie / że ſie nią 40. lat báwiſz: ále rzecz iáſna ieſt / iż ábo twoiéy głowie ná náuce / ábo twemu ſercu ná dobroći ſchodźi. bo ieſliś ty niewiedźiał z computu / o świeceniu Páſchy po Nicenſkim Concilium ná 15. dniu Luny / to ieſt názáiutrz po Żydźiech / gruba twoiá nieumieietność: á ieſliś wiedźiał / á zámilczał / wielka twoiá zdrádá y oſzukánie ludźi proſtych / gdy przed nimi bez wſtydu vdáieſz / áby tákie świecenie Páſchy miáło bydź przećiwko ſtánowieniu Niceńſkiemu. Ażeby twoim przymówkom w niczym nie ſchodźiło / nie chćiałeś zániecháć ieſcze y tákiego ſtrofowánia.

Tákże wedle iego reformáciiey, terminy lunæ 14. *przychodzą nád roſkazánie* Kośćielne. Sciſleyſzégo ſkępcá ná prawdę / nie widźiałem nád ćię nigdy Látoſie / nie mogę iéy nigdy wygrześć — V Látoſá o prawdę ſkąpo.

w twoich skryptćiech. Zadna luná 14. tych lat co ie kłádźieß / nie wychodźi vltra 18. Aprilis. Bá obacz iedno pilniey té látá iákoś y piérwßé widźiał / á vznaß iż ten z kogoś ie przepisał / był známienity plotká.

Co sie zás dotycze pełniéy Páschálnéy / o którey powiádaß iż nie ma przechodźić dniá 18. Kwietniá / miałeś mówić 19. ábowiém zgadzáią sie ná to compućistowie / iż pełnie Wielkonocné / máią mieć dni 29. licząc od 22. Márcá inclusiuè, áż do 19. Kwietniá inclusiuè: y przeto owa pełnia / która vprzedza dźień 22. Márcá / nie iest Páschálna / bo do ostátniego mieśiącá / á tá zás / która 19. Kwietniá przechodźi do wtórego mieśiącá należy.

Krésy luny 14. y pełnie po nich, którém Látos przygánił.

Anni Domini.	Epactæ.	Lunæ 14 Dies.		Plenilunia media paschaliæ. D.	H.	M.	S.
1609	24	18	APril	18	13	11	58
28	24	18	A.	18	5	43	21
47	24	18	A.	18	22	15	48
66	24	18	A.	18	14	49	4
85	24	18	A.	18	7	20	40
1867	25	18	A.	18	16	3	53
86	25	18	A.	18	18	36	20
1905	24	18	A.	19	7	8	43
24	24	18	A.	18	17	13	40
43	24	18	A.	19	2	46	7
62	24	18	A.	18	19	18	33
81	24	18	A.	18	18	57	43
2019	24	18	A.	19	4	23	26
38	24	18	A.	18	20	55	53
57	24	18	A.	18	13	28	20
95	24	18	A.	18	22	33	13
2114	24	18	A.	18	15	5	39
33	24	18	A.	19	7	38	6
52	24	18	A.	19	0	10	33
71	24	18	A.	19	6	42	59
90	24	18	A.	18	9	15	26
2258	24	18	A.	18	14	43	58
2402	26	17	A.	18	14	17	39

Krésy luny 14. pełnie Pásch po Nicen Synodźie tákowéż.

Anni Domini.	Aur. Numer.	Lunæ 14 Dies		Plenilunia mediæ paschalia. D.	H.	m.	S.
330	8	18	April	19	2	34	17
349	8	18	A.	18	17	15	40
368	8	18	A.	19	11	48	7
387	8	18	A.	19	4	16	33
406	8	18	A.	18	20	47	0
426	8	18	A.	18	13	27	9
444	8	18	A.	18	6	0	0
463	8	18	A.	18	22	24	20
482	8	18	A.	18	14	56	46
501	8	18	A.	18	7	29	13
520	8	18	A.	19	0	1	39
539	8	18	A.	18	16	34	6
558	8	18	A.	18	9	6	33
577	8	18	A.	18	1	39	0
596	8	18	A.	18	18	11	26
615	8	18	A.	18	10	43	53
634	8	18	A	18	3	16	19
653	8	18	A.	18	19	48	46
672	8	18	A.	18	12	21	13
691	8	18	A.	18	4	53	39
710	8	18	A.	18	0	5	5
729	8	18	A.	17	13	59	37
748	8	18	A.	18	6	32	0

Tóż trzymay y o inßych lećiech.

A Widźißże iuż / z niebá rodem Máthemátyku / iáko teráznieyßy Kalendarz Rzymski zgadza sie z onym dawnym Nicenskim / ták iákoby onże włáśnie miał bydź wcále / náßym czásom záchowány y podány. A twóy zásie iákowy iest / przypátrz mu sie ieno pilno / á obacz iák wielkié ábsurdá w nim sie kryią / które ia ták ludźióm odkrywam / że y ty sam / którego philautia oślepiłá / vyrzeć y przyznáć ie muśiß: Mówiß ty / iż tá pełnia / która w roku 1609. 18. dniá Kwietniá przypada / nie iest Páschálna. Stóyże przytym. Owa druga przed nią / która przypada dniá 20. w Márcu bez wßelkiego wątpienia / też nie może bydź Páschálna / bo y vprzedźi dźień 22 Márcá / y według twego zdánia pozniéyßé należą do dwunastégo mieśiącá / iákoś ie osądźił oną piérwßą tablicą: tedy według ciebie w tym roku / ábo żadnéy Wielkiéynocy nie będźie / ábo we dwunastym mieśiącu (czego ty nie chceß) bydź muśi. Tákże w roku 1628. pełniéy dniá 18. godźiny 5. w Kwietniu nie przyznawaß zá Páschálną / przed tą owéy drugiéy w Márcu dniá 19. god. 17. też przyznáć nie możeß: to y w tym roku v ciebie Wielkanoc nie będźie / podźże ták przez wßytkié látá / których w liczbie 93. kłádźieß / ážći ty znaydźieß twoich errorów 93. ná tym sámym mieyscu / á káżdy z nich godźien odrzucenia / y wielkiéy sromoty. Widźiß iákié twoiá Correcturá / z ciebie wygrzebłá niedostátki: przedśie ty sam v siebie wielki y szczęśliwy Máthemátyk / bądźże iákoć sie widźi / miły Doktorze / frymárczyć z tobą nie będę / choć mię nieszczęsnym Máthemátykiem názywaß.

Kálendarz teráznieyßy rownie táki iáko był Nicenski.

Z náuki Látosowéy drugich lat Wielkanoc nie będźie.

Látosowych errorów 93.

Zámykáiąc twoie rzecz ná końcu præfátiiéy / wrácaß sie do Cláuiußá / y ták krásno mówiß: *A toż máćie Cláuiußowe robote, która ná świećie tákowé zámießánie náczyniłá, á to w Kálendarzu, coż rozumieß w ſprawách inßych, do czego rzeczy idą.* Wiém ná kogo przymawiaß / ná Iezuity. Nie nowiná to tobie / dawny wßák twóy był zwyczay / y oná zabáwá towárzyska / gdyś iescze bis geniti domem nie gárdźił / gdźieś nie ták wiele rázy chłodnego nápoiu połknął / ileś rázy miłemu towárzystwu Iezuitów przypo-

mniał. Ktożći gębę záwrze/ kiedy ćię ták potężny duch on/ który wßyſtkich obmowiſk ieſt ſpráwcą/ poduſzczą. Wierzże mi Látoſie/ kiedyby nie Jezuitowie/ tybyś był podobno do tego czáſu/ ábo iáwnym hæretykiem/ ábo ſławnym iákim miniſtrzyſczem/ wczym iż dla Jezuitów dyabeł znáczną ßkodę popadł/ z iádu ná nie do tego ćię przynamniey poduſczył/ ábyś ſpólney ná Jezuity hæretykóm pomagał nienawiśći. Tom ia wywróżył z twoich prognoſtyków/ które z miaſt porządnych wywołano/ dla których y ſámá Akádemiá Krákowſka ćiebie w munßtuk wſtydu y boiáżni okiełznáłá/ á według tego/ iáko ſie wnim będźieß zánuzdywał/ iż y ſurowiey ieſzcze z tobą poſtąpić można ieſt/ znáć dáłá wydániem ſwego Publikuſá/ który táki ieſt.

Anno Domini 1602. die 15. Februarii. In conuocatione Doctorum, & Magiſtrorum, omniumque Vniuerſitatis Crac. Profeſſorum, per D. Rectorem facta, propoſitum fuit per eundem D. Rectorem circumferri quoddam Calendarium pro Anno 1602. Vilnæ ſub nomine Ioannis Latos Medicinæ Doctoris, Oſtrohiæ in Volhinia hoc tempore commorantis, impreſſum, in quo multa contra Calendarii Romani correctionem perperam ſcribit, Academiæ nomine, ibidem repetito illa ſcripta obtegens. Quæ res, ne cui errandi occaſionem præbeat, neué Vniuerſitati notam aliquam inurat, eſſe prouidendum. Cùm igitur Dominus Rector ſingulorum ſententiam rogaſſet, ex vnanimi omnium conſenſu, ita concluſum eſt. Quia Vniuerſitas Crac. fidei Catholicæ, & S. Sedis Apoſtolicæ obſeruantiſſima, Calendariũ Gregorianum à prima eius promulgatione, abſque omni contradictione recepit: dictus verò Dominus Latos, in prædicto ſuo libello, à communi Eccleſiæ ſenſu & conſenſu de Calendarii Gregoriani reſtitutione, & Paſchatis celebratione diſcedit, atque in eo, nomine Academiæ abutitur, in qua, per Dei gratiam, nemo, neque priuatim, neque publicè, aliud ſentit, quàm quod ſentit Romana Eccleſia. Ideò eiuſmodi ipſius Calendarium, vt intempeſtiuum, & ad alenda ſchiſmata opportunum, Academia non modò non probat, verùmetiam damnat: atq; prohibendum eſſe decernit, mandato Domini Rectoris, omnibus Typographis, & Bibliopolis Cracouien. ne aut hunc libellum, aut ei ſimiles, in quibus de Calendarii reſtitutione, & Paſchæ celebratione, contra Eccleſiæ Catholicæ Romanæ determinationem & vſum, ſcriberetur, hîc imprimere, aut alibi impreſſos diuendere, ſub pœna trecentorum aureorum, & amiſsionis libros, audeant. Quam Concluſionem, Vniuerſitas, Illuſtriſsimo & Reuerendiſs. Domino Bernardo Macieiowski Epiſcopo Cracouienſi, Cancellario Academię, & aliis, quibuscunq; expedierit, inſinuandam eſſe cenſuit. Datum Cracouiæ, Anno vt ſupra, ſub ſigillo maiori Vniuerſitatis.

OToż maß twoie robotę/ która ćię ná táki hák przywiodłá/ y która ták wiele ludźi/ w Compućie Kośćielnym niebiegłych/ byłá pobáłámućiłá/ która twoie abſurdá/ errory/ Contrádictie/ y dotykálną nieumieietność w Computáciiey obiáwiłá/ ćiebie iáwnego fautorá Schiſmátis bydź pokazáłá: á iáko iákim głośnym bębnem/ poſpolitey oſławy vczyniłá. Przeſtań/ przeſtań náieżdżáć ná prawdę/ vćiekay ráczey/ dáleko od ſtáronowego Kálendarzá: gdyż z tego/ co ſie mówiło/ rzeczy té iáſne ſą. Pierwſza/ że ty nic ſwego/ ále cudze diſcurſy przynosiß. Druga/ że nic nowego/ y tákiego/ czegoby przed tym widźieć niemiano/ á iáko rzeczy niepożyteczney/ nie odrzucono. Trzecia/ że ty miáſto popráwy pſuieß y ßpeciß Kálendarz/ iáko nieumieietny Doctor/ bez potrzeby lécząc zdrowego. Czwarta/ iż bez wßelkiego vważenia y ſłußnośći/ gániß táką popráwę/ nád którą/ iáko nikt do tey doby/ ták y ty/ nic lepßego podáć niemożeß: gdyż w tym Kálendarzu æquatio, to ieſt pomiar/ ták roku ſłonecznego/ iáko y mieśiecznego/ z rozłożeniem Epáctów nawyborniey reſpondu ie śrzednym obrotóm/ á Wielkanoc/ y inné święta/ ták włáſnie podáie/

Látos nic ſwego nie przynoßy nic nowego.

Látos nie popráwia ále pſuie Kálend.

Nád Kálendarz Grzegorzá 13. nie może bydź popráwnieyßy.

podáie iáko ná on czás z rázu po Nicenſkim Synodzie bywáło/ iáko to káżdy nie myślą tylko / ále y ſámemi oczymá obaczyć ná tablicách położonych/ y práwie iákoby ſie pálcem dotknąć może. Ieśli ſie tedy ná ſąd Boży y ſumnienie twoie / ná przyſtoyność/ y ná ſłáwe Akádemiiey/ z ktoreyeś dobrodzieyſtwá wietßé/ niżli twoie były meritá/ wziął/ nieoglądaß: wſpomni przynamniey ná to / iáko dźieći y potomſtwo twoie / (ieśli iákie maß) będźie ná cie nárzekáło/ wſtydząc ſie zá to/ że tákiego ßemráczá ná Kośćioł Boży/ oycá mieli. Weyrzą kiedy w Izáiaßá/ áż tám nápiſáno: Omne vas, quod contra te fictum fuerit, non dirigetur. Wßelkiemu (ná Kośćioł) vtworzonemu náczyniu niepowiodło ſie. Záyźrzą tákże/ máiąc artem, w twoie ßkryptá/ ážći im y prawdy y vmieietności niedoſtáie/ niemoże być/ áby weſtchnąć y zápłákáć nie mieli: á przytym ieſli nie wyrzec / przynamniey pomyślić: Boday byſmy byli/ ábo tákiego oycá nigdy niemieli/ ábo iego dźiecżmi nie byli. Alec ieſcze pogodá nieupłynełá/ możeß ieſcze ßkody tey popráwić: dobrego Páná mamy / miłośierdźiu iego końcá niemáß. Ja też tobie z mey ſtrony odpußczam: ále ćie iednák/ czegom do tey doby nie czynił/ á ty nie raz/ ná dyſputacią powabiam. Krákow ná ćie dáleki: obierz ſobie czás/ mnie oznaymi / á ziedź do Lwowá / ia też tám przybędę/ ieſli Pan Bóg zdrowia przedłuży: tám ſkończywßy woynę/ y wßelką nienawiść złożymy/ y do Cátholickiey przyiáźni/ przyiaźn báczney Ruśi/ będźiemli mogli/ przywabimy. Oto maß Aſſertiæ.

ASSER-

ASSERTIONES

Contra quoſcunq; impugnatores Gregorianæ correctionis Calendarii.

ASSERTIO I.

Verno tempore cùm ſol primam ſtellam Arietis antecedit, tanto interuallo, quantus eſt arcus æquinoctiorum, aut præceſsionis veræ, tum fit verum, aut præceſsionis mediæ, tum fit medium æquinoctium Vernum.

2.

In tota anomaliæ periodo vtrumq; æquinoctium, bis ſimul fit, & bis alterum ab altero maximè differt; quater autem differentia vtriusq; in quadam mediocritate conſtituitur.

3.

Quoniam æquinoctium triplex, nempè verum, medium, & Cyclare, ſeu Eccleſiaſticũ, inueniri certum eſt, propterea hoc vltimum, iure optimo, vt à concilio Niceno, ſic à Gregorio 13 ne ſcilicet in eò, cuius libera errandi facultas concedatur, affixum eſt diei 21. Martii, ſiue Aſtronomicum medium aut verum præcedat, ſiue ſequatur.

4.

Motuum verorum tabulæ Aſtronomicæ nullo modo ſunt aptæ Cyclis Eccleſiaſticis conficiendis, tum quod inæquales & irregulares, tum quod plerumq; incerti ſint motus veri. Neq; verò Eccleſiæ motus medios poſthabitis veris eligenti, aduerſatur id quod veri re ipſa exiſtant in corpore cæleſti, medii autẽ ſolummodo cogitatione atq; arte ſint adinuenti

 ab Aſtro-

ab Astronomis, gratia inuestigandi veros per medios. Quin imò Ecclesia, vt libera Respublica, nec mediorũ motuum legibus ita est obstricta, vt illi non sit liberum, præ his Cyclares vtpotè semper vniformes & regulares eligere, dum modò motui cælesti quadamtenus accomodentur.

5.

Neq; annum Iulianum per se, neq; decemnouennalem seu Aurei numeri Cyclum ad Pascha, secundùm concilii Nicæni mentem celebrandum, temporibus posterioribus sufficere; sed vtiliter & necessariò Epactas substitutas esse.

6.

Pascha, secundùm correctum Calendarium, non celebratur luna 14. cum Iudaizantibus.

7.

Pascha Romanum nunquam eo peruenit absurdi, vt ante lunam 14. Cycli illud peragi sit necesse.

8.

Pascha Romanum lunæ 21. non postponitur, hoc est, non incidit in 4. Hebdomadam mensis Lunaris.

9.

Pascha Romanum, non inuenitur in mense vltimo, hoc est eo cuius luna 14. Cycli diem 21. Martii antecedit, nec in mensem secundum vnquam reiicitur.

10.

Præter præsens Calendarium correctum, nulla exactior ratio emendandi Calendarii potest inueniri vel excogitari, habita ratione motuum Cyclarium, quibus omne Calendarium debet conformari.

TRZECIA CZĘSC ZWIERCIADŁA Rocznégo:

W KTOREY SIE VKAZVIE PROZNOSC *náuki Práktykárskiéy, która z Aspectów, gwiazd, opowieda ludźióm ich przypadki.*

IEscze to Zwierćiádło roczné z druku było nie wyszło, á owo mi niektóre zacné osoby, vkazáły Prognostyków reka pisánych kilká exemplarzów, które było v przedawców iákichsi, roznych czásów nie tanie pokupiono. Były tám w tych exemplarzách rozmáite wróżby, iuż to ná rok, iuż y ná kożdy miesiąc, o złym y dobrym powodzeniu, przez cáły wiek tych osób, którym gwoli były spráwioné. Miedzy témi byłá też tám iedná ksiąžká, w którey iákiś prorok (práwie pod ten czás, gdy Białego kámienia dobywano) Inflántskiey woyny wszytek wrzkomo postepek, dobré powodzenié, y koniec, széroko opisał. Te prognostyká, ácz przedtym szánowano, y iáko co kosztownégo, pilno w szkátułách chowano: iednák potym prawdziwsze o nich zdánié vznawszy, iedné w ogniu záraz spalono, drugié do moich rak podano, trzećie iescze zostáły, przy swoich possessorách, áż do námyślenia.

Day sie im Bożená porzucenié tych prognowiádów ták námyślić, iżby im nie wierzyć, y sámi wytrwáli, y drugim do zániechánia tákich prognośći, pobudką y przykłádem zostáli: gdyż prawdziwie inszego nic nie są, iedno Prognosć nád prognośćiámi: niewiárá w obiecániu: oszukánie w spodziewániu: omyłká y zdrádá w viscżeniu. Nadobnie y wezłowáto, o tákowych práktykách, mówi Fauorinus apud Aulum

lum Gelium lib. 14. cap. 1. *Aſtrologowie, práwi, álbo nieſczeſné
przypadki przepowiedáią, álbo ſczeſliwé. Ieſlić práktykuią o ſcze-
śćiu, á omyláią, mizernym bedzieß dármo czekáiąc: Ieſli złé rze-
czy oznaymuią, á kłámáią, nedznikiem bedzieß, prozno ſie boiąc.
Ieſli záś opowiádáią rzeczy przećiwné, tám iuż z tego ſámégo mizer-
nym ſie ſtánieß pierwéy, niżli z przypadku tákim bedzieß. Ieſli
náoſtátek fortunné rzeczy obiecuią, á té ſie viſczą, ná ten czás záś to-
bie dwie ßkodzie vroſtą, gdy ćię y ono czekánie ná nádzieiéy záwie-
ßoné vfátiguie, y przyßłego weſela y rádośći pożytek tobie czeká-
niem wywietrzeie. Zadnym tedy ſpoſobem tákowym práktykarzom
wiáry dawáć nie trzebá. Poty ſłowá Fauorinowé nád wßytkié wró-
żby prawdziwßé. Bo ácz wróżbiarze zdobią ſwé rzeczy, iuż dawno-
śćią, iuż doświádczeniem, iuż piſmem y náßládowániem, á nabárziéy
ſłodkośćią wiádomośći rzeczy przyßłych, y ſkrytych: iednák nád to
nic pewnieyßégo, że tá ich náuká, ábo ráczéy rzeke* ſuperſtitia*,
*przećiwna ieſt práwu Bożému; bo to, náuki téy iáwnie zákázuie:
przećiwna łáſce Bożéy; bo tá zwyćięża wßeláką náture ſtworzoną:
przećiwna wolnéy woli y porády człowieczéy godnośći; bo tą ludzie
wßytkim gwiazdóm, wßytkim niebioſom, y wßytkiemu ćiáłu pánu-
ią. Co áby ſie ludziom dowodniéy obiáśniło, ten ßkryptćik móy,
z tákiéy occázyiéy, iáka ſie wyſßéy pomieniłá, vczyniony, zá trzećią
część, do dwu przeßłych częśći Zwierćiádłá rocznégo przydawßy,
miedzy ludzie podawam, gdzie iáſnie obaczyć bedzie wywody, z pi-
ſmá S. Synodów powßechnych, z Decretów Biſkupów naiwyſßych, z
ſententiy poważnych Doktorów, ták Græckich, iáko y Láćinſkich:
náoſtátek z rozumu przyrodzonégo, y z ſáméyże náuki práktykárſkiéy.*

O ROZNOSCI ASTRO- logiiéy z Aſtronomią.

ACz té dwie náuce / v wiela Authorów / zá iedno biorą ſie /
wßákże Aſtrologią dzielą niektórzy / á bárzo dobrze / od A-
ſtronomiiéy / chcąc te mieć o biegách okregów niebieſkich / á
owe zás o wróżbie z gwiazd y z obrotów. Aſtronomiá ieſt náu- Aſtrono-
ká / która ſie ſádzi ná fundámenćie powßechnym / prawdziwym / mia co ieſt
y nieodmiennym / á dochodzi rzeczy przyßłych w poſpolitośći.
Aſtrologiá záśie te opuśćiwßy / do poiedynkowych opowiedá- Aſtrolo-
nia przymyka ſie: á im dáléy odſtepuie od onych poſpolitych / gia.
tym zás bliżéy przyſtepuie do fałßu powßechnégo. Te może po-
dzielić ná té cztéry częśći: ná Roczniće / Národziencową / Wy-
borynſką / Figurálną.

Rocznicá przepowiáda cáłégo roku / ták w pokoiu / iáko y Rocznicá.
czáſu woyny / odmiány powietrza / poſtánowienié zboża / ży-
zność / choroby / ꝛc.

Národziencowa opowiáda z vrodzenia / co ſie z człowie- Náro-
kiem przez cáły żywot iego bedzie dziáło / iáki ma bydź wiek y bieg dziencowa.
żywotá iego / iáki ſtan / powołánié / conditia / iáką ma mieć żone /
iákié potomſtwo / iákié przyiacioły / ábo nieprzyiacioły / ná woy-
nie ieſli wygra / ábo przegra: iákié mu przypádną bogáctwá /
ábo vrzedy: iáka ſławá / ábo nieſławá: iákié zdrowie / ábo cho-
roby: ná oſtátek / iáka śmierć / y koniec / z gwiazd / iáko rády Bo-
żéy iedná vczeſtniczká / oznaymuie.

Wyborynſka vczy / kiedy co począć / kiedy nic / kiedy co Wyborynſka.
czynić / ábo ſie wyſtrzegáć / kiedy budowáć / kiedy ſie prowá-
dzić do mießkánia / kiedy wychodzić / ábo wyieżdżáć w dróge / á
kiedy w domu zoſtáć / co ząd ſcześliwie począć / y co do czego
przywieść.

Figurálna.

Figurálna vczy wyrázenia powtórné czynić/ schemátá/ significátory/ y horoskopy rozpisowáć/ figury/ y obrázy lać/ cháráctery tworzyć/ krótko mówiąc/ figlowáć/ bálámucić/ ludźi zwodźić/ Páná Bogá obrázáć.

Początek Astrologiiéy.

Wźiełá tá náuká początek swóy od Chaldéyskich y Ægyptskich narodów/ potym do Græków przez niektóre podle tułácze przenieśioná/ w kuglarskich domiech tylko przyięta/ v sámych cyrkulátorów mieysce miáłá: szkół/ Akádemiy/ Philozophów/ zgołá nic/ ábo ledwie coś śie tykáłá/ y to kryiomo/ áż dopiro po roku Páńskim 140. Claudius, Ptolomæus Ægyptczyk/

Profesor Alexándriyski.

Professor Alexándriyski/ nie náder gorąco sam śie iéy trzymáiąc/ inszym ią iáwnie ogłośił/ którego zás pomáłu drudzy Græcowie/ iáko to ludźie z nátury do zabobonów skłonni/ ieli náśládowáć. Ztámtąd zánieśioná do Arábiiéy/ zwiętszą chućią przyięta/ górę wźiąwszy/ y do páłaców niektórych polekku wkrádłá śie.

Jáczy ludźie Astrologii náśládowáli.

Byli to iednák ludźie/ co tych náuk vżywáli naczesćiéy z Pogan/ ábo Agáreni/ y Sáráceni/ (á zwłasczá Rándzbárowie niezbożnośćią Máchomecką zárázeni) álbo Hæretycy/ ábo Apostátowie/ ábo czći odsądzeni/ y z źiemie wywołáni. A ieśli Kátholicy/ ći pospolićie niedbáli y oźiebli/ názwiskiem tylko/ á nie właśną rzeczą Chrześćiiánie/ á ieśli práwi y sczérzy miłośnicy czystego sumnienia/ wnet śie obaczáli. Authorowie od których Astrologia pomnożenié wźiełá/ ći śie miánowáć mogą: Abemrodem, Albumazar, Aomar, Thebit, Zachel, Massahala, Alchindus, Albategnius, Almeon, Azophi, Hali Abenragen, Hali Abenrodan, Almanzor, Albubater, &c. Tych náśládowáli niektórzy z nászych/ iáko był Ioannes Hipolensis, Petrus Aponensis, Michael Scotus, Rogerus Bachon, Guido Bonatus, Albertus Villanouanus, Lucas Gauricus, Ioannes Blandinus, Petrus Aliacensis, Ioannes de Indaine, Schonerus, Stadius, Belantius, Franciscus Iunctinus, Cardanus, y inni tym podobni.

Astronomiéy zálecenie.

Mówiąc zás o Astronomiiéy/ iest náuká mimo swoie zacność/ nie tylko potrzebna dla czásów/ dla lat/ mieśięcy/ y dni rozmáitych/ ále téż dźiwnie iest vćieszna/ gdyż nieogárnioną mądrość Bogá nászego vkázuie/ ták/ że z téy náuki niebieskiéy człowiek wielce śie pobudza do vważánia mądrośći niestworzonéy/ przywodźi śie do znáiomośći stworzyćielá swego/ y do iego miłośći śie z niéy zápala oźiebłe serce násze/ iáko pismo świádczy/ Rō. 1. Sap. 13. Psal. 18. Iob. 38. Známienita tedy náuká/ komu ią Bóg dał/ wielki dar ma z niebá: wszákże táki dar nie iest dány ná wróżby y ná domyślánie śie rzeczy táiemnych/ rzeczy przyszłych zwłasczá/ ábo z woli wszechmocnéy Boskiéy/ ábo z wolnego ludzkiego chcenia pochodzących. Nie iest mówię tá náuká ná to dáná/ áby z niéy miał kto wiedźieć y prorokowáć co Pan Bóg vmyślił/ y czynić wolą ma/ w czáśiech przyszłych/ y co o krolestwách/ o kráinách/ o kśięstwách/ o miástách/ o rozmáitych stanách/ o rádách/ o poselstwách/ o ludzkich przygodách/ o sczęśćiu/ o pokaraniu/ przez nieszczęśćie/ przez powietrze/ woyny/ pożogi/ głody/ okiem wiádomośći swéy wiecznie nie zámrużonym vpátrzył/ y ná vmyśle swym niedoźrzánym/ spráwiedliwym sądem osądźić y postánowić raczył. Skryté to Dekretá Páńskié/ żadné niebo/ żaden Planetá/ żadná gwiazdá/ y żadné aspecty nam tego pewnie dowodnie nieoznaymią. Wymysły to y oszukánie onego pirwszego Astrologá/ który ogonem swym gwiazdy potárgnął z niebá/ który ludźiom rzeczy przyszłych iákimkolwiek sposobem dochodźić vsiłuiącym perswádował łatwie/ áby z dobréy rzeczy złą/ z Astronomiéy Astrologią/ z náuki porządnéy superstitią zárázliwą vczynili. Rzekł Bóg/ Niech śie stáną świátłá ná Firmámencie niebá/ w żydowskim ברקיע Gen. 1. ver. 4.
השמים birekiag haszamáim/ to iest: ná rośćiągnieniu niebá: á niech dźielą dźień od nocy/ y niech będą ná znáki/ y czásy/ y dni/ y látá: nie ná znáki pewnie gwiazdarzom/ áby z nich opowiedáli/ co kto myśli/ co kto zászkodźił/ co ma kogo potkáć/

ábo kiedy czás dobry to począć/ábo niedobry to á to vczynić: ále ná znáki lat / czásów/ dni/ miesiecy/ to iest/ Wiosny/ Látá/ Jesieni/ y Zimy/ábo wiec ná znáki y poznánie mocy y niewybádáney mądrości Boskiey/ y onych rzeczy przyszłych / á nam iescze niewidomych/ ktore przez te widome y poznawamy y zrozumiewamy. To tákie znáki/ ná to nam są dáne. A Ægyptczykowie y Cháldeyczycy/ ták dawni/ iáko y teraznieyszy/obrócili ie sobie ná wieżdżby/ ná gusłá/ y ná czáry. Bo począwszy od onych Cháldeyczyków y Ægyptczyków / którym ten wymysł naprzód służy / áż do tego czásu / námnożyło sie ták wiele práktykarzów/ták wiele wiesczków/ iuż to z nieb/ y gwiazd niebieskich / iuż ze wszytkich elementów / iuż z ludzi / y źwierząt / iáko sie oto kłádzie / z czego która superstycią wróży.

Astrologia, z niebios.
Pyromantia, z ogniá.
Aeromantia, z powietrzá.
Hydromantia, z wody.
Geomantia, z ziemie.
Oenomantia, z winá w beczkách.
Augurium, z ptaszego śpiewánia.
Auspicium, z ptaszych lotow Sepów/ Orłów/ Kruków.
Aruspicium, z bydląt.
Extispicium, z kiszek/ ielit/ wątrob/ źwierzecych.
Physiognomia, z przyrodzenia cálego ciálá człowieczego. Vide Afor Instit. moral lib. 9. cap. 12. & seq.
Metoposcopia, z sámego czołá.
Chyromantia, z reki.
Omiromantia, ze snów.
Sors Pytagorica, z imión y z liter imionowych.
Aleatorica, z kostek y gránia.
Sortilegia, z ludzkich spraw.
Mastomantia, przez iedzenie syrá náczczo.
Spatulomantia, przez vstá zábitego kozłá.
Cahabomantia, przez miedziáną puszkę.
Astragalomantia, przez kostki nóg/ ábo kuty.

Scionomantia, przez cienie.
Botanomantia, przez ziołá.
Axinomantia, przez siekiery.
Conscinomantia, przez rzeszotá.
Onychomantia, z páznogci młodziencá niezmázánego.
Dactylomantia, z pierścieniá pod złączenim gwiazd vrobionego.
Lecanomantia z wody do miednice wlaney.
Chrystallomantia, z vgládzonego kryształu.
Catopromantia, z przezroczystego zwierciádłá.
Gastronomantia, wzywániem dyabłów przez figury / z brzuchá/ ábo z żywotá.
Artificiosa diuinatio, od dyabłá rozmáicie.

Z tych/iedne są wróżby grube y lekkie/ iákich záżywáią Cygánki/ábo ná wsiách ludzie prości: ácz wszytkie nie ná wszem bespieczne/wszákże ile w ludziách grubych á prostych/iákokolwiek dla prostości y głupstwá znośne niektóre: drugie zás subtelnieysze y ważnieysze / ále pod pewnym vmiárkowániem pozwolone/ iáko owo wnet powiem: á trzecie szkodliwe y zgołá w pismie ś. y od Kościołá Bożego zákazáne. Tákowe są owe/których vczytá náuká co ią po Græcku zowią Μαντικὴ, polácinie Diuinatrix, ábo Κριτικὴ, Iudiciaria, Astrologia. Zákazána náuka.

Podźmysz iuż do rzeczy tych/ których pierwey/niżli sie sstáną/ wiádomość mieć sie może.

NApirzód potrzebá wiedźieć/iż sie dwoiáki rodzay rzeczy przyszłych znáyduie. Jedne są/co sie koniecznie sstáną: bo z potrzeby swoich przyczyn bez chyby płyną. Drugie/które z dobrey woley ludzkiey pochodzą. Rzeczy z potrzeby są/ które máią przyczyny konieczne / y przyrodzone: á rzeczy z woley pochodzące są / które máią przyczyny wolne / y ze chcenia. W potrzebnych iest róznicá: bo iedne są z nátury niebieskiey: drugie z nátury elementowey. Owóż te co są z potrzeby nátury niebieskiey / są napewnieysze: bo nie tylko idą z przyczyn przyrodzonych/ále sie też y żadną przyczyną przyrodzoną záhámowáć nie mogą / á záwsze do

iednégo célu zmierzáią. Tákowe są wschód słońcá/ dźień iu-trzeyßy/ że tego á tego dniá nástánie miesiąc/ ábo będźie pełnia/ wschód ábo zachód/ gwiazdy iákiey/ zácmienié słońcá/ ábo mie-siącá/ ꝛc.

To iuż tákowe rzeczy przyßłé/ nie tylko Bóg/ álbo Anyół/ ále y człowiek pewnie przewiedźieć może: iednák według zacno-ści nátury/ ieden nád drugiégo doskonáliey. Są zás drugié po-chodzącé z potrzeby nátury elementálnéy. A iż elementá podle-gáią odmiennościom/ przeto ich człowiek w osobności pewnie wiedźieć nie może: iáko gdy niebo z poránu czérwoné/ w wie-czor déscz przypádnie/ á iesli wieczor czérwoné/ názáiutrz po-godá będźie: ále tylko wobec/ iáko to/ iż lécie będźie bywáło cie-pło/ zimie zimno. Anyół iednák té rzeczy poiedynkiem pewnie wiedźieć może/ choć im rzecz iáka przyrodzona przeßkádząc bę-dźie: á zás iuż niepewnie/ iesli tákowé euentá od wolnéy iákiey przyczyny przeßkodę mieć będą. Ná przykład: Wiedźieć pewnie może Anyół/ iákowé się zboża ná polách Prudnickich przyßłégo roku vrodzą/ ále tego niewie/ że ie tám álbo trzodá od pásterzá nágnána wytłoczy/ ábo żołniérz końmi wypásie: á iesli Anyół niewié/ to ć pewnie Máthemátyk. Tóż ma bydź rozumiano o tych przypadkách/ które bywáią ná powietrzu/ w wodźie/ y ná źiemi/ iákowé są grády/ dżdże/ pioruny/ niepogody/ zimná/ cie-płá/ vrodzáie/ záráży/ choroby/ to mówię wßytko/ iesli się przy-da/ ábo nieprzyda/ z iákiey przyczyny wolnéy/ ábo w czynieniu/ ábo w záhámowániu: iuż tám o tákowych przyßłych euentách toż ma bydź rozumiano/ co y o tych/ które z sáméy wolnéy woléy pochodzą: bo to oboie áni od człowieká/ áni od Anyołá bez o-mylki opowiedźiano bydź nie może/ wyiąwßy żeby komu Bóg chćiał oznaymić/ ábo duchá prorockiégo dáć/ iáko Izáiaßowi vczynił/ o którym ták pismo ś. świádczy: Izáiáß wielkim du-chem przeyźrzał poślednieyßé rzeczy/ y płáczącé w Syonie po-ćießył/ pokázał áż ná wieki przyßłé rzeczy/ y skryté piérwey niż się sstáły. Pozwoliwßy tedy Máthemátykóm/ iáko táko wróżby o pogo-

Co Anyioł wie á czego nie wie.

Eccl. 48. Ver. 27.

pogodźie y niepogodźie/ o wiátrách/ y odmiánie powietrza/ o czásiech śiewby/ po morzu żeglowánia/ y lékarstw vżywánia/ dáley nic. Pokázáć nie trudno z wiela miar próżność náuki Iu-diciárskiey/ o dobrowolnych sprawách ludzkich rozsądek czyniącéy. Naprzód/ iż co naprzebránßy miedzy Philozophámi lu-dźie/ iáko był Plato y Aristoteles/ téy náuki nie vczyli. Powtóre/ wielcy Monárchowie práwem iey zákazáli. Ták Chrześćiáń-scy/ Constántyn wielki/ Valentinianus, Theodosius, y Iustinia-nus, o czym są ich státutá y decretá/ iáko y Pogáńscy. Bo zá czásow Augustá Césárzá/ iáko Dio świádczy lib. de ponderib. 49. Máthemátyków/ Astrologów/ y Práktykarzów z Rzymu było wywołano/ toż vczynił Tiberius, Vitellus, Diocletianus, wielki Constántyn/ Theodosius osobliwie/ y Iustinianus: Bo widźieli ná oko/ ći zacni Monárchowie/ iż tá náuká nie tylko pożytku nie ma/ y próżna iest/ ále iż bárzo ludźiom ßkodliwa/ y przeto z królestw/ y z porządnych miast/ iáko iádowita truci-zná wyrzucenia godna/ od nich osądzona byłá.

Máthemátykóm czego pozwolono.

Philosophowie niebáwili się práktyką.

Césárze wróżby práwem zábronieli.

In codice de maleficis & Mathematicis.

Potrzecie/ owi co téy náuce nawiecéy pozwaláli/ mizernie poginęli/ Astrologowie Pompeiußowi y Iuliußowi Césárzowi obiecywáli rzeczy wßytko przyiemné/ iż nie mieli pomrzeć/ iedno áż tám w zeßłey starości/ k temu w domu/ á z wielką chwałą/ y poważnością: áżći oni źle bárzo y skoro skończyli. Bo Pompei-ußá Ptolomeußów żołniérz márnie w nawie zámordował: y ták ten który ze trzech części świátá tryumphował/ przy śmierći z ták wiele/ nie miał źiemie áby ná niey pogrzebion był. A Iu-liußá w Senaćie/ dwádźieśćiá y trzy ránie w iego ćiele zádá-wßy/ vkłoto wieku iego 56. roku

Cic. lib. 2. de Diuinat.

Máthemátycy Monárchów oßukáli.

Smierć Pompeinßowa.

Smierć Iuliußowa.

Iest przykłádów wiele v Liuiußá/ iáko gdy wróżbá żołnie-rzóm Rzymskim ná woynie vpadek znáczyłá/ á nieprzyiaciołóm zwyćięstwo obiecowáłá/ wnet Astrolgarze mimo auspicia szczę-ście obiecywáli: tákim kłamstwem pożytecznie oßukáni żołnie-rze ochotnymi do boiu byli/ y mocno w bitwie postępuiąc zwy-ćięstwo odnosili.

Wróżbiárski kłam pożytecznieyßy niż prawdá.

Tucyd.lib.7. Iusti. lib.5. Plutarch. Z drugiéy strony/ Nicias Hetman Athenski/ vyżrzawßy záćmienié miesiącá/ rozumieiąc że ono záćmienié/ potopem nawóm iego groziło/ iesliby był onéy nocy puścił sie ná morze: y ták/ gdy z náuki Máthemátyckiéy/ głupią boiáźnią zięty/ przewłóczył odciągnienié od brzegá/ od Syrákuzánów ze wßytkimi okręty/ których było 160. ogárniony y poimány iest.

NAVKA PRAKTYKARSKA W Piśmie ś. zgániona y zákazána.

Leui.19.v.31 NIe skłániáyćie sie do czárowników/ áni sie wiesczków nie pytayćie/ ábyśćie sie przez nie splugáwili. w żydowskim texćie הַיִּדְּעֹנִים אַל תְּבַקְשׁוּ לְטָמְאָה בָהֶם háidanim al tebákßu letomach bohem/ wiesczków nie wywiáduyćie sie dla splugáwienia wasz nimi.

Deut.18.v.10 Niech sie nie náyduie/ któryby sie rádził práktykárzów/ y wierzył snóm y wróżkóm/ y niech nie bedzie guslarz/ áni czárownik/ áni ktoby sie duchów złych rádził/ áni wiesczków/ ábo sie od vmárłych prawdy dowiádował: Tym bowiem wßytkim brzydźi sie Pan.

ver.14. Narody té/ które posiedźieß/ wiesczków/ y práktykarzów słucháią: ty zásie ináczey iestes od P. Bogá twego náuczony.

1.Reg.15. v.23. Bo iákoby grzech wiesczbiárstwá iest przećiwić sie: á iáko złość báłwochwálstwá niechćieć słucháć.

Tu pismo rowna wzgárdę Bogá, y báłwochwálstwo, grzechowi wiesczbiárskiemu.

4.Esd.4.v.41. Co przeszło wiém/ á co iescze ma bydź niewiém.

Nie ták mowią Máthemátycy.

Prou.23.v.6. Nie iaday z człowiekiem zazdrośćiwym ⁊c. bo ná kßtałt wiesczká/ y práktykarzá/ domniemawa sie/ czego niewié.

Prou.27.v.1. *Notuy, niewie, ále tylko domyśliwa sie.*

Nie chlub sie dniem iutrzéyßym/ niewiedząc co dźień przyßły przyniesie. *Smieią Astrologowie dáley wiedźieć.*

Day cześć siedmi y ośmi/ (to iest day wielom vbogim iáłmużnę) bo niewieß co zá złe bedźie ná źiemi. Eccl.11.v.2.

Máthemátycy o sobie vdáią, iż wiedzą.

Jáko niewieß która iest drógá duchá/ y iáko sie zrastáią kośći w żywoćie brzemienney: ták niewieß spraw Bożych/ który iest stworcą wßytkiego. *Wiedzą oni.* ver.5.

Poránu siey násienié twoie/ á w wieczor niech nie odpoczywa reká twoiá/ bo niewieß które lepiéy wznidźie/ to ábo ono/ y iesli oboie społem lepßé bedźie. ver.6.

A Máthemátycy káżde zboże zosobná, pierwéy niż sie zasiało, vrodziło, y wymłoćiło, ochrzćili. Zásiało.

(Człowiek) niewié co mu iest pożyteczno w żywoćie iego/ w liczbie dniów pielgrzymowánia iego/ y w czásie/ który iáko ćien przemiia: ábo kto mu oznáymić może co bedźie po nim pod słońcem? Eccl.7.v.1.

Wielkié człowiecze vtrápienié/ bo niewié przeßłych/ (to iest skrytych y táiemnych.) A przyßłych rzeczy od żadnégo sie posłá nie dowie. *Oboie to śmié opowiedáć Astrológ.* Eccl.8.v.6.

Niewié człowiek co przed nim było: á co po nim bedźie/ kto mu oznáymić może? *Máthemátyk oznaymi ieno mu day co.* Eccl.10.v.14.

Kto mnie podobny mówi/ Jehowá niech sie da słyßeć/ y opowié/ ⁊c. przyßłe rzeczy/ y które máią bydź niech im oznaymią. Isa.44.v.7.

A czuieß Máthemátyku.

Jam iest Pan ⁊c. wniwecz obrácáiący známioná práktykarzów/ á wiesczki w ßáleństwo obrácáiący. ver.25.

Przelekni sie Máthemátyku.

Oznáymićie co ma przyść ná potym/ á doznamy żeśćie wy Bogowie. *Ztąd znáć, iż tylko Bogu własna, wiedźieć przyßłé rzeczy.* Isa.41.v.23.

Niechże stáną á zbáwią ćie/ práktykarze niebiescy/ którzy pátrzáli ná gwiazdy/ y ráchowáli Księżyce/ áby z nich opowiedáli co ná ćie miáło przyść. Oto sie stáli iáko słomá/ ogień ie popalił. *Stráßnyż to głos przećiw Astrologóm, gdyby go vważyć chćieli.* Isa.47.v.14.

ver.9. Wszytko przyszło ná cie / dla mnostwá czárów twoich / y dla wielkiego zátwárdzenia czárowników twoich. *Bodayby ich v nas w Polszcze, ábo nie było, ábo sie vmnieyszyło.*

Ier.10.v.2. To mówi Pan: Wedle dróg Pogáńskich nie vczcie sie / á známion niebieskich nie bóycie sie / których sie boią pogáni. *Ach niestety, y Chrześciánie tóż czynią máło báczni, zá powodem y zwodem práktykarzów.*

Ier.14.v.22. Izali są miedzy proznośćiámi Pogáńskimi / coby deszcz spuszczáli? ábo niebiosá mogą dáwáć deszcze? izalis nie ty iest Pan Bóg nász. A w żydowskim / הֲלֹא אַתָּה הוּא יְהוָה hálo atah hu iehowah / izalis nie ty Boże nász / ná którégosmy czekáli / boś ty to wszytko vczynił. *To nie* influentiæ.

Ier.27.v.9. A ták wy / niesłucháycie proroków wászych / y wieszczków / y widosnów / y wróżków / y czárowników / którzy wam mówią / nie bedziecie służyć Królowi Bábilonskiemu. *Miłey Ruśi częstoby to czytáć trzebá.*

Acto.19.v.19 Wiele z tych którzy sie dwornośćią paráli / to iest náuką práktykárską / która z Aspectów gwiazd opowieda ludziom ich przypadki (iáko Augustyn s. in Psalmum 61. wykłáda) znieśli księgi y popalili przed wszystkimi: á obráchowawszy cene ich / ználezli summe piecdziesiąt tysiecy srebrników / to iest 7500. złotych / ábo 5000. coron według Budeuszá. *Pátrz iáko sie brzydzili pierwszy Chrześciiánie, náuką rozsądek z gwiazd czyniącą.*

Galat.4.v.9. Teraz poznawszy Bogá / y owszem poznáni bedąc od Bogá: iákoż sie zás náwrácacie ku Elementóm mgłym y niedostátecznym / którym zásie znowu służyć chcecie? Pilnniecie dni / y

Col.2.8. miesiecy / y czásów / y roków. Boie sie o was / bym snać dármo nie prácował / około was. *Ná to miesce, bedzie niżey piekny wykład s. Augustyná.*

Col. 2. v. 8. Pátrzcie áby was kto nie oszukał przez Philosophią / y prozne omámienie: wedle vstáwy ludzkiey / podług elementów świátá.

Hebr.6.v.7. Bo ziemiá która deszcz często ná sie spádáiący piie / y rodzi ziele

ziele vżyteczne / tym przez które bywa spráwowána / bierze błogosłáwieństwo od Bogá. *To nie od constellaciiey.*

Iacob.4.v.13 O to teraz / co mówicie dziś / ábo iutro / poydziemy do tego miástá / y zmieszkamy tám rok / y bedziem kupczyć / y bedziem mieć zysk: którzy niewiecie co iutro bedzie. *W minucyách kupcy, y co ná zyski godzą, nie ták czytáią: bo im Máthemátycy o wszyskim dáią wiedzieć, nie tylko co iutro, ále co y po roku cáłym bedzie.*

SYNODY, CANONY, Y DECRETA,

Nawyszszych Byskupów, Astrománciiey zákázuią.

Miedzy Synodámi / Concilium Toletáńskie pierwsze / od Leoná pierwszégo potwierdzone / srodze téy wrożbiárskiey náuki zákázuie témi słowy: Si quis Astrologiæ, & Mathesi, existimat esse credendum, Anathema sit. Jesliby kto rozumiał / iż Astrologiey y Máthemátice (rozumie tu Synod owe náuke którą po Græcku zowią μαντικη Proroczniczá / ábo κριτικη Iudiciaria, rozsądek czyniąca) wierzyć potrzebá / niech bedzie przeklety. Synód Brákarenski pierwszy pod Honoriuszem pierwszym zebrány / te słowá ma: Si quis animas & corpora humana fatalibus stellis credit astringi, sicut Pagani & Priscilliani dixerunt, Anathema sit. Jesli kto wierzy / iż dusze y ciáłá podlégáią gwiazdóm / niech bedzie przeklety.

In Assertionibus fidei contra priscilianistas.

Contra Priscilia. Can. 9.

A w Canonie 10. Jesli kto wierzy / iż dwánaście znáków / to iest gwiazdy / których Astrologowie przestrzegáć zwykli / duszy y członkom człowieczym służą / niech bedzie przeklety.

Decreti parte 2. Causa 26.

Na tym mieyscu roskazano pilno / áby Chrześciáński człowiek / wystrzegał sie práktykárskiey náuki / názywáiąc ią superstycią omylną

Cap. 6. Illud.

omylną/ ßkodliwą/ z nieiákiégoś z dyabły porozumienia zárázliwégo/ od ludzi wynáydzioną.

Decreti part. 2. causa 26.

Cap. 9. Sed & illud.

ZA wielką hánbe Ægyptcyánóm poczytano / iż záchowywáli wróżby / iż bádáli sie o gwiazdárſkich biegách / áby z nich przygody przyßłé vważáli. á tego przyczyne dano tám: Bo Ægipt/ prawi / ieſt mátką bálwochwálſtwá.

Quæſt. 3. & 4. cap. 1. Igitur

Támże niżéy Cau. 26. wyliczywßy rozliczné wróżby Aſtrologickié/ przydano: Dies enim & horas in agendis negotiis operibusq; cuſtodiũt, & quicquid per ſingula tempora obſeruare debeat homo intendunt, &c. To tu práwie wyráźnie przećiwko owemu/ co náßy Máthemátycy ná początku ſwoich minucyi poſpolićie piſáć zwykli / co czynić ábo czego ſie ſtrzédz/ według Aſpectów z Plánetámi / y przydano tám tákié roſkazánié: Odtąd iáko ſie ſkoro Chryſtus národził/ áby żaden nieśmiał czyiegokolwiek národzenia z nieb wykłádáć: á iżby ludzie wiedzieli/ którzy to ſą Máthemátycy/ co ſie ich ſtrzédz kazano wyłożono tám, Aſtrologi dicti, eò quòd in Aſtris augurantur.

Jáſné mieyſce przećiw minucyarzóm.

Decreti parte 2. causa 26.

Quæſt. 6. cap. 9. Non licet.

PRzeſtrzeżono / y náuczono ſtárych Chrześćiánów / iż ſie im niegodzi náſládowáć Pogáńſkich zwyczáiów. To ieſt/ iáko tám wyliczono/ táiemnych y ſkrytych rzeczy dochodzić / ábo z elementów ábo z biegów gwiazd / y Miesiącá / ábo z prożnych iákich znáków zdrad vżywáć / áni w budowániu domu / áni z ſtrony zboża/ ſczepienia ſádów/ álbo małżeńſtwá. Abowiem/ mówi tám/ nápiſano ieſt: Cokolwiek czynićie/ lub w ſłowie/ lub w vczynku / wßytko w imie Páná náßégo Jezuſá Chryſtuſá czyncie/ dźięki oddáiąc Bogu.

Támże náznáczono pięć lat pokuty / ktoby śmiał práktykarze w dóm prowádzić / dla oddalenia czárów.

Decreta.

Decretalium Greg. Lib. 5. Tit. 21.

De ſortilegiis cap. 2.

KApłaná iednégo od ołtarzá oddalono / y Mßéy mu ś. dáléy niż rok cáły miewáć niedopuſczano / zá to ſámo / że weyźrzał w Aſtrolabium, tym względem áby rzecz iedná z kośćiołá vkrádziona obiáwić ſie mogłá. Rzékłby kto/ iż to grzech nie był wielki: Gdyby tám nie było przydano: Licèt hoc ex bono zelo, & ſimplicitate ſe feciſſe proponat; id tamen grauiſsimum fuit, & non modicam inde maculam peccati contraxit.

Lib. de Ponderibus & menſuris.

Podobny temu przykład ieſt v Epiphániußá/ iáko Aquila Ponticus człowiek vczony bárzo/ z kośćiołá Bożégo iáwnie był wyrzucony / dla tego / iż ſie báwił tą náuką / która z Aſpectów gwiazd ludzkié przypadki opowiáda.

Regula 9.

W Reieſtrze ksiąg zákazánych / który oycowie ná Synodzie Trydentſkim ſpráwili/ ksiąg Aſtrologickich témi ſłowy zákazano. Biſkupi pilno temu niech zábiegáią/ áby ksiąg Aſtrologiæ, Iudiciariæ, tráctatów / reieſtrów / áni miano/ áni czytano / które o przyßłych przypadkách y powodzeniu / o tráfunkowych przygodách / y o inßych ſpráwách / które z ludzkiéy woléy pochodzą/ coś pewnégo obiecowáć śmieią. Wßákże pozwolono ieſt rozſądków y przyrodzonych obſerwáciy / które gwoli żeglárſkiéy y rolnéy zabáwie/ y lékárſkiéy/ nápiſáné ſą.

Czego pozwolono Máthemátykóm

A nazupełniéy tá náuká ieſt zákazána/ naywyżßégo Biſkupá onym w roku 1585. vczynionym Decretem / którégo napis tákowy ieſt: Conſtitutio S. D. N. Sixti Papæ V. contra exercentes Aſtrologiæ, Iudiciariæ artem. Téy Conſtituciiéy tylko cząſtke tu kłáde. Sixtus Biſkup ſługá ſług Bożych / ná wieczną rzeczy pámięć. Niebá y ziemie ſtworzyćiel Bóg / którégo iednégo wßechmogącégo/ ſercem wierzymy ku vſpráwiedliwieniu / á vſty wyznawamy ku zbáwieniu. Acz człowiekowi/ którégo ná wyobráżenie/ y ná podobieńſtwo ſwoie ſtworzył/ dał duchá/ który nie tylko Bozkim wiáry świátłem oświecony/ táiemnicé oné poznáć/ które rozum człowieczy przechodzą/ ále też przy-

X rodzenia

rodzenia swego siłą/chociaż z wielką pracą wiele rzeczy známienitych dość y zrozumieć może. Wßákże áby pyßne zwierze człowiek / wysoko sie nie wspinał / ále sie ráczey bał / y niezmierzony tworce swégo máiestat/ ná ziemi porzucony czćił y ważył / sobie sámému tego wßytkiégo co sie nápotym sstáć ma/wiádomość/ y przyßłych rzeczy znáiomość záchował/ ꝛc.

Człowiek pyßne zwierze.

Tym postánowieniem záwße ważnym/ powáżnością Apostolską stánowimy y rostázuiemy : Aby ták przeciwko Astrologóm / Máthemátykóm / y przeciw inßym iákimkolwiek Judiciárskiey/Astrologiiey náukóm/(oprocz tylko rolnych/żeglárzkich/ y lékárskich rzeczy) nápotym báwiącym sie / ábo czyniącym rozsądek z národzenia człowieczégo/o przyßłych przypadkách/ o powodzeniu / o przygodách / y o spráwách z ludzkiey woley płynących/co w przyßły czás/iż sie to ábo owo sstánie twierdzić śmieią / chociażby o sobie vdawáli / y oświádczáli sie / iż to nie zá pewné twierdzą : Ták też y przeciwko inßym oboiey płci/ktorzy pomienionych/ potępionych/próżnych/zdrádliwych/y ßkodliwych prorokowánia/ ßtuk álbo náuk vżywáią/ podáią/ y vczą/ lub vczą sie y náwykáią / y ktorzyby iedno tákowé / iákich sie záżywáć nie godzi/ zgádywánia/ wróżby/ superstitiæ,czáry/omamienia/ y tym podobné obrzydliwé złości/ y niecnoty (iáko głos iest) czynili/ábo sie do nich z iákieykolwiek miáry przymießywáli/iákieykolwiek godności/stanu/ y condiciiey : przeciwko tákowym Biskupi / Práłáci / Przełożeni / y inßy według mieysc porządni Vrzędnicy/ y Jnquisitorowie(ná złość kácérską deputowáni) chociażby w tákich przypadkách przedtym nie postępowáli/ábo postąpić nie mogli / iuż sie teraz pilniey niech bádáią y proceduią / vżywáiąc ná tákowych pœn w Cánoniech opisánych/ y owßem karániem według swégo zdánia niech ie penuią. Zákázuiąc wßytkich wobec/ y poiedynkiem ksiąg / ßkryptów/ y tráctatów/ tákowey Judiciárskiey / Astrologiiey / Geománciiey / Hidrománciiey/ Pirománciiey/ Oenománciiey/ Necrománciiey náuki Czárnoksięskiey / ábo w ktorey sie záwiéráią/iákiekolwiek zgádywánia/ wróżby/ czáry/ brzydkié y mierzioné zabobony/ꝛc.

Wymówce Máthemátyckiey zábiezano.

Vrzędóm dána moc ná Máthemátyki.

DOCTOROWIE SWIĘCI KOSCIOLA Gréckiégo, náuce gwiazdárskiey przećiwni.

BRzydźili sie tą Práktykárską prożnością / oné iásné pochodnie wschodnych kośćiołów Doktorowie. Iustinus martyr in Apologetico do Antoniußá Césárzá : Tákże w Oráciiey przećiw pogánóm nápisáney. Origenes in Genesim, & homilia 3. in Ieremiam. Basilius hom. sexta in Hexameron, & homilia, Quòd Deus non sit author mali. Chrysostomus homilia 6. in Matthæum, & de prouidentia oratione 2. 3. 4. 5. & 6. Gregorius Nazianzenus oratione in laudem Cæsarii. Epiphanius Hæresi 16. Gregorius Neocesariensis in cap. Ecclesiastæ 11. Cyrillus Alexandrinus lib. 10, contra Iulianum przy końcu/ & lib. 4. in Isaiam cap. 47. Theodoretus q. 16. in Genesim. Gregorius lib. 6. Philosophiæ. Eusebius de præparatione Euangelica, ßeroko dosyć/ lib. 6. cap. 5. 6. 7. 8. 9. Byłoby bárzo długo wßytkich słowá przywodźić / dwu tylko nieco słów przywiodę. Basilius ś. ná mieyscu pomienionym / nádobnie z rozumu przyrodzonégo wywiódßy prozność téy náuki/przydáie té słowá: Si fieri non potest, vt tempus illud exactissimè quisquam attingat, variationeque vel breuissimi temporis fit, vt tota via penitùs aberretur : deridendi profectò non mediocriter esse videntur, tàm ii, qui studio huius indulserunt artis, quàm in ratione rerum nusquam esse constat, quàm illi, qui hiantes, ab ore illorum pendent intenti, perinde quasi omnia illi scire possint, quæ ipsis sunt euentura. Jesli bydź nie może / áby kto miał czás dostátecznie záchowáć / á czásu/ y namnieyßa odmiáná / wßytkiégo práwie błędu nábáwia/ iákiégo wyśmiánia godni bydź máią / ták ći/ ktorzy sie tą náuką báwią / ktora w sobie/ względem rzeczy sámych/ zgołá nic nie ma : iáko y owi/ ktorzy ná tákich polegáiąc / od nich wßytkiégo czekáią / iákoby to iuż oni wßytko wiedźieć mieli/ co ná kogo przypáść ma.

Iustinus mar.
Origenes.
Basilius.
Chrisosto.
Greg. Nasi.
Epiphanius.
Greg. Neoc.
Cyril. Alex.
Theodor.
Gregorius.
Basil. słowá.

Damaſcená ſłowá dźiel.

Nie mogę tu zániecháć krótkich wprawdźie ále wezłowátych słów ś. Dámáſcená/ które przećiw Aſtrologóm nápiſał lib. 2. Orthodoxæ fid. cap. 7. Pogánie powiádáią/ iż zátym gdy wſchodzą gwiazdy/ słońce y mieśiąc tákże gdy ſie z ſobą złączáią/ wßytko ſie ſpráwuie/ co ſie kolwiek v nas dźieie: bo ná tym báwi ſie náuká gwiazdárſka. A my zás mówimy/ iż tylko znákámi bydź mogą dżdżów y pogody/ źimná y ćiepłá/ wilgotnośći y ſuchośći y wiátrów: ále náßych ſpraw żadną miárą. My bowiém od tworce náßego wielką władzą nádáni/ pánámi ſpraw náßych vczynieni ieſteſmy. A ieſli zás według obrotów niebieſkich wßytko czynimy/ tedy z koniecznéy potrzeby wßytko iśdź muśi co czynimy: ále co ſie ták dźieie/ áni zá złé/ áni zá dobré poczytano bydź może: á ieſli cnot/ áni wyſtępków nie mamy/ tedy nie ieſteſmy godni/ áni pochwały/ áni nagrody/ áni ſtrofowániu/ áni karániu podlégamy: á ieſcze nád to vczynilibyſmy zá tym y Bogá nieſpráwiedliwégo/ tym dobrze/ á owym źle czyniącégo/ etc. Otóż my mówimy/ iż gwiazdy nie ſą przyczyną tych rzeczy/ które ſie tu ábo rodzą/ ábo pſuią/ ále tylko znákiem ráczéy dżdżów/ y odmiány powietrza.

LACINSKIEGO KOSCIOLA DOctorów zdánie potępia Aſtrologią.

Nie tylko wſchodnégo/ ále téż y zachodnégo Kośćiołá Doctorowie ś. tákoby iednémi vſty ſprzećiwili ſie záwße Aſtrologóm. O czym świádectw w piſmách ich znáyduie ſie bez liczby: bo ile ich ieno było á piſáło/ wßyſcy niémal tę náukę pſuią/ y Chrześćiáńſtwu ßkodliwą bydź ſámym rozumem wywodzą.

Tertulianus. cap. 35.

Naprzód Tertulianus ſtárożytny y miánowány Doktór/ in Apologetico contra Gentes powiedá: Aſtrologorum, aruſpicum, augurum artes, ab Angelis deſertoribus proditas, à Deo autem interdictas eſſe. Práktykárſka náuká od Aniołá odſtępce wyná-

wynáleziona/ á od Bogá ieſt zákazána. Tákże lib. de Idololatria, Animaduertimus inter artes etiam, profeſsiones quaſdam obnoxias idololatriæ, de Aſtrologis ne loquendum quidem eſt. Non allego quòd idola, iſta profeſsio honoret, quorum nomina, cælo inſcripſit (ſeptem ſcilicet Planetarum ſtellas, quas Ethnici Deorũ ſuorum nominibus nuncuparunt) quibus omnem poteſtatem addixit, quòd propterea homines non putant Deum requirendum. Wybaczywamy iż y miedzy náukámi ſą niektóre winné báłwochwálſtwá/ o Aſtrologách áni mowić trzebá/ iż tá náuká czći bałwány/ té których imioná niebu przypiſáłá: (to ieſt śiedm Plánetárſkich gwiazd/ które pogánie Bogów ſwych imiony názwáli) tym wßytkę moc Aſtrologiá przypiſáłá: záczym ludźie mniemáią/ iż tu Bogá wzywáć nie trzebá. A w kśięgách przećiw Márcionowi/ náśmiewáiąc ſie z Conſtelláciéy Aſtrologickich/ názywa Máthemátyki hæretykámi Márcyonitámi. (O Boże mόy/ coby ten Doctor ś. o náßych kąciech mówił/ gdyby zmartwychwſtał/ á do nich nawiedźił.) Przećiw Aſtrologóm/ to chce niech czyta ś. Cypryaná męczenniká lib. de ſingularitate clericorum. Tákże Lactantium lib. 2. diuinarum inſtit. Błogoſłáwionégo Ambrożégo lib. 4. Hexameron, który té ma słowá: Gdyſmy práwi przed kilką dni mieli rozmowę o deſczu/ życząc go ſobie iáko pożytécznégo/ rzekł ieden/ oto nowy mieśiąc náſtánie ten da deſcz/ y ácześmy z ochotą prágneli deſczów/ iednák niechćieliſmy áby tá powieść miáłá bydź prawdźiwa. Náoſtátek wielcem ſie vćießył że deſczá nic ſie nie wyláło/ áż zá modlitwą kośćielną dány iáwno vczynił/ iż go nie trzebá czekáć/ zá náſtániem kśiężycá/ ále zá opátrznośćią y zá miłośierdźiem ſtworzyćielá. Położę tu słowá dźiwnie dźielné przećiw Aſtrologóm/ Auguſtiná ś. które nápiſał ſupra Epiſtolam ad Galat. Cap. 4. Jáko ſie wrácaćie do elementów mgłych y niedoſtátecznych/ którém znowu iáko y przed tym ſłużyć chcećie: A co przydáie/ dni y mieśięcy przeſtrzegaćie/ roków y czáſów/ boię ſie o was/ ábym ſnać dármo nie prácował

Cap. 9.

Aſtrolog. báłwochwaſtlw przypiſano.

Cap. 18.

Cap. 17.

Cap. 7.

S. Ambrożego słowá.

Auguſtiná ś. potężne słowá.

około was bárźiey sie zda gruntowáć te sententią/ ábowiem po-
spolity iest błąd pogáński / iż ábo w záczynániu zabaw / ábo w
odpráwowániu przypadków żywotá y potrzeb swych/ od Astro-
logów y od Cháldeyczyków / náznáczonych dni y miesiecy / y
rokow/ y czásow przestrzegáią : á podobno nie trzebá tego tylko
o błedźie pogáńskim rozumieć / ále ráczey o tych / ktorych iż iest
potrzebá wystrzegáć sie; w cáłym liście vkázuie Apostoł. A niżey:
Niechże sobie obiera czytelnik/ iáką chce strone / byle ieno rozu-
miał / iáko do ták wielkiego dusznego niebespieczeństwá náleżą/
zabobonne czásów przestrzegánia / iż do tego mieyscá przydał
Apostoł : Boie sie / ábym snać nie dármo robił miedzy wámi.
Co z wielką vczciwośćią y powáżnośćią / po wszytkim świećie/
w Kościołách czytano bywa. Pełne są gromády násze/ ludźi tá-
kich ktorzy czásy do spráwowánia rzeczy / od Máthemátyków
biorą/ á to iuż áby sie nic nie záczynáło/ ábo z strony budowánia/
ábo z strony inszych iákichkolwiek spraw / w te dni ktore Ægipt-
skiemi názywáią / á czesto y nas przestrzegáć nie wątpią / nie-
wiedząc (iáko mowią) gdźie chodzą. A iesliby to mieysce o Ży-
dowskim zabobonnym záchowániu / miáło sie rozumieć / iáką
nádźieie máią/ gdy sie mieniąc Chrześciány/ z Almánáchu żywot
żeglárski spráwuią y rządzą : kiedy z pismá ś. ktore Pan Bog
iescze ludowi ćielesnemu dał/ iesliby zwyczáiem żydowskim czá-
sów pilnowáli/ mówiłby im Apostół/ Boie sie o was/ ábych snać
bez przyczyny nie prácował miedzy wámi. A przećie iesliby kogo
postrzeżono/ choć Kathechumená/ á on pospołu z Żydámi So-
bote obchodźi/ byłby wnet rozruch w Kośćiele Bożym. A teraz
niezliczona rzecz z liczby wiernych / z wielką dufnośćią práwie
nam w brew mówią/ W dźień wtóry miesiąca w droge niewyie-
żdżam : y záledwie z lekká tych rzeczy zákázuiemy / przebaczáiąc
áby sie nie gniewáli/ y obawiáiąc sie/ áby sie iáko rzeczy nowey
niedźiwowáli. Væ peccatis, biádá grzechóm ludzkim/ co sie tyl-
ko niezwyczáynémi grzechámi brzydźimy : á zwyczáyne/ dla któ-
rych omyćia/ Syná Bożego krew wylana iest / choćiaż te grze-
chy

Czásu od Astrologów czekáć/ Pogánóm służy.

Czásów przestrzegáć dusznę niebespieczeństwo.

chy bárzo wielkie są / y przed którémi koniecznie zámknione be-
dźie Krolestwo Boże / żyiąc / czesto wszytkie znosimy / czesto
znosząc / niektore y czynić musimy. A dałby to Bóg/ ábysmy
nie wszytko czynili / czego zákázáć niemożemy : ták Augustyn ś.
A ná drugim mieyscu/ ktoby rozumiał iáko wielki iest grzech dni
przestrzegáć y Miesiecy (iáko przestrzegáią ktorzy pewnych dni
ábo miesiecy chcą y niechcą nic poczynáć / dla tego/ iż według
prożnych ludzkich náuk rozumieią bydź szczesliwé ábo nieszczesli-
wé czásy) gdybysmi też grzechu wielkośći z boiáźni Apostolskiey
nie vważáli / który tákim mówi : Boie sie ábym dármo nie prá-
cował około was. Y ná inszym mieyscu tenże mówi : A ći którzy
tákim rzeczóm wierzą / ábo do ich domów idą / ábo ie w dóm
swóy wprowádzáią/ niech wiedzą/ iż y wiáry Chrześćiáńskiey/ y
Chrztu odstąpili / y stáli sie iáko pohańcem y odstepcą / to iest
owym co sie wstecz odwráca/ y nieprzyiaćielem Bożym/ gniew
Boży ćiežko y wiecznie popada táki/ iesli pokutą Kośćielną ná-
práwiony/ z Bogiem sie niepoiedna : ábowiem ták mówi Apo-
stół. Choć to iećie / choć pijećie/ ábo co inszego czynićie / w imie
Páná nászego Jezusá Chrystusá czynćie / w którym żyiemy / ru-
szamy sie/ y iestesmy. Z Augustyná ś. długoby było wszytkie in-
wektywy które ná Astrologi czyni wyliczáć/ námienie tylko sen-
tentie / á mieyscá vkáże / niech czyta kto chce Tom. 1. folio 54.
Máthemátyckie prożné y márné zgádywánia. Tom. 2. fol. 215.
Z posituryy gwiazd prożné vpátrowánie spraw ludzkich. Tom. 3.
fol. 16. Astrologowie z Dyabły towárzyszą Tom. 4. fol. 495.
Obserwácie Máthemátyckie/ rzecz náder szkodliwa Chrześćiá-
nóm. Tom. 5. fol. 55. Astrologowie gdy prawde mowią/ to by-
wa nie z ich náuki/ ále spráwą złych Duchów. Tom. 8. fol. 258.
świetokráydztwá Máthemátyckie. Tom. 10. fol. 82. Astrolo-
gowie wielu oszukáli y zdrádźili/ támże fol. 161. Grzechów spro-
śnych przyczyne ná gwiazdy wkłádáią. Támże świádczy Augu-
styn ś. iáko Dyabeł zwodźi ludźi przez Máthemátyki / áby sie
grzechów nie spowiedáli. Té mieyscá pomienioné máią bydź
rozumiáné/ o tych Woluminách/ które są druku Paryskiego.

In Enchirid. Cap. 79.

Vt habetur apud Grat. In capite nō obseruetis 26. Quæst. 7.

Grzech wielki bá wić sie práktyką.

1. Corint. 10.

Swiádectwá przećiw Máthemátykóm.

Dyabeł tái sie pod Astrologią.

Neoterici. Tych tám stárych Doctorów idąc tropámi poźnieyszy Theologowie sprzećiwili śie náuce co z gwiazd wróży/ miedzy któremi przednieysze mieysce trzyma Anielski Doctor ś. Thomasz/ prima parte summæ Theologicæ Quæst. 115. Articulo 4. secunda secundæ Quæst. 45. Articulo. 1. Opusculo de Iudiciis astrorum, zá wielki grzech poczyta rossądek z gwiazd czynić / o tych rzeczách które pochodzą z wolnéy woli człowieczéy : czytay ś. Bonáuenture in Centiloquio. D. Antoninum 2. part. summæ Theologicæ Tit. 12. cap. 1. Sef. 6. Richardum Paludanum, Gabrielem, Maior. in 41. Sententiarum Gwilelmum Parisiensem Tractatu de legibus, Percrium è Societate Iesu in Genesim lib. 2. & alibi. Martinum Delrium eiusdem Societatis, de disquisitionibus Magicis lib. 4. cap. 3. Quæst. 1. Nie wspominam tu Iurisperitów / Historików / y Philosophów/ ták pogáńskich/ iáko y Chrześćiáńskich/ boby długo było. Ieśli Bóg zdrowia przedłuży / może śie to dołożniey potym wydáć/ iezykiem łácińskim/ ieśli tego potrzebá będźie niosłá. Teraz przystępuię do ráciy/ które sam rozum przyrodzony podáie / Poéty dáwnégo/ y Sybillinych wierszów kilká położywszy.

In fragmentis eius.

Ennii Poëtæ Versus.

Non habeo deniq; nauci Narsum augurem,
Non vicanos aruspices, non de circo Astrologos,
Non Isiacos coniectores, non interpretes somnium:
Non enim sunt ij, aut arte diuini aut scientia;
Sed superstitiosi vates, impudentesq; arioli,
Aut inertes, aut insani, aut quibus egestas imperat;
Qui sui quæstus causa fictas suscitant sententias:
Qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrant viã:
Quibus diuitias pollicentur, ab his drachmã petunt;
De his diuitijs sibi deducãt drachmã, reddãt cætera.

To ieſt.

To ieſt.

Nie mam náostátek márnégo Narsá wieszczbiarzá/
Ani wieśniáckich wróżbiarzów : áni z kołá gwiazdárzów/
Ani Izyáckich domysláczów : áni snów wykłádáczów.
Bo tácy/ áni náuki/ áni vmieietności máią :
Ale są zábobonni zgádywácze / á niewstydliwi wróżbitowie/
Abo nieukowie/ ábo száleni / ábo którym vbostwo roskázuie.
Którzy dla swego zysku zmyślone wzbudzáią powieśći/
Którzy sámi śćieżek swych niewiedzą / drugim drogę vkázuią/
Którym bogáctwá obiecuią/ od tych groszá proszą.
Niechże z tych bogáctw sobie wydźielą dráchmę/ á ostátek niech oddádzą.

Sybilliné słowá przećiw Astrologóm, de bonorum studiis Lib. 3.

Οὔτε γὰρ ἠελίου κύκλιου δρόμον, οὔτε σελήνης
Οὔτε πελώρια ἔργα μεριμνῶσι κατὰ γαίης:
Οὐδε. μύθων μώρων ἀμάτας εγλασριμύθων,
Οὐδὲ τὰ Χαλδαιων τα προμάντια ἀστρολογοῦσιν
Οὐδε μεν ἀστρονομοῦσι τὰ γὰρ πλάνα πάντα πεφυκεν
Οἅσσα μεν ἄφρονες ανδρες ἐρευνῶσιν καὶ ἦμαρ
Ψυχὰς γύμνάζοντες ἐς οὐδὲν χρήσιμον ἔργόν.

To ieſt.

Dobrzy/ áni wkołowrotnégo biegu słońcá/ áni mieśiącá/
Ani wielkich dźiełá (to ieſt Planet) które około ziemie błądzą/
Ani mowy głupich brzuchogadáczów/
Ani przestróg Chaldéyskich z gwiazd słucháią/
Ani śię báwią wróżbą gwiazdárską. Bo to wszytko błąd ieſt.
Którégo záprawdę głupi ludźie szukáią koło dniá.
Vmysły swé báwiąc ná rzeczy niepożytéczney.

R PRZE-

PRZECIW WROZBIE GWIAZDARSKIEY wywod z rozumu przyrodzonego.

Pirwszy wywód niebiosá ku dobremu służą.

WEdle rozumu sámégo / to stáć nie może / áby niebiosá / y gwiazdy niebieskie / które z nátury vsługuią pospolitému dobremu / á wszytkie rzeczy niższe powszechnie záchowuią y vdoskonáláią / miáły człowieká miedzy wszytkiémi ziemskimi rzeczámi nąprzednieysze stworzenie do złego náchyláć / ábo do iákich szkárádych grzechów y występków pobudzáć. To pierwszy wywód.

Wtóry wywód.

Przyrodzenie práwo náturychowa.

2. Co z przyrodzenia y od nátury pochodzi / to ábo záwsze / ábo często iedenże tryb w czynieniu záchowuie: bo wszelka doskonáłość z przyrodzenia pochodząca / ile bydź może záwsze práwo nátury chowa / y nigdy go / ieno zá gwałtem iákim / nie odstępuie. Iż tedy práwo / y powinność nátury / iest rzeczy stosowáć ku dobremu / nie ku złemu / tedy ieśli niebiosá co ná ludzie mocy máią / á oná moc iest im według nátury: idzie zátym / iż tákowa siłá niemoże náchyláć ku złemu / ále tylko ku dobremu: gdyż náturá / ile nátura iest / wszytko kieruie ku lepszému: á skłonność zás do złego iest nieiáka przypráwá / nie według nátury / ále mimo náturę / przeto iéy nie czyni niebo / ále ráczéy bliższe przyczyny / które sie záwsze przy człowieku znáyduią.

Trzeći wywód.

Rowność spráwowánia.

3. Gdyby niebiosá miáły wysyláć moc / ábo siłowstep iáki swóy ná wolą ludzką / tedyby iuż ludzie musieli bydź / ábo rowno wszyscy złymi / ábo rowno wszyscy dobrymi / y niebyłoby áni miedzy złymi gorszégo / áni miedzy dobrymi lepszégo. Iáko gdy ich wiele w wode wpádnie / wszyscy muszą iednáko sie maczáć: y zás kiedy ćiż / ná słonce wybiną / wszyscy muszą iednáko osycháć: Bo iáko wodá nieodziela mniéy / ábo więcéy / iednemu niż drugiemu mokroty / ták y niebo / ábo słonce suchoty. Ieśli tedy z niebá ná wolą ludzką / siłá iáka ścieka / niemoże ináczéy ieno powszechnie ściekáć / gdyż wszelka dzielność niebieska / lub to iest świátło lub ćiepło / ábo co skrytégo / nie iest ná to dostáteczna / áby sie miáłá sámá z siebie podzieláć / y iednemu środkowi przywiązywáć / ále ráczéy podział y przystosowánie ma od bliskich przyczyn.

Czwarty wywod.

4. Wszelkié ciáło / ieśli co czyni / czyni per motum, przez poruszenié / á oprocz poruszenia / zgołá nic czynić nie może. Ale ták iest / iż duszá nászá nie ma motum, gdyż ma rozum / y vmieietność / non per motum, sed per quietem / iáko Aristoteles świádczy: tedy spráwy od sił duszných pochodzące / nie mogą bydź od żadnégo ciáłá niebieskiégo poruszoné. bo według Aristotelesá: Non mouetur quod caret magnitudine, Nic sie nie porusza bez wielkośći: Nihil mouetur nisi corpus, Nic sie nie porusza ieno ćiáło: rozum / y wola nászá / y sam ánimusz nász nie ma wielgośći: nie iest ciáłem. Ergo nie może bydź poruszony.

8. Physicorű. Textu. 83. 6. Physicorű. Textu. 86.

Piąty wywód Wola nászá nie ćielesna.

5. Káżda rzecz która impressią niebieską przyymuie / ma bydź ábo ćiáło / ábo ćielesna / álbo własnośći ćielesne máiąca: lecz wola człowiecza áni iest ciáłem / áni rzeczą ćielesną / ábo własność iéy máiąca / gdyż iest siłą duchowną dusze niećielesnéy: tedy ná wolą ludzką żaden impres ciáłá niebieskiégo nie pádnie / bo rozumem iáko rzeczą niemáteryálną / niebo rządzić niemoże.

Szósty wywód.

Człowiek záwsze odmienny.

6. Nie może tedy Astrolog z gwiazd wiedzieć spraw / które człowiek czynić ma / według rozumu / áni náwet tych / które płyną ex sensualitate: bo człowiek który żyie według zmysłów námiętnośći y náchylánia ćielesnég / ták iest nieustáwiczny ták odmienny / iż y ná ten czás / gdy oko w oko nán pátrzy / Astrológ nie zgádnie co dáléy będzie czynił: gdyż Sálomón sam o tákich wyznał iż żadną miárą nie wiedział / iáka miáłá bydź drogá młodego w młodośći iego. ieśli tedy Máthemátycy o szczegulnégo przyszłych spráwách człowieká nic pewnégo wiedzieć niemogą / iáko bez wstydu śmieią o Páństwách / o Krolestwách / o Księstwách / o Miástách cáłych báiáć / czego niewiedzą?

Prouerb. 30. ver: 19.

Siódmy wywód.

7. Ieśli tego nikt drugi dość niemoże / co człowiek teraz vmyślił / y ná sercu swym postánowił: iáko może zgádnąć / y wiedzieć ráde / która y od wielu głow vczyniona / y po wielu lat bydź ma? gdyż wola człowiecza pierwéy / niż co spráwi / dobrze deliberuie / rozbiera / vważa / znasza sie z drugimi / obiera / á ná co ma przypáść nipoczym sie vznáć nie dáie. Przeto skutek on / który człowiek

potym wykonáć ma/ nikomu zgołá/ oprócz Bogá/ wiádomy nie iest. A fortuná zás/ y przypadki ludzkié/ ták pokryto śiedzą/ iż oni wielcy ludźie/ Aristoteles/ y Cicero/ wiele sobie około tego głowy nádlamawszy/ náostátek tym zámknęli/ że to y sámemu Bogu iáwno być niemoże/ ták Arist. 1. de Interpr. dał znáć onémi słowy: In contradictionibus singularibus de futuro contingenti, non esse vnam veram alteram, falsam; sed quamlibet veram, aut falsam. Jeszcze iáśniéy Cicero: Nihil est tàm contrarium rationi & constantiæ, quàm fortuna, vt mihi, ne in Deum quidem cadere videatur, vt sciat, quid casu & fortuito futurum sit. to iest/ Nic niémász ták przećiwnégo rozumowi y trwáłośći/ iáko iest fortuná/ ták że sie mnie zda/ iż to/ áni ná Bogá páść może/ áby miał wiedźieć co z przypadku/ y z przygody bydź ma. W czym sie iednák obádwá ći oszukáli/ bo niesk kończonéy wiádomośći Boskiéy/ która wszytkié czásy obéymuie/ nic zgołá nie może bydź zákrytégo.

Cap. 8.

Secundo Diuinat.

Błąd Aristotelesów y Ciceronów.

Osmy wywód.

8. Przy owym co mówią pospolićie Máthemátycy: Cælum inclinat/ non necessitat; Pytam/ iesli sie człowiek sprzećiwić może tákowym skłonnośćióm/ czyli nie może: y skutki z przyczyn niebieskich mogąli sie zátrudnić/ czyli nie? Jesli mogą bydź záhámowáné ták/ żeby nie przypádły/ toć zátym iuż nic prawdźiwégo wróżbiarz oznaymić nie może: gdyż iáko skutek iest nie pewny/ ták też y iego oznaymienié omylné bydź muśi. Z drugiéy strony/ iesli té fátá/ áni sie zátrudnić/ áni záhámowáć mogą/ tám iuż póydźie zátym: Naprzód/ iż wolna wola nászá vstáć muśi/ á zátym spráwy ludzkié nie póydą z wolnégo obránia ludzkiégo/ ále z gwiazd/ y z Aspectów: do tego/ nie człowiekowi cześć zá cnoty/ ále niebu/ nie człowiekowi nienawiść zá złośći/ ále gwiazdóm. Mimo to/ niby sie iuż nie dźiáło ná świećie z przypadku/ ále z koniecznéy potrzeby: y ták obrot niebieski zniosłby wszelką wolnosć násze w vczynieniu. Jákie to ábsurdá. Ná koniec/ proznoby kogo vpomináć/ náuczáć/ strofowáć/ chwalić/ mieć w nienawiśći/ szánowáć/ sądźić/ káráć: dármoby dźiatki

Absurdá które idą z Astrologiéy.

wychowywano/ szkoły budowano/ práwá pisano/ wszytkoby sie słusznie znieść miáło/ gdyby człowiek nie tám sie vdawał gdźie iego wola chce/ ále gdźie go niebiosá náchyláią: gdźie flux y Aspect każe/ tám człowiek muśi. Jáko gdy kto ná słońcu iest/ nie może ináczéy ieno muśi bydź ná świetle/ nie może ináczéy ieno muśi sie zágrzewáć/ gdyż go ono vpalenié z potrzeby okrywa/ y prożen go nikt nie iest/ kto w ćień nie vstąpi/ ábo sie czym nie okryie: ták y ten/ co go niebo tą siłą vpoi/ nie może mieć wolnośći. A iesli zás cáłą ludzką wolą zostáwimy/ tám iuż/ iáko sie rzekło/ wróżbiárzka náuká vpáść muśi: bo z niéy nic/ bez kłamstwá/ o przypadkách z wolnéy woléy ludzkiéy pochodzących/ Astrológ oznaymić nie może. Abowiém/ iesli ie będźie chćiał opowiedźieć/ muśi ie pierwéy vpátrzyć/ ábo ile są w swoich przyczynách/ to iest/ w Bogu/ niebiosách/ y w woléy ludzkiéy: ábo ile są sámé w sobie. Rzeczy przyszłych ile są sámé w sobie/ práktykarzowi dożrzeć nie podobno: bo tych/ iż ieszcze niémász/ á ktemu iż przyczyny pewnéy nie máią/ przeto od żadnégo rozumu stworzonégo/ siłą przyrodzoną/ y poznáné pierwéy/ niżli sie sstáną/ y opowiedźiáné pierwéy/ niżli sie vpátrzą/ bydź nie mogą. W swoich záśie przyczynách/ od człowieká/ nie mogą bydź tákże vpátrzoné: bo w Bogu Astrológ ich nie widźi: Quis enim cognouit sensum Domini? Ná gwiazdách ich pewnie nie wyczyta/ bo tám y wysoko/ y bystro bieżąc/ z mieyscá sie vmykáią/ dożrzeć sie nie dádzą: Positury odmieniáią/ záczym Astrologowie punktów ich bez omyłki nie wiedzą: á iáko ~~Plinius~~ Picus Campensis pisze/ Piąćią dniámi od nich błądzą. Nawet choćby tám blisko byli/ á ręką sie práwie niebá dotykáli/ iednákby y ták ieszcze nic nie wyszlábizowáli/ gdyż ná gwiazdách o tym nie pisano: y owszem nápisano ráczéy/ iż co przed oczymá mamy/ z pracą znayduiemy: á co ná niebie iest/ kto może wynáleźć? Bez pochyby áni w człowieku té przypadki przyszłé vpátrzoné bydź mogą/ gdyż nápisano: Nikt niewié co iest w człowieku/ ieno sam duch człowieczy który w nim iest.

Rzeczy sámych w sobie Astrológ nie dochodźi.

Rom. 11.

Sapien. 9. ver. 16.

1. Corint. 2. ver. 11.

PROZNOSC WROZBY GWIAZDArzów vkázuie ſie z ichże włáſnéy náuki.

Concluſiones Iudiciárſkie.

Powiádáią Aſtrologowie: Ná których przy rodzeniu łáſkáwie pátrzy gwiazdá Kozorożec/ z tych bywáią królowie: ná których Wodnik/ z tych rybacy: ná których Merkuryuß/ z tych Myncarze: ieſli Orion/ z tych łowczy: ieſli Mars/ rodzą ſie zuchwálcy: ieſli pod złączeniem Sáturnuſá z Wodnikiem/ z tych bywáią wieſczkowie: (podobno té gwiazdy leniwo bárzo nád iednym mieyſcem Polſkim przechodzą/ ábolić ſie náwrácáiąc/ nád nim poſtawáią/ iż ták dźiélną operácią w tym mieyſcu wypráwuią: oprocz téy ſáméy/ áby Máthemátycy bez kłamſtwá wróżyli/ ieſczem o tákiéy Conſtellácijey v nich nie czytał/ ſed hæc in parentheſi) Dáley vczą: gdy ieſt Sáturnus we Lwie/ ná ten czás rodzą ſie ludźie ſczeſliwi/ długowieczni/ y tácy/ którzy po śmierći proſto do niebá idą. Przydáią y to/ kto ſie modli/ gdy w Smoczéy głowie bywa miesiąc przyłączony Iowißowi/ ten otrzyma v Bogá o cokolwiek prosić będźie/ co Piotr Aponenſis zá rzecz doświádczoną vdáie/ twiérdząc/ iż tego doznał rzeczą ſámą/ gdy ſobie ták vprosił wielkich náuk doſtąpienié. Wenus powiedáią ſczęśćia teráznieyßego rządczyną/ á Iowiß przyßłego błogoſłáwieńſtwá ſpráwcą. Dáley mówią/ Iowiß poſpołu z Słońcem/ krwią władnie: Słońce ſámo ſercu pánuie: Mars żółći: Iupiter śledźionie: vſtom/ y ięzykowi Merkuryuß: głowie Sáturnus roſkázuie: támże przydáią káżdému wiekowi człowieczemu iednégo Plánete. Potym przypiſuią złoto Słońcu/ śrébro Mieśiącowi/ Marſowi żelázo/ Sáturnowi ołów/ Iowißowi ſtal y cynę/ miedź Wenerze/ żywé śrébro Merkuryußowi.

Demonſtracia Iudiciárſká.

A żeby tego nie dármo zdáli ſie czynić/ biorą ſobie zá nagłownieyßy wywód Influentiæ niebieſkié/ które po Polſku możem názwáć ſpadowchodem/ ábo siłowſtępem niebieſkim. Potym ták árgumentuią: Wßelkié niżßé ćiáło podlega wyßému po-

mu po-

mu: ponieważ tedy źiemiá/ y wßytko cokolwiek ná źiemi ieſt/ ogárnęło niebo/ tedy nád to nic pewnieyßégo/ iż oprocz obrotu/ y świátłá niebieſkiégo/ nic ſie ná świecie dźiać nie może: y przywodzą zá ſobą zacnégo Philozophá Ariſtotelesá mówiącégo: Primo non mouente, cætera non valent mouere. Et magis dicitur mouere primum, quàm pendentia ex eo. Ieſli pierwßy obrot nie idźie/ pod nim inßé iśdź nie mogą: á bárźiey ſłużą poruſzeniu pierwßému/ niż owému co od tám tego pochodźi. A zátym wßytko niebioſom podléga/ wßytko ztámtąd w czynieniu ſwoie moc y dźiélność bierze. Otoż powiádáią ći/ co pátrzą ná gwiazdy/ á vmieią znáć figury/ y czynić rozſądek: vmieią téż vpátrzyć y opowiedáć przyßłé rzeczy. Ten ich táki dowód pierwßym poyzrzeniem/ zda ſie mieć coś potężności/ á ſkoro go lepiey rozum vważy/ áżći on wnet oſłábieie/ y ieſcze przećiw ſámymże Aſtrologóm ſłużyć będźie. Daymyß tedy niebioſom co im właſnie należy/ áby zátym owo ſámo ſie podáło/ co im ná ich argument odpowiedźieć potrzebá.

Naprzod/ mogą niebioſá bydź przyczyną rzeczóm nieżywiącym iáko Elementóm/ wilgotnośćiam/ kámieniom/ y krußcóm rozmáitym. Powtóre mogą bydź przyczyną drzewóm/ y źiołom/ podleyßym źwierzętóm/ iáko ſą robacy/ żáby/ myßy/ co ſie z pruchná/ ábo gniłéy mátériey rodzą: wßákże nie zgołá ſámé przez ſie/ ále z bližßémi przyczynámi/ którym właſniéy operácia ſłużý. Gdy bowiém bližßé przyczyny/ ták mátérią przypráwią/ áby z niéy mogło bydź ſpoſobné náśienié rzeczy/ która ſie przez rodzenie ſtáie/ ná ten czás owemu ſpołkowi y źiećiu wilgotnośći przyrodzonych/ ná których iſtotá rzeczy zrodzonéy należy/ niebioſá więcéy ćiepłá przydawáiąc/ á onégo źwierzećia/ ábo czego tákiégo/ temperáture zágrzaniem/ dźielnieyßą y vmiárkowáńßą czyniąc/ pomágáią do vrodzenia. Potrzecie/ ile do ſtworzenia doſkonálßy żywot máiącégo/ iáko ſą źwierzętá przednieyßé/ y ludźie: do tych narodzenia/ nie mogą niebioſá y ich śiły/ ináczéy náleżeć/ ieno tákże pomagáiąc przez świátłowo ćiepło/ owéy

Co właſnégo nieba.

przyczy-

przyczynie / która rzecz sobie podobną rodzi / iáko człowiek człowieká / źwierz źwierzá: A toć to iest co Philosophowie zwykli mówić: Iż Bóg/słonce/ y człowiek/rodzą człowieká. Mówiąc tedy do áffectów człowieczych: ponieważ té / pospolicie náśláduią temperatury / która w ciele iest: pozwalam ia/ iż niebiosá/ mocą swoią / przez ciáłá vmiárkowánie / iáko przez instrument iáki / mogą człowieká nieco náchyláć: ále też y mnie Astrológ pozwolić musi / iż człowiecze arbitrium záwsze wolné y cáłé zostáiąc / mimo temperáturę wiele czynić może. y tego: iż Astrológ ná żadney gwiazdźie nie wyczyta/ co wola/ lub tym/ lub owym sposobem czynić ma/co sie z człowiekiem ná potym stánie/ y owszem z nim sámym/choć swéy temperátury/lepiéy niż cudzéy iest wiádom. Smieszną ono rzecz bárzo nápisał Laertius o Aximenesie/ iż/ gdy vpátruiąc gwiazdy ná niebie w padł w doł/ którégo przed sobą niewidźiał: dźiewká iego / rzekłá: Miror here, qua ratione, quæ in cœlo sunt, præscire existimas, cùm, quæ sunt ante pedes, nequeas præuidere. Dźiwno mi Pánie/iáko ty co z niebá przewiedźieć chcesz/ kiedy tego co przed nogámi iest vpátrzyć niemożesz.

[Wezłowá ta przymówká.]

Z tego co sie powiedźiało/ ná on ich dowód/ ták odpowiedam. Ci tám primi motores, ábo iż ták rzekę/ władodawcy/iáko są Aniołowie co niebem władną / tákże niebiosá / co źiemię oświécáią / y zágrzewáią: są przyczyny odległé / y pospolité / y śrzodki/ którémi wszytko záchowuią/y do tego áby sie nie psowáło pomagáią / máią tákże pospolité. A skutki zás y wszelkié effectá/ sstawáią sie/ y dźiełą sie/ y odmieniáią sie/ z przyczyn bliskich/ własnych / poiedynkowych. Co nadobnie bárzo wyráźił Plotynus onémi słowy: Fouet cælum generationem omnem: at quod hic qui oritur, sit homo, ille sit equus, non ex cælo pendet, sed ex causis propriis, communem cæli fauorem ad huius vel illius productionem contrahentibus. To iest zágrzewa niebo wszelkié rodzenie: ále że to co sie vrodzi/ iest człowiekiem/ á owo zás koniem/ nie z niebá idźie / ále z przyczyn własnych/ pospolité

[Respons ná argument.]

spolité niebieskié ćiepło do vrodzenia tego ábo owégo náćiągáiących.

Mówiąc zás do Influentiiéy/tych stárożytné Academiæ, y oni dawni Philozophowie nie ználi: á z teráznieyszych ieśli są/co ná nie zezwaláią / iákoż sie ich część znayduie: są też tákże z drugiéy strony/ którym przećiw Influentiom ná rátiách mniéy schodźi/ niżli zá Influentiámi Astrologóm/tym zwłásczá/ którzy áby ich bálámucie pokrytszé były/ chcą koniecznie niebiosom też własności przypisáć/ iákié y Elementóm służą: to iest/ że są tákże źimné/ tákże suché/ tákże wilgotné / ieśli nie formaliter, tedy przynamniéy virtualiter. iákoby rzec chćieli: Acz właśnie źimná/ suchości/ ábo wilgotności/ niebiosá w sobie nie máią/ ále ie mogą w tych rzeczách niższych spráwić y vczynić. A przetoż mówią: Miesiąc iest wilgotny / y chłodny / Mars suchy / Sáturnus źimny / ten Plánetá cholerę / ow meláncholią / inny flegmę rodźi. Kiedyby iescze przydáli: ten Plánetá tłusty ábo chudy / á ow zásie słodki/ gorzki/ ábo kwáśny iest.

Przypátrzmysz sie iuż/iáko im tego y pismo ś. (ná którym / iáko ná kámieniu złotá / Pogáńskiey náuki probuiemy) y doświádczenié/ y sam rozum przyrodzony pomaga.

Naprzod czytamy w Psal. Dáwidowym: Nie vpali ćię słonce we dnie / áni miesiąc w nocy. Nie mówi nie oźiebi/ álbo nie ochłodźi/ále nie vpali/ták słonce iáko y miesiąc: áni tu vlegą owym/ że y mróz ábo źimno vpalić mogą/ gdyż tám tudźież przed témi słowy Hebræiski text ma יְהוָה צִלְּךָ Jehouá cilcho/ to iest/ Bo Pan Bóg iest ćieniem twoim: á ćieniá nie ná źimno pewnie / ále ráczéy ná gorąco vżywáią. Do tego/ iużby zátym y o słońcu ták sie wykłádáć miáło/ iż iest źimné/ co nie grzeczy bárzo.

[Psal. 120. ver. 6.]

Doświádczenié zás vczy nas przećiwnégo o Miesiącu rozumienia / gdyż rzeczą sámą doznawamy / czego y wielki on Philosoph Aristoteles poświádcza: iż ná ten czás/ gdy miesiąc w pełniéy iest/ nocy bywáią ćiepleysze: toć nie chłodu/ ábo źimná/

ále ráczéy ćiepłá miesiąc przyczyną bydź muśi: które przez ſwoie świátło ku źiemi poſyła/ á źimná niema przez co poſyłáć: toż rozumiéy o Marśie/ o Sáturnuśie/ y o inßych Plánetách/ którym dźiwné ſkutki Aſtrologowie zwykli przypiſowáć.

Vdawßy ſie záś do rozumu/ z tego/ przećiw influxóm mogą bydź wywiedźione tákie árgumentá: Naprzód/ zda ſie coś przećiw rozumowi/ áby w onym ćiele niebieſkim przeźroczyſtßym nád Kryßtał/ ſczérßym nád Diament/ ślicznieyßym nád Kárbunkuł/ miáły ſie znaydowáć dźielności przećiwné/ to ieſt/ źimné/ y gorącé/ ſuché y wilgotné. Powtóre/ oná śiłá chłodu y wilgotnośći z Planet wynikáiąca/ idąc nádół ku źiemi pierwéy przebydź muśi/ wßytke ſphere ogniową którey ieſt w głąb dáléy niż ná 30. tyśiecy mil/ gdyż powietrze wiecéy nie záymuie nád mil 52. włoſkich/ iáko ſámiż Máthemátycy co Ptolomeuſá náśláduią świádczą/ proßę iáko ſie nie roſpłynie/ iáko nie vſtánie/ ábo iáko przynamniéy nie oſłábieie y mocy ſwéy nie vtráći? Już inße przećiwnośći niżße/ to burze/ to wiátry/ to ćiepłá/ to wolne przyczyny/ iáko influxóm krzywdy iákiéy nie vczynią? iáko ich z drogi którą lecą nie zbiią? iáko ná co inßego nád to ku czemu zmierzyły nienáráżą? Idą przećie cáłé/ y nienáruſzoné proſto/ nie tylko iuż do Pogan/ ále też do nas Chrześćian: zwłaszczá tu do Polſki náßéy máłéy y wielkiéy/ do Litwy/ do Ruśi/ oſobliwie do Krákowá/ do Lwowá/ (do Rzymu nic/ bo tám niemáią mieyſcá) wiec do Węgier/ Czechów/ Mórawy/ y do inych kráiów według tego iáko minucye zwykły ſpecificowáć/ y tám nie ták wiele czynią dobrego/ iáko wiele broią złego: ták że zá drugie zbrodnie/ godneby té to Influentie/ ſrogiego iákiego pokarániá/ ſpaleniá/ vtopieniá/ obießeniá/ y czwiertowániá. Ná przykład/ kiedy owo Krákowu odpowiedzą/ ná ſpalenie ogniem/ od Sierpniá áż do Grudniá: ábo Lwowu od ś. Anny do ś. Zuzanny. Czytay Prognoſtycá/ náliczyß tám wiele podobnych Criminałów: á tu łatwie ieſt obaczyć/ iáki ieſt pożytek tych dźiwnych Influxów Aſtromáńſkich. Ludźie tedy którzy ſie ná

ſámym rozumie gruntuią: ći ábo żadnych śiłowſtępów/ okróm świátłá y biegu á ćiepłá niebioſóm ná té niżße ćiáłá nie pozwáláią: ábo wiec pozwoliwßy Influentiy/ przez które nie ćiepło (gdyż to od biegu y świátłá pochodźi) ále inße w żywiołách rodzą ſie dźielnośći/ których ná tych rzeczy niżßych ćiáło máiących vmiárkowánie/ ieſt moc iákaś táiemna/ y ſkrytá: Pozwoliwßy mowie tego/ zrázu y to przyznawáią/ iż téy tákiéy náuki żadnym dowodem/ którą Philoſophowie á priori zowią/ podeprzeć nie mogą: á iż to potrzebą śćiśnieni czynią: gdy nieznáyduią dźiwnych ſkutków/ które ſie pod słońcem vkázuią: inßych przyczyn przyrodzonych/ włáſnych y bliſkich. Jáko gdy pytáią. Czemu Morze rośćie ßeść godźin/ á tákże wiele ná dół vpada? Remorá ná łokćiu rybká/ ogromny okret grzbietem zátrzyma? Czemu magnes żełázo do śiebie ćiągnie/ á ſam ſie ma ku gwiaźdźie Polárnéy ná północy? Czemu drzewo ná nowiu porąbione/ robacy toczą y rádo pruchnieie/ á záś podćięté po pełniéy ábo ná wſchodźie/ bywa zdrowße/ y ku budowániu ſpoſobnieyße? Czemu źiołá niektóre gdy mieśiąc rośćie/ liśćie ſwé rozwiiáią/ á záś ná ſchodźie ſkłádáią/ álbo vpuſczáią? Czemu náwet źiołá niektóre/ iáko ieſt nawrot/ y słonecznik/ iákoby porozumienie/ z biegiem słonecznym máiąc/ zá słońcem ſie obrácáią/ y ná kßtałt Indexá Zegárowégo ná słońce vkázuią? Tákich mówie y tym podobnych ſkutków/ przyczyny tu ná źiemi Philoſophowie nie ználazßy/ myślą wſtąpili ná niebioſá/ y tám poymáli Influentią/ ábo śiłowſtęp iákiś zákryty niebieſki: Którym zbyli wprawdźie wßytkich trudnośći: ále to pokazáli iáwnie/ iż náß rozum ieſt mdły bárzo/ y niedoſtáteczny/ w rzeczy ſkrytych dochodzeniu. A przeto/ gdy niemoże dáć ſprawy/ dla czego ſie co dźieie: wnet ná niebioſá/ ábo ná moc Bożą vkázuie: y ták ſie dla głębokié y ſkrytéy trudnośći/ do odległéy y nieprzyſtępnéy przyczyny odwoływa.

POKAZVIE SIE TA IESCZE PROzność z márnych przykłádów, które mimo Significatory, y conſtellácye bywáły: O czym miedzy ludźmi násłucháć sie nie nowiná.

Pierwßy przykład.

Białagłowá iedná / nowy ſobie kram ſpráwiwßy / ßłá do Aſtrologá rádźić ſie / czymby kupcá przywabyć miáłá. A ten podarzem iákim tákim zágrzany: nátychmiaſt tryanguli y quadranguli ná kártce roſpiſawßy / roſkazał ná plaſtr miodu przylepić y śród kramu zákopáć / przydáiąc: iż ták do niey kupcowie z großámi iáko pſczoły do vlá lećieć mieli. Zle to ták niebogá oná vczyniłá / áż ći ſcześćie przećiwne: kram on wykrádziono. Znowu przećie głupia támże bieżáłá ſkárżyć / y rády ßukáć. A ow widząc / iż tám iuż trudno było co rádźić ábo zgádnąc: ták ią odpráwił: Idźże ſobie. Tákći temu bywá kto v Aſtrologá tánio ſcześćie kupi. Ale zás Pánie gwiazdowidźie / doſyc drogo zápłáćił / kto kłámſtwo miáſto ſcześćia kupił.

2. Przykład.

WŁoch ieden / nádutráćiwßy ſobie w Poznániu / z oſtátkiem przeniósł ſie do miáſtá ieſcze ludnieyßego / gdźie ná przedmieśćiu w domku iednym / który był poſpołu z ſádem kupił / osiadł. Tráfiło ſie / że w onym ſádźie grzede kopiąc / ná mieyſcu iednym (gdźie y płomień iákiś ſnadź iego czeladź widáć miáłá) kilká brełek iákiegoś krußcu ználazł / á máiąc to ſobie zá znák ſcześćia zákrytego / ßedł z onym krußcem do Aſtrologá / dáiąc ſpráwe iáko go ználazł / y co tám zá ogień widywano / rádźił ſie / ieſliby ná kopánie koßt y pracą śmiele ważyć mogł. Aſtrolog / y podobieńſtwá iákieś / y ochote owego widząc / vczynił ná pápirze cyrkuł nie

nie máły z figurámi / y czyniąc dobrą otuche / táką dał ráde chćiwému Włochowi: Ná onym / práwi / mieyſcu / gdźie płomień był widźiány / przytkni té figury kołem debowym / kopáiąc odéymi / á odchodząc znowu przybiy / bo tákći iuż ſkarb twóy z mieyſcá nieuſtąpi / któregoć rádze pilno y głeboko ßukáć. Vczynił ták Włoch. Ale y nagłebiey kopáiąc / á nic ieno weglé iákiés / rdze nieużyteczną / y błoto znáyduiąc. Rzékł do kopaczów: Zániechayćie kopáć / zániechayćie kopáć / ßukáliſmy ſkárbu / álić weglé mamy. Koßt y pracą zgubiłem / á nicem nie nálazł / ieno kłamſtwo dobrą nádźieie czyniącégo / y dróge do wietßégo vboſtwá.

3. Przykład.

SZołtys ieden z gór / doznawáiąc przy budowániu domu nie pomyślnégo powodzenia (zá rádą ſyná ſwego / który był świeżo z ßkoły przyiechał) ieſcze dóm niedobudowány máiąc / vdał ſie o poráde do Aſtrologá: á wźiąwßy tám przeſtroge / iż dóm iego nie miał bydź ſcześliwy / przeto że nád nim / przy znáku niebieſkim Ráká / złé y ßkodliwé gwiazdy przechodźić miáły / budowánia dokonywáć zániedbał. Synaczek widząc iż mu to nie ná reke / záprowádźił páná oycá rzkomo do biegleyßégo Aſtrologá / gdźie znowu vſłyßał o przechodzeniu nád onym mieyſcem dobrych wprawdźie gwiazd / ále tylko dla zániedbánia zdrowéy rády / pod złym czáſem y áſpectem / budowánié ono był záczął: á náuczywßy go / iáko miał ná minucyách áſpecty poznáwáć / roſkazał dóm ßerśćią kozłową nákádźić / á mlékiem kozim wegły pokropić / y ták záczął dokonánié / pod pewnym áſpectem / tákże y wprowádzenié. Vwierzył tedy Szołtys / iż gwiazdy ſą złé y dobré / choć Pan Bóg nieſtworzył ieno dobré: iż áſpectóm y zabobonóm wierzyć trzebá / choć tego práwo Bożé / y dobry rozum zákázuie. Zgołá obádwá ći wodzowie / tego nieboraká krzywo prowádźili / bo go ieden vczynił niedbáłym / á drugi czárów náśláduiącym: á nie dźiw / gdyż rák / ták niebieſki / iáko y źiemſki / nikogo proſto chodźić nie náuczy.

4. Przykład.

KVchárce/ mieszczániná iednégo Krákowskiégo/ porwał ktoś z kuchnie 8. łyżek śrzebrnych/ gdy ná strone nieopátrznie odstąpiłá/ á widząc iż ich ználeść nie może/ bieżáłá do práktykarzá/ z płáczem prosząc/ áby iéy o złodźieiu powiedźiał. Ten/ czás y godźine krádźieże vczuwszy/ vczynił erectią ábo figure domorum cælestium, według gwiazdárskiéy náuki. Z ktoréy kuchárce onéy ták opisał złodźieiá/ że był w czérni/ w száćie státeczném á długiéy/ w iákiéy pospolićie kśieża chodzą/ w kápeluszu/ człowiek śrzedniégo wieku/ w domu dobrze znáiomy/ á że tych łyżek z domu iescze nie wyniosł. Gdźie z tákiégo opisánia/ przyszedł w podeyźrzenié kuchárce/ potym y sámemu pánu iéy kápłanik ieden vczćiwy/ ácz vbogi/ który tám czesto/ y tego dniá był ná obiedźie/ á iż iescze był nie odszedł/ gdy sie wróćiłá/ trzesiono przy inszych y kśiedzá/ náostátek nie ná wszem vcczonégo z domu ledwie wypusczono. Obiáwiły sie potym łyżki v żydá/ przez iedne niewiáste przedáné/ gospodarz on kápłaná w dóm wprosiwszy/ ze wstydem błąd swóy wyznał/ obráżonégo niewinnie/ przeprośił/ wine wszytke ná kuchárke/ która go/ sámá od práktykarzá zwiedźiona/ oszukáłá. Tym iednák sławá dobrégo kápłaná szárpniona/ dosyć nágrodzona nie byłá.

5. Przykład.

SZláchćicowi iednému pokrádźiono w domu rzeczy nie máło: á gdy sie vdał do práktyki/ mistrz iéy/ vczyniwszy operácią/ pytał szláchćicá/ wieleby miał w domu czeládźi podeyźrzánéy: odpowiedźiał/ dźiewieć osob. Náłożże/ práwi/ w iákim zámknieniu/ ogień w pośrzodku mieszkánia/ á dwie drewnie osobno ná krzyż przełóż: potym około ogniá one czeladź rostáwiay/ pátrzże ná któreg skry cześćiéy wystrzelą/ ten będźie twoim wynowáycą. Vczynił ták wróćiwszy sie do domu on człowiek lekkowierny/ niewinnych (iáko sam potym doznał) przez one práktyke/ potepił y pokarał/ sumnienié swé záwiódł/ y rychło potym ná sámym sobie ćiężkość ręki Bożéy vczuł.

6. Przykład.

POddány ieden nieubogi ze wśi zacnégo vrzedniká/ (który mniémał iż mu z czárów y bydło odchodźiło/ y krowy o máłe mléká dawáły) przyniozł dobré podárze wieszczbiarzowi/ y prośił czymby oné czáry/ od obory swéy oddalić/ y czárowniká/ ábo czárownice poznáć mogł. Wieszczbiarz áby dármo sczodrégo chłopá nie pusćił/ dał mu táką náuke. Tego/ práwi/ á tego dniá/ téy godźiny/ y pod tákim áspektem/ weźmiesz ielitá twego zdechłégo bydlećiá/ któré zágrzebiesz w ziemi pośrzod podworzá/ potym ná onym mieyscu ogień nałożysz/ przydźieli do ćiebie pod on czás człowiek iáki (á przyść muśi/ bo nie wytrwa) tego ty bedźiesz znał zá czárowniká/ á iesli nic/ tedy vznasz iż to ná ćie z inszégo niescześćia przypádło. A gdy potym chłop głupi czynił/ iáko był nauczony/ wszedł vbogi prosząc o iáłmużne/ á ow rozumiejąc że to czárownik/ do niego z kiiem: Azaś tu fráncie dyabli: poymał/ y zás dobrze przytłuczonégo/ do dworu páná swego ná więźienié záprowádźił: co gdy vrzednik iáko báczny pilno rozbierał/ áználazł/ iż ten vbogi/ w téy wśi nigdy przedtym nie bywał vbogiégo z iákim tákim dosyćvczynieniem wypuśćił/ á chłopá kłodą y znáczną winą przykarawszy/ náuczył iáko nápotym miał wierzyć práktykarzóm.

7. Przykład.

SNadź y to kiedyś było. Máthemátyk iádąc z Sląská ku domowi/ miał nocleg w Opáćiéy wśi v chłopá/ któremu máło co przedtym/ kilkoro bydłá było zginełó: o tym wźiąwszy wiádomość on gość/ pytał gospodarzá swego/ widząc go smutnégo/ czemuby sie frásował. Odpowie chłop: Wielka mie zgubá y

szkodá

ßkodá podádłá / pánie móy. A ow: Powiedz / coć tákiego zginęło: Jam / prawi / Aſtrolog / powiemći gdźie twoiá zgubá ieſt. O pánie miły Náſtołgu / odpowiedźiał chłop / ieſli wiećie gdźie ieſt / tedy wiećie y co ieſt / á choćbyśćie też nie wiedźieli co ieſt / iedno mi oznaymićie gdźie ieſt / doſyć będźie: iużći ia wiem co ieſt. Zátym Aſtrolog / iż mu był páſtuch bydło pogubił zgádnąwßy / ták mieyſce ná błoćiech / gdźie było bydło záláżło / oznaymił / iákoby ie tám własnie ſam widźiał / ábo mu o nim iáki dyabeł powiedźiał. Rychło potym chłop iechawßy ná targ do miáſtá / wßedł w dom ſwego proroká / á rádząc ſię go w innych rzeczách / pytał też / coby zá koń miał bydź z tego źrzebięćiá co mu ſię było nie dawno vrodźiło. Powie mu Aſtrolog: Niebożę miałćiby z niego bydź koń nie nagorzßy / iedno dla ſwey ćiekáwośći nábieży ná wilká / y nie vydźie páſczeki iego / á ieſcze y inne konie ku temuż niebeſpieczeńſtwu przywiedźie. Chłop wroćiwßy ſię do domu / źrzebię ono w Wiśle vtopił / mowiąc: Arwonos pſom: lepiey że ſámo teraz / niż nápotym z drugimi zginieß. Toż y z drugim vczynił / gdy mu Aſtrolog wźięćiem koniá doroſłego od żołnierzow / y ſámego w łáńcuchu przy woźie prowádzeniem pogroził. Żoná widząc że chłop ßáleie / á boiąc ſię áby zás y do dźieći / y owßem do niey ſámey nie przyßło / (bo iuż był Aſtrolog powiedźiał coś y ná żonę nieſmácznego) wnet ßłá do ſwey mátki o porádę: tá gdy źięćiowi żadną miárą tego z głowy wybić nie mogłá / áby Aſtrologowi nie miał wierzyć / rzekłá: A to ia w przyßły targ powiozę twemu Práktykarzowi ſwoie ćielę dárowáć / á będę go przy tobie o kilká rzeczy pytáłá / ieſli mi áby iedne zgádnie / tedy ia o nim toż co y ty trzymáć będę. Pozwolił ná to źiętaßek: y gdy potym vmyślnie ná to / dniá targowego do miáſtá iecháli / á w dom Aſtrologow przyßli / niewiáſtá oná ćielę przy ſobie máiąc / pytáłá: coby ſię z onym ćielęćiem dźiać miáło. Nie zgadł. Coś tám inßego powiedźiał / á nie to że iemu było ono ćielę przywiezione / choćby to był wołał. do tego (iż iey niedawno było giermak vkrádźiono) coby to było co iey niedawno zginęło / á gdźieby tego ßukáć nietráfił; potym dáley pytáłá co ſię ſtáło z onymi źrzebięty źięćiá iey: áni tego oznáymił. Náoſtátek ſpytáłá ieſli pogodá ná pokośienie y zebránie śiáná w przyßłym tegodniu bydź miáłá: Vpewnił tu iż miáłá bydź nie tylko pogodá / ále wielka ſußa. Zátym niewiáſtá: Jeſli ſię to ziśći / ia tobie Pánie Práktykarzu to ćielę / ktoremći byłá dárowáć / byś był zgadł / przywiozłá / znowu odwiozę: á ieſli nic / ná ćię przed Bogiem y ludźmi płákáć będę / żeś mi źięćiá zbłaznił / y o złe mießkánie z moią corką przyprawił. Ták ſię potym oney niewiáſty przed ſię wźięćiu powiodło / iż ſam chłop / dla wielkich niepogod z polá często ſchodząc / Aſtołgá / bo go ták názywał / przeklináiąc / y wielkim Bálámutem názywáiąc / nie mniey mu dárow prozno dánych / iáko y źrzebiąt potopionych żáłował. Ale to Pánie chłopie dopiro było nierychło oborę záwieráć / kiedy iuż wilk owce poiadł. Jnße przykłády / ktore oczom áni vßom dobrym przyſtoią / vmyślnie opuſczam.

Zámknienie.

Nje mieyćie zá złe / mili Wrożbitowie / żem wáße wieżdżbiárſtwo / w tym Zwierćiedle w iednym kąćie tylko przy brzegu vkazał: owym co dobrze widzą / bo ślepemu nic po zwierćiedle / w cáłym było trzebá / dla nápomnienia was: ále ná przeſtrogę ludźiom / iuż ták teraz doſyć. Może kto / zwłaszczá ná to przybráną / ábo komu Bog dał więcey vmieć y wiedźieć / ozwáć ſię: á wam perſuádowáć / ábyśćie vſłucháli Bogá / ábyśćie wierzyli Prorokom y piſmu ś. ábyśćie przy pięknym ſumnieniu / y przy dobrym rozumie ſtoiąc / cáłą wolą náßládowáli / praw kośćielnych / náuki powßechnych Synodow y naiwyßßego Páſterzá ſwego roſkazánia: ábyśćie náoſtátek / zá rozumem ś. Doctorow idąc / dobry o rzeczách rozſądek czynili: Scandala, y złe mniemánia z niewinnych znieśli: Bogu wiádomość ſkrytych rzeczy zostáwili / á do zábobonow y ſuperſtityy / wßelką occáſyą y wßyſtkie śćießki trácili / nie ná márną chłubę / álbo zyſk doczeſny zápátruiąc

iąc

iąc sie / ale ná spráwiedliwe sądy Bogá nászego / z serdecznym postráchem pogládáiąc. A wy ktorzy z diablem przymierze wziąwszy inkluzámi tárguiecie / á ná tym iesteście / ábyście y sámi Bogá strácili / szátáná y otchłáni piekielney nábyli / y inszych o tákowąż szkodę nieskonczoną przypráwili / czuycie sie przebog zá pogody / nie czekáycie áż was ábo kupiec wász oszukány / vtrátá duszę / y dobrego mienia / osláwą v ludzi zástrászy / ábo przeklęty towar wnocy / iáko iednemu vczynił / przydusiwszy / vtrátą znáczną zdrowia nápomni: ábo dobry przyiaciel / przy zgonney toni / wiecznego zátrácenia pogrożeniem náwroci. Zátym mieycie sie dobrze/ á bądźcie lepszemi.

Pierwey niżli kśiążkę czytáć zácznieß/ popraw omyłek.

Kártá.	Liniá.	Omyłká.	Popráwá.
4.	12.	rozne zdánie/	rozne zdánia.
5.	30.	spiránie/	sperània.
7.	11.	w ktory nieostrożne/	w ktorą nieostrożnie.
8.	19.	Cælum Epyreum,	Cælum Empyreum.
18.	9.	minutá ma secund/	minuty máią secund.
19.	13.	Julius Cæs. Rzym. 355.	Julius Cæs. Rzym. 365.
20.	29.	kupu/	kupą.
26.	25.	łacins/	v łácinników.
		H. M.	H. M.
57.	26.	masz wschod 4. 33.	5. 37.
	27.	9. 6.	11. ~~26.~~ male posuk. 14
	30.	6. 42.	5. 43.
	31.	13.	11. 26.
59.	9.	Cambáiá Królá wielkiego Nogor.	Królá wielkiego Mogor.
87.	7.	Generosabilis,	generosa bilis.
102.		pobok lat	*przyłoż* roku Páńskiego.
104.	20.	zgádzáiąc sie/	zgadzáią sie.
111.	3.	nád tabliczką po Luná/	*przydáy* pelnia.
	8.	przed polu:	przed pelnią.
150.	11.	á iesli wieczor/	á iesli w wieczor.
154.	10.	אתָה	אַתָּה
	16.	czytas/	czytáć.
	30.	Philozophiæ/	Philozophią.
169.	25.	Plinius Campensis.	Picius Campensis.

1 31 Dieru.
Januarius Poto
Carnes torreo Janus en trementes
Et lætus comedo biboq; ad ignem.

2 Februarius 28 Dierum
Ligna cremo
Incito glaciem Febrius serui
Nec non mihia culta stercorizo.

3 Martius 31 Dieru.
De Vite superflua demo.
En sum Martius, qui puto gementes
Vites, nec minus arbores comosas.

4 Aprilis 30 Dierum.
Do germen gratum
Aprilis spatula nuas sub Umbra
Post conuiuia; dormio libenter.

5 Maius 31 Dieru
Mihi flos seruit
Maius nunc equito per arua lætus,
Atq; hâc glorior aucupatione.

6 Junius 30 Dieru
Mihi pratum.
Æstiuo meo Junij calore
Has lætus segetes diu cupitas.

7 Julius 31 Dieru
Spicas declino
Granum Julij aridis flagello
E spicis quatio coquente sole.

8 Augustus 31 Dieru
Spicas declino
Augustus segetes condos cauatis
Quam possum benè aridis papyri

9 Septem 30 Dieru
Semen sumi iacto
Nigris impleo dolium racemis
September, benè vina concoquantur.

10 October 31 Dieru
Vina propino.
October boue semino iuuante,
Ut tellus ferat omnibus legumen.

XI Nouember 30 Dieru
Mihi pasco sues
Pingues ditibus afferes Nouember
Vendo, et ligna seco fauete Luna

12 December 31 Dieru
Mihi Macto
Lætus viuere nunc volo December
Occido quoniam suem triumphans.